

Van:
Aan:
Onderwerp: Definitievebrief0306revisies
Datum: maandag 3 juni 2019 11:18:35
Bijlagen: [Definitievebrief0306revisies.docx](#)

Ha

Zie pagina 7 voor passage over fiscale kader. Nog een kleine aanpassing tov de versie die ik met **10.2e** had afgestemd. Meer ter verduidelijking.
10.2g

Groet,
10.2e

Van:
Aan:
Onderwerp: FW: aanvulling op persbericht inzake UFR besluit[Encrypted using DNB TLS]
Datum: dinsdag 18 juni 2019 14:06:10
Bijlagen: [image001.gif](#)

Kunnen we hier nog wat mee voor debat?
Groet, [10.2e](#)

Van: @dnb.nl

Verzonden: dinsdag 18 juni 2019 13:06

Aan:

Onderwerp: aanvulling op persbericht inzake UFR besluit[Encrypted using DNB TLS]

[10.2.e](#)

Misschien is onderstaand –vorige week gedeeld met enkele journalisten- nog nuttig in het plenaire debat van morgen over het pensioenakkoord:

- De actuele positie (dekkingsgraden) van pensioenfondsen wordt niet verstoord met het besluit over de UFR.
- Het UFR-effect loopt sowieso op termijn uit de cijfers (de rekenrentetermijnstructuur, zie figuren 6.1 en 6.2 op pag. 49/50 van het rapport van de Commissie Parameters)

Met vriendelijke groet,

[10.2e](#)

Afdelingshoofd

De Nederlandsche Bank N.V.
Toezicht Beleid
Pensioenen

T 020 [10.2e](#)
M 06 [10.2e](#)
[10.2e](#) [@dnb.nl](#)

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van:
Aan:
Onderwerp: FW: documenten
Datum: woensdag 29 mei 2019 08:01:49
Bijlagen: [Verbreden reikwijdte van het pensioenstelsel - witte vlek.docx](#)
[Tijdelijke aanpassing kortingsmechanisme.docx](#)
[Planning afronding pensioenonderhandelingen.docx](#)
[Concept-kabinetsreactie met aanpassingen tov november 28-05-2019.docx](#)

Ter info, laatste versies

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [@minszw.nl](#)>
Datum: dinsdag 28 mei 2019 6:07 PM
Aan: [@MINSZW.NL](#)>, [@minszw.nl](#)>, [@minszw.nl](#)>
Onderwerp: documenten

Hierbij een viertal documenten:

- Concept-kabinetsreactie met track changes tov november **10.2g**
- Apart document met tekst **10.2g**
- Aangepaste planning afronding pensioenonderhandelingen
- Tekst over **10.2g**

Het lijkt mij handig als dat vierde document straks ook nog even bij **10.2e** onder de neus wordt geduwd.

Groet,
10.2e

Afdeling Pensioenbeleid
Directie Arbeidsverhoudingen
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Parnassusplein 5, 2511 VX Den Haag
tel: 06

[@minszw.nl](#)

Van:
Aan:
Onderwerp: FW: E-mailen - Definitiebrief0306revisies.pdf
Datum: maandag 3 juni 2019 16:13:59
Bijlagen: [Definitiebrief0306revisies.pdf](#)

Ter info

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [@MINSZW.NL](#)>
Datum: maandag 03 jun. 2019 4:01 PM
Aan: [@vnoncw-mkb.nl](#)>, [@fnv.nl](#)>,
[@cnv.nl](#)>, [@vrv.nl](#)>
Kopie: [@minszw.nl](#)>
Onderwerp: E-mailen - Definitiebrief0306revisies.pdf

Beste mensen,

Hierbij een nieuw concept waarbij in revisies is aangegeven wat er is gewijzigd tov gisteren. Ik zal eind van de middag bellen voor jullie reactie.

Groet, **10.2**

Van:

Aan:

Onderwerp: FW: Newswatch RTM: FD - Vakcentrale agenten en piloten wil vaste rekenrente pensioenfondsen

Datum: donderdag 23 mei 2019 08:38:57

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: @minszw.nl>

Datum: donderdag 23 mei 2019 8:36 AM

Aan: @minszw.nl>

Kopie: @minszw.nl>, @minszw.nl>, @minszw.nl>,
@minszw.nl>, @MINSZW.NL>,
@minszw.nl>, @minszw.nl>

Onderwerp: FW: Newswatch RTM: FD - Vakcentrale agenten en piloten wil vaste rekenrente pensioenfondsen

Tkn

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: Newswatch <Newswatch@minszw.nl>

Datum: donderdag 23 mei 2019 8:03 AM

Onderwerp: Newswatch RTM: FD - Vakcentrale agenten en piloten wil vaste rekenrente pensioenfondsen

FD - Vakcentrale agenten en piloten wil vaste rekenrente pensioenfondsen

23 mei 2019 - [origineel](#)

Door: ^{10.2.E}

De vakcentrale voor agenten, hoger personeel en piloten komt met een eigen plan voor een nieuw pensioenstelsel. Centraal in [het voorstel van de VCP](#) staat een vast rekenrendement van 2%, in plaats van de huidige bewegelijke en op dit moment lagere rekenrente.

'Zo realiseren we een stabiele premie', zegt VCP-voorzitter ^{10.2.E}. Ook vergroot het de kans op verhoging van de pensioenen. 'Een vast rekenrendement is dus in het belang van werkgevers en werknemers.' Bij de vakcentrale zijn onder meer vakbonden zoals De Unie, de Centrale van Middelbare en Hogere Functionarissen, de Vereniging Nederlandse Verkeersvliegers en politievakbond ACP aangesloten.

Omstreden

Voorstellen om de rekenrente voor pensioenfondsen aan te passen zijn omstreden. Tot nog toe houden het kabinet en pensioentoezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) - ondanks druk van de bonden tijdens de pensioenonderhandelingen - vast aan de huidige rekenrente. Die is op marktprijzen gebaseerd en verandert van dag tot dag. Door de zeer lage rente ligt die momenteel ruim onder de 2%. Bij deze stand moeten de pensioenfondsen voor de metaal PME en PMT volgend jaar pensioenen korten.

De VCP zat vorig jaar samen met FNV en CNV aan tafel bij onderhandelingen over een pensioenakkoord. Die klapt in november en sindsdien liggen de gesprekken formeel stil. Maar achter de schermen drinkt minister Wouter Koolmees (D66) van Sociale Zaken wel volop 'kopjes koffie' met bonden, werkgevers en politieke partijen om de onderhandelingen weer vlot te trekken. Daarbij gaat het naar verluidt vooral over [de eis van de bonden](#) om iets te doen aan de snelle stijging van de AOW-leeftijd. De hoop is dat er al begin juni een akkoord kan liggen. 'We willen voorkomen dat we straks opnieuw om tafel zitten en dat niet duidelijk is dat er op het terrein van het pensioenstelsel nog veel moet gebeuren', zegt ^{10.2.E}. Er waren immers meer breekpunten dan de AOW-leeftijd; zoals de rekenregels voor pensioen, vroegpensioen voor zware beroepen en de deelname van zzp'ers aan het pensioenstelsel. 'Het risico is dat de politiek denkt dat we alsnog gaan doen wat er in november op tafel lag', zegt VCP-bestuurder ^{10.2.E}. 'Maar daar hebben wij "nee" tegen gezegd. Je wilt niet dat we met onze acties resultaat halen bij de AOW-leeftijd, maar wordt vergeten dat we er nog niet uit

zijn op het pensioendeel.'

In goede en slechte tijden

Uitgangspunt voor de VCP is dat iedereen in 42 jaar een pensioen moet kunnen opbouwen van 80% van het middelloon. De huidige 'garantie' dat dit lukt, wordt losgelaten, net als bij de plannen in november. Maar in het voorstel van de vakcentrale worden daarnaast premie, jaarlijkse pensioenopbouw en dekkingsgraad vastgesteld met het vaste rekenrendement van 2%. Dat is 'laag genoeg om reëel te zijn' en levert 'betaalbare pensioenen' op.

Dit rekenrendement ligt volgens de VCP vast voor 'goede en slechte tijden' en kan niet meer worden gewijzigd. Als een fonds in een jaar minder rendement haalt dan 2%, dan worden de pensioenen verlaagd. Die verlagingen zijn onomkeerbaar, maar smeert de vakcentrale wel uit over tien jaar. Als de rendementen hoger zijn gaan de pensioenen op dezelfde wijze juist omhoog.

VCP-bestuurslid ^{10.2.E}

Een vaste rekenrente van 2% kan overigens aanvankelijk zorgen voor een lichte stijging van de premie. ABP, PFZW, PME en PMT bijvoorbeeld berekenen die nu met een rendement van 2,5% tot 3% (een hoger rekenrendement leidt tot een lagere premie). Maar een beperkte stijging is verdedigbaar vindt de VCP. Werkgevers krijgen er immers een stabiele premie voor terug. Werknemers dragen dan volledig het risico van tegenvallende rendementen, dat mag wat kosten.

Geen pleisters plakken

Maar waarom zouden kabinet en toezichthouder DNB dit keer wel de rekenrente willen aanpassen? Ouderenpartij 50Plus heeft onlangs nog bakzeil gehaald in de Tweede Kamer met een wetsvoorstel voor een tijdelijke bodem in de rekenrente op 2%. 'Dit is een totaalpakket, geen pleisters plakken op het huidige stelsel', zegt ^{10.2.E} 'Echt een heel ander voorstel dan van 50Plus. De waardering van pensioen en premie is in ons plan niet meer afhankelijk van de politiek, een commissie of de markt.'

Onder het pensioenplan van de VCP staan geen handtekeningen van FNV of CNV. Volgens de VCP is er wel nauw met hen overlegd. 'Wij denken dat we alle knelpunten hebben geadresseerd', zegt Van ^{10.2.E} op de vraag waarom het geen gezamenlijk initiatief is. 'Maar voor ons is het van belang dat wij nu de buitenwereld duidelijk maken wat voor de VCP zwaar weegt.' Woensdag konden FNV en CNV nog niet inhoudelijk reageren op de plannen van de VCP. 'We zullen het bestuderen, net als alle andere plannen die ons worden voorgelegd'.

Dit bericht is onderdeel van de Real-Time Mediasignalen (RTM) van de Newswatch van de Directie Communicatie. Met RTM houden wij u op de hoogte van relevante berichten op SZW-beleidsthema's. Heeft u vragen of wilt u zich aan- of afmelden? Neem dan contact op met newswatch@minszw.nl

Van:
Aan:
Onderwerp: FW: set voor maandagochtend
Datum: maandag 27 mei 2019 08:58:40
Bijlagen: [Vervolgoverleg 27 mei. fiche tweede pijler.docx](#)
[Vervolgoverleg 27 mei. fiche duurzame inzetbaarheid.docx](#)
[SER-tekst zware beroepen met opmerking SZW.docx](#)
[Vervolgoverleg 27 mei. fiche AOV zzp.docx](#)

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: @minszw.nl>
Datum: vrijdag 24 mei 2019 4:38 PM
Aan: Koolmees, W. <@minszw.nl>, @minszw.nl>
Kopie: @MINSZW.NL>, @minszw.nl>,
@minszw.nl>, @MINSZW.NL>,
@MINSZW.NL>, @minszw.nl>

Onderwerp: set voor maandagochtend

Hallo ^{10.2.e} 10.2e en anderen,

Ten behoeve van het overleg maandagochtend ontvangen jullie hierbij de volgende stukken:

Een fiche over de tweede pijler:

- Met de vijf punten die na november nog resteerden ^{10.2g}
- En met enkele tekstuele aanpassingen n.a.v. het technisch overleg van donderdag over ^{10.2g}

Een fiche over duurzame inzetbaarheid:

- Met een reactie op het voorstel van sociale partners. ^{10.2g}

- Ook bijgevoegd: ^{10.2g}

- En een korte notitie ^{10.2g}

Een fiche over AOV-zzp:

- Met een nieuw tekstvoorstel, ^{10.2g}

Goed weekend, en succes maandag!

Groet,

^{10.2e}

Van:
Aan:
Onderwerp: FW:
Datum: vrijdag 2 november 2018 08:08:35
Bijlagen: [kabinetsbrief0111schoon.doc](#)

Laatste versie die gisteren voorlag. Maar is nog wel wat gewijzigd

Kan zo even bellen

10.2e

Van: [<@MINSZW.NL>](mailto:@MINSZW.NL)
Datum: donderdag 01 nov. 2018 5:26 PM
Aan: [<@minszw.nl>](mailto:@minszw.nl), [<@MINSZW.NL>](mailto:@MINSZW.NL),
[<@minszw.nl>](mailto:@minszw.nl), [<@MINSZW.NL>](mailto:@MINSZW.NL),
[<@minszw.nl>](mailto:@minszw.nl), [<@MINSZW.NL>](mailto:@MINSZW.NL),
[<@MINSZW.NL>](mailto:@MINSZW.NL), [<@minszw.nl>](mailto:@minszw.nl)
Onderwerp:

Voor de volledigheid, laatste versie van de brief. Ik heb paar kleine dingen aangepast.
Morgen kijk ik of ik naar SZW kom, of anders telefonisch even laat weten hoe het is gelopen vanavond.
Ben benieuwd!

10.2
e

Afdelingshoofd Pensioenbeleid/plv directeur Arbeidsverhoudingen
06-10.2e

Van:
Aan: [@minaz.nl](#)
Onderwerp: Memo voor MR - update pensioenproces versie0805schoon
Datum: woensdag 8 mei 2019 13:53:04
Bijlagen: [Memo voor MR - update pensioenproces versie0805schoon.docx](#)

Ha [10.2e](#) ,
Bijgaand memo hebben we opgesteld voor MR. Idee is om dit morgen uit te delen. [11 \(pbo\)](#)
We sturen eind van de dag memo naar
minister en naar [10.2e](#) .
Groet, [10.2e](#)

Van:
Aan: [@minaz.nl](#)
Onderwerp: Memo voor MR - update pensioenproces versie0805schoon
Datum: woensdag 8 mei 2019 17:09:25
Bijlagen: [Memo voor MR - update pensioenproces versie0805schoon.docx](#)

Ha,
Heb er nu dit van gemaakt. 11 (pbo)
Groet, 10.2e

Van:
Aan: @dnb.nl
Cc: @dnb.nl
Onderwerp: RE: Agenda tbv overleg met 10.2e 28/8[Encrypted using DNB TLS]
Datum: dinsdag 21 augustus 2018 17:11:49
Bijlagen: image001.gif

Ha,
Ja, dat lijkt me prima. Welk punt willen jullie tav IORP bespreken? Ik check nog even of wij aanvullende punten hebben.
Groet, 10.2e

Van: @dnb.nl
Verzonden: dinsdag 21 augustus 2018 14:34
Aan:
CC: @dnb.nl
Onderwerp: Agenda tbv overleg met 10.2e 28/8[Encrypted using DNB TLS]
Beste 10.2e ,
Volgende week dinsdag 28 augustus (11.00-12.00 uur) staat er een periodiek overleg gepland met 10.2e , bij SZW. Het lijkt ons goed om de stand van zaken m.b.t. toekomstdiscussie en IORP II te bespreken. Welke punten willen jullie agenderen? Ik hoor het graag, alvast dank,
Met vriendelijke groet,
10.2e

10.2e
Beleidsmedewerker
Divisie Toezicht Beleid
Afdeling Pensioenen
De Nederlandsche Bank N.V.
T: +31 20 10.2e
M: +31 6 10.2e
E: 10.2e @dnb.nl

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van:
Aan: @dnb.nl"
Cc: @dnb.nl; @dnb.nl; M @dnb.nl;
Onderwerp: RE: Betrokkenheid bij onderwerpen Kabinetsbrief[Encrypted using DNB TLS]
Datum: woensdag 6 februari 2019 09:25:26
Bijlagen: image001.gif

Ha 10.2e

Dank. Ik geef het intern door. Er wordt natuurlijk al veel samengewerkt. Laten we kijken waar we dat nog wat intensiever kunnen doen. Per thema hebben we 1 of 2 mensen die het thema overziet. Binnen dat thema wordt in koppels verschillende acties opgepakt. 10.2e coördineert het geheel en heeft het overzicht. Ik heb per punt de namen erbij gezet. Dan kan er ook direct contact opgenomen worden.

Groet, 10.2e

Van:¹₀ @dnb.nl

Verzonden: maandag 4 februari 2019 16:41

Aan:

CC: @dnb.nl; @dnb.nl; @dnb.nl

Onderwerp: Betrokkenheid bij onderwerpen Kabinetsbrief[Encrypted using DNB TLS]

10.2e

Bijgaand, zoals gevraagd, hieronder een overzicht van de wijze waarop wij graag betrokken worden bij de uitwerking van de 10 onderwerpen uit de Kabinetsbrief. De onderwerpen 1 en 4 liggen volgens ons zo nadrukkelijk in elkaars verlengde dat wij het logisch vinden deze als 1 ter hand te nemen.

1. *Uitwerking wetgeving voor de afschaffing van de doorsneesystematiek*

Graag direct betrokken, bijv via desbetreffend projectteam

10.2e

4. *Faciliteren omzetting bestaande aanspraken naar een pensioencontract met persoonlijke pensioenvermogens*

Graag direct betrokken, bijv via desbetreffend projectteam

10.2e

2. *Wet verbeterde premieregeling toegankelijker en aantrekkelijker maken*

Graag direct betrokken, bijv via desbetreffend projectteam

10.2e

3. *Meer maatwerk in het beleggingsbeleid*

Graag direct betrokken, bijv via desbetreffend projectteam

10.2e

5. *Opname bedrag ineens mogelijk maken*

Graag indirect betrokken, bijv via klankbordgroep

10.2e

6. *Communiceren over persoonlijke pensioenvermogens*

Graag indirect betrokken, bijv via klankbordgroep

10.2e

7. *Verbreden reikwijdte van het pensioenstelsel*

Graag indirect betrokken, bijv via klankbordgroep

10.2e

8. *Verbeteringen voor nabestaanden*

Geen betrokkenheid

9. *Onderzoek naar de koppeling tussen levensverwachting en pensioenleeftijd*

Graag indirect betrokken, bijv via klankbordgroep

10.2e

10. *Benoeming leden Commissie Parameters*

Secretariële ondersteuning

Met vriendelijke groet,

10.2e

Afdelingshoofd

De Nederlandsche Bank N.V.
Toezicht Beleid
Pensioenen

T 020
M 06

[@dnb.nl](mailto:dnb@dnb.nl)

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van:
Aan: @dnb.nl
Cc: @dnb.nl
Onderwerp: RE: Concept taakopdracht maatwerk maart2019.docx[Encrypted using DNB TLS]
Datum: zondag 24 maart 2019 21:08:15

Ha ^{10.2e},

Dank voor het stuk. Heb paar algemene opmerkingen, en een paar specifieke. Eerst maar even algemeen. ^{11 (pbo)}

Naast deze algemene observaties, nog een paar specifieke punten:

- o Wat wordt er bedoeld met I-B open, is dat de CPB-variant met backstop, of is het een geheel open variant met een groot discontinuïteitsrisico?
- o Hoe ziet het IV-B contract eruit, is dat bijvoorbeeld inclusief IGR d.m.v. het toevoegen van een solidariteitsvermogen uit de premie?
- o Wat zijn de aannames bij het nftk-contract, zijn deze gelijk aan het contract dat gehanteerd gaat worden door CPB bij de doorrekeningen?
- In de brief d.d. 1 februari 2019 wordt het systeem van twee potten genoemd als vorm van maatwerk. Een voorbeeld is een risicovolle en een risicomijdende pot. Kunnen jullie nog wat met dit punt uit de brief in jullie onderzoek?
- Goed dat jullie ook naar vervangingsratio's kijken, dan kan bij de doorrekeningen van CPB gefocust worden op het netto profijt. Wordt er door jullie ook gekeken naar kortingskansen?

Morgen ben ik er niet (heidag mt). Zullen we anders dinsdag even bellen?

Groet,

^{10.2e}

Van: <[@dnb.nl](mailto:)>
Datum: donderdag 21 mrt. 2019 3:16 PM
Aan: <[@MINSZW.NL](mailto:)>
Kopie: <[@dnb.nl](mailto:)>
Onderwerp: Concept taakopdracht maatwerk maart2019.docx[Encrypted using DNB TLS]

10.2e,

Bijgaand een voorzet voor de taakopdracht inzake maatwerk. Ik hoor graag of je hiermee uit de voeten kunt. Verder bleek tijdens overleg SZW/CPB/Netspar/DNB dat ook Netspar en CPB graag mee wouden kijken; wij hebben hier geen moeite mee. Is het voor jou OK als we dit concept voor commentaar ook met hen delen? VG 10.2

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van: 10.2e
Aan:
Cc:
Onderwerp: RE: Laatste versies
Datum: zaterdag 1 juni 2019 18:23:09

11 (pbo)

10.2e

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: 10.2e <@minfin.nl>
Datum: zaterdag 01 jun. 2019 9:35 AM
Aan: <@MINSZW.NL>
Kopie: <@MINSZW.NL>, <@minszw.nl>,
<@minszw.nl>, <@minszw.nl>,
<@minszw.nl>, <@minszw.nl>,
<@MINSZW.NL>, <@MINSZW.NL>,
<@minszw.nl>, <@minaz.nl>

Onderwerp: RE: Laatste versies

Goedemorgen 10.2e ,

Ik heb nog twee dingen gewijzigd in de fiscale alinea (n.a.v. de nieuwe toevoegingen). Op deze manier is de fiscale alinea wat ons betreft goed.

M.b.t. het fiscaal aantrekkelijk maken van deeltijdpensioen: ik hoop dat in de zin duidelijk wordt gemaakt dat het hier gaat om de verschuldigheid van AOW-premie over het deeltijdpensioen.

De tekst over duurzame inzetbaarheid probeer ik vanmiddag nog even te lezen.

Groet, 10.2e

Van:
Verzonden: zaterdag 1 juni 2019 09:11
Aan:

CC:

Onderwerp: Laatste versies

Hoi,
10.2g

10.2g

Groet,
10.2e

Van:
Aan: [@dnb.nl](mailto:dnb.nl)
Cc:
Onderwerp: RE: overleg met 10.2e [Encrypted using DNB TLS]
Datum: maandag 10 december 2018 17:24:03
Bijlagen: [image001.gif](#)

Prima. Ik zou nog even over cie parameters willen hebben.

Wat willen jullie bij evaluatie ftk bespreken?

Groet

10.2e

Van: [@dnb.nl](mailto:dnb.nl)>
Datum: maandag 10 dec. 2018 5:13 PM
Aan: [@MINSZW.NL](mailto:MINSZW.NL)>
Kopie: [@minszw.nl](mailto:minszw.nl)>
Onderwerp: FW: overleg met 10.2e [Encrypted using DNB TLS]

Hi 10.2e, ik breng onderstaande mail nog even onder je aandacht,
Mvg, 10.2e

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Dit bericht is geclassificeerd als [DNB-UNRESTRICTED].

Van: [@dnb.nl](mailto:dnb.nl)>
Datum: maandag 10 dec. 2018 10:54 AM
Aan: [@MINSZW.NL](mailto:MINSZW.NL)>
Kopie: [@dnb.nl](mailto:dnb.nl)>, [@dnb.nl](mailto:dnb.nl)>
Onderwerp: overleg met 10.2e

Beste 10.2e,

Komende woensdag is er weer een overleg met dg 10.2e. Vanuit DNB denken we aan de volgende agenda:

1. Rekenrente (en de uitnodiging van de TK-cie SZW aan 10.2e om aan een ronde tafel in januari deel te nemen);
2. De backstop-kortingen;
3. Hoe nu verder na het stranden van de pensioenonderhandelingen;
4. Evaluatie nFTK.

Kunnen jullie je vinden in dit agendavoorstel? Hebben jullie nog aanvullingen?

Ik hoor graag van je, alvast dank,

Met vriendelijke groet,

10.2e
beleidsmedewerker

De Nederlandsche Bank N.V. T +31 20
Divisie Toezicht Beleid M (0)6
Afdeling Pensioenen E @DNB.nl

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van:
Aan: @dnb.nl
Onderwerp: RE: overleg woensdag met 10.2e [Encrypted using DNB TLS]
Datum: dinsdag 9 juli 2019 14:24:20
Bijlagen: image001.gif

Prima!

Van: @dnb.nl
Verzonden: dinsdag 9 juli 2019 13:15

Aan:
Onderwerp: FW: overleg woensdag met 10.2e [Encrypted using DNB TLS]
10.2 , 10. wil de vier onderwerpen die hieronder staan morgen bespreken in het overleg met 10.2e . Ok wat jou betreft?

Met vriendelijke groet,

10.2e
bele dsmedewerker

De Nederlandsche Bank N.V.
Divisie Toezicht Beleid
Afdeling Pensioenen

T +31 20
M (0)6
E

bele@dnb.nl

Dit bericht is geclassificeerd als [DNB-RESTRICTED].

Van:
Verzonden: maandag 8 juli 2019 09:19
Aan: @dnb.nl

Onderwerp: RE: overleg woensdag met 10.2e
10.2 ,

Onderwerpen zouden zijn:

1. Terugblik stuurgroep
2. UFR
3. Kortingen 2020
4. Dubbele transitie

Vg 10.
~

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Dit bericht is geclassificeerd als [DNB-RESTRICTED].

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van:
Aan: @minaz.nl
Cc:
Onderwerp: RE: rekenrente pensioenen
Datum: dinsdag 5 december 2017 11:45:25

Dag 10.2e ,

Dag 10.2e ,

Zie hieronder een Q&A. Kun je hiermee uit de voeten?

Groet,

10.2e

Afdeling Pensioenbeleid
Directie Arbeidsverhoudingen
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Parnassusplein 5, 2511 VX Den Haag
tel: 06

@minszw.nl

Vraag

Waarom worden fondsen gedwongen zich arm te rekenen door uit te gaan van een hele lage rekenrente?

Antwoord

- Met de rekenrente wordt berekend wat de waarde van de verplichtingen is van pensioenfondsen. Het geeft aan hoeveel pensioenfondsen nu in kas moeten hebben om de toegezegde aanspraken in de toekomst te kunnen betalen.
- Pensioenfondsen zijn verplicht om hun verplichtingen te waarderen met de risicovrije marktrente. De risicovrije marktrente geeft objectief aan hoeveel geld je nu in kas moet hebben om aan een verplichting in de toekomst te kunnen voldoen.
- De rente in ontwikkelde economieën is sinds de jaren '80 trendmatig gedaald. De rente is op dit moment op een historisch laag niveau. Die lage rente is een reëel en internationaal fenomeen, waar iedereen wereldwijd mee wordt geconfronteerd. Een lage rente maakt het opbouwen van een pensioen duurder. Dat is de werkelijkheid, die bijvoorbeeld ook geldt als u zelf een bepaald kapitaal bijeen wilt sparen.
- Met een hogere rekenrente gaan pensioenfondsen hun huidige pensioenverplichtingen berekenen op basis van een verwacht rendement, waarvan niet zeker is of dat in de toekomst zal worden behaald.
- Hierdoor stijgt op papier de dekkingsgraad, maar in werkelijkheid zijn fondsen niet ineens rijker geworden. Fondsen kunnen dan meer geld gaan uitgeven, terwijl niet zeker is of dat rendement in de toekomst ook werkelijk wordt behaald.
- We schuiven daarmee het risico door naar de toekomst. Ik vind dat niet wenselijk.

Van:
Verzonden: dinsdag 5 december 2017 10:48
Aan:
Onderwerp: FW: rekenrente pensioenen
Kunnen jullie dit doen?
10.2e

Van: [>](mailto:@minaz.nl)

Datum: dinsdag 05 dec. 2017 10:36 AM

Aan: @minszw.nl>,

@MINSZW.NL>

Onderwerp: rekenrente pensioenen

Ha,

Kunnen jullie korte Q&A maken waarom rekenrente (nog steeds) zo laag is? Voor geval dat ^{10.2e} er in 2^e termijn op terug komt; ^{11 (pbo)}

Gr,

10.2e

Van: @dnb.nl
Aan:
Onderwerp: RE: Vragen Groen links
Datum: maandag 23 oktober 2017 15:17:52

10.2e

10.2g

Meegegeven dat het cruciaal is om uit te gaan van marktwaarderingen bij zowel vorderingen als verplichtingen. Deze objectivering is dan ook wettelijk verankerd.

Werken met de ufr is ingegeven door het gebrek aan liquiditeit. De keuze voor een 10 jaar vsg is op de keper beschouwd arbitrair. Een keuze voor een langere periode waarover de ufr wordt bepaald, impliceert dat de ufr stabiel wordt, maar ook minder gevoelig voor daadwerkelijke veranderingen en vice versa.

De periode waarover het vsg gemiddelde wordt berekend staat volledig los van de rentetermijn.

Nav van zijn observatie dat er met circa 1300 miljard ruim voldoende in de pot zit, gewezen op het feit dat de dekkingsgraad 30 procentpunten hoger moet liggen wil men volledig indexeren, oftewel er zou dan 1700 miljard in de pot moeten zitten.

Ook geschetst wat een vaste rekenrente ad 4 procent zou hebben betekend als we hieraan bij introductie van het ftk zouden hebben vastgehouden: dekkingsgraden zouden fors zijn opgelopen, wat zou hebben aangezet tot volledig indexeren en te lage premies innen. De dekkingsgraad gebaseerd op marktwaarde zou dan ver onder de huidige niveaus liggen.

En tenslotte voorgehouden dat de hogere rendementen op de beleggingen, gepaard zijn gegaan met hogere stijgingen van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraden van de fondsen in de afgelopen jaren fors zijn gedaald.

Vg ^{10.2e}

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: @MINSZW.NL>
Datum: vrijdag 20 okt. 2017 1:24 PM
Aan: @dnb.nl>
Onderwerp: RE: Vragen Groen links

10.2

^

Kan je het antwoord aan gl nog doorsturen? Moeten ^{10.2e} en iemand bij jou maar even over vervolg hebben

Groet

10.2e

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: @dnb.nl >
Datum: dinsdag 17 okt. 2017 11:06 AM
Aan:
Onderwerp: Vragen Groen links

10.2e ,

Bijgaand de vragen waar ik zojuist aan refereerde 9^{10.2e} is onze perswoordvoerder).

VG ^{10.2}_a

Beste ^{10.2e} ,

Er is mij gevraagd om nog wat nader te omschrijven wat onze vragen zijn.

* We hebben ons de laatste tijd wat meer verdiept in de rekenrente, maar het is altijd goed om bij een expert te checken of wij het goed begrepen hebben.

* We zijn benieuwd hoe de systematiek van de rekenrente tot stand is gekomen.

* Daarnaast zou het interessant zijn om te horen hoe DNB aankijkt tegen mogelijke alternatieven.

o Een gemiddelde nemen van meer dan 10 jaar bijvoorbeeld?

o Ook gebruik maken van het daadwerkelijke rendement van pensioenfondsen in aanvulling op de langetermijnrente?

o Andere alternatieven?

* De reden dat wij hier nu mee bezig zijn is het debat in november over het wetsvoorstel van 50Plus om tijdelijk een ondergrens van 2% te hanteren.

o Wij zijn intern nog bezig om een standpunt te bepalen hierover, dus praten we graag verder met iemand die er verstand van heeft.

Ik hoop dat onze vragen hiermee duidelijk genoeg zijn. Anders hoor ik het graag.

Met vriendelijke groet,

^{10.}_a

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: @dnb.nl
Aan:
Onderwerp: relevante passage uit het officiële verslag TK van 6 juni jl[Encrypted using DNB TLS]
Datum: donderdag 21 juni 2018 11:55:55
Bijlagen: [image001.gif](#)

De heer ^{10.2.e}

Goed. U vroeg: als de nominale verplichting vervalt in het nieuwe pensioenstelsel, moet dan ook de risicovrije voet vervallen? Om daarop te antwoorden zou ik in eerste instantie gewoon het nieuwe stelsel moeten bekijken. Maar waar u mij aan herinnert, is wel waar: de keuze van de rekenrente is gewoon een afgeleide van de manier waarop verplichtingen worden aangegaan. Als u mij vraagt om die wetmatigheid te bevestigen, dan kan ik dat doen.

Met vriendelijke groet,

10.2e

Afdelingshoofd

De Nederlandsche Bank N.V.
Toezicht Beleid
Pensioenen

T 020
M 06

@dnb.nl

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van:

Aan:

Onderwerp: Afspraken werkgroep contract 20/12: opties SER-contract

Datum: vrijdag 5 januari 2018 16:29:01

Bijlagen: [Opties voor verbetering SER-contract 08-01-2016.doc](#)

Hoi **10.2e** e.a.,

Allereerst nog de beste wensen voor 2018!

Bijgaand een eerste aanzet voor een memo in het kader van de tweede afspraak die we hebben gemaakt tijdens de laatste bijeenkomst van onze werkgroep op 21-12: een lijstje met opties die sleutelen aan het SER-contract, **11 (pbo)**

Groet,

10.2e

Van:

Verzonden: donderdag 21 december 2017 15:07

Aan:

Onderwerp: afspraken werkgroep contract 20/12

Hoi allen,

Hierbij onze afspraken van vanochtend op een rijtje:

- we houden vinger aan de pols bij proces tav berekeningen. Voortouw ligt daar bij DNB. Zodra we daar stuk van zien kunnen we het bespreken in de werkgroep. Voor de volgende werkgroep checkt SZW de stavaza.

- **10.2e** en **10.2e** maken een lijstje waarbij de opties die sleutelen aan het SER-contract **11 (pbo)** . **10.2e** maakt daar een plaatje bij.

- **10.2e** en **10.2e** maken nog een slag op conversiemoment en open/gesloten systeem.

- Memo's tbv overleg FIN-SZW-DNB binnen vernieuwing pensioenstelsel wordt commentaar 4/1 verwerkt zodat het 5/1 mee kan in voorbereiding FIN.

- volgende keer bespreken we onze planning richting de zomer tbv directeurenoverleg eind januari

Het volgende overleg is op 11 januari.

Groet en happy holidays,

10.2e

Opties voor verbetering SER-contract ¹¹ (pbo)

1. Optimalisatie beleggingsbeleid (maatwerk via dynamisch lifecycle beleggen)
2. Positieve collectieve buffer voor deling macrolanglevenrisico
3. Positieve collectieve buffer voor deling rendementsrisico
4. Specifieke premieheffing voor collectieve buffer ter beperking van risico in conversiefase
5. Positieve collectieve buffer voor deling rendements- en renterisico
6. Positieve en negatieve collectieve buffer voor deling rendements- (en rente)risico (en macrolanglevenrisico)
7. Hogere projectierente dan de risicovrije rente

Ad 1.) Deze optie zou tot een verbetering van het pensioenresultaat kunnen leiden, omdat gericht op een bepaald pensioendoel kan worden gestuurd, met name voor leeftijdsgroepen die zich in de conversiefase bevinden en het renterisico het grootste is. Het grote voordeel van deze optie is bovendien dat deze niet ten koste gaat van de voordelen van het nieuwe contract, zoals minder complexiteit, betere aansluiting op de arbeidsmarkt, voorkomen van ondoorzichtige herverdeling, helder eigendomsrechten, geen deling van renterisico, waardoor oud last heeft van renterisico jong etc.

Ad 2.) Met name bij grote onverwachte schokken in het macrolanglevenrisico kan een collectieve buffer meerwaarde hebben. Nadeel is dat een collectieve buffer per definitie leidt tot minder heldere eigendomsrechten. Vraag is ook nog hoe deze buffer gevuld zou moeten worden.

Ad 3.) Deze optie is opgenomen in het huidige SER-contract, maar blijkt niet naar tevredenheid te werken.

Ad 4.) Het is denkbaar om een specifieke premie-opslag te heffen, waarmee een collectieve buffer wordt gevuld die tot doel heeft om bij ongunstige omstandigheden in de conversiefase een aanvulling te geven op het pensioen. Naast de reeds genoemde nadelen van een collectieve buffer zoals meer complexiteit, minder heldere eigendomsrechten etc. leidt deze optie ook tot een structurele overheveling van premie van jong naar oud. Daarmee wordt de argumentatie voor afschaffing van de doorsneesystematiek, die ook een structurele overdracht van premies van jong naar oud behelst, onderuit gehaald. Bovendien werkt een collectieve buffer alleen goed bij het uitvlakken van pieken en dalen, maar is niet effectief bij een structureel lage renteomgeving.

Ad 5.) Vanwege de onvoldoende werking van een collectieve buffer die alleen het rendementsrisico deelt, is door sommige partijen gesuggereerd dat ook het renterisico gedeeld zou moeten worden via een collectieve buffer. Daartoe is het noodzakelijk om periodiek te kijken welk pensioen met het opgebouwde pensioenkapitaal gegeven de rentestand aangekocht kan worden. Als dat pensioen te laag is, zou dat vanuit de collectieve buffer aangevuld moeten worden. In feite is dat dezelfde techniek als nu ook bij de uitkeringsovereenkomst wordt gehanteerd. Alleen met dat verschil dat een dekkingsgraad per deelnemer bijgehouden moet worden. Daarmee zijn alle nadelen (en dus redenen voor de overstap naar een nieuw pensioencontract) ook weer teruggekeerd in een nieuw pensioencontract. Bovendien bleken de collectieve buffers in het huidige contract vaak niet bestand tegen de lage rentestanden. Er is geen plausibele verklaring waarom collectieve buffers die (mede) sturen op dat risico, dat in het nieuwe pensioencontract wel zouden zijn.

Ad 6.) De mogelijkheid van een negatieve collectieve buffer past niet bij het concept van individuele pensioenkapitalen per deelnemer. Een negatieve buffer betekent dat (jonge) deelnemers hun inleg niet meer (volledig) terugzien in hun individuele pensioenpotje. Daarmee wordt het hoofddoel van een nieuw pensioencontract –herstel van vertrouwen bij alle deelnemers – niet gerealiseerd.

Ad 7.) Een hogere projectierente in een systeem met collectieve risicodeling leidt tot structurele herverdeling (zie ook: onderzoeksrapport Netspar van Oktober 2016). Ook hiervoor geldt dat dit niet past bij het concept van een pensioencontract op basis van individuele pensioenkapitalen per

deelnemer. Bovendien lijkt het doel van een hogere projectierente vooral te zijn om dan ook de bestaande pensioenaanspraken tegen die hogere rente om te mogen zetten in individuele pensioenkapitalen in het nieuwe pensioencontract. Dat zorgt voor een eenmalige, maar zeer forse herverdeling ten gunste van ouderen.

In de Wet verbeterde premieregeling is daarnaast een methodiek opgenomen die ervoor zorgt dat deelnemers toch kunnen starten met een hogere variabele uitkering dan met de inkoop van een vaste uitkering mogelijk is, zonder dat herverdelingseffecten optreden (een periodiek dalende uitkering op basis van de risicovrije rente, waarbij die daling naar verwachting wordt goedge maakt door het feitelijk behaalde overrendement). Omdat het overrendement pas wordt toebedeeld als dit daadwerkelijk is behaald en niet reeds op voorhand wordt toegekend, treedt geen herverdeling op.

Van:

Aan:

Cc:

Onderwerp: Afspraken werkgroep contract 7/12: Memo optimalisering beleggingsbeleid nieuw pensioencontract

Datum: maandag 11 december 2017 14:25:23

Bijlagen: [Memo- beleggingsbeleid.doc](#)

Hoi **10.2e** e.a.,

Zoals afgesproken bijgaand een voorzet voor een memo over mogelijkheden tot optimalisering van het beleggingsbeleid in een nieuw pensioencontract t.b.v. de volgende bijeenkomst van onze werkgroep.

Lijkt me handigste om weer via opmerkingen/revisies/aanvullingen in het stuk zelf te reageren.

Groet,

10.2e

Van:

Verzonden: vrijdag 8 december 2017 13:17

Aan:

Onderwerp: afspraken werkgroep contract 7/12

Hoi allen,

Hierbij een opsomming van de afspraken van onze werkgroep contract van gisteren (ben er niet eerder aan toegekomen):

- **10.2e** gaat na hoe de franchise binnen premiereregelingen is geregeld

- **10.2e** en **10.2e** werken de mogelijkheden tav het beleggingsbeleid in het nieuwe contract uit

- **10.2e** en **10.2e** werken de mogelijkheden voor conversie inclusief vaste daling in het nieuwe contract uit

- **10.2e** zet op een rijtje wat de problemen / aandachtspunten zijn voor de verschillende partijen bij het nieuwe contract

- **10.2e** komt maandag terug op hoe we het huiswerk voor het overleg van de bewindspersonen van FIN-SZW met DNB op 30/1 gaan oppakken

- Iedereen reageert nog op het stukje met het afwegingskader als daar nog opmerkingen etc bij zijn. In het volgende overleg gaan we het bespreken.

Ik heb met **10.2e** nog contact gehad over het raakvlak tussen contract en afschaffing doorsneesystematiek. Zij zijn bezig met het in kaart brengen van compensatiemogelijkheden. Die mogelijkheden hebben mogelijk consequenties voor de inrichting van de contractvormen. Zodra ze daar iets over hebben kunnen we dat aan de orde laten komen in onze werkgroep.

Groet,

10.2e

Memo – Optimalisering beleggingsbeleid nieuw pensioencontract

Eén van de opties om de uitkomsten van het SER-contract te optimaliseren, zowel qua verwachte pensioenuitkomst als qua pensioenuitkomsten in een slechtweerscenario, is een optimalisering van het beleggingsbeleid. Een contract op basis van individuele pensioenvermogens biedt mogelijkheden voor maatwerk via een lifecycle beleggingsbeleid. Het beleggingsbeleid kan zo beter worden afgestemd op de persoonlijke situatie van het individu. Bovendien kan het beleggingsbeleid ook gericht tussentijds worden aangepast voor bepaalde specifieke groepen binnen een pensioenregeling, afhankelijk van de behaalde resultaten. De huidige uitkeringsovereenkomst met een uniform beleggingsbeleid voor alle deelnemers biedt die ruimte niet of in mindere mate, dus op dit terrein zou een nieuw pensioencontract potentieel nog winst kunnen boeken.

Door minder risicovol te gaan beleggen nadat er hoge rendementen zijn behaald en het persoonlijke pensioenvermogen is aangegroeid, kan meer pensioenvermogen worden veiliggesteld voordat weer slechtere tijden aanbreken. Op deze wijze kan mogelijk meer bescherming geboden worden, met name in een slechtweerscenario. Een dergelijk dynamisch beleggingsbeleid richt zich op het maximaliseren van de kans dat een bepaald pensioendoel wordt gehaald, waarbij tevens een bepaald minimum doel kan worden geformuleerd waar een deelnemer niet onder mag komen. Doel is dus niet meer primair een zo hoog mogelijk pensioenvermogen, maar realisatie van een (minimum) doeluitkering. In het SER-contract kan het persoonlijk pensioenvermogen zo stap voor stap worden “vastgeklikt”, bijvoorbeeld door al een stuk uitkering vooraf in te kopen. Het daarmee resterende pensioenvermogen wordt geleidelijk omgezet in het collectieve vermogen in de uitkeringsfase. Die geleidelijke omzetting heeft eveneens tot doel om het renterisico, dat zich in volle omvang op de pensioendatum manifesteert, al geleidelijk van te voren op te vangen.

Volgens ^{10.2.E} en ^{10.2.E} (PGGM) biedt een dynamisch beleggingsbeleid op basis van een lifecycle goede perspectieven op een beter pensioenresultaat en een betere bescherming in een slechtweerscenario. Deze auteurs vergelijken de pensioenuitkomsten van een statisch beleggingsbeleid met een dynamisch beleid, beide op basis van een lifecycle. Bij het statisch beleid kiest een pensioenuitvoerder bij aanvang een lifecycle en houdt die aan tot het moment van pensionering. Bij een dynamisch beleid kiest de pensioenuitvoerder bij aanvang ook een lifecycle. Vervolgens wordt aan het eind van ieder jaar, op basis van de informatie op dat moment, gekeken welke lifecycle dan optimaal is. De lifecycle voor de deelnemer kan dus jaarlijks wijzigen.

Het pensioendoel wordt gelijkgesteld aan een volledig geïndexeerd pensioen van 83,25% van het middelloon. Het minimum pensioen is 60% en moet met 95% kans gehaald worden.

De uitkomsten van het onderzoek van ^{10.2.E} en ^{10.2.E} laten zien dat de kans om het pensioendoel te halen 64% is bij een statische strategie. Bij een dynamische strategie is deze kans 84%, een stuk hoger dus. Bovendien is het risico dat het minimumdoel niet wordt gehaald kleiner in de dynamische strategie. In de dynamische strategie is deze kans namelijk 5%, in de statische strategie is deze 11%.

Kans op behalen pensioendoel Kans op behalen minimumdoel

<i>Statisch beleggingsbeleid</i>	64%	89%
<i>Dynamisch beleggingsbeleid</i>	84%	95%

De betere resultaten van het dynamische beleggingsbeleid zijn een gevolg van het terugnemen van risico nadat er een goed rendement is behaald. Meer risico nemen is niet nodig als het doel ook bereikt kan worden met minder risico. Hierdoor verkleint de kans om alsnog een groot deel kwijt te raken als de rendementen in de toekomst tegenvallen.

Een tweede reden waarom de dynamische strategie het beter doet in de berekeningen dan de statische strategie is dat in de gebruikte economische scenario's 'mean reversion' is verondersteld. Als de rente op enig moment hoog is, dan zal deze gemiddeld genomen weer dalen en omgekeerd weer stijgen als deze laag is. Deze 'kennis' wordt gebruikt om extra rendement te halen met een dynamische strategie: als de rente hoog staat weet je immers dat de rente gemiddeld genomen zal dalen, en dat het dus gunstiger is om meer in vastrentende waarden te beleggen. Je kan dus (vanwege de aanname van 'mean reversion') verstandig handelen op basis van recente marktinformatie. Vraag is alleen of 'mean reversion' in de economie echt aanwezig is en rond welk evenwichtsniveau 'mean reversion' zicht dan voordoet. Wat is bijvoorbeeld een evenwichtsrente op de lange termijn, terwijl de trend al veertig jaar een trendmatige daling van de rente laat zien.

In het onderzoek van ^{10.2.E} en ^{10.2.E} is ook gerekend met een model met zeer beperkte 'mean reversion'. De meerwaarde van een dynamisch beleggingsbeleid neemt dan wel af, maar de kans om het pensioendoel te halen is ook dan onder de dynamische strategie nog steeds hoger (67%) dan onder de statische strategie (61%). Ook is het risico dat je het minimumdoel niet haalt nog steeds kleiner onder de dynamische strategie (16%) vergeleken met de statische strategie (20%). De dynamische strategie heeft hier dus nog steeds toegevoegde waarde, maar wel minder dan onder de aanname van een sterkere 'mean reversion'. Dit komt doordat nu alleen nog maar geprofiteerd kan worden van het 'terugnemen van risico als het doel bereikt is' en niet meer van het 'handelen op basis van recente marktinformatie'.

In samenhang met de vraag of 'mean reversion' bestaat, wat vooral een geloofsdebat tussen voor- en tegenstanders lijkt, zou nader onderzocht moeten worden of een dynamisch beleggingsbeleid ook meerwaarde heeft in een aanhoudend slechtweer-scenario, met name een aanhoudend scenario van lage rentestanden. De gedachte van het "vastklikken" van pensioen in goede tijden werkt dan immers veel minder goed. Dat geldt overigens ook voor het alternatief van buffers, die immers al snel uitgeput zullen raken bij aanhoudend slecht weer, zoals het afgelopen decennium ook bewezen heeft.

Daarnaast gaat een dynamisch beleggingsbeleid gepaard met hogere uitvoeringskosten. Ook dat aspect zal dus meegewogen moeten worden bij de weging van de voor- en nadelen van een dynamische beleggingsbeleid. Ten slotte vereist een dynamisch beleggingsbeleid sturing op een doeluitkering. Die doeluitkering hoeft niet per se aan de deelnemers gecommuniceerd te worden, maar er zal wel uitgelegd moeten worden waarom bepaalde ingrepen in de persoonlijke beleggingspot worden gedaan, die op de deelnemer onlogisch kunnen overkomen. In dat verband kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de situatie dat een deel van het pensioenvermogen wordt "vastgeklikt" vanwege een op dat moment hoge rentestand, terwijl het persoonlijke potje op datzelfde moment mogelijk de afgelopen periode is gedaald, juist vanwege een stijging van de rente in die periode.

Van:
Aan: @dnb.nl
Cc: @dnb.nl
Onderwerp: Antwoorden Kamervragen Van Rooijen rekenrente 17-10-2018
Datum: woensdag 17 oktober 2018 15:49:32
Bijlagen: [Antwoorden Kamervragen Van Rooijen rekenrente 17-10-2018.docx](#)

Hoi [10.2e](#) ,
Bijgaand tref je de conceptbeantwoording aan naar aanleiding van een set met Kamervragen van Van Rooijen (50Plus) over de rekenrente, mede in relatie tot de brief van [10.2e](#) over dit onderwerp.
Graag jullie check op eventuele onjuistheden of suggesties voor verbetering/aanvulling.
Kunnen jullie uiterlijk komende vrijdag 19-10 een reactie geven?
Vriendelijke Groet,
[10.2e](#)

Van:
Aan:
Cc:
Onderwerp: Antwoorden Kamervragen Van Rooijen rekenrente 17-10-2018
Datum: woensdag 17 oktober 2018 15:54:06
Bijlagen: [Antwoorden Kamervragen Van Rooijen rekenrente 17-10-2018.docx](#)

Hoi [10.2e](#) ,
Bijgaand tref je de conceptbeantwoording aan naar aanleiding van een set met Kamervragen van Van Rooijen (50Plus) over de rekenrente, mede in relatie tot de brief van [10.2e](#) over dit onderwerp. Je hebt hierover al een keer kort contact gehad met mijn collega [10.2e](#).
Graag jullie check op eventuele onjuistheden of suggesties voor verbetering/aanvulling.
Kunnen jullie uiterlijk komende vrijdag 19-10 een reactie geven?
P.S. eenzelfde mailtje is vandaag naar DNB gegaan ([10.2e](#)).
Vriendelijke Groet,
[10.2e](#)

Van:
Aan:
Cc:
Onderwerp: Antwoorden Kamervragen Van Rooijen rekenrente 17-10-2018_afep
Datum: donderdag 18 oktober 2018 09:48:01
Bijlagen: [Antwoorden Kamervragen Van Rooijen rekenrente 17-10-2018_afep.docx](#)

Dag **10.2e**

Dank voor het delen, mooie set concept-antwoorden!

Zie commentaar van ons. Met name bij het voorbeeld vragen we ons af **11 (pbo)**

Kun je laten weten of je hiermee uit de voeten kunt?

Groet,
10.2e

Van:
Aan: [@dnb.nl"](#)
Cc: [@dnb.nl"](#); [@dnb.nl"](#)
Onderwerp: Beschrijving ABP/APG-variant
Datum: donderdag 1 maart 2018 16:15:25
Bijlagen: [Hoe werkt de APG-variant 28-02 DEF.doc](#)

Hoi [10.2e](#)

Mijn afdelingshoofd [10.2e](#) heeft vanmiddag met [10.2e](#) gesproken en in dat gesprek is afgesproken dat we onderling delen wat we intern op papier over de ABP/APG-variant (of G5-variant of CCP) hebben gezet.

Om die reden stuur ik je een intern memo dat wij hebben opgesteld. Dat memo is vooral bedoeld is om binnen SZW uit te leggen hoe de variant werkt, wat de redenen voor ontwikkeling van deze variant zijn en welke risico's wij zien. Het is geschreven op een moment dat wij zelf ook nog enigszins zoekende waren wat de variant precies inhoudt, dus er valt ongetwijfeld nog meer over te zeggen. Ik vermoed dat het voor jou weinig nieuws zal bevatten.

Wij zijn benieuwd of jullie bepaalde dingen hetzelfde of juist anders zien en of jullie nog zaken zien die ontbreken. Verder zijn wij benieuwd naar wat jullie al op papier hebben gezet.

Het lijkt ons goed om hierover binnenkort ook nog een keer met elkaar te spreken.

Groet,

[10.2e](#)

Hoe werkt de ABP/APG-variant?

Kenmerken

- Eigenlijk is dit niet één variant, maar zijn er twee types van deze variant:

Type 1: Contract I-B, dat in de opbouwfase wordt gecommuniceerd in de vorm van een persoonlijk pensioenvermogen (lijkt op wat ABP nu ook bij de huidige uitkeringsovereenkomst gaat doen). In dit type stroomt al het rendement dat wordt behaald op basis van een uniform beleggingsbeleid dat niet nodig is om de nominale pensioenverplichtingen (bijv. 1,875% middelloon per jaar) van een deelnemer te dekken ("matching rendement" = RTS-curve) eerst naar een collectieve buffer. Vanuit die buffer wordt jaarlijks $1/10^e$ van een positieve of negatieve financiële schok toegekend aan het persoonlijke pensioenvermogen. Omdat feitelijk een uniform beleggingsbeleid wordt gevoerd met een collectief spreidingsmechanisme is er geen conversiefase, zoals bij een contract met "echte" persoonlijke pensioenvermogens.

Type 2: Ook in dit type belegt het fonds op basis van een uniform beleggingsbeleid (bijv. 60% ZW/40% VRW), maar nu wordt op de achtergrond aan een jongere direct meer aandelenrisico toegekend en aan een oudere meer risico op vastrentende waarden, conform het lifecycle beginsel. Bij een uniforme beleggingsmix van 60% ZW/40% VRW, krijgt jong dan het rendement behorend bij 80% ZW /20% VRW en oud het rendement behorend bij 20% ZW / 80% VRW. De jongeren dragen dus meer beleggingsrisico dan oud, en krijgen daarvoor als het goed gaat een grotere beloning maar als het slecht gaat levert jong ook meer in dan oud. Het uitgangspunt om ouderen minder bloot te stellen aan aandelenrisico loopt dan dus niet meer indirect via een buffer met een spreidingsmechanisme (zoals in variant 1.) maar direct via de toerekening van rendement en –risico aan het persoonlijk pensioenvermogen. Omdat er in deze variant ook al direct een deel van het risicovolle rendement wordt toegerekend aan de individuele pensioendeelnemers (i.t.t. type 1.) is er minder mismatch tussen het feitelijke uniforme (risicovolle) beleggingsbeleid van het fonds en het toegerekende beleggingsrendement aan de individuele deelnemers dan in type 1. Hierdoor blijft de collectieve buffer kleiner dan in variant 1.

De (kleinere) collectieve buffer wordt in deze variant gevuld met het verschil tussen het rendement op basis van het feitelijke uniforme beleggingsbeleid en het toegerekende beleggingsbeleid aan de individuele deelnemers. Stel dat er uniform 60/40 (ZW/VRW) wordt belegd en de som van de individuele potjes op basis van de lifecycle toerekening overeenkomt met een mix heeft van 50/50. Als aandelen het dan beter doen dan vastrentende waarden hou je rendement over (je kent in totaal minder rendement toe aan het persoonlijk pensioenvermogen dan collectief wordt behaald) en dat positieve restrendement ken je toe aan de buffer. Omgekeerd, als aandelen het minder doen ken je teveel toe aan de persoonlijk vermogens en heb je dus een negatieve buffer.

Voor het leggen van de collectieve buffer zijn twee systemen in beeld. De eerste is uniform alle leeftijden $1/10^e$ van de buffer geven als positief of negatief rendement op het persoonlijke vermogen. Deze variant lijkt in het voordeel van ouderen, omdat de jongeren via de lifecycle meer aandelenrisico krijgen toegerekend, maar daar met $1/10^e$ uit de buffer maar een deel van de risicobeloning voor terugkrijgen. Dus als de buffer 10% is, krijgt elke deelnemer een rendement uit de buffer van 1% bovenop het toegerekende lifecycle rendement in zijn potje. De tweede is om de onttrekking uit de buffer niet op basis van totaal vermogen te doen maar op basis van zakelijke vermogens. Als je dat doet, geef je jongeren effectief een groter deel (van de kleinere) positieve of negatieve buffer dan ouderen. Dat kan leiden tot meer intergenerationele risicodeling.

Nadere uitleg

- Om de ABP/APG-variant nog wat inzichtelijker te maken, kun je deze ook vertalen naar de huidige uitkeringsovereenkomst (I-A). In dat geval wordt op basis van een uniform, risicovol beleggingsbeleid op fondsniveau eerst aan alle individuele deelnemers rendement toegekend dat nodig is om de nominale pensioenverplichtingen te dekken (= "matching rendement" ter dekking van een zekere nominale pensioenopbouw van bijv. 1,875% middelloon per jaar). Dit "matching rendement" gaat naar het persoonlijke pensioenpotje. Dit is vergelijkbaar met het hierboven beschreven type 1. van de ABP/APG-variant. Het overrendement dat op basis van het uniforme, risicovolle beleggingsbeleid naar verwachting wordt behaald bovenop het "matching rendement", stroomt naar een collectieve buffer. Op basis van verdeelregels in het ftk (herstelplansystematiek, indexatieregels) wordt deze collectieve buffer toegerekend aan de individuele potjes. Bij een buffer vanaf ca. -10% (= vergelijkbaar met huidige dekkingsgraad van ca. 90%) wordt er op de individuele potjes gekort en bij een positieve buffer vanaf +10% (= vergelijkbaar met huidige indexatiedrempel bij dekkingsgraad 110%) wordt er geleidelijk geïndexeerd conform de indexatieregels in het ftk.

- Aan de andere kant van het spectrum zou je ook al het rendement dat op basis van het uniforme risicovolle beleggingsbeleid op fondsniveau wordt behaald direct aan de individuele deelnemers kunnen toekennen conform het lifecycle beginsel. In dat geval ontstaat er dus geen restrendement als gevolg van een verschil in risico tussen het uniforme beleggingsbeleid en het risico dat in totaliteit aan de individuele deelnemers wordt toegerekend. Er is dan dus ook geen collectieve buffer. Bij die invulling is sprake van een contract dat vergelijkbaar is met IV-B (premieovereenkomst met uitsluitend individueel pensioenvermogen in de opbouwfase met doorbeleggen in de uitkeringsfase).

Onduidelijkheden

- Sommige onderdelen zijn voor ons nog onduidelijk. De vraag is bijvoorbeeld op welke wijze de regels voor de toerekening van beleggingsrendement en –risico aan de individuele deelnemers op een verantwoorde wijze kunnen worden vastgesteld, ook is onduidelijk hoe de vaststelling van de premie (vrij of minimaal kostendekkend) werkt en is het de vraag of er de mogelijkheid is om opbouw- en uitkeringsfase te splitsen in twee collectieven met een inkoopmoment (dit laatste hangt ook samen met de vraag in hoeverre er in type 2 sprake is van het op de achtergrond bijhouden van pensioenverplichtingen en hoe dit dan werkt in de uitkeringsfase).

Wat is de sommige partijen gepercipieerde meerwaarde?

- Het voordeel van type 1. is, dat je precies het I-B contract kunt uitvoeren, maar dan gecommuniceerd in de vorm van individuele potjes. Volgens een aantal spelers bij sociale partners/fondsen is een voordeel van type 2. dat met een uniform beleggingsbeleid in combinatie met het via spreidingsperiode doorschuiven van risico's op een eenvoudigere manier meer risico kan worden genomen dan bij een rechtstreekse toepassing van een lifecycle beleggingsbeleid. Dit kan door jongere deelnemers impliciet voor meer dan 100% aan aandelenrisico bloot te stellen (opheffen leenrestrictie) en toekomstige toetreders ook al mee te laten delen in het beleggingsrisico (negatieve buffer). Technisch is dit overigens ook mogelijk met een lifecycle beleggingsbeleid, maar fondsen houden graag vast aan het huidige uniforme beleggingsbeleid. Het voordeel van een groter risicodraagvlak is dat dit in verwachting een hoger pensioenresultaat oplevert dan het SER-contract (in ieder geval vergelijkbaar met het huidige contract). De slechtweeer scenario's verbeteren omdat tekorten kunnen worden doorgeschoven naar toekomstige generaties. Door dit hogere risico neemt echter ook de kans toe dat toekomstige toetreders tot de pensioenregeling afhaken, omdat een te groot deel van hun premie-inleg reeds wordt gebruikt voor het pensioen van anderen (discontinuïteitsrisico). Dit risico is groter dan het in het huidige contract, omdat de negatieve buffer in de ABP/APG-varianten veel groter kan worden (geen restrictie op omvang negatieve buffer zoals nu via de vereiste van het minimaal eigen vermogen).

Beoordeling

- De ABP/APG-variant is in de kern een I-B contract (uniform beleggingsbeleid met spreiding van financiële schokken via de collectieve buffer of door directe toerekening van beleggingsrisico aan individuele deelnemers). Het is de vraag of je I-B een contract kunt noemen op basis van individuele potjes. Een groot deel van de premie-inleg (tot wel 50%) kan naar andere deelnemers gaan. Daar is weinig persoonlijk meer aan en staat haaks op de gedachte achter afschaffing doorsneesystematiek (=premie-inleg moet juist naar het eigen potje gaan).
- In beide types van de ABP-APG-variant worden financiële schokken directer doorgegeven dan in de huidige uitkeringsovereenkomst. Dit heeft als voordeel dat een positief overrendement zich directer vertaalt in een hogere pensioenaanspraak, maar als nadeel dat een negatief rendement zich ook directer vertaalt in een lagere pensioenaanspraak. In dat laatste geval kan er politieke druk ontstaan om de spelregels te veranderen, wat leidt tot bevoordeling van oud ten koste van jong (asymmetrie). Doel van het nftk was nu juist om te voorkomen dat fondsen bij negatieve financiële schokken direct (en steeds zwaarder) moeten korten (= stabielere pensioenuitkeringen). Daarom is daarin geregeld dat pas bij dekkingsgraden onder ca. 90% (gespreide) kortingen moeten worden doorgevoerd, maar ook pas wordt geïndexeerd vanaf dekkingsgraden vanaf 110%.
- De meerwaarde van de ABP/APG-variant bij type 1. is vooral optisch. Er wordt in termen van persoonlijke pensioenpotje gecommuniceerd (wat ABP nu ook op basis van de huidige uitkeringsovereenkomst gaat doen), terwijl er een uniform beleggingsbeleid (met intergenerationele risicodeling) gevolgd kan blijven worden à la het huidige contract.
- Een voordeel van type 2. is dat er minder deling van renterisico tussen jong en oud is via een collectieve dekkingsraad of collectieve buffer. Door uniform te beleggen en vervolgens dat rendement over de fondsdeelnemers en gepensioneerden te verdelen conform het lifecycle principe staan ouderen minder bloot aan het renterisico van jong. Je kunt oud direct vooral het obligatierendement toekennen en jong het aandelenrendement. Dat betekent overigens ook dat als de rente stijgt, oud daar minder van profiteert.

- Type 2. brengt risico's met zich mee op het vlak van toezichtbaarheid, ongewenste herverdeling en continuïteit van het stelsel. Waar de verdeling van het fondsvermogen momenteel wettelijk centraal wordt geregeld via het ftk (met toezicht daarop door DNB) om ervoor te zorgen dat deze verdeling tussen generaties evenwichtig verloopt, wordt dat in de ABP/APG-variant via de knoppen "matching rendement" in type 1. (dat kan lager worden als je de verplichtingen lager waardeert door een hogere rekenrente dan de risicovrije rente), de toedeling van beleggingsrisico aan de deelnemers (type 2) en de bufferregels (type 1 en 2) bepaald. Als die knoppen door sociale partners/ fondsen vrij zijn in te vullen, krijgen zij veel meer speelruimte om die verdeelregels zelf te kunnen gaan bepalen en het toezicht door DNB op basis van wettelijke toezichtregels buiten spel te zetten.
- In bijvoorbeeld een scenario van dalende rentes dat zich de afgelopen jaren heeft voltrokken, had een fonds kunnen besluiten om bij de toedeling van risico's in type 2. ouderen uit de wind te gaan houden door meer obligatierendement naar hen toe te gaan schrijven, waardoor de rentedaling meer voor rekening van alleen de jongere deelnemers zou zijn gekomen. Als de rente weer gaat stijgen kunnen fondsen het omgekeerde doen. Dit kan leiden tot forse herverdelingen tussen jong en oud, waarbij jong met hoge negatieve buffers (=schulden) kan achterblijven. Dit brengt een discontinuïteitsrisico (jongeren willen niet meer deelnemen) voor het stelsel met zich mee.

Van:
Aan: @dnb.nl; @dnb.nl;
Onderwerp: RE: vastklikken RTS/GKDP [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]
Datum: maandag 18 maart 2019 11:38:25
Bijlagen: [image001.gif](#)
[image002.png](#)

Hoi 10. ,
Zouden we dan woensdagmiddag een uurtje later kunnen beginnen, dus om 15:00 uur?
Vriendelijke groet,
10.2e

Van: @dnb.nl
Verzonden: maandag 18 maart 2019 09:42
Aan: @dnb.nl;
CC:
Onderwerp: RE: vastklikken RTS/GKDP [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Hi 10.2e en 10.2e
10.2e heeft dinsdag en woensdag een drukke agenda met afspraken in Amsterdam. We zouden wel woensdagmiddag 20/3 bij DNB in Amsterdam kunnen vanaf 14.00 uur. Schikt dat?
Vriendelijke groet,
10.2

Beleidsmedewerker
Divisie Toezicht Beleid
Afdeling Pensioenen
De Nederlandsche Bank N.V.
T: +31 20
M: +31 6
E: @dnb.nl

(Afwezig op vrijdag)
Dit bericht is geclassificeerd als [DNB-RESTRICTED].

From: @MINSZW.NL]
Sent: woensdag 13 maart 2019 09:40
To: @dnb.nl>; @dnb.nl>
@minszw.nl>
Cc: @MINSZW.NL>; @minszw.nl>

Subject: RE: vastklikken RTS/GKDP [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]
Hoi 10. ,
Dinsdag hebben 10.2e en ik tot 14 uur ruimte in onze agenda. Woensdag na de vergadering van de commissie parameters zou ook kunnen. Die vergadering eindigt om 12:30 uur, dus dan zouden we na een korte lunchpauze om 13 uur kunnen beginnen. Later die middag kan ook.
Geven jullie maar een voorkeur aan.
Vriendelijke groet,
10.2e

Van: @dnb.nl>
Verzonden: woensdag 13 maart 2019 08:40
Aan: @MINSZW.NL>; @dnb.nl
CC: @minszw.nl>; @MINSZW.NL>; @minszw.nl>

Onderwerp: RE: vastklikken RTS/GKDP [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]
Hi 10.2e ,
Het lijkt ons inderdaad ook goed om hier over te praten. Deze week lukt helaas niet.
Hoe is jullie beschikbaarheid volgende week dinsdag en woensdag later op de middag?
Vriendelijke groet,
10.2

Beleidsmedewerker
Divisie Toezicht Beleid
Afdeling Pensioenen
De Nederlandsche Bank N.V.
T: +31 20
M: +31 6
E: @dnb.nl

(Afwezig op vrijdag)
Dit bericht is geclassificeerd als [DNB-RESTRICTED].

From: @MINSZW.NL]
Sent: maandag 11 maart 2019 13:46
To: @dnb.nl>; @dnb.nl>
@minszw.nl>
Cc: @minszw.nl>; @MINSZW.NL>

Subject: FW: vastklikken RTS/GKDP [Decrypted using DNB TLS]
Hoi 10. , 10.2e
De ~~2~~ begint zich nu ook te melden met vragen over de invloed van uitkomsten van de commissie parameters op de gedempte kostendekkende premie voor de komende jaren. In dit geval gaat het niet primair om de invloed van aanpassing van de rendementsparameters, maar over de wijze waarop omgegaan zou moeten worden met een eventuele aangepaste UFR-methodiek. Waarschijnlijk geldt eind 2019 in ieder geval nog de huidige UFR binnen de RTS en dan komt de vraag op of je die RTS dan voor de gedempte premiestelling 2020-2025 mag blijven gebruiken als je eind 2019 premieafspraken maakt voor de komende 5 jaar. Die vraag hebben we ook al vaker gezien bij de rendementsparameters zelf.
11 (pbo)

11 (pbo)

10.2g

Dat zou dan neerkomen op vrijdag 15 maart bij SZW, een uurtje tussen 10 en 12 uur of na 15 uur. Biedt dit mogelijkheden voor jullie?

Groet,
10.2e

Van: 10.2e @pensioenfederatie.nl>

Verzonden: maandag 11 maart 2019 10:39

Aan: 10.2e @MINSZW.NL>

CC: 10.2e @minszw.nl>

Onderwerp: vastklikken RTS/GKDP

Goedemorgen 10.2e ,

Ik probeerde je vrijdag even te bellen met een vraag over de cie Parameters. Een aantal fondsen dempt de premie op basis van een verwacht rendement. Indien door aanpassing van de parameters, de premie hoger uitvalt dan moeten wij onze achterban snel daarin meenemen. Bij de achterban is men uiteraard met dit onderwerp bezig.

Onderstaande analyse ontving ik van een van grotere uitvoerders. Graag zou ik de vragen uit de analyse met jou of een collega doornemen en van een antwoord willen voorzien. Of ben je van mening dat DNB de partij is die deze vragen zou moeten beantwoorden?

Analyse:

In de Q&A van 3 april 2015 (!) over de toepassing van de parameters voor de gedempte kostendekkende premie bij demping op verwacht rendement staat als voorbeeld genoemd dat de vastgeklikte RTS geldt voor premie 2016 tot en met 2020 bij vaststelling in het vierde kwartaal van 2015. Toen die Q&A verscheen had een aantal fondsen al begin/in het vierde kwartaal van 2014 de RTS voor de GKDP voor 5 jaar vastgeklikte. Vooruitlopend op een besluit over de UFR, was daarbij door de fondsen zelfs al rekening gehouden met de toen nieuwe voorgestelde UFR.

Die 5 jaarsperiode voor de vastgezette RTS loopt nu af voor een aantal fondsen.

Wanneer de opnieuw vernieuwde UFR (als die er komt, misschien de verzekeraars UFR) in DNB RTS komt is niet duidelijk.

Het lijkt mij snel als die al in de september 2019 RTS opgenomen gaat worden. De opvolger van de Euribor verwachten we later (ergens in 2020).

De commissie parameters kan ook nog besluiten dat het verwachte rendement op vastrentende waarden niet meer afhangt van de RTS op een bepaald moment, maar een vaste rendementsverwachting krijgt (zie besluit over commissie parameters onder kopje Parameters).

Mijn conclusie: Blijkbaar is er (nu) beleidsvrijheid over het moment van vastzetten van de RTS in reële rendementscurve voor GKDP. Sommige fondsen hebben de RTS vastgezet voor de GKDP 2015 t/m 2019 (o.a. Bouw, SPW en PPF), anderen voor de GKDP 2016 t/m 2020 (o.a. PME, PMT en ABP). De planning van de commissie lijkt erop aan te sluiten dat fondsen ook voor de nieuwe RTS-vastklik-periode 2020 t/m 2024 kunnen gaan en niet over hoeven naar 2021 t/m 2025. Of je over *mag* stappen naar een jaar later vastzetten van de RTS voor GKDP is onduidelijk. Ik zou graag zien als de Pensioenfederatie hierover met DNB in overleg gaat. En als het wordt toegestaan, wat je dan met 2020 moet. Moet je dan:

- 1) de voor 2015 t/m 2019 vastgeklikte RTS nog een jaar gebruiken? En daarna qua peildatum voor RTS op nagenoeg dezelfde datum te zitten als fondsen die voor 2016 t/m 2020 hadden vastgeklikte.
- 2) voor 2021 t/m 2025 een jaar eerder beginnen en dus eigenlijk voor 6 jaar vastklikken, alle zes jaar met RTS peildatum begin/in vierde kwartaal 2019, dus peildatum afwijkend van de andere fondsen?
- 3) voor het overgangsjaar 2020 de actuele RTS (peildatum begin/in vierde kwartaal 2019) gebruiken en voor de GKDP van 2021 t/m 2025 de RTS met peildatum begin/in vierde kwartaal 2020, gelijk aan de fondsen die voor 2016 t/m 2020 hadden vastgeklikte?

Zonder overstappen naar een andere vastklikperiode zou ik zeggen: eens gekozen blijft gekozen en dan ook all-in the-game.

Dus opnieuw vastzetten RTS voor 5 jaar o.b.v. peildatum begin/in vierde kwartaal 2019. Als die RTS dan de nieuwe UFR bevat dan neem je die mee, als die er nog niet in zit dan niet (ook te verdedigen: de nieuwe al wel meenemen in het kader van consistent beleid ten opzichte van vorige keer). Datzelfde geldt voor de opvolger van de Euribor; gezien de planning van die vervanging zal de oude Euribor dan nog erin zitten. Obv regelgeving en Q&A's lijkt mij dit goed verdedigbaar. Echter, gezien alles wat er vanaf hangt, zou ik graag de duidelijkheid willen van wetgever/DNB/commissie parameters.

Met vriendelijke groet,

10.2e

Beleidsadviseur

Prinses Margrietplantsoen 90

2595 BR DEN HAAG

Postbus 93158

2509 AD DEN HAAG

T +31 (0)70

M +31 (0)6

E @pensioenfederatie.nl

W www.pensioenfederatie.nl

Dit e-mailbericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n). Indien u dit bericht ten onrechte heeft ontvangen, neemt u

dan s.v.p. direct contact met ons op via telefoonnummer 070-7620220. Inzage, gebruik en verspreiding van de inhoud van dit bericht is voorbehouden aan de geadresseerde of diens gemachtigde. Wij kunnen niet instaan voor de juiste en volledige overbrenging van de inhoud van een verzonden e-mailbericht. Aan de inhoud van dit bericht kunnen geen rechten worden ontleend. De Pensioenfederatie is gevestigd te Den Haag en ingeschreven in het Handelsregister onder KvK nummer 52988368.

This email is solely intended for the addressee. If you have received this email by mistake, please contact the sender immediately. The right to access, use or distribute the content of this email is solely reserved for the addressee or an authorized representative thereof. We cannot vouch for the accurate transmission of the full text of an email. No rights can be derived from the information sent in or enclosed with this email. The Federation of the Dutch Pension Funds is based in The Hague and is registered in the trade register of the Chamber of Commerce and Industry, registration number: 52988368.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van:
Aan: @minez.nl"
Cc:
Onderwerp: Memo 8 beleggingsbeleid
Datum: woensdag 22 augustus 2018 09:54:14
Bijlagen: [CPB - Pensioenregeling met twee potten en collectieve risicodeling.docx](#)

Hoi 10.2 , 10. ,
Zoals telefonisch besproken met 10. bijgaand een uitgebreidere notitie van 10.2e van CPB over een systeem met twee beleggingspotten en IGR. Wellicht dat dit de gewenste verduidelijking geeft. In deze notitie wordt één denkbare variant besproken met kapitaal in de opbouwfase, maar je zou ook met aanspraken in de opbouwfase kunnen werken. Verder heb ik nog een artikel van Ambachtsheer toegevoegd die al jarenlang pleit voor een scheiding van beleggingspotten: <https://pensioenpro.nl/achtergrond/30014402/zo-los-je-de-nederlandse-pensioenpuzzel-op>

Ik kan uiteraard nog nadere toelichting geven als daar behoefte aan is.

Vriendelijke Groet,

10.2e

Directie AV/Afdeling PB
[@minszw.nl](#)

06-

Van:

Verzonden: dinsdag 21 augustus 2018 18:53

Aan:

CC:

Onderwerp: RE: Memo 8 beleggingsbeleid

Dag 10.2 ,

Goede vraag! Mijn collega 10.2e gaat jou morgen even bellen om dit toe te lichten (en kan dan ook meteen memo 6 meenemen).

Groet,

10.2e

Van:

Verzonden: dinsdag 21 augustus 2018 17:07

Aan: [@minszw.nl](#)>

Onderwerp: Memo 8 beleggingsbeleid

Hoi 10.2e ,

Nog een vraag. Memo 8 over (lifecycle) beleggingsbeleid in 2 potten, snap ik niets van. Aan de hand van de memo zie ik niet voor me hoe dit systeem werkt. Is daar misschien een iets van (uitgebreidere) achtergrond memo bij? Of hebben jullie een rekenvoorbeeld van hoe dit werkt?

Gr 10.2

Pensioenregeling met twee potten en collectieve risicodeling

10.2e , 12 juli 2018

De Pensioenregeling met twee potten en collectieve risicodeling combineert de expliciete levenscyclus en de mogelijkheden voor maatwerk in het beleggingsbeleid met een buffer voor collectieve risicodeling, ook met toekomstige deelnemers.

Beleggingsbeleid

Het fondsvermogen wordt belegd in twee potten, de ene pot belegt meer risicovol dan de andere. De risicovolle pot is gericht op het genereren van rendement, ook wel aangeduid als de return portefeuille. De minder risicovolle pot is gericht op het genereren van een stroom van uitkeringen met beperkt risico, ook wel aangeduid als de matching portefeuille. Beide potten kunnen naast beleggingen in zakelijke waarden en vastrentende waarden ook gebruik maken van renteswaps, om deelnemers bescherming te bieden tegen renterisico. Standaard geldt er een levenscyclus, waarbij jongeren vooral deelnemen in de risicovolle pot en ouderen in de minder risicovolle pot.

Contract en aanspraken

Het contract administreert de aanspraken op de risicovolle pot in termen van een persoonlijk pensioenvermogen en de aanspraken op de minder risicovolle pot in termen van annuïteiten. Bij geleidelijke omzetting van vermogen naar annuïteiten is er een groep die tijdelijk beide typen aanspraken heeft. De omzetting van vermogen naar annuïteiten zou standaard bijvoorbeeld 10 jaar voor pensioendatum kunnen beginnen, maar hierin is ook maatwerk en/of keuzevrijheid mogelijk. Inclusief de horizon van de uitkeringen na pensioendatum gaat het dan vooral om looptijd tot 30 jaar, waarvoor het renterisico relatief eenvoudig afgedekt kan worden.

Deelnemers in de risicovolle pot krijgen, naast hun premie-inleg, het behaalde rendement op hun vermogen conform de gekozen beleggingsmix van vooral zakelijke waarden. De omzetting van vermogen naar annuïteiten gebeurt op basis van de risicovrije rente (RTS).

Bufferregels

De buffer spreidt de doorwerking van de behaalde beleggingsrendementen op de minder risicovolle portefeuille en van schokken in macro-langlevensrisico naar de (ingegane en uitgestelde) annuïteiten. De buffer deelt ook risico's tussen deelnemers aan beide potten en met toekomstige deelnemers.

De buffer wordt als volgt bepaald en uitgekeerd.

1. Fondsverplichtingen=persoonlijke pensioenvermogens in risicovolle pot (na toerekening van het behaalde rendement) + annuïteiten van deelnemers in de minder risicovolle pot gediscoteerd met RTS.
2. Dekkingsgraad=fondsvermogen/fondsverplichtingen. Buffer=dekkingsgraad - 100%.
3. De persoonlijke pensioenvermogens (van deelnemers in de risicovolle pot) en de annuïteiten (van deelnemers in de minder risicovolle pot) worden aangepast met 1/10 van de buffer.

De uitslagen in de buffer zijn kleiner dan in I-B. De 'verplichtingen' aan deelnemers in de risicovolle pot (vooral jongeren) zijn immers gelijk aan hun persoonlijke pensioenvermogen en de beleggingsmix voor minder risicovolle pot (vooral voor ouderen) vertoont minder mismatch met de verplichtingen dan bij de gebruikelijke beleggingsmix op fondsniveau in I-B.

Deelnemers in de risicovolle pot dragen in dit contract hun eigen renterisico (voor zover niet afgedekt via hun beleggingen) en macro-langlevensrisico, zodat de deelnemers in de minder risicovolle pot hier niet aan blootstaan. Uitgaande van de levenscyclus zijn ouderen dus meer beschermd dan jongeren. Het idee hierachter is dat jongeren het renterisico en macro-langlevensrisico beter kunnen dragen dan ouderen, aangezien zij nog een lange horizon hebben om hun pensioenresultaat bij te sturen door aanpassing van de premie-inleg of de uittreedleeftijd.

Uitkeringsbeleid

De uitkeringen worden bepaald door de opgebouwde annuïteiten. Deelnemers kunnen het tijdpad van de uitkeringen aanpassen door te kiezen voor een vaste verhoging of verlaging in ruil voor een aanpassing van de initiële uitkering. Dit is vergelijkbaar met laag-hoog of hoog-laag, maar de aanpassing verloopt geleidelijk.

Voordelen van dit contract

Een voordeel van dit contract ten opzichte van FTK en I-B is dat ouderen na overgang naar de minder risicovolle pot niet langer blootstaan aan het renterisico en het macro-langlevensrisico van jongeren met veel beleggingen in de risicovolle pot. De twee potten bieden meer flexibiliteit om het beleggingsbeleid te differentiëren naar leeftijd. Bovendien vertoont de buffer kleinere uitslagen dan in I-B, doordat de beleggingen in de minder risicovolle pot beter aansluiten bij de annuïteiten. Ten slotte is er minder discussie over de kostprijs van pensioen voor lange looptijden (UFR) door de beperkte horizon van de (uitgestelde en ingegane) annuïteiten.

Nadelen van dit contract

Een nadeel van dit contract ten opzichte van I-B of IV-B is de extra complexiteit. Verder dragen de jongeren hun eigen renterisico (deels wel af te dekken via swaps) en macro-langlevensrisico.

Van:
Aan: @dnb.nl
Cc:
Onderwerp: Nota ter informatie - Rekenrente nieuw pensioencontract
Datum: donderdag 28 juni 2018 11:19:10
Bijlagen: [Nota ter informatie - Rekenrente nieuw pensioencontract.doc](#)

Beste [10.2e](#) ,

Ter info bijgaand de nota die wij naar de minister hebben gestuurd over correcte disconteringsmethoden in een contract met zachte verplichtingen. Omdat er volgende week al een VAO in TK zou kunnen zijn, hebben wij de nota z.s.m. zijn kant op gestuurd, zodat deze i.i.g. nog in zijn weekendtas terecht komt.

[10.2g](#)

Vriendelijke groet,

[10.2e](#)

Directie AV/Afdeling PB

@minszw.nl

06-

RUBRICERING
Minister

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Contactpersoon
10.2e

T 070 333
F 070 333 40 04
@minszw.nl

Datum
27 juni 2018

Onze referentie
2018-0000117614

nota

Rekenrente nieuw pensioencontract

Akkoord SG/DG

1 Status nota

- Ter informatie

2 Aanleiding

- Naar aanleiding van uitspraken van ^{10.2.e} en ^{10.2.e} van DNB over de te hanteren rekenrente in een contract met zachte verplichtingen, heeft u gevraagd om een nadere toelichting.

3 Beslipunten/advies/beslistermijn

- N.v.t.

4 Kernpunten

- In het AO pensioenen van 20 juli jl. gaf Van Rooijen (50PLUS) aan dat ^{10.2.e} onderschrijft dat in een contract zonder zekerheid niet met de risicovrije rente gerekend hoeft te worden.
- ^{10.2.e} heeft dat inderdaad gezegd, alleen gaat hij er daarbij vanuit dat de verwachte uitkeringen die verdisconteerd worden in een onzeker contract ook hoger worden. Mits correct toegepast, leidt het gebruik van een hogere rekenrente dan de risicovrije rente in een contract met zachte verplichtingen daarom niet tot een hogere dekkingsgraad. Dit is ook logisch. Risicovoller beleggen levert niet direct meer geld op (wie €100,- spaargeld omruilt in €100,- aandelen is niet ineens rijker geworden).

Er zijn meerdere correcte waarderingsmethoden in een contract met zachte verplichtingen

- In het huidige contract met een in beginsel harde pensioentoezegging is er maar één correcte waarderingsmethode: een risicovrije disconteringscurve.

- Voor de waardering van een zachte pensioentoezegging bestaan er echter verschillende correcte methoden. Bij juiste toepassing leiden deze allemaal tot exact dezelfde uitkomst (=dekkingsgraad).
- Waardering van pensioenverplichtingen vindt plaats door de verwachte uitkeringen contant te maken met een disconteringscurve. De verwachte uitkeringen (de teller) en de disconteringscurve (de noemer) dienen altijd met elkaar in overeenstemming te zijn. Een correcte (arbitragevrije) waarderingsmethode voldoet aan twee kenmerken:
 1. Een pensioenfonds kan zich niet rijk rekenen door meer beleggingsrisico te nemen.
 2. De methode leidt niet tot (ex ante) herverdeling tussen generaties.

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
27 juni 2018

Onze referentie
2018-0000117614

Overzicht correcte waarderingsmethoden

- Er zijn drie waarderingsmethoden voor de waardering van zachte pensioenverplichtingen, die voldoen aan de bovengenoemde twee kenmerken. Alle methoden leiden tot exact dezelfde waarde van de verplichtingen en dus dezelfde dekkingsgraad:

<i>Verwachte uitkeringen</i>	<i>Opslag op risicovrije rente</i>
1. Op basis van feitelijk beleggingsbeleid	Fondsspecifiek en looptijdafhankelijk
2. Op basis van norm beleggingsprofiel	Uniform en looptijdafhankelijk
3. Op basis van risicovrij beleggingsbeleid	Uniform, geen opslag

- *Methode 1:* de verwachte uitkeringen worden bepaald op basis van het feitelijke beleggingsbeleid van het fonds. Deze worden vervolgens gediscoteerd tegen de risicovrije rentecurve met een fondsspecifieke, looptijdafhankelijke opslag. Bij deze methode heeft ieder fonds zijn eigen discontocurve, omdat ieder fonds anders belegt en een andere bestandsopbouw kent. Een veelheid aan fondsspecifieke curves komt de uitvoerbaarheid niet ten goede, is moeilijk controleerbaar en is lastig in regelgeving vast te leggen.
- *Methode 2:* de opslag op de rente is gebaseerd op de aanname dat alle fondsen hetzelfde beleggingsbeleid hebben op basis van een te kiezen 'normprofiel'. In deze situatie is de discontocurve de risicovrije rentecurve met een uniforme, looptijdafhankelijke opslag. Voor een correcte waardering is het essentieel dat de verwachte uitkeringen eveneens worden gebaseerd op dit normprofiel. Deze methode werd in het voorstel voor het reële contract gehanteerd.
- *Methode 3:* hetzelfde als methode 2, waarbij het normprofiel een volledig risicovrij beleggingsbeleid betreft. In dit geval hoeft er geen opslag op de rente te worden gehanteerd. De verwachte uitkeringen worden dan bepaald onder de aanname dat het fonds risicovrij belegt. Toepassing van de risicovrije rentecurve betekent niet dat fondsen ook daadwerkelijk risicovrij moeten beleggen. Het gebruik van deze waarderingsmethode heeft geen gevolgen voor de beleggingsvrijheid van fondsen of voor de communicatie aan deelnemers. De communicatie is gebaseerd op het werkelijk gevoerde

beleggingsbeleid.

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Conclusie

Datum
27 juni 2018

Onze referentie
2018-0000117614

- In een contract waarin een voorwaardelijke toezegging wordt gedaan met zachte verplichtingen, zijn alle drie geschetste methoden correct. ^{10.2.e} heeft verwezen naar methode 1, die uitgaat van het feitelijk gevoerde beleggingsbeleid. Dit sluit het best aan bij de werkelijkheid, maar is ook het meest ingewikkeld (scenarioanalyse nodig) en leidt er toe dat elk fonds een andere discontocurve heeft.
- Wij hebben daarom een sterke voorkeur voor methode 3, die altijd uitgaat van een fictieve risicovrije portefeuille. Dit is veel eenvoudiger, waardoor de kans op foutieve toepassing en politieke discussies sterk afneemt. Voor ieder contract, hard of zacht, is de risicovrije rentecurve dan de wettelijk voorgeschreven discontocurve.
- Wat Van Rooijen e.a. voorstellen, is het disconteren van de vaste aanspraken uit het huidige contract (de teller) tegen een discontovoet op basis van methode 1 of 2 (de noemer), terwijl bij vaste aanspraken methode 3 (risicovrije rente) de enige correcte is.
- Door de inconsistente toepassing van teller en noemer die Van Rooijen e.a. voorstellen, wordt een kunstmatige stijging van de dekkingsgraad gerealiseerd, waardoor een groter gedeelte van de beschikbare collectieve pot op korte termijn aan ouderen kan worden uitgekeerd. Het gaat dan om voorstellen voor een vaste rekenrente, een bodem in de rekenrente, een rekenrente gebaseerd op verwacht (portefeuille)rendement, een macrostabiele discontovoet, etc.

Van:
Aan: [@dnb.nl"](#)
Cc: [@dnb.nl"](#);
Onderwerp: QA rekenrente onzeker pensioencontract 02-07-2018
Datum: dinsdag 3 juli 2018 10:00:44
Bijlagen: [QA rekenrente onzeker pensioencontract 02-07-2018.docx](#)

Goedemorgen [10.2e](#) ,

Op verzoek van onze minister heb ik een spreeklijntje gemaakt ten behoeve van het VAO vanmiddag in de TK. Waarschijnlijk zal Van Rooijen hier nogmaals het standpunt van DNB over de rekenrente aan de orde willen hebben.

Hebben jullie hier nog opmerkingen bij? Je zult begrijpen dat het haast heeft. Ik moet het uiterlijk 11:00 uur bij de beleidsadviseur van de minister aanleveren.

Groet,
[10.2e](#)

Q&A Rekenrente

Vraag

Zelfs de directeur van De Nederlandsche Bank, de heer ^{10.2.e} heeft uitgesproken dat in een pensioencontract met zachte verplichtingen een hogere rekenrente dan de risicovrije rente gebruikt mag worden. Waarom blijft u dan vasthouden aan de risicovrije rente in een minder zeker pensioencontract?

Antwoord

- DNB heeft aangegeven dat pensioenverplichtingen altijd op een consistente manier gewaardeerd moeten worden. In een onzeker contract mag een hogere rekenrente worden gebruikt, maar alleen omdat naar verwachting ook een hogere uitkering in de toekomst wordt gerealiseerd dan de vaste, nominale uitkering, uit het huidige contract.
- Omdat zowel de toekomstig verwachte uitkering (=de teller) als de discountvoet (= de noemer) in dezelfde mate omhoog gaan, blijft de contante waarde van de pensioenverplichtingen gelijk aan die in het huidige contract. Een hogere rekenrente in een onzeker contract leidt dan ook niet tot een hogere dekkingsgraad.
- Dat is ook logisch. Wie vandaag €100,- risicovrij spaargeld omruilt voor €100,- risicovolle aandelen is vandaag nog niet rijker geworden. Ook al leveren die aandelen in de toekomst misschien meer rendement op.
- Je bent pas rijker als dat verwachte rendement bovenop de risicovrije rente ook daadwerkelijk is behaald. Pas dan dient de dekkingsgraad te stijgen en kun je meer geld uitkeren.
- In een onzeker contract kun je ook de risicovrije rente blijven hanteren als je voor de waardering van de verplichtingen de veronderstelling hanteert dat een fonds risicoloos belegt.

- Dat levert dezelfde dekkingsgraad op als wanneer voor de bepaling van de rekenrente wordt uitgegaan van het verwachte rendement op basis van het feitelijke risicovolle beleggingsbeleid.
- Die methode op basis van de risicovrije rente is veel eenvoudiger en betekent niet dat fondsen ook daadwerkelijk risicovrij moeten beleggen. Er zijn dus geen gevolgen voor de beleggingsvrijheid van fondsen.
- Met het verwachte toekomstige overrendement boven de risicovrije rente ontstaat er indexatieperspectief voor alle generaties in het fonds.
- Het kunstmatig verhogen van de dekkingsgraad door een inconsistente waardering van pensioenverplichtingen – het verhogen van de rekenrente zonder de verwachte uitkeringen overeenkomstig aan te passen - is niet alleen wetenschappelijk onjuist, maar financieel ook het paard achter de wagen spannen.
- We zouden dan nu al meer pensioenvermogen gaan uitkeren op basis van onzeker overrendement dat misschien in de toekomst verdiend wordt. Maar misschien ook niet. Pensioenvermogen dat nu is bestemd om ook jongeren nog een goed pensioen met indexatieperspectief te kunnen geven.
- Wie zijn uitgavenpatroon baseert op geld dat er nu niet is en waarvan het onzeker is of dat er toekomst wel zal zijn, loopt een groot risico vroeger of later met een lege portemonnee achter te blijven. Een kunstmatige verhoging van de rekenrente doet precies dat en is dus allesbehalve een toekomstbestendige invulling van het pensioenstelsel.

- 11 (pbo)

•

Van:
Aan: [@dnb.nl"](#)
Onderwerp: QA rekenrente onzeker pensioencontract 03-07-2018
Datum: dinsdag 3 juli 2018 11:18:27
Bijlagen: [QA rekenrente onzeker pensioencontract 03-07-2018.docx](#)

Hoi **10.2e** ,
Bijgaand een aangepaste versie, mede naar aanleiding van jouw opmerkingen.
Verder heb ik nog een inleiding met kernpunten gemaakt als er weinig tijd is voor
beantwoording.
Akkoord wat jullie betreft?
Groet,
10.2e

Q&A Rekenrente

Kernpunten:

- *Toepassing van een hogere rekenrente dan de risicovrije rente is één van de correcte waarderingsmethoden in een onzeker pensioencontract, maar alleen als ook de toekomstige uitkeringen op een consistente wijze zijn verhoogd met het hogere verwachte rendement.*
- *Een hogere rekenrente in een onzeker contract leidt bij correcte toepassing dan ook niet tot een hogere dekkinggraad dan bij toepassing van de risicovrije rente in het huidige contract. Met €100,- aandelen ben je niet rijker dan met €100,- spaargeld.*
- *Je kunt in een onzeker contract dus ook de risicovrije rente blijven gebruiken, mits je een risicovrij rendement veronderstelt. Dat leidt tot dezelfde dekkinggraad als de methode die DNB heeft genoemd en heeft geen gevolgen voor het feitelijke beleggingsbeleid.*
- *Vanwege de eenvoud, uniformiteit en helderheid ben ik dan ook voorstander van het gebruik van de risicovrije rente in alle pensioencontracten.*

Vraag:

Zelfs de president van De Nederlandsche Bank, de heer ^{10.2.e} heeft uitgesproken dat in een pensioencontract met zachte verplichtingen een hogere rekenrente dan de risicovrije rente gebruikt mag worden. Waarom blijft u dan vasthouden aan de risicovrije rente in een minder zeker pensioencontract?

Antwoord:

- DNB heeft aangegeven dat pensioenverplichtingen altijd op een consistente manier gewaardeerd moeten worden. In een onzeker contract mag een hogere rekenrente worden gebruikt, maar alleen omdat naar

verwachting ook een hogere uitkering in de toekomst wordt gerealiseerd dan de vaste, nominale uitkering op basis van het huidige contract.

- Omdat zowel de toekomstig verwachte uitkering (=de teller) als de discontovoet (= de noemer) in dezelfde mate omhoog gaan, blijft de contante waarde van de pensioenverplichtingen gelijk aan die in het huidige contract. Een hogere rekenrente in een onzeker contract leidt dan ook niet tot een hogere dekkingsgraad.
- Dat is ook logisch. Wie vandaag €100,- risicovrij spaargeld omruilt voor €100,- risicovolle aandelen is vandaag nog niet rijker geworden.
- In een onzeker contract kun je ook de risicovrije rente blijven hanteren als je voor de waardering van de verplichtingen de veronderstelling hanteert dat een fonds risicoloos belegt.
- Dat levert dezelfde dekkingsgraad op als wanneer voor de bepaling van de rekenrente wordt uitgegaan van het verwachte rendement op basis van het feitelijke risicovolle beleggingsbeleid.
- Die methode op basis van de risicovrije rente is eenvoudiger en betekent niet dat fondsen ook daadwerkelijk risicovrij moeten beleggen. Er zijn dus geen gevolgen voor de beleggingsvrijheid van fondsen.
- Het kunstmatig verhogen van de dekkingsgraad door een inconsistente waardering van pensioenverplichtingen – het verhogen van de rekenrente zonder de verwachte uitkeringen overeenkomstig aan te passen – zorgt niet voor meer geld in de pensioenpot, maar betekent alleen dat we nu meer geld gaan uitkeren ten laste van jongere en toekomstige generaties.
- Het is onzeker of dat geld in de toekomst wordt terugverdiend. Dat is dus allesbehalve een toekomstbestendige invulling van het pensioenstelsel.
- 11 (pbo)

Van:
Aan:
Cc:
Onderwerp: RE: agenda + notitie werkgroep contract
Datum: maandag 4 december 2017 17:00:16

Hoi 10.2e

Dank. Wij zullen in ieder geval ook meegeven dat de voorstellen in het paper van 10.2e niet passen binnen de randvoorwaarden van het regeerakkoord (o.a. geen negatieve buffers en een systeem van persoonlijk pensioenvermogen).

11 (pbo)

Groet,
10.2e

Van:
Verzonden: maandag 4 december 2017 16:40
Aan:
CC:
Onderwerp: RE: agenda + notitie werkgroep contract

Ha 10.2e ,
10.2e heeft contact gelegd en er wordt een gesprek gepland, maar dat is niet op korte termijn. We hebben dus nog niets meegegeven.
10.2e had wel een grove analyse van het paper van 10.2e geschreven maar ik moet bekennen dat ik dat zelf nog niet bekeken heb. Als jullie daar behoefte aan hebben, kan ik het doorsturen.
11 (pbo)

Groet,
10.2e

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [<@MINSZW.NL>](mailto:@MINSZW.NL)
Datum: maandag 04 dec. 2017 4:30 PM
Aan: [<@minfin.nl>](mailto:@minfin.nl),
[<@minfin.nl>](mailto:@minfin.nl)
Kopie: [<@minszw.nl>](mailto:@minszw.nl), [<@minszw.nl>](mailto:@minszw.nl)
Onderwerp: RE: agenda + notitie werkgroep contract
Hoi 10.2e , 10.2e ,

Dank voor jullie reactie. We gaan er naar kijken.

Ook nog even een vraag. Volgende week komt 10.2e ook bij onze minister langs. Omdat jullie aangaven dat 10.2e ook bij jullie bewindspersoon langs komt (of al is geweest, dat ben ik even kwijt...), zijn wij benieuwd wat jullie over het paper van 10.2e hebben meegegeven. Dan zitten we in ieder geval op één lijn.

Groet,
10.2e

Van:
Verzonden: vrijdag 1 december 2017 11:19

Aan:

Onderwerp: RE: agenda + notitie werkgroep contract

Hoi [10.2e](#) en [10.2e](#)

Nogmaals complimenten voor het memo over het SER-contract. Het is helder geschreven en geeft een goed beeld van de berekeningen van de PF en het bijbehorende rapport. We hadden nog beloofd om een aantal opmerkingen op de mail te zetten. Dat doen we bij dezen.

Onze belangrijkste opmerkingen zijn:

- Wij staan iets positiever tegenover de uitkomsten van de doorrekeningen van de PF, dan zijzelf in de tekst. Onderstaande suggesties kunnen helpen om de uitkomsten iets te nuanceren.
- We zouden iets meer kunnen benadrukken wat de tekortkomingen van het huidige contract zijn (in de bijlage heb ik suggesties gedaan met opmerkingen over de herverdeling en discontinuïteitsrisico).
- We moeten volgens mij helder aangeven dat in de berekeningen het effect van het nieuwe contract, het effect van het nieuwe contract plus afschaffen de DSS is. Eigenlijk zou je telkens de tussenstep moeten zetten dat de DSS losstaand wordt afgeschaft.
- We moeten helder aangeven waarom we naar alternatieve contracten kijken: Het SER-contract wordt wellicht niet goed genoeg gevonden door de SER.
- We moeten nadenken wat we een eerlijke vergelijking vinden; moet de beleggingsmix (over de levensloop genomen) hetzelfde zijn over de contracten?
- Rentegevoeligheid is er in alle systemen. Het probleem is dat rekenregels politiek konden worden in het huidige systeem.

Tot slot kwam bij ons nog de vraag op of je de discussie over pech- en geluk-generaties niet breder zou moeten trekken. Uiteindelijk staat de 2e-pijler ook niet alleen: we herverdelen ook continu via de rijksbegroting. En je kan pech hebben met je pensioen, maar geluk met je eigen woning. Daarmee vind ik de discussie over een pechgeneratie over een jaar of 40 een beetje statisch. Maar goed, dat is misschien ook wel voor buiten dit memo.

In de bijlage treffen jullie dit als opmerkingen aan.

Groet,

[10.2e](#) en [10.2e](#)

Van:

Verzonden: dinsdag 28 november 2017 16:36

Aan:

Onderwerp: agenda + notitie werkgroep contract

Ha allen,

Morgen komen we voor de eerste keer bij elkaar in nieuwe setting als werkgroep contract 😊.

Doel van de bespreking is wat mij betreft als volgt:

- bepalen wat we de komende tijd met elkaar gaan doen;
- kijken of we gezamenlijk beeld hebben van mogelijkheden op contract.

Eerder hebben [10.2e](#), [10.2e](#) en ik het volgende besproken als mogelijke producten:

1) Analyse van uitkomsten van de doorrekeningen van de pensioenfederatie van de PPR en het commentaar daarop. Hoeveel is waar van de boodschap dat het SER-product niet de gewenste uitkomst heeft?

2) Welke behoeften zijn geuit in verband met de PPR vanuit de sector en wat zijn manieren om daar aan tegemoet te komen? Uitwerking kan in drie stappen: oplossingen binnen de kaders van het RA (bij. hoeveel creativiteit is mogelijk binnen het uitgangspunt "in beginsel op grond van de uitgangspunten van de wet verbeterde premiereregeling), oplossingen binnen de PPR met loslating van de randvoorwaarden genoemd in het RA (bijvoorbeeld negatieve buffer), oplossingen buiten de kader van het PPR.

[10.2e](#) heeft alvast in een notitie op een rijtje gezet wat we hier intern tot nu toe met elkaar hebben gewisseld qua ons beeld op het contract en de berekeningen, zie bijlage. Let op: het is vooral een snelle verzameling van gedachten om alles op een rijtje te hebben, nog niet geschreven met een bepaalde insteek / doel / plan etc 😊 (dus jullie hoeven nog niet met tracks aan de slag ;-))

Groet en tot morgen,

[10.2e](#)

Van:
Aan: [@dnb.nl"](mailto:)
Cc: [@dnb.nl"](mailto:)
Onderwerp: RE: Antwoorden Kamervragen Van Rooijen rekenrente 17-10-2018 [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]
Datum: vrijdag 19 oktober 2018 15:08:09
Bijlagen: [image001.gif](#)

Beste 10.2e ,
Dank. Ik kan hier wel mee uit de voeten. Verzending naar de Kamer zal pas na volgende week gebeuren.
11 (pbo)

Vriendelijke groet,
10.2e

Van: @dnb.nl
Verzonden: vrijdag 19 oktober 2018 12:39
Aan:
CC: @dnb.nl
Onderwerp: RE: Antwoorden Kamervragen Van Rooijen rekenrente 17-10-2018 [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Beste 10.2e ,
Hierbij stuur ik je onze opmerkingen/suggesties voor verbetering.
Mocht je hier vragen over hebben, dan hoor ik dat graag.
Met vriendelijke groet,
10.2e

Beleidsmedewerker
Divisie Toezicht Beleid
Afdeling Pensioenen
De Nederlandsche Bank N.V.

T: +31 20
M: +31 6
E: [@dnb.nl](mailto:)

From: [@MINSZW.NL\]](mailto:)
Sent: donderdag 18 oktober 2018 15:27
To: [@dnb.nl>](mailto:)
Subject: RE: Antwoorden Kamervragen Van Rooijen rekenrente 17-10-2018 [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Beste 10.2e ,
Is prima. Zou wel fijn zijn als je morgenochtend kunt reageren.
Vriendelijke Groet,
10.2e

Van: [@dnb.nl>](mailto:)
Verzonden: donderdag 18 oktober 2018 15:24
Aan: [@MINSZW.NL>](mailto:)
Onderwerp: RE: Antwoorden Kamervragen Van Rooijen rekenrente 17-10-2018 [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Beste 10.2e ,
Dank voor de conceptbeantwoording. Het gaat me vandaag helaas niet meer lukken om hier naar te kijken. Je ontvangt morgen een reactie van mij.
Met vriendelijke groet,
10.2e

Beleidsmedewerker
Divisie Toezicht Beleid
Afdeling Pensioenen
De Nederlandsche Bank N.V.

T: +31 20
M: +31 6
E: [@dnb.nl](mailto:)

From: [@MINSZW.NL\]](mailto:)
Sent: woensdag 17 oktober 2018 15:50
To: [@dnb.nl>](mailto:)

Cc:

@dnb.nl>;

@minszw.nl>

Subject: Antwoorden Kamervragen Van Rooijen rekenrente 17-10-2018 [Decrypted using DNB TLS]

Hoi **10.2e**,

Bijgaand tref je de conceptbeantwoording aan naar aanleiding van een set met Kamervragen van Van Rooijen (50Plus) over de rekenrente, mede in relatie tot de brief van **10.2.e** over dit onderwerp.

Graag jullie check op eventuele onjuistheden of suggesties voor verbetering/aanvulling.

Kunnen jullie uiterlijk komende vrijdag 19-10 een reactie geven?

Vriendelijke Groet,

10.2e

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van:
Aan:
Cc:

Onderwerp: RE: Antwoorden op een verslag van een schriftelijk overleg over Ontwerpbesluit inkooptarief nettopensioe
Datum: donderdag 5 oktober 2017 16:52:03
Bijlagen: [171005 Antwoorden op een verslag van een schriftelijk overleg over Ontwerpbesluit inkooptarief nettopensioen AANGEPAST FIN.docx](#)

Hoi **10.2e** e.a.,

Zoals besproken bijgaand een nieuwe versie van de beantwoording. Ik heb de in de mail hieronder aangehaalde alinea aangepast, waarbij ik heb geprobeerd zoveel mogelijk bij de tekst van jullie Stas. te blijven, maar er wel een logisch opgebouwd verhaal van te maken. Zoals telefonisch besproken, komt de laatste zin in deze alinea uit de brief van 13 juni jl., die toen ook met jullie Stas. is afgestemd.

Verder heb ik heel weinig gewijzigd.

Wanneer denken jullie een reactie van jullie Stas. te kunnen krijgen?

Groet,

10.2e

Van:
Verzonden: donderdag 5 oktober 2017 14:31
Aan:
CC:

Onderwerp: RE: Antwoorden op een verslag van een schriftelijk overleg over Ontwerpbesluit inkooptarief nettopensioe

Hoi **10.2e** ,

Ik zie dat met name de opbouw van het antwoord is veranderd en dat er nogal wat geschrapt is. Inhoudelijk kon ik dit aangepaste antwoord grotendeels ook wel volgen, behalve de volgende passage:

Daarmee maakt het shoprecht het speelveld dus meer gelijk, in het belang van de pensioengerechtigde, en zonder consequenties voor de solidariteit. Immers, ook voor een bij een verzekeraar opgebouwd pensioen bestaat dit shoprecht nu al. Door het shoprecht wordt een marktconforme inkoop door de deelnemer beter gewaarborgd. Hiermee loopt shoprecht voor nettopensioen dus inhoudelijk niet vooruit op de bredere discussie over taakafbakening in het kader van de toekomstdiscussie.

11 (pbo)

Is er ruimte om de beantwoording hier wat duidelijker te maken?

Groet,

10.2e

Van:
Verzonden: donderdag 5 oktober 2017 13:23
Aan:
CC:

Onderwerp: RE: Antwoorden op een verslag van een schriftelijk overleg over Ontwerpbesluit inkooptarief nettopensioe

Hoi [10.2e](#) ,

Onze stas is nog niet akkoord met de antwoorden, hij vond de betreffende passage niet helder genoeg en heeft daarvoor enkele suggesties gedaan. Zie bijgaand in revisie de aanpassingen (we hebben deze verwerkt in de versie die je ons maandag einde van de dag hebt gestuurd). Kunnen jullie je vinden in deze aanpassingen? Na jullie reactie zullen we deze versie voor de volledigheid opnieuw voorleggen aan onze stas.

Groeten,

mede namens [10.2e](#) en [10.2e](#) ,
[10.2e](#)

Van:

Verzonden: maandag 2 oktober 2017 17:21

Aan:

Onderwerp: Antwoorden op een verslag van een schriftelijk overleg over Ontwerpbesluit inkooptarief nettopensioe

Hoi [10.2e](#) , [10.2e](#) ,

De laatste alinea op pagina 2 is nog een klein beetje aangepast n.a.v. opmerkingen in de lijn. Lijkt me geen ramp als jullie de eerdere versie aan jullie Stas. voorleggen, maar als jullie pas morgen de lijn ingaan, kun je deze versie gebruiken.

Aanpassingen zitten in de laatste alinea op pagina 2 (in laatste regel van deze alinea is "relatief" weggelaten, omdat het aantal absoluut klein is):

Het besluit om bij de aanpassing van het inkooptarief voor nettopensioen bij pensioenfondsen terugwerkende kracht tot 1 september 2016 toe te passen, is in nauwe afstemming met het pensioenveld genomen. Een belangrijke vraag hierbij was of een herrekening van reeds ingekocht nettopensioen door pensioenfondsen uitvoerbaar en wenselijk werd geacht, hetgeen positief door de sector is beantwoord. Dankzij terugwerkende kracht tot 1 september 2016 worden deelnemers die reeds een nettopensioen bij een pensioenfonds hebben ingekocht of tot de inwerkingtredingsdatum van dit besluit gaan inkopen, terwijl zij in die periode geen alternatief hadden^[1], tegemoet gekomen. Het aantal deelnemers dat reeds nettopensioenaanspraken en –uitkeringen heeft ingekocht, is overigens klein, omdat nettopensioenregelingen pas sinds 1 januari 2015 bestaan.

Groet,

[10.2e](#)

^[1] Per 1 september 2016 is inkoop van een netto-uitkering bij een verzekeraar met een bij een pensioenfonds opgebouwd kapitaal op basis van een nettopensioenregeling niet meer toegestaan.

Antwoorden op een verslag van een schriftelijk overleg over de brief van 5 september 2017, waarbij aan de Kamer is aangeboden het ontwerpbesluit tot wijziging van het Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling vanwege wijziging van het inkooptarief voor nettopensioen (Kamerstukken II 2016/17, 32 043, nr. 378)

De leden van de fractie van de VVD vragen waarom ervoor is gekozen om bij de aanpassing van het inkooptarief geen bovengrens te hanteren en of het ontbreken van een bovengrens er bij hoge dekkingsgraden boven het vereist eigen vermogen toe kan leiden dat netto geld naar bruto geld wordt overgeheveld.

Uitgangspunt bij de wijziging van het inkooptarief voor nettopensioen bij pensioenfondsen is dat fondsen een dekkingsgraadneutraal inkooptarief moeten hanteren. Hierdoor is het inkooptarief op het moment van inkoop van een nettopensioenaanspraak of –uitkering gelijk aan de actuele dekkingsgraad van het fonds en treedt er geen subsidiëring vanuit de basispensioenregeling naar de nettopensioenregeling op of omgekeerd.

Dat uitgangspunt geldt ook in geval van dekkingsgraden boven het vereist eigen vermogen. Zou het inkooptarief voor nettopensioen worden begrensd op een dekkingsgraad op het niveau van het vereist eigen vermogen, afhankelijk van het fonds bijvoorbeeld op 125% , terwijl de actuele dekkingsgraad van een fonds op dat moment bijvoorbeeld 150% is, dan zou de onbelaste netto-pensioenuitkering gesubsidieerd worden met pensioenvermogen dat is gevormd ter financiering van de basispensioenregeling.

Die subsidie kan optreden in verschillende vormen. Bij een dekkingsgraad van 150% kan normaalgesproken volledig worden geïndexeerd. Hiervan profiteren ook de deelnemers aan de nettopensioenregeling, nadat nettopensioen in de basisregeling is ingekocht. Bij dergelijke hoge dekkingsgraden zal daarnaast vaak inhaalindexatie kunnen worden verstrekt. Ook die vorm van indexatie komt niet alleen ten goede aan de deelnemers in de basispensioenregeling, maar ook aan degenen die gebruik maken van een nettopensioenregeling na het moment van inkoop. Een hoge dekkingsgraad kan tevens een mogelijke negatieve financiële schok opvangen, zonder vervelende consequenties voor de uitkeringen van de deelnemers, waaronder ook de nettopensioen-uitkeringen. In deze situaties zou een begrensd inkooptarief ertoe leiden dat er bij hoge dekkingsgraden geld stroomt van de bruto- naar de nettopensioenregeling. Zonder een begrenzing op een dekkingsgraadneutraal inkooptarief wordt dit voorkomen en treedt er op het inkoopmoment tevens geen stroom op van de netto- naar de brutopensioenregeling.

De leden van de fractie van het CDA vragen of de regering bereid is om af te zien van het voornemen om nu een shoprecht te introduceren bij het nettopensioen. Hiervoor voeren zij aan dat de introductie van een shoprecht de taakafbakeningsdiscussie raakt, wat gevolgen kan hebben voor de discussie rond het nieuwe pensioenstelsel. In dat kader wijzen zij op een discussie over selectie-effecten en over de verplichtstelling, mede in relatie tot EU-regelgeving.

De leden van de fractie van het CDA staan op het standpunt dat de introductie van een shoprecht voor nettopensioenregelingen raakvlakken heeft met de taakafbakening en marktordening.

Een belangrijke doelstelling van de taakafbakening is een eerlijk speelveld tussen pensioenfondsen en verzekeraars bij het aanbieden van vrijwillige, individuele pensioenproducten, zoals nettopensioen. Pensioenfondsen mogen deze producten alleen aanbieden in aanvulling op de collectieve basispensioenregeling en mits deze producten voldoende kenmerken van solidariteit en collectiviteit bevatten op grond van de taakafbakening die zijn neergelegd in de Pensioenwet. Op deze wijze wordt een zo eerlijk mogelijk speelveld tussen pensioenfondsen en verzekeraars tot stand gebracht, als het gaat om de markt voor vrijwillige pensioenvoorzieningen. De doelstelling van de taakafbakening om een eerlijk speelveld tussen pensioenfondsen en verzekeraars te creëren, wordt verder versterkt door de introductie van een shoprecht bij nettopensioenregelingen

die worden uitgevoerd door een pensioenfonds. Hierdoor krijgen deelnemers aan een dergelijke regeling immers een keuzemogelijkheid om de uitkeringsfase te laten uitvoeren door het pensioenfonds waar het nettopensioen is opgebouwd of door een andere pensioenuitvoerder, zoals een verzekeraar.

Op de vraag of er selectie-effecten kunnen ontstaan die mogelijk relevant zijn in een discussie over de houdbaarheid van de verplichtstelling in het licht van de toekomstdiscussie (een mogelijke afschaffing van de doorsneesystematiek en migratie naar een nieuw type pensioencontract) kan het volgende worden gezegd.

Een belangrijke rechtvaardiging voor de verplichtstelling is dat werkgevers en deelnemers met "goede" risico's zich niet kunnen onttrekken aan deelneming aan (de basispensioenregeling in) een pensioenfonds, waarmee wordt voorkomen dat de kosten van de pensioenregeling onaanvaardbaar hoog worden voor degenen met "slechte" risico's. Het voorkomen van deze selectie-effecten speelt bij een nettopensioenregeling echter geen rol, omdat deelname aan deze aanvullende regeling altijd vrijwillig is.

Anders dan bij de huidige basispensioenregelingen, heeft 'shoppen' in de context van nettopensioenregelingen, dus het overdragen van waarde die is opgebouwd bij het ene pensioenfonds naar een andere pensioenuitvoerder, géén gevolgen voor de organisatie van solidariteit en collectiviteit binnen een pensioenfonds. Het nettopensioen is immers een vrijwillig onderdeel, waar bovendien aanvullende eisen gelden rond fiscale hygiëne. Daarnaast had de deelnemer ook in de opbouwfase al de keuze voor een verzekeraar.

Daarmee maakt het shoprecht het speelveld meer gelijk, in het belang van de pensioengerechtigde, en zonder consequenties voor de solidariteit. Introductie van shoprecht bij pensioenfondsen voor nettopensioen past dus bij de huidige doelstellingen van de taakafbakening en loopt inhoudelijk niet vooruit op een bredere discussie over dit onderwerp in het kader van de vernieuwing van het pensioenstelsel. Voor een bij een verzekeraar opgebouwd pensioen bestaat dit shoprecht nu al. Door dit shoprecht ook bij pensioenfondsen te introduceren, wordt aan deelnemers die zich met de inkoop van een nettopensioen bij een pensioenfonds onvoldoende bediend voelen, een oplossing geboden.

De leden van de fractie van het CDA verzoeken tevens te motiveren waarom terugwerkende kracht tot 1 september 2016 bij aanpassing van het inkooptarief voor nettopensioen bij pensioenfondsen gerechtvaardigd is. Daarnaast vragen zij in dit verband welke gevolgen dit heeft voor mensen die niet hebben ingekocht vanwege de nu nog geldende inkooptarieven en wie binnen een pensioenfonds de rekening betaalt voor de mogelijkheid om alsnog tegen een gunstiger tarief nettopensioen in te kunnen kopen.

Het besluit om bij de aanpassing van het inkooptarief voor nettopensioen bij pensioenfondsen terugwerkende kracht tot 1 september 2016 toe te passen, is in nauwe afstemming met het pensioenveld genomen. Een belangrijke vraag hierbij was of een herrekening van reeds ingekocht nettopensioen door pensioenfondsen uitvoerbaar en wenselijk werd geacht, hetgeen positief door de sector is beantwoord. Dankzij terugwerkende kracht tot 1 september 2016 worden deelnemers die reeds een nettopensioen bij een pensioenfonds hebben ingekocht of tot de inwerkingtredingsdatum van dit besluit gaan inkopen, terwijl zij in die periode geen alternatief hadden¹, tegemoet gekomen. Het aantal deelnemers dat reeds nettopensioenaanspraken en –uitkeringen heeft ingekocht, is overigens klein, omdat nettopensioenregelingen pas sinds 1 januari 2015 bestaan.

¹ Per 1 september 2016 is inkoop van een netto-uitkering bij een verzekeraar met een bij een pensioenfonds opgebouwd kapitaal op basis van een nettopensioenregeling niet meer toegestaan.

De vooronderstelling van de leden van de fractie van het CDA dat sommige mensen geen nettopensioen hebben ingekocht vanwege de nu nog geldende inkooptarieven berust op een misverstand. De wettelijke taakafbakeningseisen verplichten deelnemers met een nettopensioen tot inkoop in de basispensioenregeling bij tussentijds vertrek uit de pensioenregeling of op de pensioendatum, tenzij de werkgever ten minste 10% van de nettopremie heeft betaald.

Bij de verplichte inkoop betalen deelnemers met een nettopensioen nu in voorkomende gevallen voor een mate van zekerheid die de basispensioenregeling bij de huidige dekkingsgraden niet kan bieden. In zekere zin subsidiëren deze deelnemers dus de andere deelnemers in de basispensioenregeling. Deze onevenwichtigheid wordt weggenomen met het voorliggende ontwerpbesluit, ook voor deelnemers die reeds in het verleden nettopensioen hebben moeten inkopen. Het gaat op dit moment overigens om dergelijke kleine aantallen deelnemers dat dit een verwaarloosbaar effect zal hebben op de financiële positie van het totale fonds.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

Jetta Klijnsma

Van:
Aan:
Cc:
Onderwerp: RE: Beoordelingscriteria pensioencontract
Datum: woensdag 6 december 2017 14:33:02
Bijlagen: [Beoordelingscriteria pensioencontract.docx](#)

Hoi [10.2e](#) ,

Dank! Veel herkenbaars. Bijgaand een aantal eerste opmerkingen/vragen mijnerzijds bij dit stuk, die ik al lezende in mij opkwamen en die ik maar direct heb opgeschreven.

In algemene zin denk ik dat we de discussie in onze werkgroep vooral moeten toespitsen op de vraag of opties om tot verbetering te komen (wat in de ogen van anderen juist verslechtingen zullen zijn, dat blijkt uit jouw krachtenveldanalyse), passen binnen de randvoorwaarden die wij vanuit de overheid aan een nieuw pensioencontract willen stellen. Hoever kunnen wij het elastiekje eventueel nog oprekken, voordat we in knel komen met onze eigen uitgangspunten en met de lange termijn houdbaarheid van een nieuw contract?

Tot morgen,

[10.2e](#)

Van:
Verzonden: dinsdag 5 december 2017 15:22
Aan:
CC:
Onderwerp: Beoordelingscriteria pensioencontract

Hi [10.2e](#) ,

Hierbij een eerste worp, gebaseerd op eerder werk (je zult vast passages herkennen). Schiet vooral, vul aan etc.

Gr, [10.2e](#)

Afwegingskader pensioencontract

(versie 5-12-2017)

Aanleiding

Behoeftte aan criteria waaraan contractontwerpen¹ die (meer) tegemoet komen aan behoeften van verschillende spelers die relevant zijn voor het bereiken van overeenstemming over de kenmerken van een nieuw pensioencontract kunnen worden getoetst.

Mogelijke criteria

Het nieuwe pensioencontract is houdbaar en beperkt zowel discontinuïteitsrisico's als bestuurlijke risico's

"Houdbaar" wil zeggen dat het nieuwe pensioencontract geen korte termijn oplossing moet zijn, maar tegemoet moet komen aan alle geconstateerde structurele ontwikkelingen en fundamentele tekortkomingen van het huidige pensioencontract en daarmee op draagvlak moet kunnen rekenen. De kans moet groot zijn dat de afspraken die in de pensioenovereenkomst worden vastgelegd ook na 40 jaar worden nagekomen en dat we over een paar jaar niet weer een nieuwe pensioendiscussie krijgen omdat het contract toch weer tot teleurstellingen leidt.

Dat wil zeggen dat het nieuwe pensioencontract oplossingen moet bieden voor:

- o Het gegeven dat het premiestuur in de regel bot is
- o De toegenomen volatiliteit van de financiële markten
- o De structureel gedaalde rente/hoge mate van rentegevoeligheid van het huidige contract
- o De vergrijzing en ontgroening van fondsen (contracten die continuïteit in de toestroom van deelnemers vereisen zijn minder goed houdbaar)
- o De toenemende levensverwachting (macrolanglevensrisico)
- o Het wegvallen van vertrouwen en draagvlak
- o De onterechte suggestie die van het huidige contract uitgaat, is dat pensioen (nominaal) zeker is.
- o De beleggingsspagaat die wordt veroorzaakt door beleggingen in één collectieve pot, terwijl de belangen van jong (veel beleggingsrisico) en oud (veel renetafdekking) uiteen lopen. Dat wordt opgelost door een lifecycle beleggingsbeleid (of de twee potten van 10.2e).
- o De huidige spanning tussen jong en oud, waarbij oud het gevoel heeft al jarenlang onterecht niet geïndexeerd te worden en jong vreest dat de collectieve pot leeg is als zij pensioen willen gaan genieten. Dat wordt opgelost door jong te laten zien dat er geld in hun individuele pot zit en oud te laten zien dat zij niet meer pensioen kunnen ontvangen dan er op basis van hun individuele pot beschikbaar is.
- o Het nieuwe pensioencontract moet niet leiden tot verslechtingen in het verwachte pensioenresultaat. In scenario's van goed- en slechtweers is er een afruil in de zin dat de mogelijkheid tot sneller indexeren ook leidt tot sneller korten. Een belangrijke vraag die nu speelt, is of er op dit punt nog verbetering mogelijk is.

Met opmerkingen [5641]: Soms gaat het niet zozeer om de oplossing, maar meer om de erkenning van een gegeven dat tot u tdrkking komt in een nieuw contract, bijv. dat het premiestuur bot is geworden.

11 (pbo)

Met opmerkingen [5644]: Dit punt begrijp ik niet helemaal.

Met opmerkingen [5645]: Is dit niet al grotendeels opgelost door de stijging van de pensioenleeftijd? Wat voegt een nieuw contract nog toe op d t onderdeel? Of bedoel je dat het je het risico bij de individuele deelnemer kunt neerleggen? Dat is vooral een oplossing voor de pensioenuitvoerder, maar niet voor de deelnemer.

Het discontinuïteitsrisico is het risico dat toekomstige deelnemers in de toekomst niet bereid zijn om te participeren in risicodeling als er sprake is van tekorten als gevolg van tegenvallers of dat er door vergrijzing onvoldoende nieuwe deelnemers zijn. Daarmee komt het voortbestaan van een pensioenfonds onder druk te staan waardoor bestaande deelnemers achterblijven met een tekort en de voordelen die het collectieve pensioenstelsel biedt, zoals schaalvoordelen en de toegang van deelnemers tot professioneel risicobeheer verloren gaan.

Met bestuurlijke risico's wordt bedoeld op de verleiding om meevallers in het heden te consumeren en tegenvallers naar de toekomst door te schuiven. Bij tegenvallers worden immers verliezen doorgeschoven naar toekomstige deelnemers die nu nog niet deelnemen in het fonds en dus nog niet vertegenwoordigd zijn bij de huidige besluitvorming. Een ander bestuurlijk risico is dat huidige

¹ Dit kunnen contractontwerpen binnen de kaders van het regeerakkoord zijn, contractontwerpen die uitgaan van persoonlijk pensioen met collectieve risicodeling die niet aan de randvoorwaarden van het regeerakkoord voldoen en contractontwerpen die niet uitgaan van persoonlijk pensioen met collectieve risicodeling (bijvoorbeeld de loongerelateerde ambitieovereenkomst, I-B)

deelnemers in het geval van meevallers niet de discipline hebben om overschotten te bewaren voor de toekomst. Dit leidt tot een onevenwichtige verdeling over de generaties.

De beoogde risicodeling is evenwichtig, transparant en uitlegbaar

Het nieuwe contract kent een evenwichtige verdeling van risico's over generaties. Er heeft geen of zo min mogelijk overdrachtssolidariteit (eenzijdige solidariteit) plaats binnen het deelnemersbestand in de beoogde contractvorm. Dit vereist duidelijke en complete spelregels voor de manier waarop risico's gedeeld worden. Subjectieve veronderstellingen moeten zoveel mogelijk worden vermeden. Anderzijds kan niet ex-ante voor alle situaties worden voorzien in inhoudelijke oplossingen en zal enige discretionaire ruimte moeten worden gelaten aan pensioenfondsbestuurders. Ouderdomspensioen moet een levenslange uitkering blijven en daarom wordt het microlanglevenrisico in alle gevallen gedeeld.

Transparant betekent dat de verwachte uitkomsten van het pensioencontract en de wijze waarop deze tot stand zijn gekomen op ieder moment transparant te maken zijn richting de deelnemer op een zodanige manier dat er realistische verwachtingen ontstaan.

Uitlegbaar betekent dat het contract begrijpelijk is voor deelnemers: deelnemers moeten in grote lijnen weten hoe het pensioencontract werkt en het moet helder zijn wat zij aan uitkomsten kunnen verwachten en met welke onzekerheden deze verwachte uitkomsten gepaard gaan. Hierbij geldt, hoe eenvoudiger, hoe beter uitlegbaar.

Consistentie in het ontwerp en met de verwachtingen die daarover worden gewekt

Ongeacht welke uitgangspunten van risicodeling worden gekozen (bijv. individueel of collectief eigendom als startpunt van het ontwerp van een nieuw pensioencontract), voorkomen moet worden dat er opnieuw een vertrouwensprobleem kan ontstaan, omdat gewekte verwachtingen niet aansluiten bij de realiteit.

Indien wordt gesteld dat een nieuw contract uitgaat van (harde en heldere) individuele eigendomsrechten, dan dient dit contract ook daadwerkelijk uit te gaan van beschermde en herkenbare individuele pensioenaanspraken en -rechten. Bij de beoogde bescherming past bijvoorbeeld dat de waarde van die pensioenaanspraken en -rechten niet verandert bij discretionaire beslissingen van een fondsbestuur. Waardeveranderingen zouden in dat geval slechts mogelijk moeten zijn op basis van (complete) contracten met betrekking tot risicodeling.

Contract en toezichtkader sluiten goed op elkaar aan en dragen bij aan macro-economische stabiliteit

Het toezichtkader sluit aan bij de (aard van de) beoogde contractvorm. Dat uitgangspunt heeft zowel betrekking op de prudentiele als de gedragsaspecten van het toezicht, dus bijvoorbeeld zowel bij de keuze van parameters als bij de inrichting van zorgplichten.

De kostprijs van pensioen (zowel bij beslissingen ten aanzien van de premie als ten aanzien van beleggingen) wordt niet uit het oog verloren, dat wil zeggen dat bij de waardering in beginsel wordt uitgegaan van actuele marktwaarden.

Het element 'mede met oog op macro-economische stabiliteit' wijst er op dat een procyclisch effect door het toezichtkader dient te worden vermeden. Vraag is of daar een meer concrete invulling aan te geven is dan de volgende algemene afwegingen.

Een belangrijk aandachtspunt is de wijze waarop financiële schokken worden verwerkt. Lagere aanspraken zetten de consumptieve bestedingen onder druk. Wanneer hogere premies zich vertalen in hogere arbeidskosten, dan verslechtert de concurrentiepositie en daalt de export. Het verlies aan werkgelegenheid dat hier het gevolg van is, leidt tot een grotere kans op werkloosheid voor actieve deelnemers. Een duurzaam stelsel voorkomt zoveel mogelijk dat arbeidskosten stijgen in slechte tijden en dalen in goede tijden. Het verwerken van financiële schokken door goed gespreide aanpassingen van uitkeringen en aanspraken richt daarom de minste economische schade aan.

11 (pbo)

Met opmerkingen [5647]: Dit zijn meer argumenten tegen de mogelijkheid van een negatieve buffer dan tegen een nieuw contract "an sich". De discussie gaat nu vooral over de vraag of de negatieve buffers wenselijk zijn, en zo nee, welke alternatieven er zijn om het pensioenresultaat te verbeteren.

Met opmerkingen [C.E.8]: Hoe toets je dit? Per definitie op basis van marktwaardering?

Met opmerkingen [C.E.9]: Er komt nog een netspar paper over dit vraagstuk.

Met opmerkingen [56410]: Een systeem met individuele potjes is transparant over de opgebouwde hoeveelheid kapitaal, maar dat zegt nog weinig over de hoogte van het toekomstige pensioen. Dat is immers afhankelijk van de rentestand als de pensioendatum nadert. Het is dus de vraag of de deelnemer realistischere verwachtingen over de pensioenhoogte krijgt. Stijgende rente leidt tot een beter pensioen, maar tot een dalend pensioenpotje. Dat is nog een communicatieve uitdaging.

Met opmerkingen [C.E.11]: Dit behoeft nog uitwerking, collectief eigendom is ook nog een optie, dan toedeling individuele recht van deelneming op basis van discontovoet, en daar

11 (pbo)

Met opmerkingen [C.E.13]: Eerdere punt DNB. Weet niet of we daar nu (al) wat mee kunnen/moeten.

Met opmerkingen [56414]: In een contract met individuele potjes speelt dit issue sowieso minder. Dat is ook één van de doelen.

11 (pbo)

Van:
Aan: @dnb.nl"
Cc: @dnb.nl
Onderwerp: RE: Brief rekenrente DNB[Encrypted using DNB TLS] [Decrypted using DNB TLS]
Datum: woensdag 12 september 2018 18:08:45
Bijlagen: [Brief rekenrente combi opm.10.2e](#) [.docx](#)
[image001.gif](#)

Ha 10.2e ,
Bijgaand jullie conceptbrief met een aantal opmerkingen van betrokken collega's en mijnerzijds.
11 (pbo)

De brief zou daarom kunnen openen met een passage in de trant van:
'Er is de afgelopen periode bij een enkele partij in de Tweede Kamer onduidelijkheid ontstaan over de opvatting van DNB ten aanzien van de relatie tussen de aard van het pensioencontract en de gebruikte rekenrente. Kort gezegd was de interpretatie van deze partij dat DNB van mening zou zijn dat bij een contract met minder zekerheid een hogere rekenrente kan worden gehanteerd, waardoor snellere indexatie mogelijk zou worden. Ik hecht eraan te benadrukken dat deze interpretatie berust op een misverstand.'

11 (pbo)

Vriendelijke groet,
10.2e

Directie AV/Afdeling PB
[@minszw.nl](#)

06-

Van: @dnb.nl

Verzonden: woensdag 12 september 2018 14:27

Aan:

Onderwerp: RE: Brief rekenrente DNB[Encrypted using DNB TLS] [Decrypted using DNB TLS]

Ha 10.2e ,

Die spoedjes zijn wel herkenbaar, niet altijd gemakkelijk te plannen dit soort dingen ☺.
Ik wacht het gesprek tussen 10.2e en 10.2e dan even af en kom indien nodig bij je terug als we jullie commentaar hebben ontvangen.

Groet,
10.2e

From: @MINSZW.NL]

Sent: woensdag 12 september 2018 14:21

To: @dnb.nl>

Subject: RE: Brief rekenrente DNB[Encrypted using DNB TLS] [Decrypted using DNB TLS]

Hoi 10.2e ,

Er komen hier vandaag allerlei spoedjes tussendoor, maar ik hoop vanmiddag nog de reacties van mij en een aantal collega's te kunnen sturen. Ik begreep dat 10.2e ook als contact met 10.2 heeft gehad over inhoud en proces rond de brief.

Groet,

10.2e

Van: @dnb.nl>
Verzonden: woensdag 12 september 2018 13:30
Aan: @MINSZW.NL>
Onderwerp: RE: Brief rekenrente DNB[Encrypted using DNB TLS] [Decrypted using DNB TLS]
Ha ^{10.2e} ,
Wanneer verwacht je dat ik jullie opmerkingen tegemoet kan zien?
Groet,
^{10.2e}

From: @MINSZW.NL
Sent: dinsdag 11 september 2018 14:33
To: @dnb.nl>
Cc: @dnb.nl>; @minszw.nl>;
@dnb.nl>; @minszw.nl>;
@MINSZW.NL>
Subject: RE: Brief rekenrente DNB[Encrypted using DNB TLS] [Decrypted using DNB TLS]
Beste ^{10.2e} ,
We doen ons best. ^{11 (pbo)}
Vriendelijke Groet,
^{10.2e}

Van: @dnb.nl>
Verzonden: dinsdag 11 september 2018 14:27
Aan: @MINSZW.NL>
CC: @dnb.nl; @minszw.nl>;
@minszw.nl>; @MINSZW.NL>
Onderwerp: RE: Brief rekenrente DNB[Encrypted using DNB TLS] [Decrypted using DNB TLS]
Beste ^{10.2e} ,
We zien jullie reactie graag tegemoet. Aangezien ^{10.2e} de brief morgen zal
ondertekenen ontvangen we graag de opmerkingen om uiterlijk 10.00 uur.
Ik ben morgen overigens niet op kantoor dus graag ^{10.2e} in de CC zetten.
Alvast bedankt!
Met vriendelijke groet,
^{10.2e}

Beleidsmedewerker
Divisie Toezicht Beleid
Afdeling Pensioenen
De Nederlandsche Bank N.V.

T: +31 20
M: +31 6
E:

@dnb.nl

From: @MINSZW.NL
Sent: dinsdag 11 september 2018 14:17
To: @dnb.nl>
Cc: @dnb.nl>; @minszw.nl>;
@dnb.nl>; @minszw.nl>;
@MINSZW.NL>
Subject: RE: Brief rekenrente DNB[Encrypted using DNB TLS] [Decrypted using DNB TLS]
Beste ^{10.2e} ,
Dank! Wij gaan er naar kijken en komen naar verwachting morgenochtend met een reactie.
Vriendelijke groet,
^{10.2e}

Van: @dnb.nl>
Verzonden: dinsdag 11 september 2018 13:58
Aan: @MINSZW.NL>
CC: @dnb.nl; @minszw.nl>;
@minszw.nl>; @MINSZW.NL>

Onderwerp: RE: Brief rekenrente DNB[Encrypted using DNB TLS] [Decrypted using DNB TLS]

Beste 10.2e ,

Ik begreep van 10.2e dat jullie graag een word versie van de brief willen ontvangen om opmerkingen in te plaatsen. Deze heb ik in de bijlage toegevoegd.

Aangezien de brief intern al is afgestemd met de directie kunnen we geen fundamentele wijzigingen meer doorvoeren. Uiteraard kunnen we wel tekstuele aanpassingen maken. Dit om te voorkomen dat passages uit de brief anders geïnterpreteerd worden en/of niet worden begrepen door de Kamer.

Ik zie jullie reactie graag tegemoet.

Met vriendelijke groet,

10.2e

Beleidsmedewerker
Divisie Toezicht Beleid
Afdeling Pensioenen
De Nederlandsche Bank N.V.

T: +31 20

M: +31 6

E: [@dnb.nl](mailto:dnb.nl)

From: @MINSZW.NL

Sent: dinsdag 11 september 2018 12:12

To: @dnb.nl>

Cc: @dnb.nl>;

@dnb.nl>;

@minszw.nl>;

@minszw.nl>;

@MINSZW.NL>

Subject: Brief rekenrente DNB[Encrypted using DNB TLS] [Decrypted using DNB TLS]

Beste 10.2e ,

Dank voor het delen van deze conceptbrief.

11 (pbo)

In die alinea is de zin opgenomen: "Vanaf het moment dat met de ingelegde premie een nominale pensioenaanspraak wordt ingekocht heeft het pensioenfonds de verplichting om deze pensioenaanspraak na te komen." De woorden "ingekocht", "verplichting" en "nakomen" kunnen de indruk wekken dat het alleen om een zekere aanspraak gaat, maar dat is niet de bedoeling. Kunnen we deze zin niet weglaten?

Het onderscheid tussen het waarderen van pensioenaanspraken en het projecteren/waarderen van pensioenuitkeringen in de brief is erg technisch. Wij vrezen dat dit in de Kamer niet begrepen wordt en daardoor weer nieuwe discussie zou kunnen oproepen. Is het mogelijk om de gehele passage over "waarderen pensioenuitkering" vanaf pagina 2 onderaan weg te laten? Graag jullie reactie.

Vriendelijke groet,

10.2e

Directie AV/Afdeling PB

@minszw.nl

06-

Van: @dnb.nl>

Datum: dinsdag 11 sep. 2018 9:32 AM

Aan: @MINSZW.NL>

Kopie: @dnb.nl> ,

@dnb.nl>

Onderwerp: Brief rekenrente DNB[Encrypted using DNB TLS]

Beste 10.2e ,

Hierbij ter informatie de brief van DNB over de rekenrente. Graag hoor ik van je of je nog opmerkingen hebt alvorens we deze naar Koolmees sturen.

Alvast bedankt!

Met vriendelijke groet,

10.2e

Beleidsmedewerker
Divisie Toezicht Beleid
Afdeling Pensioenen
De Nederlandsche Bank N.V.

T: +31 20

M: +31 6

E: [@dnb.nl](mailto:dnb.nl)

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van:
Aan: @dnb.nl"
Cc: @dnb.nl;
Onderwerp: RE: ftk vervolg [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]
Datum: dinsdag 28 augustus 2018 15:33:30

Beste allen,

Maandagmiddag kan ik helaas niet. Stond nog niet in mijn agenda. Excuus daarvoor.

Groet,
10.2e

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: @MINSZW.NL>
Datum: dinsdag 28 aug. 2018 3:25 PM
Aan: @dnb.nl>
Kopie: @dnb.nl>, @MINSZW.NL>, @minszw.nl>
Onderwerp: RE: ftk vervolg [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Beste 10.2e ,

Voor mij is doorschuiven naar 11:30 niet mogelijk, ook niet telefonisch. Als ik naar onze agenda's kijk, lukt het niet om deze week een alternatief tijdstip te vinden.

Volgende week maandagmiddag is voor ons wel mogelijk, pakweg vanaf 15:00 uur. Zijn jullie dan beschikbaar?

Groet, 10.2e

Van: @dnb.nl
Verzonden: dinsdag 28 augustus 2018 14:10
Aan:
CC: @dnb.nl
Onderwerp: RE: ftk vervolg [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Beste SZW-ers,

Wij hebben morgen van 10.00 – 11.30 een afspraak staan om het vervolg van de evaluatie van het FTK te bespreken, mede door ons zo ver vooruit gepland om allebei van vakantie terug te zijn.

Echter, ... er is van onze zijde een spoedje tussendoor gekomen waardoor we morgen ochtend precies op het moment van afspreken niet beschikbaar kunnen zijn. Met veel excuus wil ik voorstellen om de meeting te verplaatsen (vanaf 11.30-14.30 past ons morgen) en eventueel ook telefonisch te doen. Hoe zitten jullie daar in, kan dit al jullie agenda's passen?

Bij voorbaat dank en nogmaals excuus voor het ongemak,

10.2e

Van:
Verzonden: donderdag 19 juli 2018 16:28
Aan: @MINSZW.NL>
Onderwerp: RE: ftk vervolg [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Hoi 10.2e ,

Dat is heel mooi, hartelijk dank.

Ik heb inmiddels ruimte gereserveerd, voor de zekerheid voor anderhalf uur, en jullie beiden aangemeld als bezoeker.

Wij hebben in de week van 20/8 contact.

Voor nu een goede vakantie gewenst!

10.2e

Van: [@MINSZW.NL](#)

Verzonden: donderdag 19 juli 2018 16:05

Aan: [@dnb.nl](#)>

Onderwerp: RE: ftk vervolg [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Prima [10.2e](#) , [10.2e](#) en ik komen die woensdag dan naar DNB, bij voorkeur om **10:00 uur**. Komt dat jullie uit?

Laten we in de week van 20 augustus even contact hebben over waar we op dat moment staan met de drie onderwerpen.

Groet, [10.2e](#)

Van: [@dnb.nl](#)>

Verzonden: donderdag 19 juli 2018 11:30

Aan: [@MINSZW.NL](#)>

Onderwerp: RE: ftk vervolg [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Hallo [10.2e](#) ,

Prima! Jullie zijn overigens ook van harte welkom bij DNB.

Wij hebben beiden die middag afspraken staan trouwens.

Groeten,

[10.2e](#)

Van: [@MINSZW.NL](#)

Verzonden: donderdag 19 juli 2018 10:11

Aan: [@dnb.nl](#)>

Onderwerp: RE: ftk vervolg [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Hoi [10.2e](#) ,

Logisch dat [10.2e](#) direct aanhaakt. Dan denk ik dat **woensdag 29 augustus** een mooie datum is voor ons eerste overleg. Ik zal nog een vergaderverzoek doen.

De delegatie vanuit de sector laat ik aan de Pensioenfederatie. [10.2e](#) , [10.2e](#) en ik hebben al weer geruime tijd geleden over de uitwerking van de haalbaarheidstoets gesproken met wat actuarissen van (onder meer) APG en PGGM, onder regie van [10.2e](#) . [10.2](#) is weg bij de PF, maar ik veronderstel dat de delegatie vanuit de fondsen ongeveer dezelfde zal zijn.

Het lijkt me goed als we (jullie en wij) vóór 29 augustus wat voorwerk doen, in de zin van:

- Wat vinden wij – vanuit onze rollen - de essentiële functies voor de hbt, de beleidsdekkingsgraad en de reële dekkingsgraad?
- Wat is er minimaal (aan regulering) nodig om die functies te borgen?
- Op welke aspecten/elementen kunnen we doelmatigheidswinst boeken?

In *De Actuaris* stond bijgevoegd artikel van [10.2e](#) over de drie in de evaluatie benoemde onderwerpen. For starters is het wellicht aardig als jullie daarover je licht laten schijnen. Ik vermoed dat [10.2e](#) (of een van haar collega's) zal worden uitgenodigd bij ons overleg met de PF.

Groet, [10.2e](#)

Van: [@dnb.nl](#)>

Verzonden: donderdag 19 juli 2018 09:41

Aan: [@MINSZW.NL](#)>

Onderwerp: RE: ftk vervolg [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Hoi [10.2e](#) ,

Ik bedacht me begin van deze week ook dat de teller van die toezegging inmiddels een keer moest gaan lopen (het hing in eerste instantie op de cie SZW behandeling uiteraard).

Prima om daar in augustus een begin mee te maken. Ik zou daar graag [10.2e](#) van onze zijde bij aanhaken en die is op dinsdag 28 augustus weer aan de slag. Dus als jouw planning toestaat om de aftrap in die week te doen, dan zou dat erg fijn zijn.

Als ik jouw kadering van die eerste meeting bekijk, dan verwacht ik dat we vooral zullen spreken over hoe we er vanuit onze beide rollen inzitten op de drie onderwerpen. Leidt ik dat correct af? En hebben jullie al gedachten over wie je van de pensioenfondsen wilt betrekken en op welke wijze?

Groeten,

10.2e

Van: @MINSZW.NL

Verzonden: woensdag 18 juli 2018 11:22

Aan: @dnb.nl>

Onderwerp: ftk vervolg [Decrypted using DNB TLS]

Hallo **10.2e**,

Je weet dat wij het parlement hebben toegezegd om met 'het veld' en met de toezichhouders in overleg te gaan over "een effectiever en doelmatiger uitwerking" van de haalbaarheidstoets, de reële dekkinggraad en de beleidsdekkinggraad.

Na de vakantie van **10.2e** (terug op 14/8) gaan we hier een start mee maken. Met jullie zou ik graag een eerste overleg hebben **in de week van 20 augustus**. Komt je dat uit?

Het eerste overleg zal m.i. nog niet diep de techniek ingaan, dus kunnen we m.i. in een beperkt gezelschap houden. Van onze kant zijn **10.2e** en ik daarbij.

Groet, **10.2e**

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van:
Aan: @dnb.nl;
Cc: @dnb.nl
Onderwerp: RE: ftk vervolg [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]
Datum: dinsdag 28 augustus 2018 14:23:12

Hoi ^{10.2e} ,

Ik heb voor een vergadering ergens tussen 11:30 en 14:30 wel ruimte, maar weet niet hoe dat bij ^{10.2e} en ^{10.2e} zit. Ik ben inmiddels niet meer op kantoor, dus we moeten hun reactie op de mail even afwachten. Gezien reistijd heen en weer midden op de dag heeft telefonisch mijn voorkeur.

Vriendelijke groet,
^{10.2e}

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: @dnb.nl>
Datum: dinsdag 28 aug. 2018 2:10 PM
Aan: @MINSZW.NL>, @MINSZW.NL>,
@minszw.nl>
Kopie: @dnb.nl>
Onderwerp: RE: ftk vervolg [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Beste SZW-ers,

Wij hebben morgen van 10.00 – 11.30 een afspraak staan om het vervolg van de evaluatie van het FTK te bespreken, mede door ons zo ver vooruit gepland om allebei van vakantie terug te zijn.

Echter, ... er is van onze zijde een spoedje tussendoor gekomen waardoor we morgen ochtend precies op het moment van afspreken niet beschikbaar kunnen zijn. Met veel excuus wil ik voorstellen om de meeting te verplaatsen (vanaf 11.30-14.30 past ons morgen) en eventueel ook telefonisch te doen. Hoe zitten jullie daar in, kan dit al jullie agenda's passen?

Bij voorbaat dank en nogmaals excuus voor het ongemak,

^{10.2e}

Dubbel (zie boven)

Dubbel (zie boven)

Dubbel (zie boven)

Van: @dnb.nl
Aan:
Cc:
Onderwerp: RE: Inbreng EK [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]
Datum: donderdag 25 juli 2019 17:18:06
Bijlagen: [image001.gif](#)

Ha **10.2e** ,
Heb je morgen nog even de tijd om hierover kort te bellen?
Hartelijke groet,

10.2

Van: @minszw.nl]

Verzonden: dinsdag 23 juli 2019 15:48

Aan:

CC:

Onderwerp: RE: Inbreng EK [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Ha **10.2** ,

Donderdag of vrijdag kan ook hoor, orden eerst de mailbox maar rustig.

Wij moeten de antwoorden uiterlijk op 6 september aan de Eerste Kamer hebben liggen. De antwoorden hoeven niet via een onderraad oid, kunnen rechtstreeks naar EK. Als we rond 26/27 augustus meer definitieve antwoorden hebben, dan zijn we mooi op koers.

Groet,

10.2e

Van: @dnb.nl>

Verzonden: dinsdag 23 juli 2019 13:46

Aan: @minszw.nl>

CC: @MINSZW.NL>

Onderwerp: RE: Inbreng EK [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Ha **10.2e** ,

Ik ben maandag van vakantie terug gekomen en moet de mailbox nog een beetje ordenen, waaronder de door jullie gestelde vragen. Mocht iets onduidelijk zijn, dan kom ik er uiterlijk morgen bij jullie op terug.

Voor mijn begrip: wat is de deadline waarop jullie iets van mij nodig hebben? Dit mhoo eventuele verzoeken aan collega's binnen DNB.

Hartelijke groet,

10.

Van: @minszw.nl]

Verzonden: dinsdag 23 juli 2019 10:01

Aan: @dnb.nl>

CC: @MINSZW.NL>

Onderwerp: RE: Inbreng EK [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Hoi **10.2**

Kan jij uit de voeten met de vragen die wij aan **10.** hebben gesteld? **10.2e** en ik zijn er beiden deze week nog voor overleg, daarna zijn we allebei op vakantie tot 19/8.

Om met **10.2** te spreken, steek er niet al te veel werk in, als het eenvoudig boven water kan komen dan zou dat mooi zijn ☺

Groet, **2e**

10.2e

Van: @dnb.nl>

Verzonden: donderdag 18 juli 2019 17:02

Aan: @minszw.nl>; @MINSZW.NL>

CC: @MINSZW.NL>; @dnb.nl

Onderwerp: RE: Inbreng EK [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Hi **10.2e** ,

Ik cc **10.2e** bij deze. Hij kan er zorg voor dragen dat het verder wordt uitgezet bij DNB. Ik ben 12/8 weer terug op het werk.

Dank en vriendelijke groet,

10.

Beleidsmedewerker
Divisie Toezicht Beleid
Afdeling Pensioenen
De Nederlandsche Bank N.V.

T: +31 20
M: +31 6
E: @dnb.nl

(Afwezig op vrijdag)

Dit bericht is geclassificeerd als **[DNB-RESTRICTED]**.

From: @minszw.nl]

Sent: donderdag 18 juli 2019 16:16

To: @dnb.nl>; @MINSZW.NL>

Cc: @MINSZW.NL>

Subject: RE: Inbreng EK [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Ha **10.2** ,

We **2e** vonden de komende weken de hulp van jouw collega('s) goed kunnen gebruiken bij met name de drie geel gearceerde vragen/antwoorden in de

bijlage. Allereerst de vraag of DNB hier iets over in het openbaar mag zeggen, daarna de vraag of DNB er iets over kan zeggen (beschikbaarheid data). Sommige gegevens zijn te vinden op de website van de genoemde fondsen. We checken intern nog even of het de bedoeling is dat wij die websites en/of jaarstukken gaan doorvlooiën voor een antwoord of dat we het laten bij een antwoord dat gegevens niet via DNB beschikbaar zijn.

Dank nog voor de attentie bij de punten premie en rts, daar zullen we even scherp op zijn.

Voor nu een heel fijne vakantie gewenst, wel verdiend! Tot in augustus.

Groet,
10.2e

Van: [<@dnb.nl>](mailto:@dnb.nl)

Verzonden: woensdag 17 juli 2019 16:37

Aan: [<@MINSZW.NL>](mailto:@MINSZW.NL);

[<@minszw.nl>](mailto:@minszw.nl)

CC: [<@MINSZW.NL>](mailto:@MINSZW.NL)

Onderwerp: RE: Inbreng EK [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Hi 10.2e en 10.2e ,

Dankjewel.

Ik heb helaas niet veel tijd, aangezien ik vrijdag voor drie weken op vakantie vertrek. Kunnen jullie een lijstje maken van rekenvragen voor DNB? Dan kan ik dat uitzetten. Diegene kan dan ook verder meehelpen met de antwoorden.

Enkele punten:

- Premie: Het is belangrijk om bij premie goed op te letten of het gaat over een stijging in procentpunten (bijv. percentage van pensioengrondslag gaat met 5%-punt omhoog van 20% naar 25%) of in procent (bijv. premie gaat omhoog in euro's met 25%). De 3% stijging in het commissierapport gaat over een stijging in euro's (29,9 miljard naar 31,0 miljard), terwijl ik niet exact uit mijn hoofd weet wat PMT precies bedoeld heeft in de media.
- RTS: De RTS eind juli en de dekkingsgraden voor ABP en PFZW zouden midden augustus publiekelijk bekend moeten zijn (RTS website DNB / Dekkingsgraden website pensioenfondsen).

Groet,

10.2e

Beleidsmedewerker
Divisie Toezicht Beleid
Afdeling Pensioenen
De Nederlandsche Bank N.V.

T: +31 20
M: +31 6
E: [<@dnb.nl>](mailto:@dnb.nl)

(Afwezig op vrijdag)

Dit bericht is geclassificeerd als [DNB-RESTRICTED].

From: [<@MINSZW.NL>](mailto:@MINSZW.NL)

Sent: dinsdag 16 juli 2019 12:04

To: [<@minszw.nl>](mailto:@minszw.nl);

[<@dnb.nl>](mailto:@dnb.nl)

Cc: [<@MINSZW.NL>](mailto:@MINSZW.NL)

Subject: RE: Inbreng EK [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Hoi 10.2e en 10.2e

Bijgaand alvast een aantal aanvullingen en suggesties voor de beantwoording.

Groet,

10.2e

Van: [<@minszw.nl>](mailto:@minszw.nl)

Verzonden: maandag 15 juli 2019 17:44

Aan: [<@dnb.nl>](mailto:@dnb.nl);

[<@MINSZW.NL>](mailto:@MINSZW.NL)

CC: [<@MINSZW.NL>](mailto:@MINSZW.NL)

Onderwerp: RE: Inbreng EK [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Ha 10.2e en 10.2e

Bijgaand een eerste reactie op de vragen van 50PLUS en GL. De schuingedrukte alinea's zijn de antwoorden.

Er staan her en der PM-en, maar voel jullie ook vrij opmerkingen/suggesties te doen bij de andere teksten.

Ik heb voorkeur om de vragen van GL nu niet te beantwoorden, omdat ze niet zien op het besluit. Maar als we ze wel (moeten) beantwoorden, dan alvast een voorzet voor beantwoording met bij in elk geval de 1^e vraag letterlijke passages uit het pensioenakkoord. Waarbij ik mij maar niet uitlaat over de formulering ;)

Er is geen haast bij de beantwoording, begin september wil de EK de beantwoording binnen hebben.

Groet,

10.2e

Van:

Verzonden: donderdag 11 juli 2019 16:09

Aan: [<@dnb.nl>](mailto:@dnb.nl);

[<@MINSZW.NL>](mailto:@MINSZW.NL)

CC: [<@MINSZW.NL>](mailto:@MINSZW.NL)

Onderwerp: RE: Inbreng EK [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Hi 10.2e en 10.2e

Za 10.2e maandag/dinsdag een voorzet doen? Dan voeg ik af en toe een naam in als ik denk dat jullie een bijdrage kunnen leveren.

Groet,

10.2e

Van: [<@dnb.nl>](mailto:@dnb.nl)

Verzonden: donderdag 11 juli 2019 10:02

Aan: @minszw.nl; @MINSZW.NL>
CC: @MINSZW.NL>

Onderwerp: RE: Inbreng EK [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Hi [10.2e](#) ,

Dank.

[11 \(pbo\)](#)

Hoe willen jullie de beantwoording precies aanpakken? De meeste vragen van 50Plus gaan over het pensioenakkoord of de lage rente en niet specifiek over het advies van de commissie parameters. In feite gaan alleen vragen 1 en 3 echt over het advies van de commissie parameters.

Vriendelijke groet,

[10.2](#)

[2e](#)

Beleidsmedewerker
Divisie Toezicht Beleid
Afdeling Pensioenen
De Nederlandsche Bank N.V.

T: +31 20
M: +31 6
E: @dnb.nl

(Afwezig op vrijdag)

Dit bericht is geclassificeerd als **[DNB-RESTRICTED]**.

From: @minszw.nl
Sent: woensdag 10 juli 2019 16:21
To: @MINSZW.NL; @dnb.nl>
Cc: @MINSZW.NL>
Subject: Inbreng EK [Decrypted using DNB TLS]

Hoi [10.2e](#) en [10.](#)

We hebben de inbreng ontvangen van 50PLUS en GroenLinks op het voorgehangen gewijzigde Besluit FTK.

De vragen van GL hebben niks te maken met het besluit, ik zal bij bestuursondersteuning nagaan hoe we hier mee moeten omgaan. De EK heeft namelijk ook besloten om op 10 september vragen te willen stellen over 1) het pensioenakkoord, en 2) de kabinetsbrief over het advies van de Commissie Parameters. De vragen van GL passen hier veel beter bij.

Wat betreft de vragen van 50PLUS die specifiek gaan over de effecten bij de 5 grote fondsen, in hoeverre kunnen/mogen we daar antwoord op geven? DNB is natuurlijk beperkt in het communiceren over individuele fondsen. Wel kunnen we iets zeggen over data die op de website van DNB staan, dat is openbare informatie (bv de premiedekkingsgraad). Ik heb de alinea's met vragen genummerd. Zouden we in een eerste inventarisatie kunnen bekijken welke vragen we wel/niet kunnen/mogen beantwoorden?

Groet,

[10.2e](#)

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van:
Aan:
Cc:
Onderwerp: RE: Nader rapport - Ontwerpbesluit tot wijziging van het Besluit uitvoering PW en WvB vanwege wijziging van het inkooptarief voor netpensioen
Datum: donderdag 23 november 2017 09:45:47

Hoi [10.2e](#) ,
Dank voor jullie snelle reactie.
Groet,
[10.2e](#)

Van:
Verzonden: donderdag 23 november 2017 9:44
Aan:
CC:
Onderwerp: RE: Nader rapport - Ontwerpbesluit tot wijziging van het Besluit uitvoering PW en WvB vanwege wijziging van het inkooptarief voor netpensioen
Hoi [10.2e](#) ,

Dank voor het doorsturen. We hebben geen opmerkingen of aanvullingen bij jullie aanpassingen.

Groeten, mede namens de collega's in cc,
[10.2e](#)

Van:
Verzonden: woensdag 22 november 2017 14:23
Aan:
Onderwerp: Nader rapport - Ontwerpbesluit tot wijziging van het Besluit uitvoering PW en WvB vanwege wijziging van het inkooptarief voor netpensioen
Hoi [10.2e](#) ,

Zoals zojuist afgesproken bijgaand het advies van de Raad van State op het ontwerpbesluit aanpassing inkooptarief netpensioen.

Op basis van dit advies hebben wij het ontwerpbesluit nog enigszins aangepast op de door de Raad van State naar voren gebrachte punten (actuarieel inkooptarief en uitvoeringskosten).

Tevens is een Nader rapport bijgevoegd. Het bijgevoegde bestand dat begint met "Kopie" betreft de oude versie, zoals eerder voor advies aan de Raad van State is voorgelegd.

In verband met interne aanlevertermijnen willen wij deze stukken z.s.m. aan onze minister voorleggen ter verzending aan de Koning. Zoals afgesproken, ontvang ik graag uiterlijk morgenmiddag 15 uur jullie reactie.

Vriendelijke groet,

[10.2e](#)

Ministerie van SZW
Afdeling Pensioenbeleid
070-

@minszw.nl

Van:
Aan: @dnb.nl
Cc: @dnb.nl; @dnb.nl
Onderwerp: RE: Politieke discussie rekenrente [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]
Datum: vrijdag 22 juni 2018 15:48:53

Hoi [10.2e](#) ,

[11 \(pbo\)](#)

Groet en tot maandag,
[10.2e](#)

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: @dnb.nl>
Datum: vrijdag 22 jun. 2018 3:40 PM
Aan: @MINSZW.NL>
Kopie: @dnb.nl>, @dnb.nl>, @MINSZW.NL>, @minszw.nl>
Onderwerp: RE: Politieke discussie rekenrente [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Beste [10.2e](#) ,
Onderstaande versie is hier intern voorgelegd, [11 \(pbo\)](#) . Bij ons zijn
overigens nog geen vragen van media binnen gekomen.
Hartelijke groet,
[10.2](#)

From: @MINSZW.NL
Sent: vrijdag 22 juni 2018 9:59
To:
Cc:
Subject: RE: Politieke discussie rekenrente [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]
Hoi [10.2](#) ,
Dank. Een stuk beter zo inderdaad.
Nog wel een technische vraag. Je kunt toch ook in een onzeker contract (deterministisch) waarderen op basis van de risicovrije rente als je uitgaat van een risiconeutrale (arbitragevrije) wereld (met €100 aandelen ben je niet rijker dan met €100 spaargeld)? [11 \(pbo\)](#)

Wellicht zou er aan het eerste bolletje nog een zin in die richting kunnen worden toegevoegd.
Groet,
[10.2e](#)

Van: @dnb.nl>
Verzonden: donderdag 21 juni 2018 16:58
Aan: @MINSZW.NL>
CC: @dnb.nl; @dnb.nl
Onderwerp: RE: Politieke discussie rekenrente [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]
Beste [10.2e](#) ,

Dank voor je belletje en de suggesties die je deed voor de spreeklijn. Ik ben tot onderstaande gekomen. Wat jullie betreft ok zo?

Groet,

10.2

^
Duidelijk moet zijn dat gemaakte afspraken niet geschonden mogen worden. Dat betekent dat in het huidige pensioencontract wordt gerekend met de risicovrije rente.

In de discussie over de rol van de rekenrente in een pensioencontract draait het om waarderen en verdelen:

- Bij het waarderen van een pensioenuitkering speelt de geboden zekerheid van deze uitkering een rol. Bij een zekere uitkering - zoals in het nFTK - past een risicovrije rente. Bij een hogere, minder zekere uitkering kun je verdisconteren met een daarbij passende hogere rekenrente. Beide methoden komen tot exact dezelfde dekkinggraad.
- Bij her verdelen van de gezamenlijk beheerde pensioenpot is het vanzelfsprekend om de risicovrije rente te gebruiken als discontovoet; alle gedane toezeggingen zijn je immers even lief.

DNB en SZW zijn over dit onderwerp exact dezelfde mening toegedaan.

From: @MINSZW.NL
Sent: donderdag 21 juni 2018 15:09
To: @dnb.nl>
Cc: @dnb.nl>
Subject: Politieke discussie rekenrente [Decrypted using DNB TLS]

Hoi 10.2e

10.2g

Vriendelijke groet,

10.2e

Directie AV/Afdeling PB

@minszw.nl

06-

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is

prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van:
Aan: @dnb.nl
Onderwerp: RE: Ter info: Passage in Verzamelbrief over rekenrente [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]
Datum: donderdag 27 september 2018 18:04:42

Hoi 10.2e ,
De Verzamelbrief met jullie brief als bijlage is vanmiddag door de minister getekend, dus ik verwacht dat deze morgen openbaar wordt.
Groet,
10.2e

Van: @dnb.nl
Verzonden: vrijdag 21 september 2018 14:01
Aan:
Onderwerp: RE: Ter info: Passage in Verzamelbrief over rekenrente [Decrypted using DNB TLS]
[Encrypted using DNB TLS]
Dank!

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [>](mailto:@MINSZW.NL)
Datum: vrijdag 21 sep. 2018 1:58 PM
Aan: [>](mailto:@dnb.nl)
Onderwerp: RE: Ter info: Passage in Verzamelbrief over rekenrente [Decrypted using DNB TLS]
[Encrypted using DNB TLS]
Hoi 10.2e ,
Is prima. Ik houd jullie op de hoogte.
Vriendelijke groet,
10.2e

Van: [>](mailto:@dnb.nl)
Verzonden: vrijdag 21 september 2018 13:37
Aan: [>](mailto:@MINSZW.NL)
Onderwerp: RE: Ter info: Passage in Verzamelbrief over rekenrente [Decrypted using DNB TLS]
[Encrypted using DNB TLS]
Hoi 10.2e ,
Zou je ons kunnen laten weten welke dag de brief openbaar wordt wanneer dit bekend is?
Alvast bedankt!
Mvg,
10.2e

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [>](mailto:@MINSZW.NL)
Datum: vrijdag 21 sep. 2018 1:05 PM
Aan: [>](mailto:@dnb.nl)
Kopie: [>](mailto:@dnb.nl), [>](mailto:@dnb.nl),
[>](mailto:@dnb.nl), [>](mailto:@MINSZW.NL),
[>](mailto:@minszw.nl)
Onderwerp: RE: Ter info: Passage in Verzamelbrief over rekenrente [Decrypted using DNB TLS]
[Encrypted using DNB TLS]
Hoi 10.2e ,

Dank voor jullie snelle reactie.
Vriendelijke groet,
10.2e

Van: [<@dnb.nl>](mailto:@dnb.nl)

Verzonden: vrijdag 21 september 2018 13:04

Aan: [<@MINSZW.NL>](mailto:@MINSZW.NL)

CC: [<@dnb.nl>](mailto:@dnb.nl); [<@dnb.nl>](mailto:@dnb.nl)

Onderwerp: RE: Ter info: Passage in Verzamelbrief over rekenrente [Decrypted using DNB TLS]
[Encrypted using DNB TLS]

Beste ^{10.2e} ,

Dank voor het sturen vd passage. Ons inziens staan er geen onjuistheden in de passage.

Mvg,
10.2e

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [<@MINSZW.NL>](mailto:@MINSZW.NL)

Datum: vrijdag 21 sep. 2018 12:32 PM

Aan: [<@dnb.nl>](mailto:@dnb.nl),

[<@dnb.nl>](mailto:@dnb.nl)

Onderwerp: Ter info: Passage in Verzamelbrief over rekenrente [Decrypted using DNB TLS]

Beste ^{10.2e} , ^{10.2e}

In de Verzamelbrief aan de TK heb ik de volgende passage over jullie brief opgenomen. Het is een beetje balanceren tussen niet teveel techniek, maar wel enige uitleg van jullie brief met als belangrijke politieke boodschap voor de TK dat in een onzeker contract ook de RTS moet worden gehanteerd. Gezien de grote spoed die deze brief heeft, ligt deze al in de lijn en moet deze vandaag in de weekendtas van de minister belanden. Graag dus alleen jullie snelle blijk of er nog onjuistheden in staan.

De relatie tussen de rekenrente en de aard van het pensioencontract

Zoals ik uw Kamer tijdens het Algemeen Overleg pensioenen op 20 juni jl. heb toegezegd, heb ik contact gezocht met de president van De Nederlandsche Bank (DNB), de heer ^{10.2e} om na te gaan welke uitspraak hij heeft gedaan over de rekenrente en op welke wijze deze uitspraak moet worden geïnterpreteerd.

In een gesprek van de vaste commissie voor Financiën over macro-economische risico's voor het financiële stelsel op 6 juni jongstleden heeft de heer ^{10.2e} aangegeven dat de keuze van de rekenrente een afgeleide is van de manier waarop pensioenverplichtingen worden aangegaan. In de bijgevoegde brief van de heer ^{10.2e} wordt de visie van DNB op dit onderwerp nader toegelicht.

Daarin wordt bevestigd dat het uitgangspunt van het kabinet dat de mate van zekerheid waarmee pensioenaanspraken en –rechten naar de toekomst nagekomen moeten worden, geen invloed heeft op de te hanteren rekenrente. Ook in een minder zeker pensioencontract moet de rekenrente altijd de risicovrije rentetermijnstructuur (RTS) zijn. Bij hetzelfde fondsvermogen is de dekkingsgraad in een minder zeker pensioencontract dan ook niet anders dan in het huidige contract. Meer of minder zekerheid komt tot uitdrukking in de mate waarin buffers moeten worden aangehouden, maar niet in een andere rekenrente.

Bij de waardering van verwachte pensioenuitkeringen, zoals individuele deelnemers in de toekomst zullen ontvangen, kan wel rekening worden gehouden met het verwachte overrendement op basis van het feitelijke beleggingsbeleid van een fonds. De waarde van de verwachte pensioenuitkering wordt echter niet anders dan wanneer wordt uitgegaan van de veronderstelling dat een fonds volledig risicovrij zou beleggen. Iemand die vandaag €100,- risicovrij spaargeld omruilt voor € 100,- risicovolle aandelen is immers ook niet ineens rijker geworden, ook al leveren aandelen in verwachting in de toekomst een hoger rendement op.

Vriendelijke groet,
10.2e

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van:
Aan: @dnb.nl
Cc: @dnb.nl
Onderwerp: RE: vraag over rendement bij gedempte kostendekkende premie en aanpassing parameters 2020[Encrypted using DNB TLS]
Datum: dinsdag 15 januari 2019 09:52:32

Ha [10.2e](#),

De passage in de Q&A "Door het vastzetten van de rentetermijnstructuur blijft de maximale rendementscurve tijdens de 5-jaarsperiode constant. Behalve als er gedurende deze periode veranderingen in de strategische beleggingsportefeuille optreden of als de te hanteren parameters zoals bedoeld in artikel 23a Besluit ftk wijzigen." lijkt mij te stellig.

[10.2g](#)

Dat lijkt me voor de Q&A ook een goede formulering.

Groet,
[10.2e](#)

Van: @dnb.nl

Verzonden: vrijdag 11 januari 2019 17:46

Aan:

CC: @dnb.nl

Onderwerp: vraag over rendement bij gedempte kostendekkende premie en aanpassing parameters 2020[Encrypted using DNB TLS]

Dag [10.2e](#),

Ik weet niet of ik mijn vraag bij jou kan neerleggen, kun je mij dan doorverwijzen? Het gaat om het volgende. We hebben nu enkele adviseurs die een vraag stelde over de gevolgen van de mogelijke wijziging van de parameters in 2020. Omdat de Cie parameters nu actueel is, wil ik je meegeven in concept wat wij richting vraagstellers willen beantwoorden. Ik neem even een voorbeeld vraag van een adviseur op én ons standaard antwoord. Omdat we deze vraag vaker zullen krijgen, overwegen we de bestaande Q&A: "Maximale dempingsrendement bij een met verwacht rendement gedempte kostendekkende premie" aan te vullen. Ik hecht dat volledigheidshalve aan. Zie geel gearceerde zin dat voor nu relevant is. Overige wijzigingen zijn tekstuele verbeteringen.

[11 \(pbo\)](#)

Gr,
[10.2e](#)

Voorbeeldvraag:

In de Q&A 01772 d.d. 3 april 2015 betreffende "Maximale dempingsrendement bij een met verwacht rendement gedempte kostendekkende premie" staat de volgende passage: "Een voorwaarde bij het dempen van de premie met het verwachte rendement volgens artikel 4 lid 3, aanhef en sub b van het Besluit ftk, is dat het rendement op vastrentende waarden voor 5 jaar moet worden vastgezet op basis van de actuele door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur bij aanvang van de periode. Het vastzetten van de rentetermijnstructuur heeft tot gevolg dat de maximale rendementscurve tijdens de 5-jaarsperiode constant blijft, behalve als gedurende deze periode er veranderingen in de strategische beleggingsportefeuille optreden."

Stel een pensioenfonds is met ingang van 2016 de kostendekkende premie gaan dempen obv de maximale rendementscurve. Dan staat deze maximale rendementscurve dus vast voor de jaren 2016 tot en met 2020. In art. 23a Besluit FTK zijn de maximaal te hanteren rendementen expliciet opgenomen (Parameters vanaf 2015). Voor berekeningen als bedoeld in artikel 128 van de Pensioenwet (Hoogte kostendekkende premie) moet uitgegaan worden van deze maximaal te hanteren rendementen. Nu is de verwachting dat de Commissie Parameters in 2019 met een nieuw advies komt dat mogelijk zou kunnen leiden tot wijziging van art. 23a Besluit FTK (Parameters vanaf

2020). Wat is dan voor dit specifieke voorbeeld pensioenfonds de situatie?: 1) met ingang van 2020 (in dit geval het 5de jaar van de 5-jaars periode) moet de maximale rendementscurve worden aangepast aan de nieuwe maximaal te hanteren rendementen die vanaf 2020 van toepassing zijn? Met ingang van 2021 vindt dan vervolgens een nieuwe aanpassing van de maximale rendementscurve plaats op de nieuwe rentetermijnstructuur, of 2) in 2020 hoeft de maximale rendementscurve niet aangepast te worden aan de nieuwe maximaal te hanteren rendementen omdat dit valt in de "5-jaarsperiode waarin de maximale rendementscurve constant blijft". Met ingang van 2021 vindt dan aanpassing van de maximale rendementscurve plaats op de nieuwe rentetermijnstructuur en op de nieuwe (vanaf 2020) maximaal te hanteren rendementen. 3) Als het antwoord op vraag 2 bevestigend is, geldt dit dan ook voor pensioenfondsen die later dan 2016 en uiterlijk met ingang van 2019 de kostendekkende premie zijn gaan dempen obv de maximale rendementscurve?

Concept antwoord

Geachte XXX

U stelde de vraag wat de gevolgen zijn voor de per 2016 vastgestelde gedempte kostendekkende premie als de commissie parameters in 2019 met een advies komt over mogelijke bijstelling van de te hanteren (maximale) parameters. Moet dan per 2020 (in uw voorbeeld) de nieuwe parameters gehanteerd worden voor het laatste jaar van de "vijf-jaars" periode of kan in 2020 nog de al vastgestelde rendementscurve (op basis van de per 2015 vastgestelde parameters) worden gehanteerd?

Bekend is, gezien artikel 144 Pensioenwet, dat de huidige parameters zoals opgenomen in artikel 23a Besluit FTK, uiterlijk in 2019 getoetst zullen worden. Als dat leidt tot aanpassing van de parameters, zullen de nieuwe parameters t.z.t. door de Minister van Sociale Zaken geregeld worden in de regelgeving (art. 23a Besluit FTK). Of er wijzigingen zullen zijn en zo ja, wat er precies zal worden gewijzigd (alleen de hoogte van de parameters of ook andere zaken) is nog niet bekend. Naar verwachting zal dan ook worden bepaald per welke datum de nieuwe parameters geldend zijn. Mogelijk zal dan ook worden geduid hoe bijvoorbeeld wordt omgegaan met nog lopende 5-jaars periodes op basis van de huidige parameters.

Op basis van de huidige wet- en regelgeving. Als de parameters per 2020 in werking treden, zullen die parameters per die datum gehanteerd moeten worden bij de in art. 144 Pw opgesomde berekeningen (126, 128, 138, 139,140 en 143), tenzij de nieuwe regelgeving nadere bepalingen bevat over inwerkingtreding.

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van:
Aan: [@dnb.nl";](mailto:) [@dnb.nl"](mailto:)
Cc: [";](mailto:) [";](mailto:)
Onderwerp: Stand van zaken brief rekenrente DNB
Datum: woensdag 5 september 2018 14:33:57
Bijlagen: [Nota ter informatie - Rekenrente nieuw pensioencontract.doc](#)

Beste [10.2e](#) , [10.2e](#) ,

Kunnen jullie aangeven wanneer wij een brief van DNB over de rekenrente kunnen verwachten? De tijd begint een beetje te dringen, omdat er tijdens het AO pensioenen afgelopen juni is toegezegd dat er in september een Verzamelbrief aan de TK verzonden zal worden over een aantal onderwerpen, waaronder de uitspraken van de heer [10.2.e](#) over de rekenrente in een contract zonder nominale zekerheid.

Die verzamelbriefbrief moet 19 september worden afgerond, zodat deze de laatste week van september aan de Kamer gezonden kan worden. Het is de wens van onze minister dat hij in deze verzamelbrief kan verwijzen naar een brief van jullie kant over de rekenrente.

Zoals jullie bekend, hebben wij onze minister intern al inhoudelijk geïnformeerd over deze materie (nota bijgevoegd).

Vriendelijke groet,

[10.2e](#)

Directie AV/Afdeling PB

@minszw.nl

06-

RUBRICERING
Minister

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid
Contactpersoon

T 070
F 070 333 40 04
@minszw.nl

Datum
27 juni 2018

Onze referentie
2018-0000117614

nota

Rekenrente nieuw pensioencontract

Akkoord SG/DG

1 Status nota

- Ter informatie

2 Aanleiding

- Naar aanleiding van uitspraken van ^{10.2.e} en ^{10.2.e} van DNB over de te hanteren rekenrente in een contract met zachte verplichtingen, heeft u gevraagd om een nadere toelichting.

3 Beslipunten/advies/beslistermijn

- N.v.t.

4 Kernpunten

- In het AO pensioenen van 20 juli jl. gaf Van Rooijen (50PLUS) aan dat ^{10.2.E} onderschrijft dat in een contract zonder zekerheid niet met de risicovrije rente gerekend hoeft te worden. Dit punt zou tijdens het VAO ook kunnen terug komen.
- ^{10.2.e} heeft dat inderdaad gezegd, alleen gaat hij uit van het correcte uitgangspunt dat in een onzeker contract de verwachte uitkeringen die verdisconteerd worden ook hoger worden. Omdat zowel de toekomstige verwachte uitkeringen (=de teller) als de discontovoet (= de noemer) in dezelfde mate worden verhoogd (d.w.z. met dezelfde risico-opslag op de risicovrije rente), blijft de contante waarde van de pensioenverplichtingen gelijk. Een hogere rekenrente in een contract met zachte verplichtingen leidt dan ook niet tot een hogere dekkingsgraad dan in het huidige contract.
- Dit spoort met het gegeven dat risicovoller beleggen niet direct meer geld oplevert: wie €100,- (risicovrij) spaargeld omruilt in €100,- (risicovolle) aandelen is niet onmiddellijk rijker geworden, ook al leveren aandelen naar verwachting in de toekomst meer op.

- DNB zal op ons verzoek in de zomerperiode hierover een brief sturen. In september kunnen wij dan een brief aan de TK sturen waar we verwijzen naar het standpunt van DNB.
- Hieronder worden de verschillende waarderingsmethoden nader toegelicht.

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
27 juni 2018

Onze referentie
2018-0000117614

Er zijn meerdere correcte waarderingsmethoden in een contract met zachte verplichtingen

- In het huidige contract met een in beginsel harde pensioentoezegging is er maar één correcte waarderingsmethode: een risicovrije disconteringscurve.
- Voor de waardering van een zachte pensioentoezegging bestaan er echter verschillende correcte methoden. Bij juiste toepassing leiden deze allemaal tot exact dezelfde dekkingsgraad.
- Waardering van pensioenverplichtingen vindt plaats door de verwachte uitkeringen contant te maken met een disconteringscurve. De verwachte uitkeringen (de teller) en de disconteringscurve (de noemer) dienen altijd met elkaar in overeenstemming te zijn. Een correcte (arbitragevrije) waarderingsmethode voldoet aan twee kenmerken:
 1. Een pensioenfonds kan zich niet rijk rekenen door meer beleggingsrisico te nemen.
 2. De methode leidt niet tot (ex ante) herverdeling tussen generaties.

Overzicht correcte waarderingsmethoden

- Er zijn drie waarderingsmethoden voor de waardering van zachte pensioenverplichtingen, die voldoen aan de bovengenoemde twee kenmerken. Alle methoden leiden tot exact dezelfde waarde van de verplichtingen en dus dezelfde dekkingsgraad:

<i>Verwachte uitkeringen</i>	<i>Opslag op risicovrije rente</i>
1. Op basis van feitelijk beleggingsbeleid	Fondsspecifiek en looptijdafhankelijk
2. Op basis van norm beleggingsprofiel	Uniform en looptijdafhankelijk
3. Op basis van risicovrij beleggingsbeleid	Uniform, geen opslag

- *Methode 1*: de verwachte uitkeringen worden bepaald op basis van het feitelijke beleggingsbeleid van het fonds. Deze worden vervolgens gediscoteerd tegen de risicovrije rentecurve met een fondsspecifieke, looptijdafhankelijke opslag. Bij deze methode heeft ieder fonds zijn eigen discontocurve, omdat ieder fonds anders belegt en een andere bestandsopbouw kent. Een veelheid aan fondsspecifieke curves komt de uitvoerbaarheid niet ten goede, is moeilijk controleerbaar en is lastig in regelgeving vast te leggen.
- *Methode 2*: de opslag op de rente is gebaseerd op de aanname dat alle fondsen hetzelfde beleggingsbeleid hebben op basis van een te kiezen 'normprofiel'. In deze situatie is de discontocurve de risicovrije rentecurve met een uniforme, looptijdafhankelijke opslag. Voor een

correcte waardering is het essentieel dat de verwachte uitkeringen eveneens worden gebaseerd op dit normprofiel. Deze methode werd in het voorstel voor het reële contract gehanteerd.

- *Methode 3*: hetzelfde als methode 2, waarbij het normprofiel een volledig risicovrij beleggingsbeleid betreft. In dit geval hoeft er geen opslag op de rente te worden gehanteerd. De verwachte uitkeringen worden dan bepaald onder de aanname dat het fonds risicovrij belegt. Toepassing van de risicovrije rentecurve betekent niet dat fondsen ook daadwerkelijk risicovrij moeten beleggen. Het gebruik van deze waarderingmethode heeft geen gevolgen voor de beleggingsvrijheid van fondsen of voor de communicatie aan deelnemers. De communicatie is gebaseerd op het werkelijk gevoerde beleggingsbeleid.

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
27 juni 2018

Onze referentie
2018-0000117614

Conclusie

- In een contract waarin een voorwaardelijke toezegging wordt gedaan met zachte verplichtingen, zijn alle drie geschetste methoden correct.
^{10.2.e} heeft verwezen naar methode 1, die uitgaat van het feitelijk gevoerde beleggingsbeleid. Dit sluit het best aan bij de werkelijkheid, maar is ook het meest ingewikkeld (scenarioanalyse nodig) en leidt er toe dat elk fonds een andere discontocurve heeft. Bovendien kan deze methode (politiek bewust) verkeerd worden geïnterpreteerd.
- Wij vinden daarom alleen methode 3 aanvaardbaar, die altijd uitgaat van een fictieve risicovrije portefeuille. Dit is veel eenvoudiger, waardoor de kans op foutieve toepassing en politieke discussies sterk afneemt. Voor ieder contract, hard of zacht, is de risicovrije rentecurve dan de wettelijk voorgeschreven discontocurve.
- Wat Van Rooijen e.a. voorstellen, is het disconteren van de vaste aanspraken uit het huidige contract (de teller) tegen een discontovoet op basis van methode 1 of 2 (de noemer), terwijl bij vaste aanspraken methode 3 (risicovrije rente) de enige correcte is.
- Door de inconsistente toepassing van teller en noemer die Van Rooijen e.a. voorstellen, wordt een kunstmatige stijging van de dekkingsgraad gerealiseerd, waardoor een groter gedeelte van de beschikbare collectieve pot op korte termijn aan ouderen kan worden uitgekeerd. Het gaat dan om voorstellen voor een vaste rekenrente, een bodem in de rekenrente, een rekenrente gebaseerd op verwacht (portefeuille)rendement, een macrostabiele discontovoet, etc.

Van:
Aan:
Cc:
Onderwerp: RE:
Datum: vrijdag 14 september 2018 09:43:54
Bijlagen: [Tekstjes rekenrente.docx](#)

Hoi [10.2e](#) ,
Bijgevoegd een tweetal Q&A's en delen uit de spreektekst die we eerder dit jaar hebben gebruikt bij het debat over het wetsvoorstel Van Rooijen. Hieruit moet je iets moois kunnen construeren (en evt. ook achter de hand houden).
Groeten, [10.2e](#)

Van:
Verzonden: vrijdag 14 september 2018 08:39
Aan:
Onderwerp: FW:
Hoi [10.2e](#) ,
Ik heb onderstaande vraag uitgezet bij [10.2e](#) maar die heeft waarschijnlijk geen tijd.
Kan jij [10.2e](#) helpen met onderstaande vraag?
Groeten,
[10.2e](#)

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [@minfin.nl](#)>
Datum: maandag 10 sep. 2018 1:14 PM
Aan: [@minszw.nl](#)>
Onderwerp: RE:
Tja, ik ben op zoek naar iets als antwoord op een vraag als "als ECB de rente in de toekomst gaat verhogen, moeten we dan niet vast de rente verhogen zodat we alvast kunnen indexeren". Dat eerste deel van de zin zullen jullie waarschijnlijk nog niet hebben, maar voor dat tweede vermoedelijk wel.
Heb je iets?
Groet,
[10.2e](#)

Van:
Verzonden: maandag 10 september 2018 12:46
Aan: [@minfin.nl](#)>
Onderwerp: RE:
Ha [10.2e](#) ,
Wat wil je vertellen m.b.t. de rekenrente.
Dit maakt het uitzoeken makkelijker ☺
Gr, [10.2e](#)

Van:
Verzonden: donderdag 6 september 2018 14:41
Aan: [@minszw.nl](#)>
Onderwerp: RE:
Ha [10.2e](#) ,
Misschien kan jij me nog helpen aan een setje Q&A's rond de rekenrente.
Ik ben om input gevraagd voor de algemene financiële beschouwingen, maar ik herinner me dat jullie daar ook recent een debat hebben gehad met een prominente rol voor de rekenrente.
Groet,
[10.2e](#)

Van:
Verzonden: donderdag 6 september 2018 14:10
Aan: [@minszw.nl](#)>

Onderwerp:

Ha [10.2e](#)

Hierbij.

Het SO is gisteren ook uitgegaan, was voor het reces al afgestemd met [10.2e](#) .

Groet,

[10.2e](#)

Q: Wat gebeurt er als de rente stijgt?

A:

- Renteontwikkelingen hebben gevolgen voor zowel de verplichtingen als het vermogen van het fonds.
- Door de stijgende rente worden de verplichtingen goedkoper. Er wordt immers meer zeker rendement gemaakt in de toekomst. Het CPB hanteert als vuistregel dat een stijging van de rente met 1% leidt tot een daling van de verplichtingen met 20%.
- Tegelijkertijd heeft de stijgende rente tot gevolg dat het vermogen van een fonds afneemt. Dat werkt via de lopende obligaties. Door een rentestijging wordt de huidige obligatieportefeuille van een fonds minder waard. De omvang van dat effect is afhankelijk van het aandeel vastrentende waarden van een fonds. Het CPB stelt dat een stijging van de rente met 1% bij een gemiddeld fonds leidt tot een daling van het vermogen met circa 8%.
- Het totale effect van een rentestijging heeft dus bij een gemiddeld fonds een positief effect op de dekkingsgraad.

Vraag: Fondsen rekenen zichzelf ten onrechte arm door de onnodig lage rekenrentes. De rente is op dit moment kunstmatig laag door het opkoopbeleid van de ECB. Het tijdelijk verhogen van de rekenrente vormt hier een nuttige correctie op.

Antwoord

- Deze discussie is al vaak gevoerd in de Kamer en mijn antwoord zal u niet verrassen. Ik vind het aanpassen van de rekenrente niet verstandig en niet wenselijk.
- De rente in ontwikkelde economieën is sinds de jaren '80 trendmatig gedaald. De rente is op dit moment op een historisch laag niveau.
- Die lage rente is een reëel en internationaal fenomeen, waar iedereen wereldwijd mee wordt geconfronteerd. Een lage rente maakt het opbouwen van een pensioen duurder. Dat is de werkelijkheid waar fondsen mee te maken hebben en die bijvoorbeeld ook geldt als u zelf een bepaald kapitaal bijeen wilt sparen. Voor iedereen (fondsen en particulieren) is het zo dat het sparen voor later minder oplevert.
- Het is daarnaast van belang ook oog te hebben voor de effecten van het ECB-beleid in brede zin, waaronder het positieve effect op het economische herstel en de activakant van pensioenfondsen (zoals hogere aandelenkoersen). Deze effecten zijn lastig kwantificeerbaar, maar wel relevant.

Eventueel:

- Er bestaan soms een misverstand over hoe de lage rente op obligaties de dekkingsgraden heeft beïnvloed de afgelopen jaren.
- De laatste decennia is de rente fors gedaald. Een rentedaling leidt er toe dat de bestaande obligatieportefeuille meer waard wordt. Met andere woorden: een rentedaling levert een fonds rendement op en dat heeft de laatste decennia flink bijgedragen aan de positieve rendementen.
- Hoewel ik geen rentevisie heb, is mijn verwachting dat de rente niet zal dalen in dezelfde mate als de afgelopen jaren. Dat betekent dat fondsen daarop minder of geen rendement zullen maken. Sterker nog: als de rente stijgt dan wordt de bestaande obligatieportefeuille minder waard en geeft dat een negatief rendement.
- Kortom: ik kan niet in de toekomst kijken, maar er wordt in de financiële wereld vaak gezegd dat resultaten uit het verleden geen garantie geven voor de toekomst. Dat geldt in het bijzonder voor de rendementsontwikkeling van de pensioenfondsen, die deels werden verdiend door de rentedaling.

Uit spreektekst:

- Deze discussie kan niet los gezien worden van het karakter van het pensioencontract en het bredere pensioenstelsel. De pensioenfondsen beheren één collectief vermogen voor al hun deelnemers waarin we samen risico's delen. Dat vermogen moet voldoende zijn om de pensioenen te betalen van de huidige gepensioneerden én van de jongeren die over 45 jaar met pensioen gaan. Uit de collectieve pot moeten dus ook de pensioenen van de jongeren van nu worden betaald. Daarom moeten we verstandig omgaan met dit vermogen: je moet voorkomen dat je nu al geld uitgeeft dat je in de toekomst denkt te kunnen verdienen. Dat leidt immers tot herverdeling.
- We vergéten bijvoorbeeld niet dat fondsen meer rendement kunnen maken dan de risicovrije rente. Veel fondsen hebben namelijk een indexatieambitie. Als een fonds meer rendement maakt dan voor het voldoen van de verplichtingen vereist is, kan dat gebruikt worden voor indexatie. Als er dus hogere rendementen gemaakt worden, zoals door sommige vragenstellers is genoemd, dan betekent dit een gunstigere financiële positie en daarmee een hogere kans op indexatie. In de afgelopen jaren is dit bij sommige fondsen ook gebeurd.

- Het wordt een ander verhaal als je ook vooraf met een hogere rekenrente gaat rekenen. In dat geval berekenen pensioenfondsen hun huidige pensioenverplichtingen op basis van een verwacht rendement, waarvan niet zeker is of dat in de toekomst zal worden behaald.
- Hierdoor stijgt op papier de dekkingsgraad, maar in werkelijkheid zijn fondsen niet ineens rijker geworden. Fondsen kunnen wel meer geld gaan uitgeven, terwijl niet zeker is of dat rendement in de toekomst ook werkelijk wordt behaald.
- We ontkennen daarmee de economische en financiële werkelijkheid en nemen een hypotheek op de toekomst. En die werkelijkheid is dat pensioen de afgelopen jaren duurder is geworden.

Van: @dnb.nl
Aan:
Onderwerp: RE: Cijfers indexatieachterstand [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]
Datum: vrijdag 26 juli 2019 15:14:27
Bijlagen: [image001.gif](#)

Hoi [10.2e](#),

Dit wordt meegenomen bij de doorlopende verbetering van de invulinstructies.

Met vriendelijke groet,

[10.2e](#)

De Nederlandsche Bank N.V. T +31 20
Divisie Statistiek E [@dnb.nl](#)
Verzekeraars- en
pensioenfondsenstatistieken

Van: @minszw.nl]

Verzonden: vrijdag 28 juni 2019 13:59

Aan:

Onderwerp: RE: Cijfers indexatieachterstand [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Hoi [10.2e](#),

Wordt er ook aan gewerkt om deze gegevens gestandaardiseerd aangeleverd te krijgen? Het lijkt me voor zowel jullie als voor ons namelijk nuttige informatie.

Groeten, [10.2](#)

Van: [@dnb.nl](#)>

Verzonden: vrijdag 21 juni 2019 14:48

Aan: [@minszw.nl](#)>; [@minszw.nl](#)>

Onderwerp: RE: Cijfers indexatieachterstand [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Beste [10.2](#),

Helaas moet ik je teleurstellen. Het is niet mogelijk om de gegevens die DNB ontvangt over cumulatieve indexatie-achterstanden op geaggregeerd niveau te gebruiken. Dit hangt samen met twee aspecten: Ten eerste wordt deze data in de FTK Jaarstaten op reglementsniveau uitgevraagd, en niet op pensioenfondsniveau. Daardoor is het lastig om deze data te wegen op basis van pensioenfondsgegevens (zoals aantallen actieve en inactieve deelnemers). Ten tweede wordt de data niet op uniforme wijze gerapporteerd. Sommige fondsen rapporteren procentpunten, andere een percentage. Dit wordt stevast toegelicht, zodat op individueel rapportageniveau duidelijk is wat er wordt gerapporteerd, maar op databankniveau niet.

Hieronder een voorbeeld van wat ik bedoel. Stel de indexatie-norm bedraagt 5%, maar een fonds kent 3% indexatie toe. Het ene fonds meldt dan een indexatie-achterstand van 2%-punten, het andere fonds een indexatie-achterstand van 40%.

Met vriendelijke groet,

[10.2e](#)

De Nederlandsche Bank N.V. T +31 20
Divisie Statistiek E [@dnb.nl](#)
Verzekeraars- en
pensioenfondsenstatistieken

Van: [@minszw.nl](#)]

Verzonden: maandag 17 juni 2019 10:00

Aan: [@minszw.nl](#)>;

[@dnb.nl](#)>

Onderwerp: RE: Cijfers indexatieachterstand [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Hoi [10.2e](#) en [10.2](#),

Klopt, we zijn op zoek naar de cumulatieve indexatieachterstand (t/m 2017), dus de cijfers op geaggregeerd niveau

zouden hierop mooi aansluiten.

Groeten,

10.2

Van: @minszw.nl>

Verzonden: vrijdag 14 juni 2019 16:23

Aan: @dnb.nl>

CC: @minszw.nl>

Onderwerp: RE: Cijfers indexatieachterstand [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Hoi 10.2e ,

Ik denk dat het volstaat als we de cijfers op geaggregeerd niveau ontvangen, maar ik hoor daarop graag een bevestiging van mijn collega 10.2 in cc.

Groeten, 10.2

Van: @dnb.nl>

Verzonden: vrijdag 14 juni 2019 16:13

Aan: @minszw.nl>

CC: @minszw.nl>

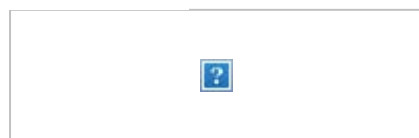
Onderwerp: RE: Cijfers indexatieachterstand [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Hoi 10.2e ,

Data over indexatie-achterstanden worden inderdaad jaarlijks aangeleverd bij DNB. Ik vermoed dat je deze gegevens op pensioenfondsniveau nodig hebt. (Klopt dat?) In dat geval moet ik je helaas teleurstellen, want DNB mag op grond van de PW en lagere regelgeving vertrouwelijke data op pensioenfondsniveau niet aan SZW (of andere instanties m.u.v. de AFM) verstrekken.

Met vriendelijke groet,

10.2e

De Nederlandsche Bank N.V.
Divisie Statistiek
Verzekeraars- en
pensioenfondsenstatistieken

T +31 20
E

@dnb.nl

Van: @minszw.nl]

Verzonden: vrijdag 14 juni 2019 10:40

Aan: @dnb.nl>

CC: @minszw.nl>

Onderwerp: Cijfers indexatieachterstand [Decrypted using DNB TLS]

Hoi 10.2e ,

Ten behoeve van de beleidsdoorlichting van het AOW/pensioendeel van onze SZW begroting zijn wij op zoek naar de cumulatieve indexatieachterstand bij pensioenfondsen in de periode 2013-2017. Die indexatieachterstand zouden pensioenfondsen bij DNB moeten aanleveren. Heb jij de cijfers voor ons, want wij kunnen ze in de statistiekdatabase niet vinden (dat kan zeker aan ons liggen ☺).

Groeten, 10.2

10.2e

Directie Arbeidsverhoudingen / Afdeling Pensioenbeleid
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Parnassusplein 5 / 2511 VX / Den Haag

☎ 06

/ ✉

@minszw.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van: @dnb.nl
Aan: ; @dnb.nl
Cc: @dnb.nl
Onderwerp: RE: eiopa stresstest
Datum: maandag 11 december 2017 09:38:21
Bijlagen: [image001.gif](#)
[DNBulletin EIOPA Stresstest2017 - Final.docx](#)

Beste 10.2e ,

Dank voor jouw terugkoppeling. Bijgaand het finale DNBulletin, dat volgens planning aanstaande woensdag om 19.00 wordt gepubliceerd, gelijktijdig met EIOPA's publikatie van de stresstest resultaten.

Met vriendelijke groet,

10.2e

From: 10.2e @minszw.nl]

Sent: vrijdag 8 december 2017 11:37

To:

Cc: ;

Subject: RE: eiopa stresstest

Hoi 10.2 ,

Dank voor je tijd zojuist en voor de toelichting op de stresstest. Zoals afgesproken, stuur ik je nog enkele opmerkingen ter overweging bij de tekst van het bulletin.

Een algemene opmerking betreft de algehele boodschap van het bulletin. De uitslag is inderdaad niet gunstig voor NL fondsen, maar dat mag geen verrassing meer zijn. Bovendien hebben wij een voorsprong op andere landen, omdat bij ons de risico's zichtbaar zijn (o.a. marktwaardering). Met andere woorden: de stresstest legt weinig nieuwe informatie bloot en eigenlijk doen wij het (qua toezicht) best goed in vergelijking met andere landen. Deze notie kan naar ons idee meer terugkomen in het bulletin.

Ik zal de minister een notitie sturen om hem te informeren dat de stresstestresultaten eraan komen. Het is waarschijnlijk handig dat onze COMM en jullie COMM contact hebben over een perslijn. Ik zal daarom de contactgegevens van 10.2e (ook dank daarvoor) doorgeven aan onze woordvoerder 10.2e .

Zouden jullie het uiteindelijke bulletin (als het nog veel verandert) nog met ons kunnen delen volgende week?

Groeten, 10.2e

Van: @dnb.nl]

Verzonden: woensdag 6 december 2017 18:10

Aan:

CC: @dnb.nl; @dnb.nl

Onderwerp: RE: eiopa stresstest

Beste 10.2e ,

Prima om elkaar even te bellen. Zoals ik 10.2e al had toegezegd zouden wij ons DNBulletin hierover alvast informeel met SZW delen. Deze stuur ik jullie hierbij toe en kan je delen met jullie pensioengroep bij SZW en het verzoek deze niet verder te verspreiden. Het is een concept en nog niet een eindversie.

Groet,

10.2

Dr. 10.2e

Senior Beleidsmedewerker

De Nederlandsche Bank N.V.
Divisie Toezicht Beleid
Afdeling Pensioenen

T +31 20
M +31 6
E [@dnb.nl](mailto:dnb@dnb.nl)

From: @minszw.nl]

Sent: woensdag 6 december 2017 10:06

To: @dnb.nl>

Subject: RE: eiopa stresstest

Hoi ^{10.2} ,

Ik mag me buigen over de EIOPA stresstest aangezien ^{10.2e} druk is met andere dingen. Zouden we hier even over kunnen bellen, bijvoorbeeld morgenmiddag of vrijdag? De resultaten lijken niet verrassend en ik ben wel benieuwd naar jullie insteek voor de communicatie hierover. Daarnaast kunnen we misschien spreken over representativiteit, de gehanteerde scenario's en – vooruitkijkend – de plannen van de EU om gedetailleerder over de uitslagen te corresponderen.

Groeten, ^{10.2e}

Directie Arbeidsverhoudingen / Afdeling Pensioenbeleid

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Parnassusplein 5 / 2511 VX / Den Haag

06

/

@minszw.nl

Van: @dnb.nl]

Verzonden: woensdag 29 november 2017 17:29

Aan:

Onderwerp: RE: eiopa stresstest

Beste ^{10.2e} ,

Op dit moment is EIOPA bezig met de afronding van het IORP 2017 stress test rapport, dat naar verwachting medio december gepubliceerd wordt.

Het doel van EIOPA is om de weerbaarheid van pensioenfondsen tegen een slecht weer scenario te toetsen en om mogelijke systeemrisico's te identificeren. In aanvulling op de eerste stresstest in 2015 is in de huidige test ook gekeken in welke mate schokken in de pensioensector doorwerken op de reële economie. De stresstest neemt de cijfers per eind 2016 als startpunt. De Nederlandse deelnemende pensioenfondsen vertegenwoordigen bij elkaar meer dan 50% van de Nederlandse pensioenfondsbeleggingen en -deelnemers. Nederlandse pensioenfondsen worden in het stress scenario behoorlijk getroffen. Die impact vloeit voort uit de relatief grote portefeuille zakelijke waarden in de Nederlandse pensioensector –ten behoeve van haar indexatie ambitie– en het gegeven dat het renterisico maar deels wordt afgedekt. Op de buffers is de laatste jaren al een groot beroep gedaan door de rentedaling, waardoor er voor veel fondsen geen of nauwelijks een buffer resteert om negatieve schokken op te kunnen vangen. Het rapport zal op geaggregeerd landenniveau de resultaten van de stress laten zien op basis van zowel de nationale toezichtraamwerken als ook op basis van een fictief door EIOPA ontwikkeld raamwerk met gelijke waarderingsregels voor alle deelnemende landen, waardoor de stress-resultaten beter vergelijkbaar worden tussen de landen. Evenals in 2015 wordt in deze stress test gekeken naar het effect op DB-regelingen en het effect op DC-regelingen.

Wij zullen ruim van tevoren onze concept publicatie hierover in DNBulletin met SZW delen. Mocht je nog vragen hebben, neem gerust contact met mij op.

Groet,

^{10.2}

Dr.

Senior Beleidsmedewerker

De Nederlandsche Bank N.V.

Divisie Toezicht Beleid

Afdeling Pensioenen

T +31 20

M +31 6

E @dnb.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake,

you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Vorbereiding vervolg plenair debat initiatiefwet Van Rooijen

(2^e termijn indiener en Minister 17 januari)

Inhoudsopgave

- 1. Spreeklijn Minister

Q&A's

- 2. Wat gaat kabinet doen om kortingen te voorkomen?
- 3. Stand van zaken pensioenkortingen in 2019
- 4. Relatie met andere initiatiefwetten gericht op voorkomen kortingen

Factsheets

- 5. Stand van zaken pensioenkortingen
- 6. Relatie met andere initiatiefwetten gericht op voorkomen kortingen

1. Spreeklijn minister

- Bijna 8 maanden na de tweede termijn van de Kamer gaan we verder met de afronding van de initiatiefwet van Van Rooijen.
- Nogmaals wil ik de initiatiefnemer bedanken voor het vele werk dat hij heeft verricht. Een initiatiefwet waarbij de initiatiefnemer een nobel doel voor ogen heeft: hoe kunnen we voorkomen dat de pensioenen gekort moeten worden gekort bij de huidige financiële situatie.
- In de eerste termijn – bij de plenaire behandeling op 27 maart (!) - heb ik uitgebreid aangegeven waarom ik deze initiatiefwet niet kan steunen. Met dit wetsvoorstel wordt er een knop geïntroduceerd waarmee de politiek moet gaan bepalen onder welke omstandigheden de rekenrente verhoogd zou moeten worden en in welke mate. De politiek bepaalt dan in welke mate met pensioenvermogens tussen generaties wordt geschoven.
- Met andere woorden: het opent de deur naar subjectieve wijzigingen van de rekenrente voor pensioenfondsen, waarbij de financiële belangen van deelgroepen binnen het pensioenstelsel leidend gaan worden. Van die richting is het kabinet geen voorstander. De rekenrente wordt dan een speelbal van conflicterende belangen binnen het pensioenstelsel, waardoor het vertrouwen in het stelsel verder wordt ondermijnd.
- Voor de zekerheid vermeld ik dat ik hier een klein jaar later nog hetzelfde over denk.
- Bij de inbreng van de Kamer in de tweede termijn bleek ook dat een ruime meerderheid van de Kamer dit voorstel ook niet kan steunen.
- Daarbij waren ook twee moties ingediend waar ik graag nog op reageer.
- Het voormalig lid Grashoff (groenlinks) heeft voorgesteld om het FTK nader te laten evalueren door deskundigen en sociale partners en met opties te komen voor mogelijke aanpassingen van het FTK.
- In reactie hierop zou ik willen zeggen: die motie had ik al uitgevoerd voordat hij was ingediend. In maart 2018 is een uitgebreide evaluatie van het FTK naar de Tweede Kamer gestuurd. Deze evaluatie was uitgevoerd door een onafhankelijk adviesbureau met inbreng van diverse wetenschappers. Het lijkt mij weinig zinvol het FTK nogmaals te laten evalueren. Deze motie ontraad ik dan ook.

- Het lid Van Kent (SP) heeft voorgesteld om te (laten) onderzoeken welke wijzigingen van de rekenrente mogelijk zijn en om de gevolgen daarvan in kaart te brengen.
- In de Pensioenwet is vastgelegd dat de risicovrije rente het uitgangspunt bij het waarderen van de verplichtingen in het Nederlandse pensioenstelsel. Voor de verplichtingen met een hele lange looptijd bestaat geen (betrouwbare) marktrente. Daarom wordt gebruikt gemaakt van een langetermijnrente, de zogenoemde ultimate forward rate. Deze wordt elke vijf jaar vastgesteld door DNB op basis van een advies van een onafhankelijke commissie (de commissie Parameters). Per ingang van 1/1/2020 moet de UFR en andere relevante parameters opnieuw worden vastgesteld.
- Deze commissie met daarin onafhankelijke wetenschappers zal ik op hele korte termijn instellen en deze commissie zal nog dit voorjaar een advies uitbrengen. Daarbij zal de commissie ook adviseren over de rekenrente voor verplichtingen met een lange looptijd. Ook deze motie ontraad ik derhalve.

2. Q&A pensioenkortingen

Vraag: Wat gaat het kabinet doen om pensioenkortingen te voorkomen?

Antwoord:

- Het Financieel toetsingskader is zo ingericht dat schokken op een geleidelijke manier worden verwerkt waarmee abrupte en omvangrijke kortingen worden voorkomen. Het kabinet is niet voornemens deze spelregels aan te passen.
- Zoiets is alleen logisch in aanloop naar een ander contract met andere afspraken. Maar dat is vooralsnog niet aan de orde.

3. Q&A pensioenkortingen

Vraag: Zijn er fondsen die in 2019 een pensioenkorting moeten doorvoeren?

Antwoord:

- Op dit moment is nog niet bekend of er in 2019 fondsen zijn die een korting moeten doorvoeren. Mijn inschatting is dat het aantal deelnemers dat mogelijk geconfronteerd wordt met een korting zeer beperkt zal zijn.
- Fondsen zouden in 2019 moeten korten als ze niet in tien jaar kunnen herstellen tot het vereist eigen vermogen. De kritische dekkingsgraad is per fonds verschillend, maar ligt gemiddeld rond de 90%. De gemiddelde dekkingsgraad ultimo 2018 is nog niet gepubliceerd maar ligt naar verwachting rond de 105%.
- In 2020 en later kan ook de MVEV-korting een rol gaan spelen. Deze is aan de orde als fondsen vijf jaar aaneengesloten een beleidsdekkingsgraad hebben onder de grens van het minimaal vereist eigen vermogen, circa 104,2%. Een beperkt aantal fondsen kan aan het einde van dit jaar (dus ultimo 2019) vijf jaar onder deze grens zitten. Het heeft echter geen zin om daar nu over te speculeren.

4. Q&A relatie met andere initiatiefwetten gericht op voorkomen van kortingen

Vraag: Bent u bereid de termijn voor de MVEV-korting te verlengen, zoals wordt voorgesteld in de initiatiefwet van Smeulders (GL) en de andere initiatiefwet van Van Rooijen (50Plus)?

Antwoord:

- Initiatiefwetten verdienen een eigen behandeling. Ik vind het dan ook niet netjes daar nu reeds op in te gaan.
- Wel wil ik stellen dat het kabinet deze initiatiefvoorstellen met open vizier zal benaderen, zoals ook de MP heeft aangegeven in het debat dat wij in november hebben gevoerd over het vastlopen van de pensioendeal.

5. Factsheet Stand van zaken pensioenkortingen

- Het doel van de initiatiefwet van Van Rooijen was om kortingen te voorkomen, in het bijzonder de mogelijke MVEV-korting waar pensioenfondsen in 2020 of 2021 mee te maken kunnen krijgen.
- De afgelopen maanden hebben zowel de beurzen als de risicovrije rente een forse daling gemaakt. Hierdoor zijn de dekkingsgraden van de fondsen fors gedaald, met als gevolg dat een MVEV-korting in 2020 of 2021 voor een deel van de fondsen nog steeds een risico vormt. Daarmee blijft deze initiatiefwet actueel.
- NB: de formele dekkingsgraden van ultimo 2018 zullen ten tijde van het debat nog niet bekend zijn. Het ABP verwacht de dekkingsgraad ultimo 2018 op 24 januari te publiceren.
- Op basis van de inschattingen die verschillende pensioenadviseurs maken over de dekkingsgraden, is de verwachting dat 2018 qua financieel herstel “een verloren jaar” is geweest.
- Daarbij zal dus voor een groot deel van de Kamer de vraag blijven hoe het kabinet kortingen gaat voorkomen.
- De reactie daarop zal zijn dat het FTK zo is ingericht dat schokken op een geleidelijke manier worden verwerkt. Het kabinet is niet voornemens de spelregels aan te passen.
- Zoiets is alleen logisch in aanloop naar een ander contract met andere afspraken. Maar dat is vooralsnog niet aan de orde.
- Voor de goede orde vermelden we nog dat nog niet duidelijk is of er ook fondsen zijn die in 2019 een korting moeten doorvoeren op basis van een tekort. Als dat al het geval is, zal dat een zeer beperkt aantal fondsen zijn.

6. Factsheet Relatie met andere initiatiefwetten

- Recent zijn er twee nieuwe initiatiefwetten ingediend met het doel de komende jaren kortingen te voorkomen: een initiatiefwet van Smeulders (Groenlinks) en een nieuwe initiatiefwet van Van Rooijen (50plus).
- Zowel het initiatiefwetsvoorstel van Smeulders als het initiatiefwetsvoorstel van Van Rooijen stelt een verlening van de hersteltermijnen voor pensioenfondsen voor. In beide gevallen wordt de hersteltermijn om te kunnen voldoen aan het MVEV verlengd van vijf jaar (6 meetmomenten) naar zeven jaar (8 meetmomenten). Op deze manier kunnen de aankomende kortingen van 2020 / 2021 wellicht worden voorkomen. Het doel van beide initiatiefvoorstellen komt dus overeen, de toelichting erbij laat wel verschillen zien.

Initiatiefwetsvoorstel Smeulders

- In de toelichting wordt verwezen naar het conceptakkoord van de SER, waaruit blijkt dat de onderhandelaars ook van mening zijn dat pensioenfondsen met een dekkingsgraad van 100% niet gekort zouden moeten worden. Smeulders concludeert hieruit dat er brede consensus is dat de huidige MVEV-maatregel onnodig prudent is.
- Smeulders wil echter niet 1 onderdeel uit de onderhandelingen doorvoeren en pleit er daarom voor om het totaalpakket van het nieuwe pensioenakkoord af te wachten. En dus in die wachttijd geen pensioenkortingen door te voeren door de hersteltermijn op te rekken naar 7 jaar.
- Overigens ligt de berekening van de hoogte van het MVEV vast in artikel 11 Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen en volgt rechtstreeks uit de IORP-richtlijn. De berekening is exact voorgeschreven. Niet voorgeschreven is hoe een pensioenfonds kan herstellen tot het MVEV en op welke termijn dat zou moeten.

Initiatiefwetsvoorstel Van Rooijen

- In de toelichting gaat Van Rooijen uitgebreid in op het probleem van de kunstmatig lage rente. Vanwege de verwachting dat de (Europese) rente op korte termijn zal gaan stijgen, lijkt het Van Rooijen niet opportuun om in

2020/2021 de pensioenen onvoorwaardelijk te korten. Vanuit het lange termijn perspectief lijkt hem dat onwenselijk. Hij voert daarbij aan dat er na de invoering van het FTK in 2006 meerdere maatregelen zijn doorgevoerd die mede het gevolg waren van een voortdurende daling van de marktrente, zoals:

- Middeling van de RTS over de achterliggende drie maanden (2011)
 - Toevoeging van de UFR (4,2%) aan de RTS (2012)
 - Invoering nFTK (2015)
 - Vaste UFR van 4,2% vervangen door de variabele UFR afhankelijk van het 120 maands gemiddelde van de forward rate (+/- 3%)
- Door te korten bij een DG van op of boven de 100% wordt naar mening van Van Rooijen een beleid gevoerd waarbij een minimale buffer belangrijker gevonden wordt dan het nakomen van verplichtingen. Dit zou enkel te rechtvaardigen zijn als de marktsituatie normaal was en de rente waarmee de verplichtingen contant worden gemaakt gelijk zouden zijn aan het niveau van de inflatie plus een vergoeding voor het beschikbaar stellen van financiële middelen.
 - Een tweede rechtvaardiging zit volgens Van Rooijen in het feit dat vanwege de premiedemping de premie de afgelopen jaren geen bijdrage heeft geleverd aan het herstel. Hierdoor is de buffer gebruikt voor financiering van de kosten van nieuwe aanspraken.
 - Een derde reden om het doorzetten van kortingen tegen te gaan zit in het feit dat kortingen op basis van artikel 140 PW niet op een later tijdstip teruggedraaid kunnen worden.

Appreciatie

- De kans is groot dat deze initiatiefwetten ter sprake komen bij dit debat, omdat ze hetzelfde doel dienen.
- Een logische reactie daarop is dat initiatiefwetten een eigen behandeling verdienen.
- Wel bent u bereid – in de woorden van de MP – deze voorstellen met een open vizier te benaderen.

Van:
Aan: @dnb.nl; @dnb.nl
Cc: @dnb.nl
Onderwerp: FW: Vraag over cdc-regelingen
Datum: donderdag 12 oktober 2017 17:05:40
Bijlagen: [Q&A DNB CDC-regelingen.docx](#)

Beste 10.2e en 10.2e ,

In het kader van de vernieuwing van het pensioenstelsel (en sinds dinsdag natuurlijk het Regeerakkoord) zijn wij aan het stoeien met het begrip CDC-regelingen. Ik had van 10.2e begrepen dat ik het beste met jullie contact kon opnemen hierover. Zoals jullie wellicht hebben gezien hint het regeerakkoord op een begrenzing op de premie. Hierbij speelt de vraag hoe de huidige uitkeringsovereenkomst zich verhoudt tot een fiscaal kader waarbij begrensd wordt op de premie. Kunnen de huidige uitkeringsovereenkomsten dan blijven bestaan, of zouden fondsen die graag in de uitkeringsovereenkomst willen blijven moeten overstappen op een CDC-regeling? En zo ja, wat zijn de consequenties van dat laatste?

Zoals bekend kent de Pensioenwet het begrip CDC-regeling niet, alleen in de toelichting wordt de CDC-regeling genoemd. Voor de Pensioenwet is het een uitkeringsovereenkomst (waarbij afspraken zijn gemaakt over een premieplafond). Nu zijn er ook veel bpf-en waarbij afspraken zijn gemaakt over een premieplafond voor meerdere jaren. Deze bpf-en voeren echter geen CDC-regeling uit (althans, dat is niet terug te vinden in hun reglementen). Daarom de vraag waarin een CDC-regeling zich volgens DNB onderscheid van een uitkeringsovereenkomst met afspraken over een premieplafond.

Zoals gezegd: de wet zegt hier weinig over. Op de website van DNB staan echter wel enkele Q&A's over dit onderwerp. Deze roepen bij mij wat vragen op. Ik heb de Q&A's in de bijlage gekopieerd en daar wat vragen gedachten bij gezet (zie bijlage). Belangrijkste zijn:

- Jullie zien overstap op cdc als significante beleidswijziging, maar wat is precies het verschil tussen fonds met uitkeringsovereenkomst met een premieplafond? En is het ook een significante beleidswijziging als een bpf een premieplafond vaststelt?
- In een andere Q&A wordt gevraagd of een APF zowel een DB als een CDC-regeling mag uitvoeren. Daarbij wordt er op gewezen dat deze regelingen wezenlijk van elkaar verschillen. Waarin dan? Veel DB-regelingen hebben ook een premieplafond afgesproken. Zien we deze wezenlijke verschillen in de praktijk ook?

Overigens: ik ken de achtergrond van het ontstaan van de CDC-regelingen. Afspraken over CDC zijn sterk bevorderd onder druk van de internationale verslaggevingsregels die duidelijk maakten hoe hoog de voorziening moest zijn die werkgevers als risicodrager op de balans moesten treffen (IFRS). Dat was voor (een deel van) de OPF-en de reden om over te stappen op zogenoemde CDC-regelingen. Boekhoudkundig wordt een CDC-regeling als een DC-regeling aangemerkt, als is voldaan aan de verslaggevingsregels die erop neerkomen dat de bijdrage van de werkgever is gemaximeerd en de werkgever verder niet aansprakelijk is bij tegenvallende resultaten.

Een collega van mij wist te vertellen dat ook voor alle DB-regelingen bij bedrijfstakpensioenfondsen geldt, dat de aangesloten werkgever dc accounting mag toepassen omdat de risico's van een bpf niet precies naar de individuele werkgevers zijn toe te rekenen. BPF-en hebben zodoende geen noodzaak om formeel over te stappen op een CDC-regeling, terwijl ze in de praktijk m.i. hetzelfde doen.

Verder heb ik in de bijlage wat teksten uit een pensioenreglement van een willekeurig CDC-fonds gezet (het nieuwe fonds van ING), waarbij ik concludeer dat ze heel helder communiceren, maar dat we ze doen vermoedelijk niet verschilt dan het beleid dat de meeste bpf-en met een DB-regeling voeren.

Zouden jullie hier eens wat duiding bij kunnen geven? Wat mij betreft in eerste instantie graag

via de mail, en wellicht op een later moment in een overleg. Alvast hartelijk dank voor jullie reactie!

Met vriendelijke groet,

10.2e

Afdeling Pensioenbeleid

Directie Arbeidsverhoudingen

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Parnassusplein 5, 2511 VX Den Haag

tel: 06

@minszw.nl

Q&A's DNB.nl over CDC-regelingen (open boek toezicht)

Premievaste periode

Vraag 1 - Premievaste periode voor onbepaalde tijd mogelijk?

Mag de premie bij een collective defined contribution (CDC)-regeling – zoals een uitkeringsovereenkomst waarbij de premie voor meerdere jaren wordt vastgezet - voor onbepaalde tijd worden vastgezet?

Antwoord 1 - Nee, bij een CDC-regeling mag de premie niet voor onbepaalde tijd worden vastgezet. Ex ante kan voor onbepaalde tijd immers niet met voldoende mate van zekerheid worden voorzien of de premie naar verwachting in alle gevallen kostendekkend is conform artikel 128 Pensioenwet. Zo kunnen de levensverwachting en de bij de discontering van verplichtingen gebruikte rente op de langere termijn sterk afwijken van de levensverwachting en rente op het moment van vaststellen van de premie.

- *Mag bij de DB-regeling de premie wel voor onbepaalde tijd worden vastgezet? Of is dat evenmin mogelijk? In de praktijk zien we dat echter wel.*

Vraag 2 - Maximale termijn premievaste periode

Wat is bij een CDC-regeling de maximale termijn waarvoor de premie vastgezet mag worden?

Antwoord 2 - DNB acht een premievaste periode van langer dan 5 jaar niet verantwoord. Het voor een langere periode dan 5 jaar vastzetten van de premie leidt mogelijk tot te grote afwijkingen van bijvoorbeeld de feitelijke ontwikkeling van de levensverwachting en de bij de discontering gebruikte rente. Zo publiceren het AG en het CBS om de 2 jaar herziene sterftetabellen terwijl fondsen verplicht zijn te werken met de actuele levensverwachting. Ook de rente kan over een periode van 5 jaar of langer flink wijzigen.

Premie

Vraag 3 – Premiedemping

Mag bij een CDC-regeling de vaste premie op grond van artikel 128 Pensioenwet gedempt worden?

Antwoord 3 - Ja, premiedemping is bij een CDC-regeling toegestaan, mits aan de voorwaarden van artikel 4 van het Besluit FTK wordt voldaan.

Daarnaast geldt dat ex ante aan de eis van kostendekkendheid voor de gehele premievaste periode wordt voldaan. Indien bijvoorbeeld bij demping op basis van het voortschrijdend gemiddelde van de rente de RTS over de gekozen middelingsperiode voorafgaand aan het moment van premievaststelling gestaag is gedaald, is op het moment van ingang van de premievaste periode al duidelijk dat de kostendekkende premie de komende jaren zal stijgen. Hier dient het fonds dan op het moment van vaststelling van de premie al rekening mee te houden. Het is aan het fonds om aan te tonen hoe dat wordt gedaan en of dit afdoende is.

- *Premiedemping is bij CDC dus toegestaan, zowel 10-jaarsrentemiddeling, als demping met verwacht rendement.*

Vraag 4 – Toets op kostendekkendheid

Dient bij een CDC-regeling de eis van kostendekkendheid jaarlijks te worden gecontroleerd?

Antwoord 4 - Ja, maar deze controle hoeft geen gevolgen te hebben voor het premieniveau gedurende de premievaste periode. Het is daarom van belang dat het pensioenfonds vóór het vaststellen van de premie aantoonbaar dat de kans dat de premie op enig moment tijdens de premievaste periode niet kostendekkend is voldoende klein is. In deze analyse kan het pensioenfonds eventueel rekening houden met concrete sturingsmiddelen uit het beleid, zoals de gesplitste kortingsregel, om te waarborgen dat de premie in enig jaar kostendekkend is. Het is aan het fonds om aan te tonen hoe het aan de wettelijke eisen zal gaan voldoen. Overigens mag de gesplitste kortingsregel niet langdurig worden ingezet. Het is in ieder geval niet acceptabel als fondsen er op voorhand al van uitgaan dat ze de gesplitste kortingsregel naar verwachting moeten inzetten om aan de eis van kostendekkendheid over de hele premievaste periode te kunnen voldoen. Het toepassen van

de gesplitste kortingsregel is alleen in uitzonderlijke gevallen toegestaan en niet voor de gehele premievaste periode.

- *Bij CDC geldt dus:*
 - *Er is een bepaalde ambitie.*
 - *Daarbij hoort een bepaalde premie.*
 - *Deze premie mag voor (maximaal) vijf jaar worden vastgezet. Hierbij is premiedemping toegestaan.*
 - *Na deze periode moet opnieuw worden gekeken of de premie past bij de ambitie, of dat de ambitie moet worden verlaagd, of dat de premie moet worden verhoogd.*
 - *Indien de premie gedurende deze periode niet meer kostendekkend is, kan een gesplitste kortingsmaatregel worden ingezet (met andere woorden: de toekomstige opbouw wordt verlaagd, waarmee de ambitie wordt tussentijds bijgesteld).*
- *Waarin verschilt dit nou van een DB-overeenkomst met ML-regeling waarin gedurende een bepaalde periode een vaste premie wordt afgesproken en waarbij ook geldt dat de ambitie moet worden verlaagd als de afgesproken premie niet meer kostendekkend is?*

Haalbaarheidstoets

Vraag 5 – Aanvangshaalbaarheidstoets voor nieuwe CDC-regeling

Dient een fonds dat op CDC overstapt een aanvangshaalbaarheidstoets uit te voeren?

Antwoord 5 - Ja. De overstap naar een CDC regeling is een significante beleidswijziging in de zin van artikel 22, tweede lid Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. Daarom dient het fonds bij zo'n overstap een nieuwe aanvangshaalbaarheidstoets uit te voeren.

- *Dit antwoord impliceert ook dat de overstap naar een CDC regeling niet wordt gezien als een nieuwe regeling (dat is namelijk de andere mogelijkheid die wordt genoemd in artikel 22), maar als een significante beleidswijziging van een bestaande regeling.*

Vraag:

Mag een Algemeen pensioenfonds binnen één collectiviteitkring zowel een Defined Benefit (DB) regeling als een Collective Defined Benefit (CDC) regeling uitvoeren?

Antwoord:

Ja, dat is toegestaan. Wel acht DNB het van belang dat het APF goed onderbouwt dat toekomstige risico- en vermogensoverdrachten die niet goed uitlegbaar en potentieel onevenwichtig zijn zoveel mogelijk worden beperkt.

Toelichting

In het geval van een kring waarbij zowel DB- als CDC-regelingen kunnen toetreden, worden regelingen toegelaten die wezenlijk verschillen. Gegeven deze verschillen tussen de financiering van DB en CDC regelingen, moet goed worden onderbouwd waarom deze regelingen in dezelfde collectiviteitskring worden ondergebracht. In deze onderbouwing zal het bestuur moeten ingaan op de verschillen in (financiële) opzet en de gevolgen daarvan. Meer specifiek:

- Er zijn wezenlijke verschillen tussen een DB en een CDC regeling, qua premiesystematiek, eventuele premiereservevorming en –aanwending, de gesplitste kortingsregeling (CDC) en de financiële opzet en de mede daarop gebaseerde toekomstprognoses (scenario-analyses en haalbaarheidstoetsen).
- De verschillen tussen een DB en CDC regeling kunnen een evenwichtige invulling van de financiële opzet in de weg staan. De pensioenopbouw van CDC regelingen is potentieel gevoelig voor renteveranderingen, waardoor een passende beheersing van het renterisico wezenlijk kan verschillen voor DB en CDC regelingen.

- Bij een regelingsvermenging in één collectiviteitkring kan er, in geval van (het ongedaan maken van) kortingen of van inhaalindexatie, vermogensoverheveling plaats vinden tussen CDC en DB regelingen en onderling tussen regelingen van verschillende werkgevers.
- Dergelijke verschillen leiden naar verwachting bovendien tot een aanzienlijke administratieve belasting, met een bijbehorend vergroot foutenrisico.
- Deze verschillen kunnen tot slot implicaties hebben voor de communicatie richting deelnemers.

Een APF bestuur dat beoogt om vermenging van verschillende pensioenregelingen mogelijk te maken, waarmee risico- en vermogensoverdrachten tussen deze verschillende pensioenregelingen kunnen optreden, maakt de naleving van de wettelijke eis tot evenwichtige belangenafweging complex. Een APF kan deze vermenging en te vermijden risico- en vermogensoverdrachten juist voorkomen via de optie van aparte collectiviteitkringen.

- 11 (pbo)

Presentatie van DNB over CDC-regelingen:

<http://slideplayer.nl/slide/2039997/>

Pensioenreglement ING CDC Pensioen

Artikel 5.

Pensioenregeling

1. De Basispensioenregeling 67 is een CDC-pensioenregeling (collectieve premieregeling). Kern van de regeling is dat de Werkgever jaarlijks een Vaste Premie beschikbaar stelt, waarbij door het Pensioenfonds met deze Vaste Premie wordt gestreefd naar pensioenverwerving op basis van het middelloonstelsel.

De Werkgever geeft voor de pensioenverwerving geen garanties en heeft geen verplichting om méér te betalen dan de Vaste Premie conform de Uitvoeringsovereenkomst.

- *Er wordt in het pensioenreglement duidelijk gecommuniceerd over het feit dat er sprake is van een CDC-regeling. Maar de kern hiervan is bij een bpf met een uitkeringsovereenkomst toch niet anders? De werkgevers stelt een premie beschikbaar en geeft geen garanties en heeft geen verplichting om meer te betalen dan de afgesproken premie.*

2. Omdat de Basispensioenregeling 67 gebaseerd is op een vooraf vastgestelde Vaste Premie is deze Pensioenovereenkomst volgens de internationale boekhoudkundige regels een premieovereenkomst. Omdat er nadrukkelijk wordt gestreefd naar pensioenopbouw op basis van het middelloonstelsel is deze Pensioenregeling in de zin van de Pensioenwet een uitkeringsovereenkomst.

- *Kijk: helderder kan het niet worden uitgelegd!*

3. De Vaste Premie wordt vastgesteld op basis van de uitgangspunten die zijn opgenomen in de tussen Werkgever en het Pensioenfonds gesloten Uitvoeringsovereenkomst.

Belangrijkste punten daaruit zijn:

- De Vaste Premie die betaald wordt is alleen bedoeld voor de beoogde verwerving van Pensioen in dat jaar (het jaar van premiebetaling) en eventuele toekomstige toeslagen. De Vaste Premie is nadrukkelijk niet bestemd om vermindering van verworven Pensioen te voorkomen en/of om vermindering uit het verleden te compenseren.
- Wanneer bij aanvang van het jaar blijkt dat de vooraf afgesproken Vaste Premie niet voldoende is voor de beoogde pensioenverwerving in dat jaar, zal er in dat jaar navenant minder Pensioen worden verworven. Daarbij wordt eerst de pensioenopbouw verminderd en, voor zover dit niet volstaat, de dekking gedurende het deelnemerschap voor het partner- en wezenpensioen dat je vanaf je overlijden tot aan de pensioendatum had kunnen opbouwen en de premievrijstelling bij Arbeidsongeschiktheid. De Vaste Premie wordt nadrukkelijk niet verhoogd.
- Met het betalen van de Vaste Premie heeft de Werkgever aan zijn financiële verplichtingen voldaan. Er bestaat nadrukkelijk geen bijstortingsverplichting voor de Werkgever. Als het Pensioenfonds in een situatie van onderdekking komt en niet zelfstandig binnen de wettelijke termijnen de Dekkingsgraad weet te herstellen, worden de verworven Pensioenaanspraken en ingegane Pensioenrechten verminderd. Evenmin wordt bijgestort als de verleende of te verlenen toeslagen lager zijn dan het streefniveau.
- Wanneer de Beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds volgens de wettelijke normen een premiekorting of een premierestitutie toestaat, wordt deze niet verleend. In plaats daarvan kan het Bestuur van het Pensioenfonds besluiten extra toeslagen te verlenen als bedoeld in artikel 25, lid 5.
- *In het kader van helder communiceren: met zo'n pensioenreglement weet iedereen waar hij aan toe is. Het zou m.i. winst zijn als elk pensioenfonds op deze manier communiceert (want feitelijk zal bovenstaande voor 98% van de deelnemers met een uitkeringsovereenkomst in NL opgaan).*

Artikel 13.

Ouderdomspensioen

1. Per maand bouw je 1,875% ouderdomspensioen op over je Pensioengrondslag.

2. Als blijkt dat de Vaste Premie in enig jaar onvoldoende is voor de beoogde pensioenverwerving, dan zal een vermindering van de opbouw van het ouderdomspensioen plaatsvinden. Zie hiervoor artikel 5.

Als de Beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds daartoe aanleiding geeft, kan een vermindering van het al verworven ouderdomspensioen en/of het ingegane ouderdomspensioen plaatsvinden.

Zie hiervoor artikel 26.

3. Het opgebouwde, premievrije en ingegane ouderdomspensioen kan jaarlijks met een toeslag worden verhoogd. Zie hiervoor artikel 25.

4. Je totale ouderdomspensioen bedraagt de som van de opgebouwde aanspraken op ouderdomspensioen, de eventuele extra aanspraken op ouderdomspensioen die je uit een waardeoverdracht hebt verkregen en de al verleende toeslagen.

5. Als je de ingangsdatum van je ouderdomspensioen niet vervroegt, gaat het ouderdomspensioen in op de Pensioenrichtleeftijd. Het ouderdomspensioen wordt uitbetaald tot de laatste dag van de maand waarin je overlijdt.

Artikel 27.

Financiering en deelnemersbijdrage

1. Vaste Premie

De Vaste Premie voor de Pensioenaanspraken wordt vastgesteld op basis van de uitgangspunten die zijn opgenomen in de tussen Werkgever en het Pensioenfonds gesloten Uitvoeringsovereenkomst.

Met het betalen van die Vaste Premie heeft de Werkgever aan zijn financiële verplichtingen voldaan als nader uitgewerkt in artikel 5.

Uitvoeringsovereenkomst ING CDC Pensioen

Artikel 4 Vaststelling van de vaste CDC-premie en uitvoeringskosten

1. De Werkgever stelt de door de Werkgever aan het Pensioenfonds af te dragen CDC-premie op jaarbasis vast op basis van de in bijlage 2 bij deze Uitvoeringsovereenkomst opgenomen grondslagen en procedure. Vaststelling zal geschieden in de vorm van een vast percentage van de som van de Pensioengrondslagen van de Deelnemers in de Pensioenregeling, dat voor het gehele kalenderjaar geldt.

2. De Pensioenregeling van de Werkgever heeft een CDC-karakter. In verband daarmee is de Werkgever nimmer gehouden tot het storten van extra pensioenpremies of herstelbetalingen bovenop de jaarlijkse premie als bedoeld in lid 1 van dit artikel, ook niet in geval van een dekkingstekort of reservetekort in het Pensioenfonds. De Werkgever zal nooit vrijwillig, gevraagd noch ongevraagd, bijdragen doen aan het Pensioenfonds bovenop de vastgestelde CDC-premie als bedoeld in lid 1. Daardoor is de hoogte van de door het Pensioenfonds toegekende Pensioenaanspraken en Pensioenrechten uitdrukkelijk niet gegarandeerd en worden conform artikel 8 van deze Uitvoeringsovereenkomst bij een dekkingstekort of reservetekort van het Pensioenfonds de Pensioenaanspraken en Pensioenrechten verminderd in overeenstemming met de wettelijke bepalingen tot herstel van de (Beleids-)dekkingsgraad van het Pensioenfonds.

Uit de CDC-premie worden eerst de beoogde aanspraken op risicodekking gefinancierd en vervolgens de Pensioenaanspraken op opbouwbasis. Indien zich in enig jaar de situatie voordoet dat de CDC-premie onvoldoende is om de in dat jaar beoogde Pensioenaanspraken volledig te financieren, dan zullen de Pensioenaanspraken dat jaar conform het Pensioenreglement slechts worden verleend tot een niveau dat met de betaalde premies gefinancierd kan worden.

De toereikendheid van de vaste CDC-premie ter financiering van de in enig jaar beoogde pensioenopbouw wordt vastgesteld bij aanvang van het jaar op basis van de daarvoor geldende wettelijke voorschriften. Wanneer tijdens de looptijd van de Pensioenovereenkomst wordt voorzien dat de vaste totale premie voor de resterende duur van de Pensioenovereenkomst structureel niet voldoende is om de beoogde pensioenopbouw te financieren, zal de beoogde pensioenopbouw door het Pensioenfonds navenant worden verminderd door een wijziging van het Pensioenreglement.

Het Pensioenfonds verleent nimmer premierestitutie of premiekorting. Het Pensioenfonds zal in beginsel extra toeslagen verlenen aan diegenen die volgens het Pensioenreglement daarvoor in aanmerking komen en voor zover dat op grond van het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet en de fiscale wetgeving is toegestaan. De in artikel 5 lid 2 beschreven nacalculatie vormt geen premierestitutie, maar de definitieve berekening van de volgens artikel 5 verschuldigde jaarlijkse premie op basis van het vaste percentage en de som van de Pensioengrondslagen van dat jaar.

2.3. Berekening van de CDC-premie

Voor deze pensioenregeling is de premie uitgangspunt voor het uiteindelijke pensioen dat wordt opgebouwd. De CDC-premie wordt jaarlijks vastgesteld op basis van de uitgangspunten die in de bijlage bij deze pensioenovereenkomst zijn beschreven. ING Bank draagt er zorg voor dat deze uitgangspunten worden overgenomen in de tussen ING Bank en het

pensioenfonds te sluiten uitvoeringsovereenkomst.

- *Hieronder raak ik de draad kwijt. Blijkbaar wordt er wel elk jaar een kostendekkende premie bepaald?*

Bijlage uit uitvoeringsovereenkomst (pensioenovereenkomst)

2. Berekening van de CDC- premie

De CDC-premie die zal gelden met ingang van 1 januari van ieder boekjaar wordt jaarlijks in oktober van het daaraan vooraf gaande boekjaar vastgesteld. Vaststelling zal geschieden in de vorm van een vast percentage van de som van de pensioengrondslagen van de deelnemers in de pensioenregeling, dat voor het gehele kalenderjaar geldt.

De CDC-premie bestaat uit de volgende onderdelen:

- a. Contante waarde van de in het komende boekjaar op te bouwen beoogde pensioenaanspraken voor de medewerkers die aan de pensioenregeling deelnemen, berekend op basis van de bruto rekenrente.
 - b. Opslag toekomstige voorwaardelijke toeslagfinanciering: opslag door middel van een verlaging van de in 2.4. bedoelde bruto rekenrente met 45% van 2% (zijnde de huidige beleidsdoelstelling van de ECB met betrekking tot de prijsinflatie). De opslag wordt voor zover daartoe beschikbaar toegevoegd aan het eigen vermogen van het pensioenfonds.
 - c. Opslag voor het vereist eigen vermogen (buffer): deze wordt berekend op basis van het "Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen", volgens het standaardmodel en onder het per de berekeningsdatum geldende financieel toetsingskader voor pensioenfondsen, in de evenwichtssituatie. Hierbij wordt uitgegaan van een strategisch beleggingsbeleid met een beleggingsmix van 50% vastrentend en 50% zakelijke waarden en afdekking van het renterisico voor 105%. Deze opslag wordt gerekend over de onderdelen a, d, e en g (zie ook de premieformule hierna).
 - d. Risicopremie partnerpensioen. Hierbij wordt een gehuwdheidsfrequentie gebruikt conform de AG-tafel 1985-1990 verhoogd met 2,5%-punt. Bij de bepaling van de risicopremies wordt uitgegaan van de in onderdeel b vermelde netto rekenrente.
 - e. Premie en risicopremie wezenpensioen: 2% van de koopsom partnerpensioen bij onderdeel a plus 2% van de risicopremie niet-gefinancierd partnerpensioen.
 - f. Opslag voor de kosten van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid): 4% van onderdeel a plus onderdeel b van de premie. Deze 4% opslag is bestemd voor de vrijstelling van de onderdelen a, b en c van de premie bij arbeidsongeschiktheid.
 - g. Opslag voor uitvoeringskosten (administratie en uitkering): 2% van onderdeel a, den e van de premie.
 - h. Een vergoeding voor de uitvoeringskosten ter grootte van de werkelijke uitvoeringskosten in enig boekjaar verminderd met de vrijval uit de excassokostenvoorziening van het pensioenfonds in datzelfde boekjaar.
- Het vaste percentage van de totale CDC-premie wordt bepaald volgens de formule:

$$(A / B) \times 100\%$$

$$A = (a) \times (1+g) + b + ax \ c \times (1+g) + (d + e) \times (1+g) \times (1+c) + h \\ (1 - f)$$

B = som van de pensioengrondslagen die gehanteerd is bij de berekening van A

Voor de vergoeding als vermeld onder h. stelt ING Bank met het pensioenfonds in de uitvoeringsovereenkomst een kostenbeheersingsproces vast dat aansluit op de tussen ING Bank en het pensioenfonds overeen te komen service level afspraken.

In de jaren 2015 tot en met 2018 wordt jaarlijks twee maal een premieberekening uitgevoerd.

De eerste is de bepaling van de CDC-premie volgens de onderdelen a t/m g.

De tweede berekening is de vaststelling van het percentage van de zuiver kostendekkende premie, gebaseerd op de onderdelen a, c, d, e, fen g (zonder demping) door middel van het gebruik van de door DNB gepubliceerde RTS voor pensioenfondsen per 31 december van het boekjaar voorafgaand aan het boekjaar waarop de premie betrekking heeft, als bedoeld in het "Besluit financieel toetsingskader Pensioenfondsen". De zuiver kostendekkende premie (voor aftrek van de in par. 6 bedoelde werknemersbijdrage) zal voor het jaar 2018 niet hoger zijn dan 35% van de som van de pensioengrondslagen van de deelnemers in de pensioenregeling.

ING Bank zal in de jaren 2015 t/m 2018 de hoogste van deze twee premiepercentages verschuldigd zijn.

Daarnaast is ING Bank onderdeel h verschuldigd.

Opties buiten het pensioenstelsel

Mogelijke maatregelen om langer doorwerken op korte- en lange termijn te stimuleren

- Investeringsprogramma preventie
- Tijdige bij-, op- en omscholing
- Individuele leerrekening/uitwerking afspraken over levenlang leren in RA
- Van-werk-naar-werk budget
- Demotie bespreekbaar maken
- Generatiepact (bv 80% werk/90% salaris/100% pensioenopbouw)
- Meester-gezel constructies
- Omslag van ontzietmaatregelen (vrijstellen van onregelmatige dienst, verlichting van het takenpakket, extra vrije dagen) naar gezond werk
- Facilitering deeltijdpensioen/ deeltijdarbeid in cao's
- Voorlichting over deeltijdpensioen verbeteren
- Premiekorting voor werkgevers om oudere werklozen/ werknemers/(gedeeltelijk) arbeidsongeschikten in dienst te nemen/houden.

Mogelijke maatregelen om (generiek of specifiek) ondersteuning te bieden aan werkenden die moeite hebben om door te werken tot de AOW-leeftijd:

- Minder snelle stijging van de AOW-leeftijd
- Andere koppeling van AOW-leeftijd aan de levensverwachting dan huidige 1-op-1
- AOW leeftijd eerder vaststellen (bijv. 10 jaar ipv 5 jaar)
- IOAW verlengen, zoals in het RA is afgesproken
- IOAW verlengen en/ of toegangseisen verruimen
- Werkbonus specifiek voor oudere werknemers met laag inkomen
- Fiscale spaarmogelijkheid
- Fiscaal gunstig aanvullend pensioen vervroegen
 - Herinvoeren werkbonus
 - Heffingskorting voor ouderen met deeltijdpensioen
- Aanpassen RVU-heffing
 - Geen heffing indien van-werk-naar-werk
 - Verlaging 52% tarief heffing
 - Geen heffing bij vertrekregelingen ter voorkoming van bedrijfseconomisch ontslag
 - Geen RVU-heffing voor 65-plussers
 - Koppeling tussen de pensioenleeftijd en de RVU-criteria bij bedrijfseconomisch ontslag
 - Oprekken van 10% doelmatigheidsmarge bij bedrijfseconomisch ontslag
 - Geen heffing voor sectoren waar wordt geïnvesteerd in duurzame inzetbaarheid
- 40 ¼ deelnemingsjarenpensioen promoten bij sociale partners, dan wel een alternatief aanbieden indien nodig

memo

Minister

Onzichtbare tekortkomingen in huidige pensioenstelsel

Aanleiding

In het overleg met de bewindspersonen van Financiën en het bestuur van DNB van 30 november is besproken om de volgende keer een beeld te hebben van tekortkomingen in het huidige pensioenstelsel die voor deelnemers. Overwogen kan worden of het communiceren hierover richting burgers het draagvlak voor de vernieuwing van het pensioenstelsel kan vergroten. Er is sprake van twee onzichtbare tekortkomingen en één zichtbare tekortkoming.

De minister van SZW is al voornemens om het communiceren over het te bereiken pensioen richting in scenariobedragen (verwacht, goed weer en slecht weer) zo snel mogelijk in gang te zetten. Zo wordt binnen het huidige stelsel een stap gezet om deelnemers mee te nemen in het feit dat pensioen niet zeker is.

Onzichtbare tekortkomingen

1. Zekerheid: in het huidige stelsel is het niet goed zichtbaar dat pensioen onzeker is

De zekerheidsmaatstaf (97,5%) die pensioenfondsen bieden, stelt een afruil tussen een garantie en betaalbaarheid voor. De zekerheidsmaatstaf wordt gelegd op een nominale uitkering. Tegelijkertijd wordt uitgegaan van een indexatieambitie. Deze tweeledige doelstelling heeft als effect dat pensioenfondsen relatief veel in zakelijke waarden (zoals aandelen) investeren en relatief gevoelig zijn voor renteschommelingen (door een lage renteafdekking). De beleggingsrisico's liggen voornamelijk bij de deelnemers (beperkt ruimte voor herstellpremies, terugtrekkende werkgevers en beperkte buffers), waardoor de feitelijke zekerheidsmaatstaf (ver) beneden 97,5%% ligt. Dit is ook door de

commissies Goudswaard en Frijns aangetoond, maar deelnemers rekenen nog wel op die zekerheidsmaatstaf en gaan tevens uit van indexatie. Oplopende indexatieachterstanden hebben niet tot bijgestelde pensioenverwachtingen van deelnemers geleid. Met deelnemers wordt gecommuniceerd in te bereiken pensioen, in plaats van in scenario's voor verwacht pensioen (zie box verderop).

Directie Arbeidsverhoudingen

Afdeling Pensioenbeleid

Daarbij komt dat bij de omgang met mee- en tegenvallers onzekerheid en volatiliteit worden verbloemd. De politiek heeft sterk de neiging om kortingen te voorkomen (bestuurlijk risico). Zo is na de crisis in 2008 de rekenrente verhoogd door de introductie van een UFR en is de hersteltermijn opgerekt. Ook in 2016 is door de politiek gekeken naar het verder oprekken van de hersteltermijn. Deze termijn is bepalend voor de vraag in hoeverre tekorten kunnen worden uitgesmeerd. Daarnaast mag een pensioenfonds in een herstelsituatie het risicoprofiel van zijn beleggingen niet vergroten, maar wel rekenen met een hoger rendement. Hierdoor kunnen pensioenfondsen 'gokken' op herstel door overrendement. Het premie-instrument is daarbij bot geworden, omdat de premie – gemiddeld genomen – onevenredig verhoogd moet worden om enige dekkingsgraadverbetering te realiseren. Bovendien vinden werkgevers en werknemers een stabiele premie wenselijk en kiezen voor premiedemping. Het ontbreekt fondsen dus aan betrouwbare sturingsinstrumenten om met (verwachte) tegenvallers om te gaan. Pijn wordt hierdoor niet meteen genomen en ook meevallers werken langzaam door in vermogens en uitkeringen, waardoor deelnemers ten onrechte een stabiele premie en uitkering ervaren.

Datum

16 januari 2018

Onze referentie

2019-0000145520

De bovengenoemde factoren (onzuivere communicatie, hersteltermijn, premiedemping) maken dat sociale partners geen fundamentele afweging hoeven te maken tussen inleg, te nemen risico en na te streven ambitie.

De minister van SZW is voornemens het laatste onderdeel van de Wet pensioencommunicatie uit 2015 in werking laten treden. Dit is het onderdeel 'communiceren in scenariobedragen'. De minister wil dat 'het te bereiken pensioen' op www.mijnpensioenoverzicht.nl wordt vervangen door drie scenariobedragen: een verwacht, een optimistisch en een pessimistisch scenario. Op deze manier wordt voor deelnemers inzichtelijk gemaakt dat pensioen onzeker is (binnen bandbreedtes). Zo wordt binnen het huidige stelsel een stap gezet om deelnemers mee te nemen in het feit dat pensioen niet zeker is.

2. Herverdeling door de doorsneesystematiek: in het huidige stelsel vindt onzichtbare herverdeling plaats door het bestaan van de doorsneesystematiek

Alleen in het geval dat deelnemers hun hele werkzame leven bij eenzelfde pensioenfonds blijven en iedereen binnen het fonds een gelijk carrièrepad heeft, leidt de doorsneesystematiek niet tot herverdeling. In alle andere gevallen heeft deze systematiek wel effect. De doorsneesystematiek wordt daarom nu als onwenselijke herverdeling ervaren en wakkert discussie tussen jongere en oudere deelnemers aan. Wanneer een deelnemersbestand vergrijst, deelnemers overstappen naar andere regelingen, zelfstandige worden of sterk verschillende carrièrepaden doormaken, betekent de combinatie van een doorsneepremie en doorsneeopbouw dat intertemporeel overdrachten plaatsvinden tussen generaties en tussen deelnemers en gewezen deelnemers.

Als bijvoorbeeld in een economische crisis veel mensen ontslagen worden en het pensioenfonds plots vergrijsst, leidt het bestaan van de doorsneesystematiek ertoe dat de pensioenambitie moeilijker kan worden waargemaakt met dezelfde premie omdat er minder jongeren zijn om de pensioenaanspraken van ouderen te financieren. Een ander voorbeeld is dat iemand die van baan en daarmee ook van pensioenfonds wisselt of zzp'er wordt, (door de doorsneestystematiek) pensioen misloopt.

Directie Arbeidsverhoudingen

Afdeling Pensioenbeleid

Datum

16 januari 2018

Zichtbare tekortkoming

3. Discussie over verdeling van het vermogen

Onze referentie

2019-0000145520

Jongeren hebben steeds vaker het idee dat er straks geen geld meer over is omdat er steeds geld naar ouderen geschoven wordt. Tegelijkertijd denken ouderen vaak dat er genoeg geld is maar dat de rente kunstmatig laag wordt gehouden waardoor het geld niet uitgekeerd wordt. Deze percepties kunnen niet allebei waar zijn maar worden wel zo ervaren. Dit is niet zozeer een onzichtbare tekortkoming in het stelsel maar wel één waar veel onduidelijkheid over heerst.

Het klopt dat de pensioenfondsen nog nooit zoveel geld hebben beheerd, maar fondsen houden op dit moment onvoldoende vermogen aan gegeven de huidige dekkingsgraden. De waarde van de nominale verplichtingen is de afgelopen jaren namelijk harder gestegen dan het fors gestegen vermogen. Het rente-effect op de verplichtingen is (op dit moment) groter dan op de vermogens. Dat voelt met name voor ouderen oneerlijk aan: zij zien het behaalde rendement niet terug in indexatie van hun pensioen en lopen bovendien het risico van kortingen. Zij zouden beter af zijn geweest als ze niet met jongeren het renterisico hadden gedeeld, ook als ze dan minder risico hadden genomen met hun beleggingsbeleid. Ouderen veronderstellen veelal dat bij het voeren van een risicovol beleggingsbeleid een hogere discontovoet past (dat ze onderbedeeld worden). Er wordt niet gerealiseerd dat bij een hogere discontovoet afbreuk wordt gedaan aan de zekerheid van de (nominale) verplichtingen. Een hogere discontovoet leidt tot een directe verhoging van rechten, maar door de herstelplansystematiek worden de bijbehorende risico's in de tijd doorgeschoven. Jongeren zien dat noodzakelijke grootschalige kortingen onder druk van ouderen en met hulp van de overheid steeds worden doorgeschoven (discontinuïteitrisico).

Bij de aanpassing van het ftk is scherp gekeken naar het evenwicht tussen de generaties. Maar ook naar de behoefte aan stabiliteit, zowel qua premies als qua uitkeringen. Met een dekkingsgraad beneden de 100 hoeven pensioenfondsen (bij de huidige lage rente) nog niet meteen te korten wat gunstig is voor ouderen. Tegelijk maakt de lage rente ook dat pensioenfondsen die hun premie berekenen op basis van verwacht rendement niet kostendekkend inkopen wat gunstig is voor jongeren.

De combinatie van ondoorzichtige verdeelregels die in samenhang misschien evenwichtig zijn maar los van elkaar moeilijk te onderbouwen zijn is ingewikkeld en moeilijk uit te leggen. Constante discussies in de politiek maar ook tussen wetenschappers over wat een eerlijke verdeling is van het pensioenvermogen maakt dat ouderen en jongeren het idee hebben dat er iets niet klopt en dat ze benadeeld worden. Dit zet het draagvlak voor het stelsel onder druk.

Van:
Aan: @dnb.nl;
Cc: @dnb.nl
Onderwerp: RE: Art. 126, PW[Encrypted using DNB TLS]
Datum: vrijdag 23 februari 2018 11:10:01
Bijlagen: [image001.gif](#)
[Advies_Afdeling_advisering_Raad_van_State_en_Reactie_van_de_initiatiefnemer.pdf](#)

Beste [10.2e](#) ,

Het is ons niet helemaal duidelijk waar het misverstand vandaan komt. Artikel 126c geeft toch (op wetsniveau) expliciet de ruimte voor uitzonderingsgronden?

de methode en de grondslag van de berekening van de technische voorzieningen blijven van boekjaar tot boekjaar ongewijzigd, tenzij wijzigingen daarin gerechtvaardigd zijn als gevolg van een verandering van de juridische, demografische of economische omstandigheden die aan de hypothesen ten grondslag liggen.

Van Rooijen beroept zich op dit betreffende lid, en de Raad van State stelt in zijn verslag niet dat het voorstel van Van Rooijen wettelijk niet mogelijk is. Kortom: de wet is expliciet over de discontovoet die gehanteerd moet worden maar laat in het zelfde artikel expliciet ruimte voor uitzonderingen.

Lijkt mij handig om hier 5 maart even over door te spreken. Het is voor onze redeneerlijn niet heel erg van belang, maar het zou wel nuttig zijn om te weten hoe de toezichthouder dit artikel interpreteert.

Groet,

[10.2e](#)

Van: @dnb.nl
Verzonden: vrijdag 23 februari 2018 10:05
Aan:
CC: @dnb.nl;
Onderwerp: RE: Art. 126, PW[Encrypted using DNB TLS]
Beste [10.2e](#)

Misschien dat wij je gedachten niet goed begrijpen. Je spreekt over een uitzonderingsgrond, maar daar gaat het betreffende artikel (artikel 126, lid 2 sub c) juist niet over. Het macro-langlevens voorbeeld dat je noemt gaat niet zozeer over de grondslag (het toepassen van de meest recente overlevingstafel), maar over de waarneming binnen die grondslag (iedereen wordt weer ouder) dat op zich geen reden is voor wijziging van de grondslag. Idem voor de rente waarover de regelgeving expliciet is wat gebruikt moet worden. Vandaar dat artikel 126, lid 2, sub c Pw dan ook niet aan de orde is.

Wellicht helpt het om dat telefonisch nog verder te bespreken. Andere mogelijkheid is om 5 maart (de bijeenkomst Szw en DNB medewerkers pensioenbeleid) dit nog verder te bespreken.

Groet,

[10.2e](#)

Beleidsmedewerker

De Nederlandsche Bank T +31 20
N.V. E
Divisie Toezicht Beleid
Afdeling Pensioenen

@dnb.nl

From: @minszw.nl
Sent: maandag 19 februari 2018 13:51
To: @dnb.nl>
Cc: @dnb.nl>;
@minszw.nl>

Subject: RE: Art. 126, PW

Beste [10.2e](#)

Dank voor je reactie. Begrijp ik goed dat het moet gaan om het verklaren van fondsspecifieke

afwijkingen? Dus een bepaalde omstandigheid (bijv. schok in macrolangleven) die alle fondsen raakt, kan niet leiden tot aanpassing van de waarderingsgronden bij een enkel fonds. Volgens die redenering zou de huidige lage rente inderdaad niet kunnen leiden tot een aanpassing, aangezien elk fonds met dezelfde renteomgeving te maken heeft.

Kun je aangeven of in de recente geschiedenis gebruik is gemaakt van de uitzonderingsgronden in dit artikel?

Het vervolg van de behandeling van de wet van Van Rooijen is inmiddels bekend:

woensdagochtend 14 maart.

Groeten, ^{10.2e}

Van: @dnb.nl

Verzonden: woensdag 14 februari 2018 10:53

Aan:

CC: @dnb.nl

Onderwerp: RE: Art. 126, PW

Dag ^{10.2e},

De heer Van Rooijen verwijst blijkbaar naar art. 126, lid 2, sub c Pw om een aangepaste rekenrente te rechtvaardigen. Zoals ^{10.2.} al aangaf, deze bepaling komt uit de IORP richtlijn en is toen in de Psw geïmplementeerd (zie kamerstuk 30.104, nr. 3).

Kern van art. 126 Pw is de marktwaardering van de technische voorzieningen, zie in het bijzonder artikel 126, lid 2, sub a Pw. Dit is een norm dat voor alle pensioenfondsen geldt en in essentie de kern van het FTK in houdt. Voor de marktwaardering (de waarde van de uitgaande kasstromen) gebruikt ieder fonds de rentetermijnstructuur die afgeleid is van de actuele marktrente.

De verwachte kasstromen zijn (mede) gebaseerd op door het betreffende fonds prudent geachte verzekeringstechnische grondslagen. Het gaat bij prudent geachte verzekeringstechnische grondslagen om onder andere sterftetrends (dat wil zeggen: een voorzienbare trend in de levensverwachting) en ervaringssterfte. Een fonds moet rekening houden met de verwachte ontwikkelingen van demografische, juridische, maatschappelijke en financieel-economische aard.

126, lid 2, sub c Pw, de bepaling waar de heer Van Rooijen naar verwijst, houdt in dat het pensioenfonds over achtereenvolgende jaren consistentie betracht bij de berekening van de technische voorzieningen. Dat het pensioenfonds niet naar eigen believen zomaar op enig moment de grondslagen kan aanpassen waarop de technische voorzieningen worden gebaseerd (cherry-picking). Het pensioenfonds heeft de bewijslast dat de demografische omstandigheden voor de specifieke fondspopulatie (de zgn. ervaringssterfte), de gehuwdheidsfrequenties en de kosten zodanig veranderd zijn dat een wijziging van de technische voorzieningen door middel van aanpassing van de grondslagen terzake gerechtvaardigd is. Het pensioenfonds voorziet door middel van een gedegen onderzoek naar de specifieke kenmerken van de fondspopulatie in deze bewijslast. Dat gaat dus om de verzekeringstechnische grondslagen als onderdeel van de kasstromen en de consistente toepassing daarvan. Het betreft hier juist niet een uitzonderingsgrond waarover je spreekt in je e-mail. Zie ook:

<http://www.toezicht.dnb.nl/3/50-203214.jsp>

Mocht je verder nog vragen hebben, bel of mail je dan?

Groet,

^{10.2e}

Beleidsmedewerker

De Nederlandsche Bank T +31 20
N.V. E
Divisie Toezicht Beleid
Afdeling Pensioenen

@dnb.nl

From: @minszw.nl

Sent: dinsdag 30 januari 2018 16:14

To: @dnb.nl>;

@dnb.nl>

Subject: RE: Art. 126, PW

Hoi ^{10.2e}

Het wetsvoorstel is vorige week behandeld in de eerste termijn van de Kamer. Binnenkort (nog te plannen) volgt reactie van de initiatiefnemer, dan reactie van de minister en een tweede termijn voor allen. Pas daarna wordt gestemd, alhoewel waarschijnlijker is dat het wordt aangehouden zodat het kan worden meegenomen bij de besprekingen rond een nieuw toezichtkader voor een nieuw stelsel. De druk blijft er dus waarschijnlijk op zitten.

De vraag is niet heel urgent, maar als we een antwoord hebben voor de eerste termijn van de minister, zou het prettig zijn. Wij vermoeden dat die binnen drie weken plaatsvindt.

Groeten, ^{10.2e}

Van: [@dnb.nl](mailto:)

Verzonden: dinsdag 30 januari 2018 15:57

Aan: [@dnb.nl](mailto:);

Onderwerp: RE: Art. 126, PW

Dag ^{10.2e}

Ik kom er snel op terug. Maar ik begreep dat het wetsvoorstel is gesneuveld in de TK. Waarom moet deze vraag dan nog verder opgepakt worden?

Groet,

^{10.2e}

Beleidsmedewerker

De Nederlandsche Bank T +31 20
N.V. E
Divisie Toezicht Beleid
Afdeling Pensioenen

[@dnb.nl](mailto:)

From:

Sent: dinsdag 30 januari 2018 13:57

To: [@minszw.nl](mailto:)>

Cc: [@dnb.nl](mailto:)>

Subject: RE: Art. 126, PW

Hoi ^{10.2e}

Dank voor je bericht. ^{10.2e} (cc) komt hier bij je op terug.

Groet,

^{10.2e}

From: [@minszw.nl](mailto:)]

Sent: dinsdag 30 januari 2018 13:07

To: [@dnb.nl](mailto:)>

Subject: FW: Art. 126, PW

Hoi ^{10.2e}

Het initiatiefwetsvoorstel van Van Rooijen over het hanteren van een bodem in de rekenrente baseert zich op artikel 126, lid 3c van de Pensioenwet. Daarin zit een uitzonderingsgrond om bij de berekening van de technische voorzieningen af te wijken indien "juridische, demografische of economische omstandigheden" daar om vragen. Nu ben ik benieuwd wat hieronder verstaan wordt en dat hebben wij vooralsnog niet kunnen terugvinden (maar we zoeken nog). Weet je of van deze uitzonderingsgrond gebruik is gemaakt? Ik vermoed dat DNB daar toestemming voor zou moeten geven. Ik weet niet of ik bij jou aan het goede adres ben, maar wellicht kun je me de goede kant op wijzen.

Groeten, ^{10.2e}

Van:

Verzonden: dinsdag 23 januari 2018 10:34

Aan:

CC:

Onderwerp: RE: Art. 126, PW

^{10.2e}

De opsomming komt uit artikel 15, vierde lid, onderdeel d, van Richtlijn 2003/41/EG en is in de

PSW geïmplementeerd in artikel 9a, tweede lid, onderdeel d. Het implementatiewetsvoorstel had kamerstuknummer 30104. Ik weet niet of er ooit iets mee is gedaan. DNB zou dit moeten weten.

Groeten,

10.
2e

Van:

Verzonden: dinsdag 23 januari 2018 9:03

Aan:

CC:

Onderwerp: Art. 126, PW

Hoi ^{10.2e}

Morgen wordt het initiatiefwetsvoorstel Van Rooijen in de TK besproken. Hij doet een beroep op artikel 126, lid 3c om zijn initiatiefwet te rechtvaardigen, meer specifiek beroept hij zich op de in dat lid genoemde "juridische, demografische of economische omstandigheden". Nu vroeg ik mij af of wij ergens hebben opgeschreven wat hieronder (wel) verstaan dient te worden.

In de MvT van de PW wordt verwezen naar de PSW en een EU richtlijn (2003/41/EG). Van de PSW kan ik de MvT niet vinden en de richtlijn geeft ook geen uitleg. Weet jij waar deze info te vinden is? En weet jij toevallig of ooit van dit lid gebruik is gemaakt?
Groeten, ^{10.2e}

Directie Arbeidsverhoudingen / Afdeling Pensioenbeleid
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Parnassusplein 5 / 2511 VX / Den Haag

☎ 06

/ ✉

@minszw.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van:
Aan: @dnb.nl"; " @dnb.nl"
Onderwerp: RE: ex ante premiecijfers 2018 [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]
Datum: maandag 26 februari 2018 14:11:35
Bijlagen: [image001.gif](#)

Dag 10.2e ,

Nog een aanvullende vraag. Ik begrijp dat elk fonds bij hun premiestelling ook aan DNB doorgeven op welke discontovoet ze hun premie baseren. De discontovoet hangt natuurlijk af van de rentetermijnstructuur, maar ook van de bestandssamenstelling en daarmee de looptijd van de verplichtingen.

Is het mogelijk in de rapportage over 2018 per fonds deze discontovoet op te nemen in de rapportage die jullie naar ons sturen? En is het ook mogelijk om de gemiddelde discontovoet waarop de premie is gebaseerd uit te rekenen? Wat dat laatste betreft: dat zouden we ook voor 2017 heel interessant vinden. Ik ga nu uit van de 30-jaarsrente van 30 september 2016 (1,047%). Ik denk dat 30 jaar een redelijke benadering is van de gemiddelde duration van alle premiebetalingen. Maar als jullie uit de rapportage ook de feitelijke discontovoet kunnen destilleren, zou dat heel nuttig zijn voor ons.

Hartelijk groet,

10.2e

PS: zoals je ziet blijf ik jullie bestoken met vragen. Ik hoop dat jullie dat aankunnen... Als jullie mij zat zijn dan hoor ik het wel.

Van: @dnb.nl]
Verzonden: vrijdag 23 februari 2018 15:24
Aan: .; @dnb.nl
Onderwerp: RE: ex ante premiecijfers 2018 [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]
Hoi 10.2e ,
De datum waarop de levering van de data uit de FTK Premierapportage (K401) gedaan kan worden, kan ik volgende week pas navragen. Vandaag zijn er geen statistici aanwezig. 11 (pbo)

De peildatum van de RTS bij de vaststelling van de premie is inderdaad meestal 30 september.

Groet,

10.2e

De Nederlandsche Bank N.V. T +31 20
Divisie Statistiek E
Verzekeraars- en
pensioenfondsenstatistieken

[@dnb.nl](#)

Van: @minszw.nl]
Verzonden: donderdag 22 februari 2018 13:11
Aan: se@dnb.nl>;
@dnb.nl>

Onderwerp: ex ante premiecijfers 2018 [Decrypted using DNB TLS]

Dag 10.2e en 10.2e ,

Kunnen jullie bij benadering aangeven wanneer ik de ex ante premiecijfers voor 2018 kan verwachten? Zoals eerder aangegeven zijn we bezig met berekeningen wat de consequenties zouden zijn van aanpassen van het fiscaal kader. Hiervoor heeft FIN een soort rekenmodel ontwikkeld. Het zou interessant zijn om hier ook de nieuwste cijfers in te stoppen. Aanvullend daarbij nog de vraag of de peildatum waarop de kostendekkendheid van de premie wordt vastgesteld (dus feitelijk de peildatum van de rentetermijnstructuur), voor alle fondsen gelijk is, of dat dat per fonds kan verschillen? Is dit meestal 30 september van het voorgaande

jaar? Of is dat de rentetermijnstructuur per jaareinde van het voorgaande jaar? Voor ons model is het nuttig om te weten op welke rentestand de actuariel benodigde premie zoals deze door fondsen wordt gerapporteerd is gebaseerd.

Alvast dank voor jullie reactie.

Hartelijke groet,

10.2e

Afdeling Pensioenbeleid

Directie Arbeidsverhoudingen

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Parnassusplein 5, 2511 VX Den Haag

tel: 06

@minszw.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van:
Aan: [@dnb.nl](mailto:); [@dnb.nl](mailto:)
Cc:
Onderwerp: RE: memo terugvalopties
Datum: vrijdag 5 januari 2018 10:42:32
Bijlagen: [Memo terugvalopties 5 januari_schoon.docx](#)

Dag [10.2e](#) en [10.2e](#) ,

Hierbij aangepaste versie van het memo terugvalopties. Hierbij heb ik dankbaar gebruik gemaakt van de suggesties van FIN en jullie.

Ik merk daarbij op dat ik niet al jullie suggesties heb overgenomen. Dat geldt met name voor het voorstel om de presentatie van de maatregelen onder 'sturen op nominaal kader' anders in te richten. Hoewel ik de logica daarvan wel inzie vond ik het niet handig om memo nu zo op overhoop te halen, nadat het net met FIN is afgestemd. Overigens heb ik - voor zover wij het daar mee eens waren - jullie onderliggende opmerkingen en suggesties wel verwerkt.

Groet,

[10.2e](#)

Van: [@dnb.nl](mailto:)
Verzonden: donderdag 4 januari 2018 16:47
Aan: ; [@dnb.nl](mailto:)
CC:
Onderwerp: RE: memo terugvalopties
Ha [10.2e](#) ,
[10.2e](#) en ik spraken net met [10.2e](#) en begrepen van hem dat jij in de lead bent over de 'sticks' tav het overleg tussen bewindspersonen en DNB-directieleden. [11 \(pbo\)](#)

Deze bevindingen zullen we tzt met jullie delen en dienen wat ons betreft als substituut voor de periodieke update we normaal gesproken rond deze tijd aan jullie verstrekken.

Hartelijke groet,

[10.2e](#)

From: [@minszw.nl](mailto:)
Sent: maandag 18 december 2017 16:49
To: [@dnb.nl](mailto:)>;
[@dnb.nl](mailto:)>
Cc: [@minszw.nl](mailto:)>

Subject: RE: memo terugvalopties

Dag [10.2e](#) en [10.2e](#) ,

Nog ter aanvulling op de mail van vrijdag: wij willen dit memo morgen naar onze minister sturen (zodat hij het in zijn kersttas krijgt).

Mochten jullie nog dingen missen of het idee hebben dat er onjuistheden in het stuk staan, dan horen wij dat graag.

Overigens zal er later nog wel een afstemmingsronde komen voor het stuk dat ter voorbereiding wordt geschreven voor overleg SZW/FIN/DNB. Dus dit is wat ons betreft nog niet de definitieve versie.

Groet,

[10.2e](#)

Van:
Verzonden: vrijdag 15 december 2017 11:48
Aan: [@dnb.nl](mailto:); [@dnb.nl](mailto:)
CC: ;
Onderwerp: memo terugvalopties

Dag 10.2e , 10.2e en 10.2e ,

In het gesprek tussen bewindslieden van FIN en SZW met DNB is afgesproken bij het volgende gesprek in januari een goed beeld te hebben van de carrots en de sticks voor de vernieuwing van het pensioenstelsel. Bijgevoegd vinden jullie een memo met sticks, door ons in dit stadium terugvalopties genoemd. Het memo is een groslijst met alle mogelijke maatregelen die wij op dit moment konden verzinnen, waarbij we nog geen voorkeur of advisering hebben aangegeven, maar wel de effecten en de politieke haalbaarheid in kaart hebben gebracht. We horen graag jullie gedachten hierbij.

Groet, mede namens PB-collega's,
10.2e

Afdeling Pensioenbeleid
Directie Arbeidsverhoudingen
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Parnassusplein 5, 2511 VX Den Haag
tel: 06

@minszw.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Minister

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Contactpersoon
10.2e

T
10.2e @minszw.nl

Datum
5 januari 2018

Onze referentie

memo

Terugvalopties

Aanleiding

- In het overleg met de bewindspersonen van Financiën en het bestuur van DNB van 30 november is besproken om de volgende keer een breder beeld te hebben van de “carrots and sticks” voor de vernieuwing pensioenstelsel.
- Dit memo beschrijft – als geloofwaardig dreigement – terugvalopties als de sociale partners niet met een SER-advies komen.
- Bijgaand ontvangt u een eerste inventarisatie. Deze lijst geeft nog geen richting over wat de meest effectieve en verstandige route is.

Reikwijdte en aanpak

Onderstaande opties zien alleen op het terrein van de arbeidsvoorwaardelijke pensioenen. Opties met betrekking tot (bijvoorbeeld) het arbeidsmarktpakket of de AOW-leeftijd zijn buiten beschouwing gelaten.

Opties

De opties zijn geclusterd in vier thema's:

- Optie A: Doorgaan met RA
- Optie B: Sturen op nominaal kader (aanscherpen ftk)
- Optie C: Teruggrijpen op verkiezingsprogramma's
- Optie D: Overige maatregelen

Hierbij geldt dat de maatregelen onder opties A en B (deels) aansluiten bij de bestaande problematiek en de probleemanalyse die ten grondslag ligt aan de vernieuwing van het pensioenstelsel, terwijl dat bij de maatregelen onder opties C en D minder het geval is.

Bij elke optie zijn de volgende drie vragen beantwoord:

1. Wat zijn hiervan de effecten?
2. Wat is de taxatie van de politieke haalbaarheid?
3. Wat is de impact op sociale partners?

Optie A: “doorgaan met RA”:

- Afschaffing van de doorsneesystematiek.
1. Een stelsel zonder doorsneesystematiek sluit beter bij een dynamische arbeidsmarkt en vergemakkelijkt in de toekomst verdere vormen van maatwerk en keuzevrijheid (het in het RA opgenomen idee voor

opname van een bedrag ineens is ook reeds mogelijk binnen het huidige stelsel). Tevens worden zonder doorsneesystematiek de bestaande premiereregelingen een serieus alternatief voor bedrijfstakpensioenfondsen, doordat in dat geval voor alle contracten een vlakke premie geldt. Een verplichte overstap op degressieve pensioenopbouw betekent dat de huidige groep deelnemers in pensioenregelingen wordt geconfronteerd met een lagere pensioenopbouw als daarvoor geen afdoende compensatie wordt geboden. Het nadeel is het grootst bij de groep rond de 45 jaar.

2. De haalbaarheid van deze optie lijkt beperkt. Het is de vraag of er binnen de coalitie voldoende draagvlak bestaat voor een zelfstandige afschaffing van de doorsneesystematiek wanneer er geen deal is met de sociale partners over een gelijktijdige overstap op het nieuwe pensioencontract en daarmee ook geen deal over de compensatie voor de afschaffing van de doorsneesystematiek.
3. De afschaffing van de doorsneesystematiek zonder de overstap naar een nieuw contract geeft minder ruimte voor compensatie. Dit zou druk kunnen zetten op sociale partners om over te stappen naar de bestaande premiereregelingen (SER-contract zonder buffer). Die druk is echter alleen realistisch als er voldoende steun voor een dergelijke maatregel in de Kamer bestaat.

- Aanpassing Witteveenkader: alleen fiscaal begrenzen op de premie.

1. In het Regeerakkoord is opgenomen dat bezien zal worden of het fiscaal kader alleen nog op de pensioenpremie kan worden begrensd. Als de doorsneesystematiek wordt afgeschaft en wordt overgestapt op een stelsel van degressieve opbouw en tevens fiscaal alleen nog op de premie wordt begrensd, dan kunnen premieovereenkomsten aantrekkelijker worden voor pensioenfondsen. Hierdoor wordt het namelijk mogelijk een premieovereenkomst met een vlakke (leeftijdsonafhankelijke) premie uit te voeren. Door de combinatie van een vlakke premie met afschaffing van de doorsneesystematiek wordt bij uitkeringsovereenkomsten een degressieve opbouw opgelegd. Afhankelijk van het niveau van de premiebegrenzing zullen uitkeringsovereenkomsten onaantrekkelijker worden, omdat de premie als sturingsinstrument voor de bepaling van de hoogte van de uitkering minder goed inzetbaar wordt. Indien een hogere premie nodig is dan fiscaal maximaal zou zijn toegestaan, wordt de pensioenregeling fiscaal niet meer (volledig) gefaciliteerd. Daarbij moet worden aangetekend dat in veel uitkeringsovereenkomsten de premie nu ook al niet tot nauwelijks een sturingsinstrument is. Soms zijn daarover expliciete afspraken vastgelegd (uitkeringsovereenkomsten in de vorm van CDC-regelingen).
2. Het is niet op voorhand duidelijk wat de opvattingen hierover zijn binnen de coalitie. De aanpassing van de fiscale behandeling van pensioenen lijkt vooral logisch in samenhang met de overgang op een nieuw pensioencontract. Het is de vraag of er voldoende politieke steun zal zijn voor een zelfstandige wijziging van het fiscale kader voor pensioenen, los van een nieuw pensioencontract.
3. De impact op sociale partners zal in hoge mate afhangen van het niveau waarop een fiscale premiebegrenzing wordt gelegd. Met een lage fiscale premiegrens kunnen sociale partners bovendien de huidige

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
5 januari 2018

Onze referentie

pensioenambitie niet meer in alle gevallen waarmaken en dit zou werkgevers en werknemers kunnen verenigen in verzet richting kabinet, omdat "rijke" werkgevers (bijv. multinationals en banken) nu vaak hoge pensioenpremies betalen en willen blijven betalen. Overigens staat hierover in het Regeerakkoord dat het kabinet bij de vormgeving van het fiscale kader oog blijft houden voor het faciliteren van een *adequate* pensioenopbouw, waarmee het niet de insteek is op macroniveau de fiscale ruimte te verlagen, hoewel dit op fondsniveau wel het geval kan zijn.

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
5 januari 2018

Onze referentie

Optie B: "Sturen op nominale kader" (Aanscherping financieel toetsingskader):

- De parameters ftk worden uiterlijk iedere vijf jaar getoetst door een onafhankelijke commissie, de volgende keer in 2019, met toepassing van de nieuwe parameters vanaf 2020. Overwogen kan worden deze toetsing een jaar naar voren te halen. Tevens is het een optie om in het instellingsbesluit van de commissie te sturen op strengere parameters
1. De verwachting is dat de parameters de volgende keer worden aangescherpt, omdat het verwachte overrendement (ten opzichte van de risicovrije rente) op zakelijke waarden nu wel erg hoog ligt (>5%). Door een verlaging van deze parameters kunnen fondsen in doorrekeningen naar de toekomst toe minder verwacht rendement inboeken. Dit zal tot gevolg hebben dat fondsen bij tegenvallers sneller moeten korten, dat ze minder mogen indexeren en dat sommige fondsen de premie minder kunnen dempen. In het instellingsbesluit van de commissie zou bijvoorbeeld opgenomen kunnen worden dat er geen sprake meer mag zijn van een vast rendement op zakelijke waarden, maar een risicopremie op rente. Indien hiertoe wordt besloten, zal dat vermoedelijk gepaard gaan met een (forse) daling van het verwacht rendement.
 2. De parameters ftk worden vastgesteld door een onafhankelijke commissie, in opdracht van het kabinet, en moeten daarom meer gezien worden als een autonome ontwikkeling. Wel is het mogelijk in het instellingsbesluit randvoorwaarden mee te geven. Het (één jaar) naar voren halen van de toetsing zal opvallen, omdat de Commissie parameters ftk tot nu toe pas na 5 jaar weer bijeen is gekomen om nieuwe parameters vast te stellen. De vraag is of hiervoor draagvlak is binnen de coalitie omdat dit kan worden uitgelegd als een oneigenlijke methode om sociale partners druk te zetten.
 3. Deze optie zal stof doen opwaaien bij sociale partners. Er is een grotere kans dat pensioenen en pensioenaanspraken worden gekort; de kans op indexatie neemt (nog verder) af (raakt vooral gepensioneerden) en de premies van de meeste deelnemers zullen stijgen. Het naar voren halen van de periodieke herziening van de parameters zal als een ongewenste verrassing komen. Aan de andere kant gaat het om het naar voren halen van een besluit over nieuwe parameters met "slechts" één jaar.

- Afschaffen of aanpassen UFR (ultimate forward rate)

1. Omdat voor lange looptijden niet altijd voldoende marktinformatie beschikbaar is, wordt bij de waardering van pensioenverplichtingen gebruik gemaakt van de ultimate forward rate (UFR). Zonder UFR zouden de dekkingsgraden op dit moment daardoor enkele %-punten lager zijn omdat de actuele marktrente lager ligt dan het niveau van de UFR (het voortschrijdend gemiddelde van 20-jaars forward rentes over de afgelopen 10 jaar). Dit verschil zal de komende jaren dalen. Indien de UFR wordt afgeschaft zullen de dekkingsgraden dalen.
2. Het is niet op voorhand duidelijk wat de opvattingen hierover zijn binnen de coalitie. Het bepalen van de rente waarmee pensioenfondsen moeten rekenen voor de vaststelling van de verplichtingen is een bevoegdheid van DNB. In het nFTK is vastgelegd dat de Commissie parameters ook adviseert over de UFR. Het is aan DNB om een eventueel advies wel of niet over te nemen. Het kabinet kan hier binnen het huidige wettelijke kader dus niet zelfstandig over beslissen.
3. Sociale partners hebben veel bezwaren bij de huidige invulling van de UFR. Zij zijn van mening dat de UFR hoger zou moeten liggen. Hierbij wordt vaak verwezen naar de verzekeraars die conform de regelgeving van Solvency II met een hogere UFR mogen rekenen. Daar staat overigens tegenover dat voor verzekeraars op andere terreinen juist strengere toezichtregels gelden. Afschaffen van de UFR zouden sociale partners op dit moment als zeer onwenselijk ervaren. Bovendien bestaat het risico dat hierdoor het politieke debat over de rol van de rekenrente opnieuw gevoed wordt. Afschaffing van de UFR kan door de tegenstanders worden gepresenteerd als een ingreep om fondsen zich (nog) armer te laten rekenen. Daardoor kan het al bestaande beeld worden versterkt dat alle problemen van het huidige pensioencontract worden veroorzaakt door een "kunstmatig" lage rekenrente en dat een nieuw pensioencontract helemaal niet nodig is.

- Aanscherping van premiedemping of herinvoeren "bijdrage aan herstel-eis"

1. Ook los van de parameters is het mogelijk om specifiek de premiedemping aan te scherpen, bijvoorbeeld door een ondergrens voor de premiedekkingsgraad, of door het afschaffen van premiedemping met verwacht rendement (alleen nog premiedemping door rentemiddeling mogelijk). Andere variant is om premiedemping wettelijk te verbieden als een fonds in onderdekking is (wat tot 2015 formeel het geval was). Argumentatie kan zijn dat de premies nu vaak op een te laag niveau liggen ten opzichte van nominale toezegging. Door het aanscherpen van de premiedemping zullen de premies stijgen (en volatieler worden) of zullen sociale partners er voor moeten kiezen de toekomstige opbouw te verlagen. In de praktijk blijkt dat laatste in een deel van de sectoren gevoelig te liggen.
2. In de thans lopende evaluatie ftk wordt het afschaffen van de "bijdrage aan herstel-eis" door de fondsen heel positief beoordeeld, maar wordt ook gewezen op het feit dat het zich slecht verhoudt tot het streven naar nominale garanties. Deze maatregel kan dan worden gepresenteerd als reactie op de thans lopende evaluatie van de aanpassing van het ftk. Nadeel van hogere premies zijn de macro-

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
5 januari 2018

Onze referentie

economische effecten. Hogere premies gaan ten koste van koopkracht en leiden tot gedeerde belastinginkomsten. Daarnaast zullen meer volatiele premies een sterk procyclisch effect hebben.

3. Deze optie ligt vooral bij de werkgevers gevoelig. De pensioenpremies worden meer rentegevoelig, dus minder stabiel en zullen in veel sectoren ook stijgen. Dat laatste geldt met name ook voor de overheid (ABP hanteert een relatief zwaar gedempte premie). Voor werknemers kan dit leiden tot minder loonruimte. Voordeel van volatiele premies kan zijn dat dit de overstap naar een nieuw pensioencontract met stabiele premies kan bevorderen. Overigens kunnen sociale partners er ook binnen de huidige contracten voor kiezen om de opbouw variabel te maken en de premie constant te houden. Bonden hebben hier echter grote moeite mee.

- Een verdergaande optie is om in lijn met het regeerakkoord te verbieden dat wordt gewerkt met negatieve buffers.

1. Consequentie van het verbieden van negatieve buffers is dat al bij een dekkingsgraad onder de 100% direct gekort zou moeten worden (in plaats van bij een grens van ca. 90% en soms nog lager), omdat dan de facto de huidige herstelplansystematiek zou komen te vervallen. Omdat er in het huidige ftk samenhang bestaat tussen de regels voor korten en voor indexeren ("generatie-evenwichtig") zal er vermoedelijk druk ontstaan om bij sneller korten ook sneller te mogen indexeren (symmetrisch). Met deze aanpassingen gaat de huidige uitkeringsovereenkomst meer op het SER-contract 1B lijken, waarbij jaarlijkse plussen of minnen ten opzichte van een dekkingsgraad van 100% direct, gespreid in de tijd, worden verwerkt in de pensioenaanspraken en –uitkeringen van de deelnemers.
2. Het Regeerakkoord noemt een verbod op een negatieve buffer niet in relatie tot de huidige uitkeringsovereenkomst. Ook de evaluatie van het ftk geeft daartoe geen aanleiding. Sterker nog: de huidige herstelsystematiek wordt door vrijwel alle respondenten positief gewaardeerd. Tevens bestaat het risico op een (juridische) invaardiscussie (zijn de veranderingen zo omvangrijk dat deelnemers de facto een nieuw pensioencontract krijgen?).
3. Deze optie heeft veel impact, zowel op vakbonden als op werkgevers. Een deel van de sociale partners zal deze richting mogelijk niet eens bezwaarlijk vinden, omdat zo'n type contract ook ruimte laat om sneller te kunnen indexeren.

-> Een tussenweg bij deze optie kan zijn om in mindere mate negatieve buffers toe te staan, bijvoorbeeld door in het ftk nog maar 3 jaar toe te staan dat fondsen een dekkingsgraad onder het minimaal vereist eigen vermogen mogen hebben (nu is dat 5 jaar). Dat heeft als consequentie dat fondsen sneller moeten korten.

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
5 januari 2018

Onze referentie

Optie C: "Teruggrijpen op verkiezingsprogramma's":

- De 'grote' verplichtstelling (verplichte deelname aan een bedrijfstakfonds) wordt gemaximeerd op (zeg) € 60.000,-.

1. Werknemers die meer verdienen dan dit maximum, kunnen voor dat meerdere op vrijwillige basis pensioen opbouwen. Dit vraagt om een verdere aanscherping van de taakafbakening tussen pensioenfondsen en andere pensioenuitvoerders: aan pensioenfondsen worden scherpe voorwaarden opgelegd voor het uitvoeren van regelingen voor 60k+. Hierbij kan voor dit meerdere ook keuzevrijheid van uitvoerder (shoprecht) worden toegevoegd. De bovengrens voor het Witteveenkader (ruim € 100.000) wordt niet aangepast. Een verdergaande maatregel is het verlagen van de bovengrens van het Witteveenkader tot (zeg) € 60.000.
2. Gelet op het RA lijkt deze optie niet direct geloofwaardig. D66 had deze maatregel concreet in het verkiezingsprogramma staan (evenals de PvdA). De verdergaande maatregel waarin de bovengrens voor het fiscaal gefaciliteerd sparen verder wordt verlaagd lijkt voor de VVD geen aantrekkelijke optie, omdat hogere inkomens worden geraakt.
3. De impact van deze optie op sociale partners is groot. Zowel werkgevers als werknemers achten deze optie onwenselijk. Sociale partners zijn vooral bang voor de introductie van een knop, waarmee de verplichtstelling langzaam worden uitgehold en zij steeds meer zeggenschap over de tweede pijler verliezen.

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
5 januari 2018

Onze referentie

Optie D: "Overige maatregelen"

- Geen automatische koopkrachtreparatie gepensioneerden

1. In principe worden gepensioneerden niet automatisch gecompenseerd voor kortingen en/of achterblijvende indexatie in de tweede pijler. In de praktijk zien we echter dat kabinetten vaak maatregelen nemen om de koopkracht van gepensioneerden op pijl te houden. De Raad van State heeft in haar recente advies bij de Miljoenennota opgemerkt koopkrachtreparatie van gepensioneerden onverstandig te vinden, omdat dit werkenden dubbel raakt. Indien er wordt besloten geen koopkrachtreparatie meer uit te voeren, zullen gepensioneerden er vaker op achteruit gaan.
2. De gepensioneerden vormen een grote groep kiezers. Het actief uitdragen dan wel toepassen van dit standpunt zou voor bepaalde partijen in de coalitie gevoelig kunnen liggen. Erg geloofwaardig lijkt een besluit op de korte termijn tot het niet repareren van koopkracht niet te zijn, omdat er op het moment van definitieve besluitvorming (in de maand augustus) toch hoge druk zal komen om wel te repareren.
3. Dit standpunt zal met name bij de bonden en ouderenorganisaties gevoelig liggen. Het zal mogelijk meer druk leggen op het versoepelen van de indexatievoorwaarden. Als die voorwaarden zouden worden versoepeld, zou de druk naar een nieuw pensioencontract juist kleiner kunnen worden.

- Strengere toetsing bestuurders pensioenfondsen (beperking rol sociale partners in fondsbesturen).

1. Via wetgeving zou gestimuleerd kunnen worden dat sociale partners een beperktere rol in de besturen van fondsen mogen spelen, bijvoorbeeld door hogere eisen te stellen aan bestuurders of door directe verkiezingen van bestuurders door deelnemers. Overigens is de vraag of de strengere toetsing leidt tot meer onafhankelijke bestuurders, of dat 'slechts' een impuls zal worden gegeven aan verdere schaalvergroting.
2. De toetsing van fondsbestuurders is de laatste periode reeds aangescherpt. Er lijkt geen directe aanleiding te zijn deze verder aan te scherpen. Beperking van de bestuursrol van sociale partners is weinig geloofwaardig te maken. Een deel van de coalitiepartners hecht sterk aan de rol van de sociale partners.
3. Voor sociale partners is dit een gevreesd scenario. Het is echter zo vergaand dat het ook contraproductief kan werken. Het risico is groot dat werkgevers en werknemers op dit punt gezamenlijk zullen optrekken tegen het kabinet, waardoor ieder overleg met de polder onmogelijk wordt.

- "carve-out" bij pensioenfondsen mogelijk maken

1. Het wettelijk mogelijk maken van een "carve-out" (de mogelijkheid om deelnemersgroepen op te knippen en bij een andere pensioenuitvoerder of andere regeling onder te brengen) kan een goede voorloper zijn op het nieuwe contract, waarin ook onderscheid wordt gemaakt tussen het vermogen en beleggingsbeleid van gepensioneerden en dat van actieve en gewezen deelnemers. Een "carve-out" kan ook dienen als alternatief, waarmee beoogde doelen (deels) ook kunnen worden bereikt als er met sociale partners geen nieuw contract wordt overeengekomen.
2. In de Kamer lijkt er voldoende steun voor het mogelijk maken van een "carve-out" te zijn. Overigens lijkt een "carve-out" niet bij alle fondsen een realistische optie te zijn, omdat dit bij bedrijfstakpensioenfondsen instemming van alle betrokken sociale partners vereist.
3. De impact op sociale partners is moeilijk in te schatten. Enerzijds zullen sociale partners op centraal niveau het vervelend vinden als er een wettelijke mogelijkheid wordt gecreëerd om de solidariteit binnen fondsen te doorbreken. Aan de andere kant kunnen sociale partners op decentraal niveau de mogelijkheid van een "carve-out" ook zien als een goede mogelijkheid om binnen het huidige pensioencontract de belangentegenstelling tussen jongeren en ouderen op te lossen. Dat kan de druk naar een nieuw contract juist verlagen.

**Directie
Arbeidsverhoudingen**
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
5 januari 2018

Onze referentie

Minister

**Directie
Arbeidsverhoudingen**
Afdeling Pensioenbeleid

Contactpersoon
10.2e

T
10.2e @minszw.nl

memo

Stand van zaken pensioenen

Datum
16 januari 2018

Onze referentie
2019-0000145545

Op donderdag 11 januari is er een BWO over pensioenen met de bewindslieden van Financiën, ter voorbereiding van het overleg met DNB en FIN op woensdag 17 januari. Dit memo beschrijft kort de stand van zaken op het pensioendossier en in de polder en kan dienen als startpunt van het overleg.

Financiële positie pensioenfondsen

- Uiterlijk 15 januari moeten fondsen hun eindejaarcijfers aanleveren bij DNB. DNB zal tijdens het overleg op 17 januari de stand van zaken toelichten.
- 2017 is het jaar waarin de dekkingsgraden verder zijn hersteld. Op basis van de cijfers eind november is het beeld dat kortingen vrijwel niet aan de orde zijn. Voor de meeste deelnemers geldt echter dat er ook volgend jaar nog niet geïndexeerd kan worden. Van de grote fondsen kan alleen bouwnijverheid een beperkte indexatie verlenen (0,6%).
- Van de vier andere grote fondsen (ABP, PFZW, PMT, PME) zal de beleidsdekkingsgraad ultimo 2017 nog onder de MVEV-grens van 104,2% liggen. Dat betekent dat zij nog steeds het risico lopen dat zij bij uitblijvend herstel over enkele jaren een korting moeten doorvoeren. Doordat het herstel het afgelopen jaar forser was dan verwacht, is dat risico wel kleiner geworden.

Polder/SER

- De afgelopen maanden is er veel geïnvesteerd in gesprekken met de sociale partners. DG Werk heeft hierbij de regie gevoerd.
- Door de SER wordt nog steeds gewerkt aan de briefadvies over het nieuwe pensioencontract. Op dit moment is nog geen zicht op publicatie. Werkgevers geven aan graag zo snel mogelijk naar buiten te gaan. Bonden geven aan echter nog onvoldoende comfort te hebben.
- Bonden willen op sommige onderdelen kleur laten zien. Zo komt FNV naar verwachting op 13 januari met een offensief, gericht op snellere indexatie.
- Er lijkt op dit moment geen ruimte voor breed overkoepelend akkoord. Maar wellicht is er wel een deal mogelijk over pensioen en aanpalende onderwerpen. De gesprekken tot dusver zijn constructief.
- Ten aanzien van de tweede pijler is voor het veld belangrijk: houdbaarheid van de verplichtstelling, voorkomen pech/geluk

generaties, adequate compensatie. Lastig is dat FNV aangeeft dat ze nog steeds wachten op doorrekeningen en dat er inzicht moet zijn in veranderingen op individueel niveau. Dat maakt het erg ingewikkeld (zie ook 'berekeningen SER' hieronder).

- Om tot een deal te komen lijkt er meer nodig dan alleen tweede pijler pensioen. Zit met name op aow, duurzame inzetbaarheid, langer doorwerken.
- Ander punt dat voor bonden van belang is betreft zvp en pensioen. Hierover komt een werkgroep binnen de SER onder leiding van Hamer die binnenkort voor het eerst bijeenkomt.

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
16 januari 2018

Onze referentie
2019-0000145545

Berekeningen SER

- Door de Pensioenfederatie zijn het afgelopen jaar verschillende SER-varianten doorgerekend. Hoewel deze berekeningen niet naar buiten zijn gebracht, hebben deze wel veel ruis gebracht in de discussie. Het beeld ontstond dat met name in slechtweersscenario's het SER-contract tot slechtere resultaten leidt dan het huidige contract.
- Door de SER en de Pensioenfederatie is afgesproken om voorlopig niet verder te rekenen, maar te focussen op een meer kwalitatieve analyse. Door deskundigen van de Pensioenfederatie en Netspar zal gezamenlijk een analyse worden opgesteld waarin enerzijds de verschillen in uitkomsten tussen het huidige contract en het SER-contract worden verklaard en anderzijds in beeld wordt gebracht wat de verschillende opties zijn voor doorontwikkeling. Daarbij worden ook de kwalitatieve afruilen in beeld gebracht (denk aan minder transparantie, meer complexiteit, etc.). DNB en CPB zullen actief meewerken aan de totstandkoming van deze analyse.

Huiswerk/proces komende periode

- In de afgelopen periode zijn er al eerste ambtelijke verkenningen gedaan voor terugvalopties, wortels buiten het pensioendossier, en randvoorwaarden binnen het pensioendossier.
- Zie bijgaand voor een drietal memo's. Dit zijn eerste ruwe verkenningen zonder dat er een prioritering in is aangebracht. Afhankelijk van het proces in de SER kunnen bepaalde varianten verder worden uitgewerkt.

Minister

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Contactpersoon
10.2e

T
10.2e minszw.nl

Datum
14 november 2017

Onze referentie
2019-0000145544

nota

Standpuntbepaling initiatiefwet Van Rooijen (wet
aanpassing disconteringsvoet)

Akkoord SG/DG

1 Status nota

Ter beslissing

2 Aanleiding

- Door het Kamerlid Van Rooijen (50PLUS) is een initiatiefwet "aanpassing disconteringsvoet" ingediend.
- De kern van de initiatiefwet is dat pensioenfondsen onder bepaalde economische omstandigheden met een hogere rekenrente mogen rekenen. Uit de toelichting blijkt dat de initiatiefnemer het door de ECB gevoerde opkoopbeleid reden acht om een bodem in de rekenrente te hanteren van 2 procent voor een periode van maximaal vijf jaar.
- Deze initiatiefwet zal naar verwachting in december (voorlopige planning: week 50) plenair worden behandeld in de Tweede Kamer.
- Voorafgaand aan behandeling van een initiatiefwet dient het kabinet in de Ministerraad in te stemmen met een standpuntbepaling, zodat de betrokken minister namens het kabinet kan spreken. Aangezien de behandeling van de initiatiefwet al eerder was geagendeerd, was er al een standpuntbepaling voorgelegd aan het vorige kabinet. De Ministerraad heeft op 29 september ingestemd met het bijgevoegde standpuntbepaling.
- Inschatting van ambtelijk SZW en ook van AZ is dat de nieuwe samenstelling van het kabinet niet leidt tot een wijziging van de standpuntbepaling. Het is ons inziens dan ook niet noodzakelijk om de nieuwe ministerraad opnieuw de standpuntbepaling voor te leggen.

3 Beslispunten

- Bent u akkoord met de bijgevoegde standpuntbepaling?
- Bent u akkoord met het niet opnieuw voorleggen van de standpuntbepaling aan de Ministerraad?

4 Kernpunten

- Het kabinet ontraadt dit initiatiefwetsvoorstel. Daarbij wordt verwezen naar het commentaar van het CPB en de Raad van State.
- Het CPB heeft eerder aangetoond dat een bodem in de rekenrente leidt tot verschuivingen van pensioengelden tussen generaties. Als de rente niet op korte termijn stijgt tot boven de gekozen bodem, is invoering van een bodem in de rekenrente ongunstig voor toekomstige gepensioneerden.
- De Raad van State wijst erop dat de tekst van het wetsvoorstel zo open is geformuleerd dat geen waarborgen bestaan om te voorkomen dat het met het FTK beoogde generatie-evenwicht als gevolg van het wetsvoorstel wordt ondermijnd. Met andere woorden: het opent de deur naar verdergaande en structurele wijzigingen van de rekenrente voor pensioenfondsen.
- Het CPB wijst er eveneens op dat invoering van een bodem in de rekenrente voor de bepaling van de verplichtingen leidt tot een discrepantie in de waarderingsgrondslagen voor beide zijden van de balans.
- Tijdens het schriftelijk overleg waren D66, CDA en VVD heel kritisch op het voorstel. De CU heeft destijds geen vragen gesteld, maar heeft zich tot op heden nooit voorstander getoond van aanpassen rekenrente.
- In het Regeerakkoord wordt de rekenrente niet expliciet genoemd, maar wordt wel gesteld dat bij de ontwikkeling van het nieuwe contract in principe wordt aangesloten bij de spelregels van de wet verbeterde premieregeling (WVP). Bij de WVP is een risicovrije rente het uitgangspunt.
- Een dossier voor het plenaire debat volgt later.

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
14 november 2017

Onze referentie
2019-0000145544

RUBRICERING
Minister

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Contactpersoon
10.2e

T 06
@minszw.nl

Datum
30 mei 2018

Onze referentie
2019-0000145517

nota

Voorbereiding bwo vernieuwing pensioenstelsel 1
juni

Akkoord SG/DG

1 Status nota

Ter beslissing
Ter voorbereiding

2 Aanleiding

Op vrijdag 1 juni is er een overleg met de MP, MFIN, MSZW, MEZK, MLNV en MBZK over de vernieuwing van het pensioenstelsel. Aanleiding is het voorstel van sociale partners en het beoogde informele overleg met sociale partners. U wordt ambtelijk bijgestaan door ^{10.2.E}.

3 Beslipunten/advies/beslistermijn

- Graag uw akkoord op de verzending van het bijgaande memo aan de bewindspersonen. Het memo dient uiterlijk donderdagochtend 31 mei verzonden te worden.
- Het overleg dient als voorbespreking op het informele overleg met de sociale partners. In deze nota treft u een spreeklijn aan ten behoeve van het overleg.

4 Spreeklijn

In de vorige vijfhoek hebben we met elkaar afgesproken om op korte termijn een informeel gesprek te organiseren met sociale partners. Daarvoor was er behoefte aan een zogenaamd 'knoppenmemo'. Dat ligt er nu.

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
30 mei 2018

Onze referentie
2019-0000145517

We hebben allemaal de Telegraaf kunnen lezen: het ligt nu ook op straat dat sociale partners er met elkaar uit zijn. Voor de duidelijkheid: wij hebben zelf nog steeds geen tekst. Over de tweede pijler zijn we technisch bijgepraat door sociale partners maar wat er staat over de AOW, zzp en de voorwaarden voor afschaffen van de doorsneesystematiek is ook voor ons nieuw. We zullen er bij sociale partners dus ook op aandringen dat we meer helderheid nodig hebben. Anders is het lastig praten.

Dit verandert op zich niets aan ons doel en inzet voor het informele overleg met sociale partners. Dat gesprek moet vooral gezien worden als procesinterventie om het proces te bespoedigen. Dat we het niet meer alleen aan de SER over laten betekent niet dat de SER geen rol meer heeft. Het is belangrijk dat kroonleden ook hun rol pakken in het zorgen voor verbeteringen. Wij wisselen onze ideeën over de knoppen ook met hen uit en zij zien dezelfde mogelijkheden voor verbetering.

Het doel van het gesprek is om elkaar diep in de ogen te kijken om te zien of er voldoende basis is om met elkaar verder te praten. Daarbij willen we open zijn over wat het speelveld is. Zonder daarbij teveel in de details te treden.

De hoofdboodschap die we willen afgeven is dat er verbeteringen nodig zijn om hun voorstel dichter bij het regeerakkoord te krijgen. Als er voldoende verbeteringen zijn dan heeft het kabinet ook wat te bieden op het gebied van bijv. de AOW zoals we met elkaar eerder gewisseld hebben in het mandaat. Tegelijkertijd moet ook duidelijk zijn dat wat het kabinet te bieden heeft ook niet zonder pijn is.

Inhoudelijk komt het voorstel deels tegemoet aan het regeerakkoord. Zo wordt de doorsneesystematiek afgeschaft en is het nieuwe contract een premieovereenkomst waarbij sociale partners vasthouden aan de risicovrije rente.

**Directie
Arbeidsverhoudingen**
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
30 mei 2018

Onze referentie
2019-0000145517

Wat betreft de verbeterpunten zie ik drie hoofdpunten:

- Persoonlijke potjes: deze zitten niet in het voorgestelde contract van sociale partners. Ik denk dat we realistisch moeten zijn dat de vakbeweging niet meegaat in persoonlijke potjes in een nieuw contract. Tegelijkertijd betekent dit niet dat het stelsel niet persoonlijker wordt. Pensioenfondsen kunnen namelijk ook overstappen naar de bestaande premieregeling waar wél sprake is van persoonlijke pensioenopbouw. Dit wordt makkelijker door het afschaffen van de doorsneesystematiek. Dit vraagt wel om goede afspraken met sociale partners in de communicatie hoe we dit neerzetten. Ook zit in het voorstel de ruimte voor meer keuzevrijheid.
- Goede governance: de afgelopen 10 jaar is het stelsel erg kwetsbaar geweest voor discussies over verdeling van het geld. Steeds als het slecht ging ontstond de neiging om de regels aan te passen. Doordat in het door sociale partners voorgestelde nog steeds sprake is van een collectieve pot hou je het risico op discussie over de verdeling daarvan. Het is dus belangrijk dat we complete, vooraf bepaalde spelregels afspreken over de verdeling van het vermogen waar sociale partners zich ook aan committeren. Dat gaat bijvoorbeeld over het spreiden van schokken maar ook over de (risicovrije) rekenrente.
- Doorschuiven van tekorten:
 - o Noodzakelijk is dat er een rem komt op het doorschuiven van tekorten zodat pensioenfondsen niet te ver financieel kunnen wegzakken. Sociale partners lijken zich dat ook te realiseren maar willen tegelijkertijd zoveel mogelijk winst van intergenerationele risicodeling om pech- en gelukgeneraties te

voorkomen. Hier is dus met name de vraag waar je de grens legt.

- o Sociale partners willen ook dat tekorten kunnen worden doorgeschoven naar toekomstige deelnemers van een fonds. Dit geeft discontinuïteitrisico's aangezien de toekomstige instroom onzeker is (crisis, vergrijzing) en zet bovendien het draagvlak bij jongeren onder druk. In de huidige premiereregelingen is het ook in de collectieve fase niet mogelijk om tekorten door te schuiven naar toekomstige generaties. Sociale partners zullen hier echter waarschijnlijk wel sterk aan hechten.

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
30 mei 2018

Onze referentie
2019-0000145517

Ten aanzien van zfp'ers is het nog onduidelijk wat sociale partners precies voorstellen. Het is belangrijk om eerst te horen wat ze precies voorstellen voordat we hier een oordeel over kunnen vellen.

Graag hoor ik of jullie je kunnen vinden in deze boodschap en of we hiermee het gesprek kunnen ingaan.

	1999	2000	2001	2002
Totaal activa	469.440	481.556	474.637	442.734
OPF				
BPF				
BRF				
	Directe beleggingsopbrengsten (bruto)			
1.3.1	Dividend			
1.3.2	Interest			
1.3.3	Overige (huur, pacht, etc.)			
1.3	Totaal directe beleggingsopbrengsten (bruto)	17.633	16.745	15.945
	Indirecte beleggingsopbrengsten			
1.4.1	Vastgoed			
1.4.2	Aandelen			
1.4.3	Vastrentende waarden			
1.4.4	Overig			
1.4	Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	-5.627	-28.294	-51.281
	Totaal beleggingsopbrengsten	12.006	-11.549	-35.336
	%	2,56	-2,40	-7,44
w.v.	direct	3,76	3,48	3,36
w.v.	indirect	-1,20	-5,88	-10,80
w.v.	Vastgoed			
	Aandelen			
	Vastrentende waarden			
	Overig			

2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
496.750	553.069	640.346	746.356	717.984	604.680	693.457	774.388
				208.103	178.714	195.071	210.348
				490.222	408.807	479.306	543.735
				19.659	17.158	19.079	20.304
				7.241	7.117	5.295	5.177
				11.323	12.444	15.209	14.329
				1.683	771	156	2.919
15.366	15.353	16.565	16.679	20.246	20.332	20.660	22.424
				-3.309	-15.941	-405	5.632
				9.908	-120.459	52.103	34.721
				-11.728	2.936	14.119	13.015
				9.361	1.238	903	4.207
30.647	33.436	59.203	33.764	4.232	-132.226	66.721	57.575
46.013	48.789	75.768	50.443	24.478	-111.894	87.381	79.999
10,39	9,82	13,70	7,88	3,28	-15,58	14,45	11,54
3,47	3,09	3,00	2,60	2,71	2,83	3,42	3,23
6,92	6,73	10,70	5,27	0,57	-18,42	11,03	8,30
					-2,22	-0,07	0,81
					-16,78	8,62	5,01
					0,41	2,33	1,88
					0,17	0,15	0,61
				Rendement vastrentend!			
				totaal	0,02	0,05	0,04
				direct (intere	0,017	0,025	0,021
				indirecte (ver	0,0041	0,0233	0,0188

2011	2012	2013	2014	2015	2016
831.280	947.558	983.404	1.164.143	1.175.913	1.290.793
224.817	247.476	249.928	293.580	288.513	309.262
584.891	675.876	708.981	841.400	858.338	949.904
21.573	24.206	24.495	29.163	29.062	31.628
5.931	7.058	4.304	8.537	9.842	6.265
14.239	15.457	17.983	15.838	15.841	15.118
1.511	2.894	2.286	2.588	3.123	2.016
21.681	25.409	24.573	26.963	28.806	23.399
43	5.627	-410	12.073	11.187	7.816
-18.272	35.342	48.307	38.281	19.396	40.983
33.340	38.241	-33.374	75.743	-19.078	35.955
17.671	7.037	-6.816	24.526	-21.993	12.332
32.783	86.247	7.708	150.623	-10.488	97.086
54.464	111.656	32.281	177.586	18.318	120.485
7,03	13,43	3,41	18,06	1,57	10,25
2,80	3,06	2,59	2,74	2,47	1,99
4,23	10,38	0,81	15,32	-0,90	8,26
0,01	0,68	-0,04	1,23	0,96	0,66
-2,36	4,25	5,10	3,89	1,67	3,49
4,31	4,60	-3,52	7,70	-1,64	3,06
2,28	0,85	-0,72	2,49	-1,89	1,05
0,06	0,06	-0,02	0,09	0,00	0,04
0,018	0,019	0,019	0,016	0,014	0,013
0,0431	0,0460	-0,0352	0,0770	-0,0164	0,0306

(2008 t/m 2016)	(2000 t/m 2006)	(2000 t/m 2016)	
7,13	4,93	6,00	Gemiddelde beleggingsopbrengsten
2,79	3,25	2,98	directe opbrengsten
4,33	1,68	3,02	indirecte opbrengsten
0,22		n.b.	vastgoed
1,43		n.b.	aandelen
2,13		n.b.	vastrentend
0,55		n.b.	overig
0,0392			
0,0180			
0,0213			

346 RR

exemplaar minister retour
/zonder opmerking
/niet ondertekend
overgedragen a/d.....
d.d.: 17/1 W

Minister

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid
Contactpersoon
10.2e

@minszw.nl

Datum
16 januari 2018

Onze referentie
2018-0000007236

Handwritten notes: 10.2e, 10.2e, 2. Gerekend, 3. CXLVI op status, 2. Verwijzen negatieve buffer!

nota

Vervolgafpraak pensioenen DNB/FIN/SZW
vernieuwing pensioenstelsel

Akkoord SG/DG

1 Status nota

Ter voorbereiding

2 Aanleiding

Woensdag 17 januari, van 14.30 tot 15.00 uur, heeft u een vervolgafpraak met de bestuurders van DNB (10.2e) en de bewindslieden van FIN over het onderwerp pensioenen. Ambtelijke ondersteuning wordt verzorgd door 10.2e en 10.2e. Er heeft vooroverleg plaatsgevonden met de bewindslieden van FIN op 11 januari.

Handwritten notes: * eind maart eichtig akkoord, laten bestaan!

3 Agenda

- 1. Stand van zaken
 - a) Financiële positie pensioenfondsen
 - b) Polder/SER
 - c) Berekeningen SER
- 2. Huiswerk carrots en sticks
- 3. Strategie en communicatie

Handwritten notes: Druk op de laatste herden!!

Handwritten notes: Red lines (x) (x)

4 Toelichting

Financiële positie pensioenfondsen

- DNB zal een korte presentatie geven over de financiële positie van de pensioenfondsen. In deze presentatie zullen ze vooral focussen op de verwachting voor de toekomst aan de hand van 5 scenario's (zeer negatief, negatief, gemiddeld, positief, zeer positief).
- In 2017 zijn de dekkingsgraden fors gestegen, maar uit de analyses blijkt dat de financiële positie van de fondsen kwetsbaar blijft.
- In een gemiddeld scenario is er een klein aantal deelnemers (ruim 100K) dat vermoedelijk getroffen wordt door een MVEV-korting. Deze korting speelt als fondsen vijf jaar aaneengesloten een dekkingsgraad hebben onder de MVEV-grens (104,2%). In de positieve scenario's is deze korting zeer beperkt, terwijl in de negatieve scenario's het aantal deelnemers dat door een korting getroffen kan worden kan oplopen tot 5 mln (negatief) of zelf 10 mln (zeer negatief).

Handwritten notes: 10.2e, uit dag 1 om

- Ook de kans op indexatie voor de verschillende scenario's is doorgerekend. In een gemiddeld scenario is de verwachting dat een groot deel van de deelnemers (circa 10 mln) de komende drie jaar cumulatief 1% toeslag krijgt. Alleen in de positieve scenario's kunnen vrijwel alle deelnemers de komende jaren weer indexatie verwachten. Bij slecht weer is het aantal deelnemers en de hoeveel indexatie naar verwachting beperkt.
- DNB zal op basis van deze cijfers benadrukken dat de financiële positie van pensioenfondsen kwetsbaar blijft. Het is vanuit de rol van DNB (prudentieel toezicht) begrijpelijk dat zij hierop de nadruk leggen. Tegelijkertijd kan op grond van deze cijfers worden betoogd dat in een gemiddeld scenario het aantal fondsen dat te maken krijgt met een MVEV-korting beperkt blijft, terwijl het aantal deelnemers dat geleidelijk aan (beperkte) indexatie krijgt weer toeneemt. Kortom: op basis van deze cijfers is evengoed te stellen dat het de goede kant op gaat (wat voor sommige fondsen en belangengroepen de nut en noodzaak voor vernieuwing van het stelsel zal verminderen).

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
16 januari 2018

Onze referentie
2018-0000007236

Mediaoptreden DNB

- U kunt bespreken wat een verstandige mediastrategie is voor DNB. DNB heeft binnenkort verschillende mediamomenten waarop ze iets over de vernieuwing van het pensioenstelsel kunnen zeggen. Zo zit ^{10.2.e} binnenkort in Buitenhof. Wat ons betreft is het goed als DNB aangeeft dat met de stijgende dekkinggraden de noodzaak voor hervorming niet weg is. Tegelijkertijd is het niet handig als DNB de SER voor de voeten loopt door te expliciet in te gaan op de wenselijke invulling van onderdelen van het SER-advies.

Overig

- Voor de overige agendapunten zijn vanuit SZW een aantal memo's opgesteld die zijn gedeeld met Financiën en DNB. Deze memo's vindt u in de bijlage en heeft u eerder gezien voor de voorbespreking met de bewindslieden van FIN.
- Stand van zaken: ten opzichte van het vorige overleg met Financiën en DNB is de voornaamste verandering dat met de brief voor de begrotingsbehandeling van SZW is aangegeven dat een breed sociaal akkoord er niet in zit en het kabinet zich richt op verschillende routes. Binnen de SER wordt wel verder gewerkt aan een conceptadvies en een breder beeld van de berekeningen maar er zijn nog geen nieuwe versies hiervan binnen de SER besproken.
- Carrots en sticks: in de memo's worden verschillende wortels en stokken op een rijtje gezet die gebruikt kunnen worden om sociale partners te bewegen tot een deal. DNB lijkt wel enthousiast te zijn over de stokken, maar niet over het inzetten van de wortels. Uit het vooroverleg met de bewindspersonen van Financiën kwam naar voren dat zowel FIN als wij sceptisch zijn over de mogelijkheden voor het inzetten van deze wortels en stokken.
- Strategie en communicatie: voor het begin van dit jaar blijft de strategie om maximaal in te zetten op het spoor van het regeerakkoord om met sociale partners tot overeenstemming te komen. Dat blijft dus ook de insteek voor de overleggen met Financiën en DNB. Tegelijkertijd denken we zelf intern wel na over mogelijke alternatieven mocht het niet mogelijk zijn om tot een akkoord te komen.

276 dk

m

RUBRICERING
Minister

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Contactpersoon

10.2e

T

@minszw.nl

Datum

15 januari 2019

Onze referentie

2019-0000006221

nota

Pleniar debat dubliek Van Rooijen

Akkoord SG/DG

1 Status nota

Ter voorbereiding

2 Aanleiding

- Het initiatiefwetsvoorstel van Van Rooijen (50Plus) beoogt de rekenregels voor pensioenfondsen aan te passen. De kern van het wetsvoorstel is dat fondsen gedurende het door de ECB gevoerde opkoopbeleid tijdelijk met een hogere rekenrente mogen rekenen. Dit met het doel kortingen in 2020 te voorkomen.
- In januari en maart heeft (verdeeld over drie dagen) de eerste termijn van de behandeling van de initiatiefwet plaatsgevonden. Op 22 mei was de tweede termijn van de Kamer. Daarbij hebben de fracties aangegeven hoe ze tegenover dit wetsvoorstel staan en is door twee partijen een motie ingediend.
- Donderdag 17 januari van 16.30 tot 18.00 uur is de dupliek, waarbij de indiener reageert op de inbreng van de Kamer in de tweede termijn. U bent daarbij aanwezig als adviseur en zal in ieder geval een oordeel moeten geven over de moties die zijn ingediend tijdens de tweede termijn van de Kamer.

3 Beslispunten/advies/beslistermijn

- U kunt kennisnemen van het bijgevoegde dossier.

Bijlagen

- U kunt kennisnemen van het bijgevoegde dossier.
- Dossier dupliek initiatiefwet van Van Rooijen
- Initiatiefwet Van Rooijen
- Memorie van Toelichting Initiatiefwet Van Rooijen
- Verslag 2^e termijn Kamer (22 mei)
- Motie Grashoff (verzoekt het kabinet om het FTK nader te laten evalueren door deskundigen en sociale partners en met opties te komen voor mogelijke aanpassingen van het FTK)

- Motie Van Kent (verzoekt het kabinet om te (laten) onderzoeken welke wijzigingen van de rekenrente mogelijk zijn en om de gevolgen daarvan in kaart te brengen).

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
15 januari 2019

Onze referentie
2019-0000006221

2611

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Minister

exemplaar minister retour
~~met~~/zonder opmerking
~~van~~/niet ondertekend
overgedragen a/d.....
d.d.: 21/3 W

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Contactpersoon
10.2e

T 06
@minszw.nl

Datum
15 maart 2018

Onze referentie
2018-0000052709

nota

Telefonisch gesprek ^{10.2e} 20/3

Akkoord SG/DG

1 Status nota

Ter voorbereiding

2 Aanleiding

Op dinsdag 20 maart van 15:30 – 16:00 heeft u een telefonische afspraak met ^{10.2e} van DNB. Dhr. ^{10.2e} wil met u spreken over de ontwikkelingen in de SER en de zorgen die bij DNB leven over de mogelijke invulling van het beoogde nieuwe contract.

3 Advies

- ^{11 (pbo)}

•

4 Kernpunten

- Met de eind vorig jaar uitgelekte berekeningen van de Pensioenfederatie is het beeld ontstaan dat het beoogde SER-contract niet goed scoort qua resultaten.
- De afgelopen maanden hebben deskundigen van CPB, DNB, Netspar en Pensioenfederatie de mogelijkheden qua invulling van het beoogde SER-contract bekeken met als doel dit beeld weg te nemen.
- De algemene conclusie van de deskundigen is dat verbetering van de resultaten mogelijk maar dat tegelijkertijd berekeningen nimmer uitsluitel zullen geven over hét ideale contract. De afruil blijft dat méér (intergenerationele) risicodeling de resultaten verbetert maar ook het contract minder persoonlijk maakt.

• 11 (pbo)

•

•

•

(

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
15 maart 2018

Onze referentie
2018-0000052709

Bijlage: duiding bij ABP/APG-variant

Variante op hoofdlijnen

- Er is bij de variant van ABP/APG niet sprake van één specifieke invulling maar van een concept waarbij het mogelijk is om te schuiven van meer naar minder (intergenerationele) risicodeling. In het ene extreem is de risicodeling vergelijkbaar met de I-B-variant van de SER (uitkeringsovereenkomst zonder zekerheidsmaatstaf) en bij het andere extreem met risicodeling in de IV-B-variant van de SER (persoonlijke potjes met een collectieve uitkeringsfase). De essentie van de variant is dat er sprake is van een uniform beleggingsbeleid wat vervolgens individueel wordt toebedeeld.
- Bij een invulling die sterk lijkt op I-B krijg je als deelnemer jaarlijks rechtstreeks in je persoonlijk potje een rendement wat nodig is om je nominale pensioenverplichting te dekken (op basis van de risicovrije rente) en stroomt het overige rendement in de buffer. Van de buffer gaat jaarlijks 1/10 naar de persoonlijke potjes.
- Bij een andere invulling van de variant is er sprake van een mix. Je krijgt een rechtstreeks rendement bijgeschreven in je persoonlijk potje wat lifecycle afhankelijk is (jong krijgt meer aandelenrisico dan oud) en het verschil tussen de optelsom van wat individueel wordt toebedeeld en het resultaat van de collectieve mix gaat naar de buffer. Jaarlijks gaat 1/10 van de buffer naar de persoonlijke potjes. Wanneer de optelsom van wat individueel wordt toebedeeld gelijk is aan het resultaat van de collectieve mix is er geen sprake van een buffer en zit je volledig in variant IV-B. Naarmate het verschil en daarmee de buffer groter wordt gaat de variant meer richting I-B.

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
15 maart 2018

Onze referentie
2018-0000052709

Voordelen van de variant

- De uitkomsten van deze variant zijn (met name bij een invulling á la I-B) vergelijkbaar met het huidige contract. Het beeld dat een nieuw SER-contract te slecht uitkomt in met name slechtweersscenario's wordt daarmee weggenomen.
- Voor pensioenfondsen is het een voordeel dat zij kunnen blijven werken met een uniform beleggingsbeleid. Veel fondsen ervaren het overstappen naar een life-cycle beleggingsbeleid als een (te) grote stap. *Waarom?*
- Voor de vakbeweging is het een voordeel dat (bij een invulling á la richting I-B) dezelfde mate van risicodeling behouden kan blijven als in het huidige contract en daarmee het collectieve karakter meer behouden blijft.
- De vormgeving van het contract geeft pensioenfondsen de flexibiliteit om meer of minder aan (intergenerationele) risicodeling te doen door meer of direct aan de persoonlijke potjes toe te rekenen.

Nadelen en risico's van de variant.

- Bij een invulling waarbij de risicodeling en daarmee het collectieve karakter vergelijkbaar is met het huidige contract kan de variant moeilijk gezien worden als een contract met persoonlijke potjes.
- Naarmate er meer sprake is van een buffer en intergenerationele risicodeling spelen ook dezelfde nadelen als bij het huidige contract een rol. Er blijft een risico op politieke discussies over de verdeelregels (risicovrije rente) en op discontinuïteitsrisico's doordat de buffer (sterk) negatief kan worden. Door het ontbreken van de

vereiste van het minimaal vereist eigen vermogen kan de buffer in potentie meer negatief worden dan in het huidige contract. Dit vergroot het discontinuïteitrisico en kan daarmee ook het draagvlak ondermijnen.

- Het is erg onduidelijk hoe de verdeling tussen wat wordt toegeschreven in de persoonlijk potjes en wat naar de collectieve buffer gaat wordt bepaald. Het is de vraag of dergelijke verdeelregels objectief zijn vast te stellen en daarmee is er een groot risico op subjectieve parameters en herverdeling tussen generaties. Als fondsen zelf keuzes kunnen maken in de toebedeling van het rendement kan de neiging ontstaan om negatieve schokken door te schuiven naar toekomstige generaties. Het wordt dan problematisch om hier goed toezicht op te houden. Dit maakt het contract bovendien complex en weinig transparant.
- Er is nog heel veel onduidelijk. Deze onduidelijkheid lijkt de basis voor het feit dat de werkgevers en bonden mogelijk beide met de variant uit de voeten kunnen. Daarmee kan bij de uitwerking weer dezelfde discussie over persoonlijk versus collectief terugkomen.

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
15 maart 2018

Onze referentie
2018-0000052709

Van: @dnb.nl
Aan: ;
Onderwerp: [ter info] Netwerk-analyse en EVR-gebruik geaccepteerd door ESB[Encrypted using DNB TLS]
Datum: vrijdag 27 april 2018 13:12:12
Bijlagen: [image001.gif](#)

Hallo [10.2e](#) en [10.2e](#) ,

Even als heads up het bericht dat onze netwerk-analyse, toegepast op de strategische keuze van pensioenfondsen om gebruik te maken van de eenmalige verhoging risicoprofiel, is geaccepteerd voor publicatie in het ESB. Dit is een uitgeschreven tekst van de resultaten die we al met jullie deelden toen jullie met de afdeling bij DNB op bezoek waren.

We gaan nog een rondje redactioneel commentaar doen, dus ik heb nog geen exacte datum van verschijning. Maar ik hou jullie op de hoogte, mede gelet op rondetafel (waarschijnlijk voor dit artikel te vroeg) en algemeen overleg in juni, waar dit kan echo-en. En als ik een definitieve drukproef heb, dan zal ik die uiteraard ook met jullie delen.

Voor nu een goed weekend gewenst,
[10.2e](#)

[10.2e](#)
Beleidsmedewerker
Divisie Toezicht Beleid
Afdeling Pensioenfondsen

T +31 20
M +31 6

[@dnb.nl](#)

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van:
Aan:
Cc:
Onderwerp: aangepast conceptrapport evaluatie Wet aanpassing ftk
Datum: dinsdag 12 december 2017 17:35:16
Bijlagen: [SZW - Rapport evaluatie FTK \(concept - 11 december 2017\).pdf](#)

Ha **10.2e** ,

Bij afwezigheid van **10.2e** stuur ik je hierbij de nieuwe versie van het onderzoeksrapport van Willis Towers Watson. Dit is, als het goed is, het laatste concept vóór de eindversie.

10.2e en ik (en DNB) bespreken deze versie volgende week maandag met de onderzoekers. Vooruitlopend daarop willen wij hen a.s. vrijdag een reactie op hoofdlijnen sturen. Jouw/jullie (eventuele) commentaar kunnen we daarbij meenemen.

Groet,

10.2e

SZW/AV/Pensioenbeleid

06 –

1174 kd

Minister

exemplaar minister retour
~~met~~/zonder opmerking
~~met~~/niet ondertekend
overgedragen a/d.....
d.d.: 12/2 W

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid
Contactpersoon
10.2e
T 070 :
@minsw.nl

nota

Rapport evaluatie Wet aanpassing ftk

Datum
6 februari 2018

Onze referentie
2018-000019679

Bijlagen
Onderzoeksrapport WTW
Outline voor aanbiedingsbrief

Akkoord SG/DG

1 Status nota
Ter beslissing.

2 Aanleiding

Willis Towers Watson (WTW) heeft ons op 1 februari het bijgevoegde eindrapport gezonden van hun onderzoek "Evaluatie Wet aanpassing ftk". De kernvraag voor de evaluatie is in hoeverre de met de *Wet aanpassing financieel toetsingkader* beoogde doelen zijn gerealiseerd.

3 Beslispunten/advies/beslistermijn

- De uitkomsten van het onderzoek kunnen deels worden gezien in het licht van een nieuw pensioencontract. Wij adviseren u daarom pas conclusies te trekken over eventuele aanpassing van het ftk nadat de SER over een nieuw contract heeft geadviseerd, of als duidelijk is dat de SER hierover geen advies zal uitbrengen.
- Bijgevoegd is een outline voor een beleidsarme aanbiedingsbrief.
- Wilt u het rapport nog vóór het AO van 14 maart a.s. aanbieden? In dat geval wordt dit mogelijk betrokken bij het vervolg van de behandeling van het initiatiefvoorstel Van Rooijen (tijdelijke bodem in rekenrente).
- De deadline voor aanbieding aan de Tweede Kamer is 31 maart a.s.

4 Kernpunten

- Voor dit onderzoek heeft WTW gebruik gemaakt van geaggregeerde gegevens van DNB over alle pensioenfondsen. Tevens is gesproken met vertegenwoordigers van 22 pensioenfondsen die gezamenlijk een dwarsdoorsnede vormen van alle pensioenfondsen. Naast de pensioenfondsen zijn zeven andere partijen geïnterviewd (sociale partners, toezichthouders, adviseurs en wetenschappers).
- Het *algemeen oordeel* van de onderzoekers is dat de met de aanpassing van het ftk beoogde doelen grotendeels zijn gerealiseerd, maar dat hierbij wel wat kanttekeningen zijn te plaatsen.
- Hieronder zijn de belangrijkste bevindingen *per beleidsdoel* verwoord.

Gray besproken
in pensioen-
commissie
vanmiddag
OK

Voorkomen abrupte hoge kortingen, tegengaan uitstel herstelmaatregelen

- De doelstelling om hoge abrupte kortingen te voorkomen, is in hoge mate gerealiseerd. Vanaf 2015 hebben slechts twee kleine fondsen een beperkte korting moeten doorvoeren.
- WTW merkt hierbij op dat de doelstelling om herstelmaatregelen niet uit te stellen, veel minder is gerealiseerd. Herstelplannen zijn grotendeels gebaseerd op toekomstig overrendement en niet op herstelmaatregelen, afgezien van het achterwege laten van indexatie.

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
6 februari 2018

Onze referentie
2018-0000019679

Tegengaan spagaat in beleggingsbeleid

- De maatregelen waarmee is beoogd om de spagaat tussen nominale zekerheid en koopkrachtbehoud te verminderen, de doorrollende einddatum van de hersteltermijn en de mogelijkheid om het risicoprofiel eenmalig te verhogen, worden *als zodanig* positief gewaardeerd. Onduidelijk is echter in hoeverre de spagaat in het beleggingsbeleid daadwerkelijk is verminderd.
- WTW acht deze spagaat inherent aan een pensioencontract dat zowel nominale zekerheid als koopkrachtbehoud nastreeft.

Meer stabiliteit bij financiële sturing

- De financiële sturing van pensioenfondsen is door de nieuwe herstelsystematiek en de regels voor toekomstbestendige indexatie stabiel geworden. Bij een niveau van de beleidsdekkingsgraad tussen 90 en 110% wordt gekort, noch geïndexeerd.
- Wel is opgemerkt dat de beleidsdekkingsgraad de afhankelijkheid van dagkoersen minder tegengaat dan was verwacht.
- De voor het onderzoek ondervraagde respondenten zijn eensgezind in hun kritiek op de (berekeningswijze van de) reële dekkingsgraad.

Stabiele pensioenpremies

- De pensioenpremies zijn – als percentage van het loon – sinds 2015 stabiel, ondanks de gedaalde markttrente. De aangescherpte regels (verplichte opslag voor indexatie) hebben veel fondsen er niet van weerhouden om over te stappen op demping met verwacht rendement. Hierdoor zijn de premies niet of minder afhankelijk van de markttrente.
- Consequentie daarvan is dat de premiEDEKKINGSGRADEN (de feitelijke premie, gedeeld door de kostendeckende premie op basis van de rentetermijnstructuur) vanaf 2015 aanzienlijk zijn gedaald. Bij een te lage premiedeckingsgraad wordt nieuwe pensioenopbouw deels gefinancierd uit het fondsvermogen of uit toekomstig overrendement.
- WTW acht een premiedeckingsgraad die langdurig onder de actuele dekkingsgraad licht, onevenwichtig. Dit baart ook DNB zorgen. *Mij ook*

Op voorhand vaststellen financieel beleid ('compleet contract')

- De pensioenfondsen verschaffen hun deelnemers vooraf meer duidelijkheid over de verdeling van financiële mee- en tegenvallers.
- Wel vindt een deel van de fondsen dat het wettelijke kader hun discretionaire ruimte te zeer heeft ingeperkt, bijvoorbeeld hun bevoegdheid om te indexeren of om kortingen ongedaan te maken.
- Bijna alle respondenten zijn positief over het verplichte overleg met sociale partners en fondsorganen over de risicohouding, de kans dat het door partijen beoogde pensioenresultaat niet wordt gerealiseerd met het toegepaste beleggings- en premiebeleid.

- De meeste fondsen zijn echter negatief over de vormgeving van het instrument op basis waarvan dat overleg moet worden gevoerd, de haalbaarheidstoets. Andere respondenten zijn hierover minder negatief.
- WTW onderschrijft een deel van de kritiek op de haalbaarheidstoets, maar acht deze in opzet een goed bruikbaar instrument.

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
6 februari 2018

Onze referentie
2018-0000019679

> Retouradres Postbus 90801 2509 LV Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 1 A
2513 AA S GRAVENHAGE

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
Parnassusplein 5
T 070 333 44 44
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

Onze referentie
2018-0000019714

Bijlagen
Rapport Evaluatie Wet
aanpassing financieel
toetsingskader

Datum

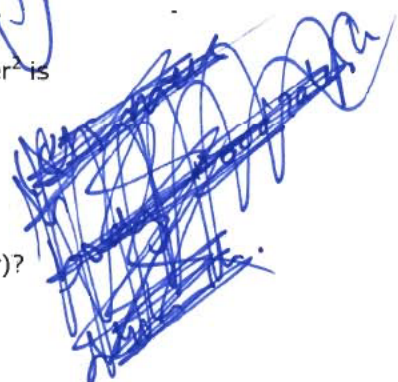
Betreft Aanbieding rapport Evaluatie Wet aanpassing financieel toetsingskader

Graag
bespreken

De Wet aanpassing financieel toetsingskader¹ is op 1 januari 2015 in werking
getreden. Naar aanleiding van een motie van het lid van de Eerste Kamer Ester² is
in 2017 onderzocht in welke mate de met deze wet beoogde effecten zijn
gerealiseerd. Het onderzoek is in mijn opdracht uitgevoerd door Willis Towers
Watson. Hierbij bied ik u het onderzoeksrapport aan.

Opzet inhoudelijk deel brief:

- Wat is onderzocht (de aanpassingen in 2015), en wat niet (rekenrente, ufr)?
- Hoe is het onderzoek uitgevoerd?
- Wat zijn de belangrijkste bevindingen? (per beleidsdoel 1 of 2 alinea's)
- Algemene conclusie onderzoek
- Beleidsmatige conclusies SZW:
 - Herstelsystematiek en indexatieregels hebben sterke samenhang met de verdeling van mee- en tegenvallers in het nieuwe pensioencontract. Als evaluatie aanleiding vormt voor aanpassing, dan in lijn met dat nieuwe contract. Daar niet op vooruitlopen.
 - Datzelfde geldt voor beleggingsbeleid. Voor zover er nog sprake is van belemmeringen hangen deze samen met aard huidige contract.
 - Financiële sturing fondsen stabiel, maar instrumenten (beleidsdekkingsgraad en reële dekkingsgraad) zijn niet optimaal. Aankondiging overleg met veld en toezichthouders over reikwijdte beleidsdekkingsgraad en nut en noodzaak (en definitie) reële dekkingsgraad. (ook i.r.t. communicatie?)
 - Stabiele premies zijn na de aanpassing van het ftk mogelijk gebleven, ook bij fondsen met een dekkingstekort. Voor gedempte premies is bovendien een meer prudente indexatieopslag ingevoegd. Door de sterke daling van de marktrente is de spanning inzake de bekostiging van nieuwe pensioenopbouw in uitkeringsovereenkomsten echter toegenomen. Begrip voor wenselijkheid stabiele premies, maar premies ver onder de kostprijs zorgen voor discussies over het financiële evenwicht binnen fondsen. Premiestabiliteit past beter bij ander soort contract, waarin financiële risico's op voorhand helder aan de deelnemers zijn toebedeeld.
 - Compleet contract wordt nageleefd en gewaardeerd, wel veel onvrede over vormgeving instrument haalbaarheidstoets. Aankondiging overleg met veld en toezicht over haalbaarheidstoets.

algemene
passage
samenloop
nieuw contract
+
andere regels
nodig bij
nieuw contract
(verwachtingen-
management?)

+ verdelt
Staten-Generaal?

¹ Wet van 17 december 2014, Staatsblad 2014, 567

² Kamerstukken I 2014/15, 33972, nr. L

- Proces: wanneer wordt TK geïnformeerd over uitkomsten aangekondigd overleg.

De Minister van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

→ of
nog
va sure

Datum

Onze referentie
2018-0000019714

W. Koolmees

2122 Rf

exemplaar minister retour
met/zonder opmerking
wel/niet ondertekend
overgedragen a/d.....
d.d.: 5/3 W

Minister

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Contactpersoon
10.2e

T
@minszw.nl

Datum
1 maart 2018

Onze referentie
2018-0000044415

nota

Aanbieding rapport evaluatie Wet aanpassing
financieel toetsingskader

Akkoord SG/DG

1 Status nota

Brief ondertekenen

2 Aanleiding

De afgelopen maanden is de Wet aanpassing financieel toetsingskader geëvalueerd door Willis Towers Watson (WTW). Deze evaluatie is eerder met u besproken. Daarbij is afgesproken een beleidsarme aanbiedingsbrief op te stellen die voorafgaand aan het Algemeen Overleg pensioenonderwerpen (gepland op 14 maart) naar de Kamer wordt verstuurd.

3 Beslispunten/advies/beslistermijn

- U wordt gevraagd de (gelijkluidende) brieven voor de Eerste en Tweede Kamer ondertekenen en deze voor het AO pensioenonderwerpen van 14 maart aan de Kamer te zenden.
- Op dezelfde dag (voorafgaand aan het AO) vindt de tweede termijn van de behandeling van het wetsvoorstel van Rooijen over de bodem in de rekenrente plaats.
- Overwogen kan worden de evaluatie van de aanpassing van het ftk gelijktijdig met de evaluatie wet versterking bestuur pensioenfondsen uit te sturen.

4 Kernpunten

- In de aanbiedingsbrief worden kort de doelen en belangrijkste maatregelen van de wet aanpassing ftk geschetst. Hierbij is ook aangegeven dat de evaluatie geen betrekking heeft op de onderdelen van het ftk die niet zijn gewijzigd of ingevoerd met de wet.
- Per beleidsdoel zijn de belangrijkste bevindingen van de onderzoekers weergegeven. Overall is de conclusie van de onderzoekers dat een meerderheid van de respondenten tamelijk positief is over de in 2015 doorgevoerde aanpassing van het ftk, maar dat enkele maatregelen onvoldoende effectief zijn gebleken.

- zie opm op P.2
iets meer tekst over
anathan blei
die parameters
die los staat van WTK.
(= verwachting management)

+ altijd om
de 5 jaar?
doe
more!

- In de aanbiedingsbrief wordt een onderscheid gemaakt tussen de resultaten van het onderzoek en een duiding van de resultaten. De resultaten worden als volgt geduid:
- De uitkomsten van het onderzoek wijzen uit dat de beoogde doelen in belangrijke mate zijn gerealiseerd.
 - Kortingen zijn vanaf 2015 nauwelijks aan de orde geweest, ondanks de slechte financiële positie van de fondsen. Keerzijde daarvan is dat fondsen kunnen afzien van herstelmaatregelen, waardoor het doel om uitstel van herstelmaatregelen minder is gerealiseerd.
 - De premies zijn stabiel gebleven. Dat is vanuit economisch perspectief wenselijk, maar heeft als keerzijde dat deze onvoldoende kostendekkend zijn, wat, als dat langdurig wordt volgehouden, op gespannen voet staat met de eis van evenwichtige afweging van belangen.
- De aangepaste herstelsystematiek, de regels voor toekomstbestendige indexatie en voor premiestelling gaan in de kern over de verdeling van financieel mee- en tegenvallers over leeftijdscohorten. Enkele vragen die het onderzoek van WTW voor deze thema's oproept, hangen nauw samen met de beoogde vernieuwing van het stelsel. Daarom wordt in de brief aangegeven dat deze vragen worden betrokken bij de voorstellen voor de inrichting van een nieuw pensioenstelsel.
- Het onderzoek laat ook zien dat vrijwel alle respondenten kanttekeningen plaatsen bij enkele minder fundamentele aspecten van het ftk (vormgeving haalbaarheidstoets, berekening reële dekkingsgraad en reikwijdte van de beleidsdekkingsgraad). In de brief stelt u dat u voornemens bent om, in overleg met de fondsen en toezichthouders, te onderzoeken hoe deze maatregelen effectiever en doelmatiger kunnen worden ingericht. U wilt de Kamer dit najaar informeren over de uitkomsten van dit overleg.
- Tot slot meldt u dat eind dit jaar de voorbereidingen voor de commissie parameters worden getroffen, zodat de commissie het kabinet hierover in 2019 kan adviseren.
- De brief is ambtelijk afgestemd met DNB, CPB en FIN. AZ en EZK zijn over de brief geïnformeerd.

Directie
Arbeidsverhoudingen
 Afdeling Pensioenbeleid

Datum
 1 maart 2018

Onze referentie
 2018-0000044415

*Wanneer
 was de
 laatste cij. Pae?*

> Retouradres Postbus 90801 2509 LV Den Haag

De Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 22
2513 AA S GRAVENHAGE

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
Parnassusplein 5
T 070 333 44 44
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

Onze referentie
2018-0000044421

Bijlagen
Rapport Evaluatie Wet
aanpassing financieel
toetsingskader

Datum

Betreft Aanbieding rapport Evaluatie Wet aanpassing financieel toetsingskader

De Wet aanpassing financieel toetsingskader¹ (verder: de wet) is op 1 januari 2015 in werking getreden. Naar aanleiding van een motie van het lid van de Eerste Kamer Ester² is eind 2017 onderzocht in welke mate de met deze wet beoogde effecten zijn gerealiseerd. Hierbij bied ik u het rapport aan van dit onderzoek, dat in opdracht van SZW is uitgevoerd door Willis Towers Watson (WTW).

De strekking van de wet is in de toelichting omschreven als "noodzakelijk onderhoud aan het financieel toetsingskader, dat geen uitstel duldt"³.

De wet had tot doel om een aantal knelpunten aan te pakken, te weten:

1. Abrupte, omvangrijke kortingen moeten zoveel mogelijk worden voorkomen, zonder noodzakelijke herstelmaatregelen uit te stellen.
2. De herstelsystematiek dient niet in de weg te staan aan een indexatiegericht beleggingsbeleid ('teggangaan beleggingsspagaat').
3. Om meer stabiliteit te bereiken bij de financiële sturing van pensioenfondsen moet worden voorkomen dat dagkoersen hierop van invloed zijn.
4. Het financieel toetsingskader moet de volatiliteit van pensioenpremies niet vergroten.
5. Pensioenfondsen moeten hun financiële beleid op voorhand duidelijk maken (een 'compleet contract'). Hiermee is beoogd aan de deelnemers duidelijk te maken dat aan pensioenopbouw risico's kleven en op welke wijze deze risico's bij hen neer kunnen slaan.

In 2010 is het toenmalige financieel toetsingskader geëvalueerd. Hieruit kwam naar voren dat de zekerheidsmaatstaf van 97,5% met de toenmalige berekeningswijze van het vereiste vermogen onvoldoende werd waargemaakt⁴. Deze uitkomst vormde aanleiding om het vereist eigen vermogen te verhogen. De berekeningswijze voor het vereist eigen vermogen is in dit onderzoek niet opnieuw meegenomen.

Met het oog op deze doelen is bij of krachtens de wet een groot aantal maatregelen doorgevoerd⁵. De belangrijkste maatregelen betreffen:

¹ Wet van 17 december 2014, Staatsblad 2014, 567

² Kamerstukken I 2014/15, 33972, nr. L

³ Kamerstukken II 2013/14, 33972, nr. 3

⁴ Kamerstukken II 2009/10, 30413, nr. 142

⁵ Een volledig overzicht en een uitgebreidere beschrijving van de maatregelen is opgenomen in bijlage 2 van het rapport.

- Wijziging van de herstelplansystematiek. Hierbij is het langetermijnherstelplan en het kortetermijnherstelplan samengevoegd tot een nieuw herstelplan met een doorrollende looptijd van maximaal 10 jaar. Dit herstelplan wordt, zolang sprake is van een reservetekort, jaarlijks geactualiseerd met steeds opnieuw een hersteltermijn van (maximaal) tien jaar. Hiermee wordt voorkomen dat schokken tegen het einde van het hersteltermijn tot abrupte maatregelen leiden.
- Een fonds dat – na toepassing van andere herstelmaatregelen – naar verwachting niet binnen de looptijd herstelt naar het vereist eigen vermogen, moet onmiddellijk een korting doorvoeren. Hiermee is beoogd uitstel van herstelmaatregelen te voorkomen.
- Om aanhoudende dekkingstekorten tegen te gaan mag een dekkingstekort (een dekkinggraad $< \pm 105\%$) maximaal vijf jaar aaneengesloten duren; vóór de aanpassing was dit maximaal drie jaar. Een korting na vijf jaar aaneengesloten dekkingstekort is onvoorwaardelijk, maar mag over maximaal 10 jaar worden gespreid.
- Invoering van de regels voor toekomstbestendige indexatie. Deze regels bepalen vanaf welke dekkinggraad een fonds mag indexeren en hoe hoog deze indexatie maximaal mag zijn. In samenhang met de aangepaste herstelplansystematiek zorgen zij voor een evenwichtige verdeling van financiële mee- en tegenvallers binnen een fonds.
- Om de invloed van dagkoersen op de financiële sturing tegen te gaan is de beleidsdekkinggraad (voortschrijdend 12-maandsgemiddelde) ingevoerd.
- Fondsen zijn verplicht jaarlijks een reële dekkinggraad vast te stellen en te rapporteren. Hiermee is beoogd inzicht te bieden in de indexatiecapaciteit van pensioenfondsen.
- Fondsen met een reservetekort werd de mogelijkheid geboden hun beleggingsrisico (eenmalig) te verhogen. Dit stelde deze fondsen in staat om hun risicoprofiel aan te passen aan het aangepaste toetsingskader. Deze verhoging kon (of kan) pas worden doorgevoerd zodra het fonds over het minimaal vereist eigen vermogen beschikt.
- Met het oog op premiestabiliteit is de bijdrage-aan-hersteleis bij het vaststellen van de premie komen te vervallen. De regels voor demping van de kostendekkende premie op basis van verwacht rendement zijn aangescherpt.
- Fondsen zijn verplicht om onderdelen van hun financiële beleid op voorhand vast te stellen. Hiermee is beoogd om deelnemers vooraf inzicht te geven in de gevolgen van financiële mee- en tegenvallers voor hun pensioen.

Datum

Onze referentie
2018-0000044421

Het onderzoek is – in lijn met de motie Ester – gericht op de effecten van de wet. Onderzocht is in welke mate de hierboven genoemde knelpunten zijn verminderd of weggenomen, alsmede welke neveneffecten zijn opgetreden. De evaluatie heeft geen betrekking op onderdelen van het financieel toetsingskader die niet zijn gewijzigd of ingevoerd met de wet.

Het financieel beleid van pensioenfondsen wordt eveneens beïnvloed door de rendementsparameters in het Besluit ftk⁶ en de ultimate forward rate, als onderdeel van de rentetermijnstructuur die door DNB wordt gepubliceerd. Deze onderwerpen zijn weliswaar (bijna) gelijktijdig met de wet ingevoerd of aangepast, maar staan daar feitelijk los van. Zij zijn daarom niet in het onderzoek betrokken. De rendementsparameters worden uiterlijk iedere vijf jaren getoetst, rekening houdend met financieel-economische ontwikkelingen. Een commissie

// + beschrijven
wat er de
wijze meer
is gebeurd,
bij welke cijfers?
(iets meer
body)

⁶ Artikel 23a Besluit financieel toetsingskader

met onafhankelijke deskundigen zal het kabinet in 2019 over de parameters adviseren. De voorbereidingen hiervoor gaan in de loop van 2018 van start.

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van geaggregeerde data van DNB over alle pensioenfondsen die in 2015 actief waren en dat nog steeds zijn. Verder heeft WTW vertegenwoordigers van 22 pensioenfondsen geïnterviewd, alsmede vertegenwoordigers van sociale partners, toezichthouders, wetenschappers en adviseurs. De 22 betrokken fondsen vormen gezamenlijk een dwarsdoorsnede van alle pensioenfondsen.

Datum

Onze referentie
2018-000004421

Resultaten onderzoek

De onderzoekers concluderen dat een meerderheid van de respondenten tamelijk positief is over de in 2015 doorgevoerde aanpassing van het ftk, maar ook dat enkele maatregelen onvoldoende effectief zijn gebleken, dan wel neveneffecten generen.

Uitgesplitst per beleidsdoel komt WTW tot onderstaande bevindingen.

1. *Voorkomen abrupte omvangrijke kortingen, tegengaan uitstel herstelmaatregelen*

- De doelstelling om abrupte, omvangrijke kortingen te voorkomen, is goeddeels gerealiseerd, ondanks de verdere daling van de rente. Vanaf 2015 hebben slechts twee kleine fondsen een bescheiden korting moeten doorvoeren.
- De doelstelling om herstelmaatregelen niet uit te stellen, is echter veel minder gerealiseerd. Pensioenfondsen baseren hun herstelplannen grotendeels op hoge toekomstige rendementen. Hierdoor kunnen zij veelal afzien van herstelmaatregelen, afgezien van het afzien van indexatie. Het is onzeker of dergelijke rendementen worden gerealiseerd.
- Met de introductie van de regels voor toekomstbestendig indexeren is het indexatiebeleid onder pensioenfondsen aanzienlijk eenvormiger geworden. De meeste fondsen zijn overgegaan op een meer terughoudend indexatiebeleid. Hoewel sommige fondsen van mening zijn dat met het oog op de grote opgelopen indexatieachterstand al bij kleiner eigen vermogen overgegaan zou moeten worden tot indexatie, kan de meerderheid zich vinden in de ingevoerde toeslagdrempel.

2. *Tegengaan spagaat bij doelstelling beleggingsbeleid*

- De meeste pensioenfondsen voeren een regeling uit die zowel nominale zekerheid nastreeft als koopkrachtbehoud (indexatie). Een spagaat in het beleggingsbeleid is inherent aan een dergelijk hybride contract. Het is aan fondsbestuurders om beide doelen vorm te geven binnen de gestelde kaders.
- Met de doorrollende einddatum van de hersteltermijn en de mogelijkheid om het risicoprofiel eenmalig te verhogen is beoogd de spagaat in het beleggingsbeleid tussen nominale zekerheid en koopkrachtbehoud te verminderen. De ondervraagde respondenten waarden deze maatregelen overwegend positief.

3. *Meer stabiliteit bij financiële sturing*

- De aanpassing van de herstelsystematiek en de regels voor toekomstbestendige indexatie hebben de financiële sturing van pensioenfondsen stabiel gemaakt. Een pensioenfonds met een beleidsdekkingsgraad tussen circa 90% en 110% hoeft de pensioenen en

aanspraken in het algemeen niet te korten, maar kan deze ook niet indexeren.

- Enkele respondenten merken wel op dat de afhankelijkheid van dagkoersen minder is beperkt dan was verwacht. Bij het opstellen van een herstelplan blijft de actuele dekkingsgraad het startpunt. WTW acht dit onvermijdelijk.
- In hun communicatie over de financiële positie legt een deel van de fondsen de nadruk op de beleidsdekkingsgraad, anderen op de actuele dekkingsgraad. De toename van het aantal maatstaven heeft volgens een deel van de fondsen tot verwarring geleid.
- De respondenten zijn eensgezind in de kritiek dat de reële dekkingsgraad weinig inzicht biedt in de indexatiecapaciteit van een fonds.

Datum

Onze referentie
2018-0000044421

4. *Stabiele pensioenpremies*

- Als percentage van het loon zijn de pensioenpremies sinds 2015 tamelijk stabiel, ondanks de sterk gedaalde marktrente. De aanscherping van de voorwaarden voor demping van de premie op basis van het verwacht rendement (verplichte opslag voor indexatie) heeft veel fondsen er niet van weerhouden om over te stappen op deze vorm van premiedemping.
- Een grote meerderheid van de fondsen is positief over het vervallen van de bijdrage aan hersteleis. Hierdoor is het ook voor fondsen met een dekkingstekort mogelijk om over te stappen op een gedempte premie. Hun premies bewegen hierdoor niet (of minder) mee met de marktrente.
- Consequentie van het bovenstaande is dat de premiedekkingsgraden (de feitelijke premie, gedeeld door de kostendeekkende premie op basis van de rentetermijnstructuur) vanaf 2015 aanzienlijk zijn gedaald. Bij een te lage premiedekkingsgraad moet de nieuwe pensioenopbouw deels gefinancierd worden uit het fondsvermogen of uit overrendement. Dit kan tot gevolg hebben dat de pensioenopbouw ontoereikend wordt gefinancierd.
- De onderzoekers geven aan dat een premiedekkingsgraad die langdurig sterk verschilt van de dekkingsgraad van het fonds, zich slecht verhoudt tot het streven naar nominale garanties en een evenwichtige belangenafweging.

5. *Financieel beleid op voorhand vaststellen ('compleet contract')*

- Sinds 2015 verschaffen pensioenfondsen hun deelnemers vooraf meer duidelijkheid over de verdeling van financiële mee- en tegenvallers.
- Een deel van de fondsen vindt dat hun discretionaire ruimte te zeer is ingeperkt. Zij willen meer beleidsvrijheid, bijvoorbeeld om pensioenen eerder te indexeren of om een korting ongedaan te maken.
- Bijna alle respondenten zijn positief over het verplichte overleg met sociale partners en fondsorganen over de risicohouding. Op basis hiervan stelt het pensioenfonds vast met welke mate van zekerheid het beoogde pensioenresultaat moet worden gerealiseerd. Dit fungeert als 'monitor' voor het financiële beleid.
- De meeste fondsen hebben echter kritiek op de vormgeving van het instrument op basis waarvan dat overleg moet worden gevoerd, de haalbaarheidstoets. De andere respondenten zijn hierover minder negatief.

Duiding resultaten

De uitkomsten van het onderzoek wijzen uit dat de met de aanpassing van het financieel toetsingskader beoogde doelen in belangrijke mate zijn gerealiseerd. Vanaf 2015 zijn er nauwelijks kortingen geweest, ondanks dat veel fondsen gedurende 2016 en 2017 lange tijd een dekkingsgraad onder de 100% hadden.

Hierbij moet worden aangetekend dat de periode van vijf jaar waarbinnen een fonds moet toegroeien naar een dekkingsgraad van $\pm 105\%$ nog niet is verstreken. De keerzijde hiervan is dat fondsen – afgezien van het achterwege laten van indexatie – kunnen afzien van herstelmaatregelen. Herstelplannen 'leunen' sterk op toekomstig overrendement. Het risico hiervan is dat, als dit rendement niet wordt geboekt, uiteindelijk zwaardere maatregelen nodig zijn.

Datum

Onze referentie
2018-0000044421

De pensioenpremies laten op macroniveau – als percentage van de loonsom – vanaf 2015 een stabiel beeld zien. Vanuit economisch perspectief zijn stabiele pensioenpremies wenselijk. De keerzijde hiervan is dat nieuwe pensioenopbouw deels uit het vermogen van het fonds wordt gefinancierd. Een dergelijke bekostiging staat, als deze langdurig wordt volgehouden, op gespannen voet met de eis van een evenwichtige afweging van belangen.

De aanpassingen van het ftk in 2015 beoogden, zoals hierboven al is gezegd, noodzakelijk onderhoud. Zij stonden los van de fundamentele vragen over de inrichting van het pensioenstelsel die op dat moment al waren onderkend. Deze vragen maken deel uit van de vernieuwing van het pensioenstelsel, waarvan de contouren in het regeerakkoord zijn geschetst, in lijn met eerdere publicaties van de SER. Enkele vragen die door dit onderzoek worden opgeroepen, hangen nauw samen met de beoogde vernieuwing. De aangepaste herstelsystematiek en de regels voor toekomstbestendige indexatie gaan in de kern over de verdeling van financiële mee- en tegenvallers over leeftijdscohorten. Voor de vernieuwing van het pensioenstelsel zijn ook de verhouding tussen pensioenambitie en premiestelling en de maatvoering en vormgeving van risicodeling binnen en tussen generaties belangrijke vraagstukken. De uitkomsten van het onderzoek die samenhangen met deze vraagstukken, wil ik daarom meenemen bij de voorstellen voor de vernieuwing van dat stelsel. Dit voorkomt dat we vooruitlopen op onderwerpen waarover de SER nog geen definitieve richting heeft bepaald en waarover het kabinet nog met sociale partners wil overleggen.

Uit het onderzoek blijkt dat het merendeel van de respondenten kanttekeningen plaatst bij enkele minder fundamentele aspecten van het aangepast financieel toetsingskader. Het gaat daarbij met name om de technische vormgeving van de haalbaarheidstoets, de berekeningswijze van de reële dekkingsgraad en de reikwijdte van de beleidsdekkingsgraad. Ik ben voornemens om, in overleg met de pensioenfondsen en toezichhouders, te onderzoeken hoe deze maatregelen effectiever en doelmatiger kunnen worden ingericht. Dit najaar zal ik u informeren over de uitkomsten van dit overleg.

De Minister van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

10.2.E

10.2.E Koolmees

12905 nk

min

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Minister

exemplaar minister retour
~~met/zonder opmerking~~
~~wel/niet ondertekend~~
overgedragen a/d.....
d.d.: g/l RV

gesprek heeft plaatsgevonden

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Contactpersoon
10.2e

T 070
@minszw.nl

Datum
19 december 2017

Onze referentie
2017-0000204867

nota

Conceptrapport onderzoek evaluatie aanpassing ftk

Akkoord SG/DG

Bijlagen
Conceptrapport Willis Towers
Watson versie 11 december

1 Status nota

Ter informatie.

2 Aanleiding

- U heeft verzocht om voor de kerst informatie te ontvangen over de evaluatie van de Wet aanpassing ftk. Bijgevoegd is de tweede conceptversie van het rapport van Willis Towers Watson (WTW).
- De komende weken zal het rapport worden afgerond.
- Vervolgens zullen we een kabinetsreactie voorbereiden die in het eerste kwartaal van 2018 aan beide Kamers kan worden aangeboden.

3 Beslispunten/advies/beslistermijn

U kunt kennismaken van deze nota.

4 Kernpunten

Proces

- SZW en DNB hebben de bijgevoegde versie op 18 december met de onderzoekers besproken.
- Na verwerking van dit commentaar levert WTW deze week een laatste conceptversie op, waarna SZW finaal commentaar zal leveren.
- WTW zal het eindrapport naar verwachting rond de jaarwisseling opleveren.

Opzet onderzoek

- Het rapport is gebaseerd op toezichtgegevens van DNB en op interviews met, respectievelijk een enquête onder vertegenwoordigers van 22 pensioenfondsen en andere respondenten (DNB, adviseurs, wetenschap, Stichting van de Arbeid).
- Kernvraag voor het onderzoek is in welke mate de met de Wet aanpassing ftk beoogde beleidsdoelstellingen zijn gerealiseerd. De evaluatie beperkt zich dus expliciet tot de aanpassingen uit 2015 en betreft niet het FTK als geheel. Zo maken ondermeer de gehanteerde discontovoet en de UFR geen onderdeel uit van de evaluatie.

Dank!

jaag een
weer doorlopen

heb hier en
deze aankomende

gemacht die
ik graag met
jullie bespreek..

10.2e

- Daarnaast is onderzocht welke neveneffecten de wet heeft gehad en is aan de respondenten gevraagd of zij 'no regret' verbeteringen zien.

Beleidsdoelstellingen aanpassing FTK:

In de evaluatie staan de volgende vijf beleidsdoelstellingen centraal die met de aanpassing van het ftk in 2015 zijn beoogd:

1. Kortingen en indexatie: Abrupte omvangrijke kortingen dienen zo veel mogelijk te worden voorkomen. Het in de tijd gespreid verwerken van mee- en tegenvallers is wenselijk. Daarbij moet tegelijkertijd worden voorkomen dat maatregelen worden uitgesteld.
2. De beleggingsspagaat: Het beleggingsbeleid dat gericht is op het realiseren van een geïndexeerd pensioen, dient niet in de knel te komen door de vaste looptijd van het langetermijnherstelplan.
3. Financiële sturing: Het is wenselijk de invloed van dagkoersen in het financieel toetsingskader te voorkomen zodat bij de financiële sturing van pensioenfondsen meer stabiliteit kan worden bereikt.
4. Premiestabiliteit: Het financieel toetsingskader dient de volatiliteit in de premie niet te vergroten. Anders gezegd, de eis dat de premie moet bijdragen aan herstel, dient te vervallen.
5. Compleet contract: Het moet op voorhand duidelijker zijn hoe tegenvallers – maar ook meevallers – worden gespreid over alle belanghebbenden. Dat vereist dat het pensioencontract meer compleet en meer transparant wordt gemaakt.

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
19 december 2017

Onze referentie
2017-0000204867

Uitkomsten op hoofdlijnen

- Kortingen en indexatie: Het doel om abrupte, omvangrijke kortingen te voorkomen, is gerealiseerd. Daarbij wordt de kanttekening gemaakt dat herstel van de solvabiliteit nu vooral leunt op hoge verwachte rendementen die in herstelplannen ieder jaar opnieuw over 10 jaar mogen worden ingeboekt. Als deze rendementen niet worden gerealiseerd, zijn mogelijk in 2020/2021 alsnog (aanzienlijke) onvoorwaardelijke kortingen nodig. Deze kortingen mogen wel over 10 jaar worden uitgesmeerd. Wel zouden veel fondsen graag zien dat het nftk meer ruimte laat om al bij lagere beleidsdekkingsgraden te mogen indexeren en in een hogere mate dan nu is toegestaan. Het nftk hanteert echter als uitgangspunt "generatie-evenwicht", waarbij de gunstigere kortingsregels voor oud die in het nftk zijn ingevoerd worden gecompenseerd door strengere indexatieregels. Die regels zijn gunstig voor jong.
- De beleggingsspagaat: Pensioenfondsen hebben meer mogelijkheden gekregen voor een indexatiegericht beleggingsbeleid (lees: meer beleggingsrisico). In de praktijk is hieraan invulling gegeven doordat een aantal fondsen de afdekking van het renterisico hebben afgebouwd.
- Financiële sturing: De invoering van de beleidsdekkingsgraad wordt als een verbetering beschouwd, maar draagt minder bij aan stabiliteit bij de financiële sturing dan gehoopt. Dit komt met name vanwege het feit dat de hoogte voor mogelijke kortingen afhankelijk is van de actuele dekkingsgraad. In aanloop naar het jaareinde resulteert dit in onzekerheid over een eventuele kortingsmaatregel. Bijna niemand ziet nut in het aanleveren van de reële dekkingsgraad bij DNB, zoals deze wettelijk is gedefinieerd in het nieuwe ftk.
- Premiestabiliteit: Het vervallen van de premiedekkingsgraadseis wordt door fondsen als positief beschouwd. Handhaven van de eis zou hebben betekend dat sommige fondsen de premie aanzienlijk hadden moeten

1 Geen langjarig
brondbeleg aandelen
lastig met te krijgen
lijkt mij.

verhogen, of de opbouw navenant hadden moeten verlagen. Keerzijde van deze maatregel is echter dat bij pensioenfondsen in tekort de nieuwe pensioenopbouw negatief kan bijdragen aan het herstel. Met name als gevolg van de rentedaling vanaf 2015 is de kostendeckendheid van de pensioenpremies fors gedaald.

- **Compleet contract:** De respondenten zijn in het algemeen positief over de effectiviteit van de maatregelen gericht op het compleet maken van het contract. Over de technische invulling van de haalbaarheidstoets zijn pensioenfondsen bijna unaniem negatief. Het nut van die jaarlijkse toets weegt naar hun oordeel niet op tegen de hoge kosten.

Standpunt DNB

- DNB is veel kritischer op de werking van het nftk dan de fondsen. Zij is - kort door de bocht - van mening dat de premies vaak te laag zijn ten opzichte van de toegezegde pensioenopbouw en dat in herstelplannen met veel te optimistische verwachte rendementen wordt gerekend.

Directie
Arbeidsverhoudingen
Afdeling Pensioenbeleid

Datum
19 december 2017

Onze referentie
2017-0000204867

prestatie
10

Van: @dnb.nl
Aan: ; ; ;
Cc: @dnb.nl
Onderwerp: Comments DNB op eerste concept eindrapport evaluatie nFTK
Datum: dinsdag 28 november 2017 20:32:46
Bijlagen: [SZW - Rapport evaluatie FTK \(concept - 17 november 2017\) v7 - commentsDNB - single column.zip](#)

Dag allen,

Bijgaand het gezipte bestand met daarin al onze comments bij het concept rapport. Het wachtwoord gaven we jullie vanmiddag al.

Hartelijke groet en prettige avond verder,

10.2e

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van:
Aan:
Cc: ;
Onderwerp: concept aanbiedingsbrief rapport evaluatie ftk 2302 (2)
Datum: woensdag 28 februari 2018 12:15:32
Bijlagen: [concept aanbiedingsbrief rapport evaluatie ftk 2302 \(2\).doc](#)

Ha **10.2e** ,

Dank voor het delen!

In algemene zin vinden we de kabinetsreactie helder geschreven. Jullie stippen mooi een aantal pijnpunten aan. Begrijpelijk(er)wijs is het stuk vrij feitelijk en procesmatig (we wachten SER af).

Zie ons commentaar in de bijlage. Nog een feitelijke vraag:

- Jullie schrijven dat schrijft dat "Als de premiedekkingsgraad over een langere periode onder de actuele dekkinggraad ligt, zijn de pensioenpremies uiteindelijk ontoereikend". Is dat nou echt zo? Is het niet zo dat als de dekkinggraad structureel op hetzelfde niveau blijft, de premie op lange termijn dekkend blijkt? En dat pas als de dekkinggraad structureel daalt, deze stelling waar is? Als de premiedekkingsgraad structureel op een gelijk niveau ligt, dan "lenen" nieuwe vermogen, zou ik zeggen.

Neem aan dat jullie ons betrekken de discussies over beleidsdekkinggraad/haalbaarheidstoets/reële dekkinggraad?

Succes met de afronding, en we blijven graag op de hoogte over het proces.

Vriendelijke groet,
10.2e

Van: @dnb.nl
Aan: ;
Cc: @dnb.nl; @dnb.nl; @dnb.nl
Onderwerp: Eerste reactie op aanvullende vragen
Datum: vrijdag 27 oktober 2017 10:04:04
Bijlagen: [Aanvullende vragen SZW-WTW bij antwoorden op kwantitatieve vragen.docx](#)
[8. Onderzoeksvragen project Evaluatie nFTK v7 \(tweede deel\) AANGELEVERD - aanvulling.docx](#)

Hallo allen,

Zie bijgevoegd de eerste slag in de beantwoording van de aanvullende vragen over de kwantitatieve antwoorden die we eerder gaven. In geel gemarkeerd zijn nog een aantal openstaande punten die we ook zo snel mogelijk invullen.

De vragen zijn beantwoord in een separaat document, en geordend in blokken van herkomst (vragen van WTW over de cijfers, vragen van SZW over de cijfers, vragen van WTW uit het interview).

Op basis van een aantal van de vragen heb ik ook aanvullingen gedaan in het document met de kwantitatieve antwoorden, in tracks weergegeven voor het overzicht. Veel van de aanvullingen betreffen ook de doorvoering van wijzigingen in grafieken in dit document.

Voor de overige vragen is ons gevoel dat het goed is voor het begrip van de cijfers om ze te hebben, maar komt het de leesbaarheid van een eindrapport niet ten goede om alle nuances en kanttekeningen daar aan toe te voegen. Tegelijkertijd laten we die afweging graag over aan de auteurs en voor zover ze de feitelijkheid van de cijfers niet schaden, hebben we geen principiële bezwaren tegen toevoeging ervan.

Hartelijke groet,

10.2e

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

WTW @DNB

- Bij vraag 2: in de 5-jaarsregeling mochten de (tussentijdse en eind-) korting toch gemaximeerd worden op 7%? Dus niet alle fondsen voldeden eind 2013 aan het MVEV?
 - Antwoord: Er was één (klein) fonds dat gespreid heeft gekort. De DG was echter al hoger dan het MVEV omdat de onvoorwaardelijke korting in 2014 én 2015 al was verwerkt in de TV. De feitelijke dekkingsgraad was waarmee al wel teruggebracht tot MVEV.
- Kan bij figuur 2 ook het aantal deelnemers worden vermeld dat potentieel wordt geraakt door de MVEV korting?
 - Antwoord: Ja dat kan. **ToDo1**
- Ligt bij figuur 3 het punt waarbij volledig mag worden geïndexeerd niet bij een te hoge DG? (gegeven huidige rente?)
 - Antwoord: Ja, zie de disclaimer die nu in een noot bij de figuur explicieter is gemaakt. Deze grafiek is alleen gebruikt om het *principe* te illustreren. Overigens zullen we nog een aangepaste versie met de huidige rente maken, maar ook dan geldt dat bij forse rentebewegingen de grafiek weer niet goed aansluit bij de feitelijke. **[To do 2]**
- Bij figuur 4 zakken de staafjes voor indexatie al vrij snel naar 2,5% en zelfs daaronder. Hebben alle fondsen binnen de herstelplannen al zicht op volledige en zelfs inhaalindexatie? Zijn deze cijfers gewogen naar fondsgrootte of ongewogen?
 - Antwoord (in dekkingsgraad-sjabloontermen): De figuur geeft M3 weer, en die ligt hoger dan het indexatiepercentage (bij $DG > 100$). In formule: $M3 = \pm \text{toeslag\%} * DG$. Een fonds met $DG = 200$, activa van 200 en TV van 100, dat 1% toeslag verleend, ziet de DG met 2 punten dalen. En de cijfers zijn gewogen naar fondsgrootte.
- Bij figuur 6. Zijn dit de KDGs zoals de fondsen die zelf rapporteren, of is voor alle fondsen de hersteltermijn gelijk getrokken? (in eerste geval is de KDG namelijk niet voor alle fondsen echt kritisch, omdat ze nog rek hebben in de hersteltermijn).
 - Antwoord: De KDG's zijn door DNB per fonds berekend/geschat o.b.v. de herstelplan-gegevens, waaronder de door het fonds bepaalde (en onderbouwde) hersteltermijn. Ter controle zijn de 'werkelijke' KDG's van de grootste 5 fondsen opgevraagd. **Als aanname is gebruikt dat fondsen het maximale rendement zullen hanteren. (ToDo 3: nog checken!)**
- Bij voetnoot 8. Dynamische hedging beleid valt binnen risicoprofiel en hoeft geen inzet van EVR. Bedoelen wij hier dat fondsen dynamisch beleid voerden, maar niet hadden vastgelegd?
 - Antwoord: Fondsen die dynamisch beleid hebben vastgelegd hoeven voor de uitvoering ervan vanuit tekort geen EVR aan te vragen. Voetnoot is daarom verwijderd.

SZW @DNB:

- Antwoord op vraag 1: is het mogelijk de exacte hoogte van de kortingen te melden (2016 en 2017)?
- Antwoord: Voor 2016 is dat mogelijk en bedraagt het gemiddelde kortingspercentage [to do 4]. Het cijfer voor 2017 is nog niet te geven omdat het voor één van de 2 betreffende fondsen nog niet bekend is (en wel bepalend voor het antwoord, ook als we slechts een range zouden willen geven).
- Antwoord op toegevoegde vraag 3: De nieuwe herstelsystematiek beoogt abrupte (hoge) kortingen te voorkomen. Voor de vergelijking oud versus nieuw ftk is daarom vooral van belang een inschatting te maken van de hoogte van de kortingen die onder 'oud' eind 2017 doorgevoerd hadden moeten worden. Dat zou afgezet kunnen worden tegen de hoogte van de (jaarlijkse) kortingen die op grond van de MVEV vanaf 2020 moeten worden toegepast (op basis van de dkg van juli 2017). Hierbij is ook de spreiding over 10 jaar van belang.
- Antwoord: we zijn het allereerst niet eens met de noodzaak om deze vraag in relatieve zin te beantwoorden. Het beleidsdoel is namelijk absoluut geformuleerd: voorkom abrupte kortingen. Toetsing ervan past dus ook in absolute zin. We begrijpen wel waarom de relatieve toetsing wenselijk is maar zien (en dat is in de tweede plaats) teveel praktische problemen om een dergelijke toets goed vorm te geven. Er lopen namelijk teveel beleidsveranderingen door elkaar in de betreffende periode.
 1. Je kunt alles constant houden, behalve de hersteltermijn. Dat is de suggestie van jullie zijde. Dan loop je evenwel tegen de effecten van ten minste drie andere wijzigingen in de spelregels aan, die je door de wijze van toetsing alle aan de verandering van de hersteltermijn toewijst.
 2. De herinstallatie van de bijdrage-aan-herstel vereiste voor de premiestelling. Impliceert in de eerste plaats dat je herstelplannen uit het verleden moet herschrijven, met dit vereiste erin opgenomen. Maar in de tweede plaats vereist het ook een veronderstelling over het wel/niet verlenen van dispensatie van die vereiste, die o.b.v. de "adempauze" kon worden verleend¹. Veronderstel je dat niemand die krijgt, dan ben je strenger dan je in werkelijkheid was geweest (en tel je meer kortingen onder de oude regels), en *vice versa*.
 3. In het nFTK werd premiedemping met verwacht rendement aangepast, door toevoeging van de indexatie-opslag. Om goed te snappen hoe dit de premiestelling beïnvloedde in de herstelplannen, zou je dit moeten bezien in combinatie met het ingeboekte verwacht rendement, inclusief de aanpassing die obv

¹ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32043-129.html>

advies tweede cie parameters werd gedaan (verwacht rendement zakelijke waarden los van vastrentend rendement).

Wat we weten is dat de PDG sindsdien fors is gezakt, dus dat herstelplannen met de nieuwe premies wsch meer kortingen laten zien als daar slechts de oude hersteltermijnen op worden toegepast. Een goede correctie vereist dat je ook de premies op basis van de oude regels opnieuw berekent, en veronderstelling doet over aantallen en types fondsen die toch van premieberekenningswijze zouden veranderen.

4. Het overrendement in de herstelplannen kon toenemen, door de combinatie van een gedaalde rente (dat is als exogene factor gewoon over te nemen) en de ontkoppeling van rendementen op zakelijke en vastrentende waarden. Rekenen met de nieuwe overrendement en slechts de oude hersteltermijnen zou het aantal kortingen onterecht te laag inschatten (en de meetfout toewijzen aan de wijziging van de hersteltermijn).
5. In 2015 werd de UFR aangepast. Dit lijkt ook als exogene factor gewoon over te nemen in een relatieve vergelijking.

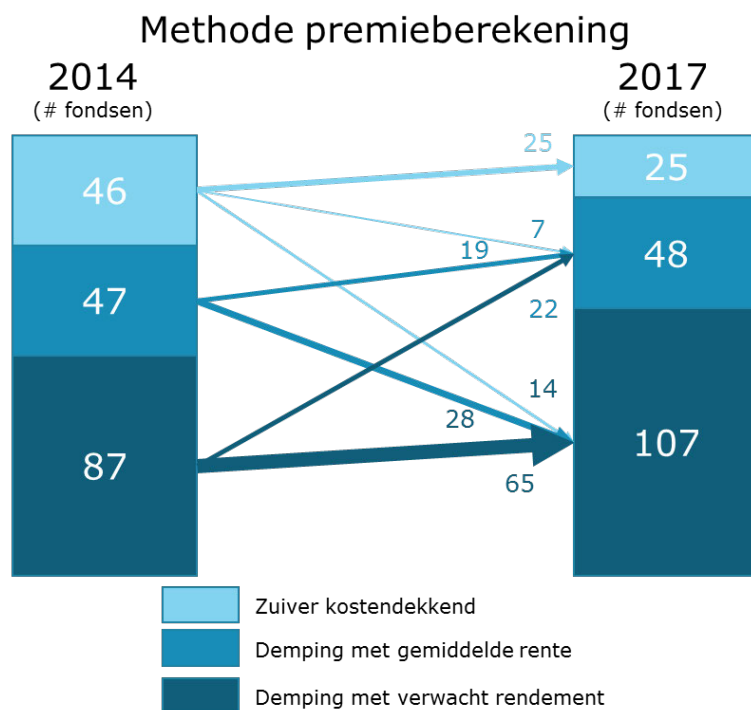
Bijdrage-aan-herstel, indexatie-opslag, wijziging van overrendement zijn factoren die een relatieve vergelijking op zijn best zeer ingewikkeld maken, maar in de praktijk waarschijnlijk zelfs onmogelijk, omdat je allerlei aanvullende veronderstellingen moet doen over fondskeuzes. Dit speelt bij meer vergelijkingen, maar in het geval waar het aantallen kortingen betreft, lijkt het ons belangrijker, omdat het voorkomen van kortingen lijkt te zijn verworden tot het ultieme doel van fondsen, zodat zij keuzes ook echt anders hadden gemaakt ter voorkoming van kortingen.

- Figuur 2 zegt in zichzelf niet zoveel. Relevanter is als dit kan worden afgezet tegen het regime vóór de aanpassing van het ftk. Daarnaast zou ook het aantal deelnemers (inclusief pensioengerechtigden) vermeld moeten worden plus de hoogte van de (verwachte) korting.
- Antwoord: Voor reactie op de eerste zin, zie voorgaand antwoord. Reactie op het restant: we voegen aan figuur 2 in aparte staafjes de aantallen deelnemers toe en geven bij elk jaar ook de gewogen gemiddelde dekkingsgraad van de betreffende fondsen (MVEV minus DG is de korting die dreigt bij de veronderstelde constante DG tot aan het MVEV-moment). [to do 5]
- N.a.v. figuur 3 vragen wij ons af of de 'strenge' fondsen (rechts van de TBI-lijn) hun staffel hebben aangepast aan het nftk? Volgens onze informatie zijn er nog steeds fondsen met een strengere staffel.
- Antwoord: We zijn er in onze berekeningen vanuit gegaan dat fondsen de TBI-staffel slechts dan hanteren, als deze een restrictie vormt op het

daarvóór bestaande indexatiebeleid. Fondsen met een 'strengere' staffel blijven dus in onze berekeningen die strengere staffel hanteren.

- In figuur 4 is niet duidelijk hoe het overrendement is samengesteld. Het (gemiddelde) beleggingsrendement was in 2015 laag, maar in 2016 behoorlijk hoog. Gold dat niet voor de betrokken fondsen of is overrendement iets anders dan het geboekte rendement minus de rts?
- Antwoord: het overrendement in de figuur is anders dan het (absolute) rendement op de assets. Het gaat hier om het rendement van de assets boven dat van de passiva. In dekkingsgraadsjabloon-termen: dit is de som van M4 en M5.
- Deze figuur (4) suggereert dat fondsen met een reservetekort – volgens hun herstelplan – van plan zijn om desondanks fors (tot bijna 3%) te indexeren. Is dat juist?
- Antwoord: Zie antwoord op vraag 4 bovenaan van WTW.
- Figuur 6: kritische dekkingsgraad. Voor het onderzoek lijkt het nuttig ook de kritische dekkingsgraden vóór de aanpassing van het ftk (in het kader van een kthp) te vermelden. Die zullen – door de bank genomen – hoger moeten zijn.
- Antwoord: De kritische dekkingsgraad voor wat betreft de vraag of wel of niet een korting in het kader van een herstelplan moest worden doorgevoerd, was onder het voormalige 3-jaars KTHP hoger. Let wel, dit was een projectie. Uitgaande van een herstel met ongeveer 3%-punt per jaar, zou de kritische dekkingsgraad voor het naar verwachting moeten doorvoeren van een eindkorting bij aanvang van het KTHP rond de 95% DG liggen en per hersteljaar met ongeveer 3%-punt toenemen. De daadwerkelijk door te voeren korting was een meetmoment (actuele DG) per einde van het drie-jarig KTHP.
Als de eenmalige aanpassing naar 5-jarig herstelplan als uitgangspunt wordt genomen, zou bij aanvang de kritische dekkingsgraad ongeveer gelijk zijn aan figuur 6 (maar erg fondsspecifiek), maar loopt de KDG per jaar met 3%-punt op omdat sprake is van een vaste datum waarop over MVEV moet worden beschikt. Voorts, bij tegenvallend herstel, moest een fonds een tussenkorting doorvoeren (met wachttijd voorwaarden etc) om op een herstelpad op of boven KDG te komen. Een fonds met een 3-jarig of 5-jarig KTHP zag de KDG door tijdsverloop dus toenemen.
Figuur 6 heeft betrekking op de KDG voor de VEV-kortingen (dus niet de back-stop korting). Dus een vergelijking kan alleen gemaakt worden met de KDG in de KTHP onder het oude FTK. Kwantitatief hangen ze af van de herstelplannen en zijn ze daarom echter niet goed te reconstrueren (zie reactie bij vraag 3 hierboven).

- Bij vraag 7 kijken de cijfers af van tabel 8.4 van de statistiekensite van DNB (zie hieronder). Premie voor DC en herverzekerde regelingen lijken dit verschil niet te verklaren. Wat wel?
- Antwoord: [to do 6]
- Sommigen van ons hebben wat moeite met de tabellen onder vraag 8 en 9. WTW vast en zeker niet, maar willekeurige lezers zouden zich bij voorbeeld af kunnen vragen of er nu 25 of 27 fondsen zijn met een zuiver kdp.
- Antwoord: dit is enerzijds op te lossen door enkel de tabel met percentages van het totaal aantal fondsen te gebruiken (we hebben beide aangeleverd om deze keuze aan de auteurs te laten). Maar je zou het ook grafisch kunnen maken, met bijvoorbeeld deze figuur (en die kun je ook in % v/h totaal uitdrukken).

- Observaties bij antwoord 9: wij begrijpen niet wat de betekenis van de laatste 2 zinnen van de laatste observatie. Wellicht wordt dit duidelijker uit de interviews van WTW (?)
- Antwoord: Dit zijn CDC fondsen. Voor deze fondsen is de opbouw ex post gelijk gezet aan behaald totaal resultaat. Demping met verwacht rendement maakte de premie te laag. De verlaging van de opbouw werd als niet gewenst ervaren. De overstap naar het nFTK werd aangegrepen als moment om ook de wijze van premieberekening te veranderen, die wél demping, maar ook voldoende niveau oplevert.

Aanvullende vragen obv interview met WTW:

1. Hebben wij nog aanvullende zorgen over fondsverplichting om reële DG te rapporteren aan DNB?

Antwoord: [to do 7]

2. Zien wij nog zorgen mbt TBI op basis van opslag op de premie (voor alle actieven, buiten herstel om gefinancierd) of via rendement uit herstel?

Antwoord: [to do 8] overigens is hier enige toelichting op de context van de vraag prettig: gaat het om onvoorwaardelijke of voorwaardelijke toeslagverlening?

3. Inhoudelijke feedback op de HBT. HBT zou niet vergelijkbaar zijn vanwege indexatieachterstanden die niet worden meegenomen over de periode vóór 1-1-2015 (invoering nFTK). In relatie tot de HBT wordt het positief zijn van de scenarioset genoemd alsmede de negatieve rentescenario's.

Antwoord:

Ad eerste punt: Een van de uitgangspunten voor het HBT-kader is het meten van koopkrachtbehoud, ook t.b.v. de waarborging van de onderlinge vergelijkbaarheid van de pensioenfondsen. Uit praktische overwegingen is ervoor gekozen om de indexatieachterstanden van vóór invoering van het nFTK niet mee te nemen, maar pas vanaf het moment van invoering (1-1-2015). De gedachte erachter was om pensioenfondsen niet administratief te belasten om over het gehele verleden waarop de opgebouwde rechten betrekking hebben per geboortjaar en eventueel voor specifieke groepen in zo'n geboortjaar en eventueel voor verschillende (gewijzigde) pensioenregelingen over al die jaren de indexatieachterstanden uit te moeten zoeken. Dat betekent inderdaad dat de vergelijkbaarheid niet altijd precies opgaat en eventueel toelichting behoeft als sprake zou zijn van inhaalindexatie met betrekking tot de periode van vóór 1-1-2015. Zowel de Pensioenfederatie als het Actuarieel Genootschap hebben aangegeven dat zij juist die indexatieachterstand van vóór 1-1-2015 meegenomen zouden willen zien. De vraag is even in hoeverre bedoelde implicatie voor de pensioenadministraties voldoende op het netvlies staat. Wat ons betreft hebben wij namelijk geen bezwaren om de periode van vóór 1-1-2015 ook in het pensioenresultaat mee te nemen.

Ad tweede punt: Kritische noten m.b.t. de scenarioset staan in principe los van de HBT. De scenarioset wordt ook voor andere doeleinden dan de HBT gebruikt en is "slechts" input. Dergelijke opmerkingen zouden betrokken kunnen worden bij de discussie over parameters in het algemeen en bij het onderzoek en advies van een nieuwe Commissie parameters te zijner tijd.

Kwantitatieve onderzoeksvragen aan DNB in het kader van project Evaluatie nFTK

Van : 10.2e , 10.2e
Datum : 27 oktober 2017
Versie : 7b

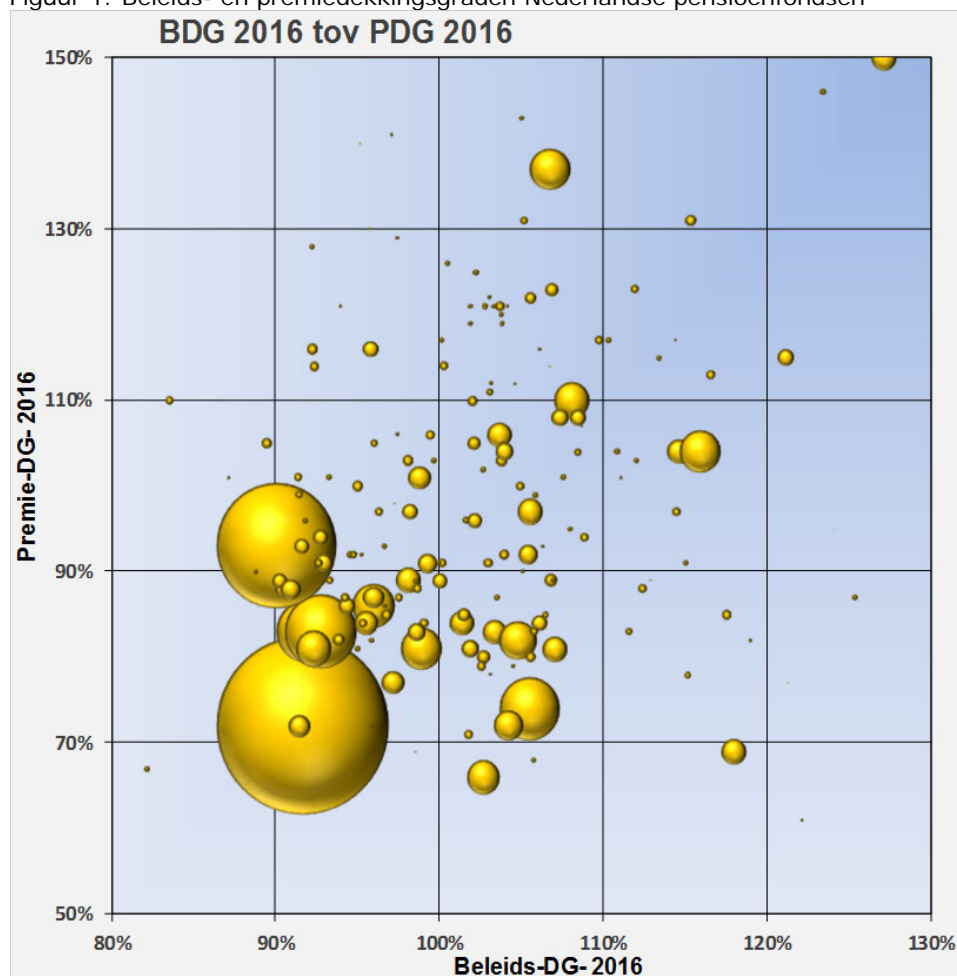
Toelichting vooraf

Deze analyse is uitgevoerd op de 215 fondsen die ultimo 2016 actief waren. Dit zijn alléén de T4/T3/T2-fondsen, dus niet de fondsen in liquidatie en/of de herverzekerde fondsen. De analyse is gebaseerd op de door de fondsen aan DNB gerapporteerde cijfers. In sommige gevallen spelen fondsspecifieke bijzonderheden mee.

Ook is de Nederlandse pensioenfondsensector sterk geconcentreerd. De top-10 fondsen (naar omvang van technische voorzieningen) bedienen ongeveer 70% van de deelnemers. De grote fondsen wegen daardoor zwaarder in gepresenteerde cijfers voor de sector als geheel. Daar waar we cijfers presenteren in aantallen fondsen, heeft elk fonds hetzelfde gewicht. Figuur 1 hieronder schetst de implicaties hiervoor voor de interpretatie van de cijfers. Dit aan de hand van de beleids- en premiedekkingsgraden, waarbij de bollen de omvang van de fondsen weergeven. Het gemiddelde fonds kende ultimo 2016 een beleidsdekkingsgraad van bijna 104%, terwijl de (naar beleggingen voor risico fonds) gewogen beleidsdekkingsgraad voor de sector ongeveer 98% bedroeg.

De genoemde uitkomsten moeten in dit licht van deze opmerkingen worden beschouwd.

Figuur 1: Beleids- en premiedekkingsgraden Nederlandse pensioenfondsen

Bron: www.dnb.nl

Vragen bij doel 1: voorkomen abrupte kortingen; tegengaan uitstel herstelmaatregelen

1. In welke mate hebben pensioenfondsen de pensioenen en pensioenaanspraken in de jaren 2015 en 2016 geïndexeerd of gekort?

Over 2015 hebben 99 fondsen een toeslag verleend, in 75 gevallen aan alle deelnemers, in 24 gevallen alleen aan de actieven. In totaal betreft het 4,1 mln deelnemers, dit is 23% van alle deelnemers. Het gemiddelde indexatiepercentage bedroeg 0,3%¹ en de impact op de totale technische voorziening was 0,1%.

Over 2016 hebben 67 fondsen een toeslag verleend, in 42 gevallen aan alle deelnemers, in 25 gevallen alleen aan de actieven. In totaal betreft het 1,0 mln deelnemers, dit is 6% van alle deelnemers. Het gemiddelde indexatiepercentage bedroeg 0,5%² en de impact op de totale technische voorziening was 0,1%. De reden dat het gemiddelde indexatiepercentage hoger lag dan in 2015 is dat het aandeel fondsen dat alleen de actieven indexeerde hoger lag en in die gevallen wordt meer geïndexeerd (meestal de volledige looninflatie).

De kortingen in 2015 en 2016 waren verwaarloosbaar klein. Er zijn twee kleine fondsen die in 2016 een korting hebben doorgevoerd. In één geval betrof dat in feite een verlaging achteraf van het opbouwpercentage. In beide gevallen speelden fondsspecifieke omstandigheden. Op basis van de herstelplannen ultimo 2016 zullen deze twee fondsen in 2017 opnieuw een korting moeten doorvoeren.

2. Hoeveel fondsen zouden begin 2017 onder de oude regels voor herstelplannen een korting moeten aankondigen?

Onder de oude FTK-regels gold er een hersteltermijn van 3 jaar voor het kortetermijn-herstelplan (na de crisis in 2008 is dit op basis van een ministeriële bevoegdheid eenmalig opgerekt tot 5 jaar, maar dit was niet de basisregel. Eind 2016 zouden de 3-jaars herstelplannen die eind 2013 zouden zijn begonnen zijn beëindigd. Eind 2013 eindigden juist de 5-jaars herstelplannen die na de crisis, eind 2008, massaal waren gaan lopen. Er moesten toen 68 fondsen een korting doorvoeren met als resultaat dat alle dekkingsgraden aan het MVEV voldeden. **Er zouden daarom eind 2013 geen nieuwe herstelplannen zijn gestart.** Er zouden daardoor ook geen kortingen op basis van eind 2016 zijn geweest.

3. Hoeveel fondsen zouden begin 2018 onder de oude regels voor herstelplannen een korting moeten aankondigen? (zelf toegevoegd)

Onder de oude FTK-regels zouden de fondsen die eind 2014 (op basis van de dekkingsgraad) in dekkingstekort waren een hersteltermijn van 3 jaar krijgen en dus mogelijk op basis van eind 2017 een korting moeten doorvoeren. Dit zou 21 fondsen (met in totaal 8,1 miljoen deelnemers hebben betroffen).

Het nieuwe FTK kent een vergelijkbare kortingsdreiging vanuit de MVEV-maatregel. Fondsen die eind 2014 (op basis van de beleidsdekkingsgraad) in dekkingstekort waren, moeten bij gelijk blijvende dekkingsgraad (vanuit juli 2017) op 31-12-2019 (dus 2 jaar later) een MVEV-korting toepassen als zij op dat moment nog niet aan de MVEV-eis voldoen. Het hierbij om 7 fondsen met 2,0 miljoen deelnemers.³

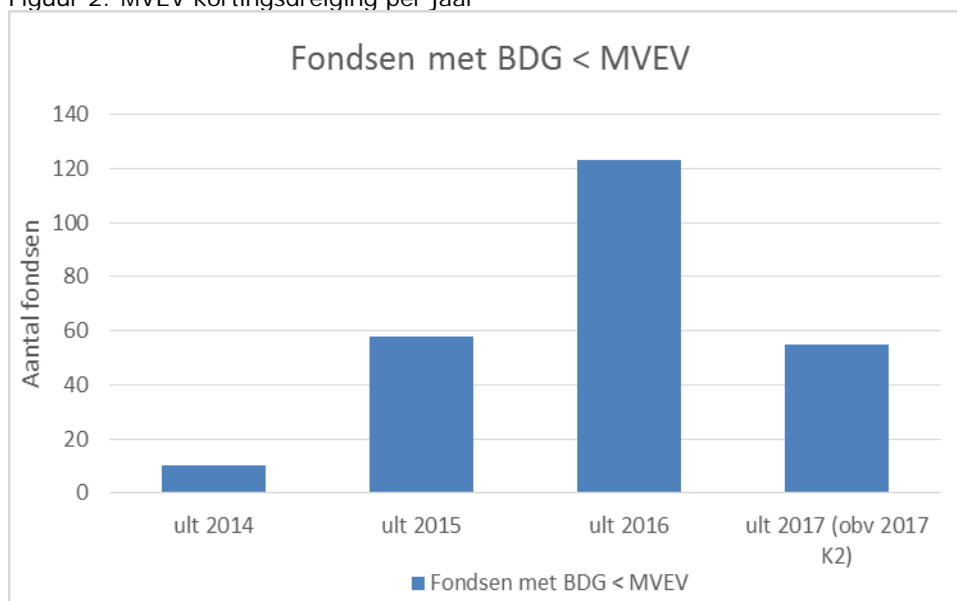
Figuur 2 toont het (maximaal) aantal fondsen dat de afgelopen jaren werd geconfronteerd met de MVEV-kortingsdreiging. De figuur gaat hierbij uit van de technische veronderstelling dat de dekkingsgraad vanaf het jaar ultimo niveau ongewijzigd blijft tot aan het MVEV moment.

¹ De consumentenprijsinflatie bedroeg 0,6% en de contractloonstijging in de marktsector 1,4%.

² De consumentenprijsinflatie bedroeg 0,3% en de contractloonstijging in de marktsector 1,9%.

³ Door het gebruik van de beleidsdekkingsgraad in plaats van de feitelijke dekkingsgraad, bevonden zich 11 fondsen minder in dekkingstekort ultimo 2014. Van deze groep is bij 3 fondsen de beleidsdekkingsgraad sindsdien hersteld tot boven het MVEV niveau.

Figuur 2: MVEV kortingsdreiging per jaar

Noot: op basis van technische aanname dat DG vanaf peildatum ongewijzigd blijft tot aan het MVEV moment.

4. Hoeveel fondsen zouden begin 2017 wel hebben kunnen indexeren indien de indexatieregels in het ftk niet waren doorgevoerd?

Er waren eind 2016 41 fondsen met een beleidsdekkingsgraad > 110%, deze fondsen mochten dus gedeeltelijk indexeren onder de toekomstbestendig indexeren (TBI) regel van het nFTK.

Vóór invoering nFTK golden er geen expliciete regels voor bij welke dekkingsgraad er mocht worden geïndexeerd. In praktijk gold de grens van het MVEV (104,2%). Op basis van deze regel hadden 127 fondsen (van de in totaal 215 fondsen) kunnen indexeren.⁴

Het verschil tussen het oude regime en het nFTK komt naast de toeslaggrens van MVEV of 110% ook doordat in het oude regime de dekkingsgraad (DG) gold en in het nFTK de beleidsdekkingsgraad (BDG). De DG was eind 2016 toevallig veel hoger dan de BDG. Er voldeden daardoor minder fondsen aan de indexatiegrens op basis van de BDG dan het geval zou zijn geweest op basis van de DG. Ter illustratie, als in het nFTK de toets niet op 110%-BDG maar op 110%-DG zou gebeuren dan zouden niet 41 maar 81 fondsen hebben mogen indexeren. Het resterende verschil met de 127 fondsen die onder het oude regime hadden mogen indexeren komt door het optrekken van de toeslaggrens.

Wij hebben een globale analyse uitgevoerd over de impact van de TBI-regel op de mate van indexatieverlening in 2015 en 2016. Daarbij maken we gebruik van de indexatie staffels uit het oude FTK van de 32 grootste fondsen, en zetten deze af tegen de (gemiddelde) TBI-grens in het nFTK.⁵ Onder de in het nFTK toegevoegde TBI-regel verlenen fondsen gemiddeld genomen iets later (volledige) indexatie (zie figuur 3).

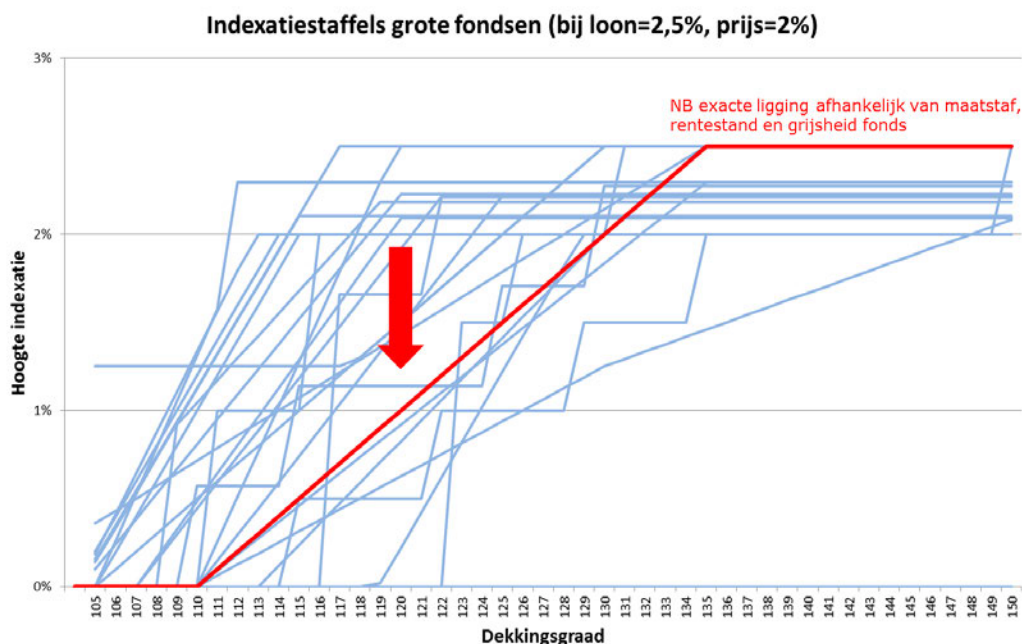
- Over 2015 mocht op basis van de TBI-regels op sectorniveau gemiddeld 8% van de maatstaf aan toeslag worden verleend. Op basis van het oude FTK waar elk fonds zijn eigen staffel hanteerde zou dat 11% zijn geweest.
- Over 2016 mocht op basis van de TBI-regels op sectorniveau gemiddeld 6% van de maatstaf aan toeslag worden verleend. Op basis van het oude FTK waar elk fonds zijn eigen staffel hanteerde zou dat 12% zijn geweest.

⁴ In de praktijk hanteerden fondsen sterk verschillende indexatiestaffels. Figuur 3 toont deze voor de grote fondsen.

⁵ We zijn er in deze berekeningen vanuit gegaan dat fondsen de TBI-regel slechts dan hanteren, als deze een restrictie vormt op de indexatie-staffel die het fonds onder het oude FTK hanteerde. Fondsen met staffels die pas bij verder gevorderd herstel dan onder de TBI-regel overgaan tot (volledige) indexatie blijven in onze berekeningen die oude staffel hanteren.

De impact van de TBI in het nFTK was dus in 2016 groter, dit komt vooral doordat de BDG ultimo 2016 een stuk lager lag dan de DG.⁶

Figuur 3. Indexatiestaffels onder oude FTK en nFTK

Noot: deze grafiek is slechts ter illustratie van het principe van toekomstige bestendig indexeren. De exacte hellingshoek en het punt waar volledige indexatie mag worden verleend is afhankelijk van vele variabelen, waaronder de rentestand, de mate van grijsheid van het fonds en de gehanteerde loon- en prijsstijging (in deze grafiek op de parameters geënt).

5. Welke keuzes maken pensioenfondsen bij het invullen van hun herstelplannen (bijvoorbeeld lengte hersteltermijn, hoogte parameters)?

Van de 181 fondsen met een herstelplan zijn er 10 met een hersteltermijn korter dan de maximale van 10 jaar. De overgrote meerderheid hanteert derhalve de maximale 10-jaars hersteltermijn.

Een korting van het pensioen is één van de vier manieren die pensioenfondsen in hun herstelplannen kunnen aangeven om de financiële positie te herstellen. Uit de herstelplannen die DNB dit voorjaar heeft beoordeeld, blijkt dat nagenoeg geen van de fondsen verwacht van deze uiterste maatregel gebruik te hoeven maken. Slechts twee fondsen, met in totaal ongeveer 13 duizend deelnemers, geven aan wel een korting in 2017 te moeten doorvoeren, waarbij zeer fondsspecifieke omstandigheden spelen.

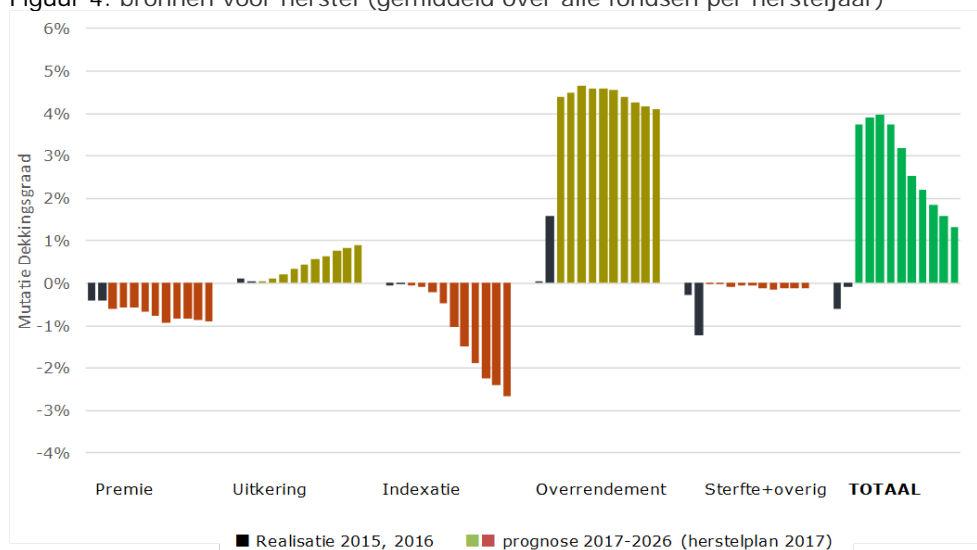
Andere bronnen voor herstel van de financiële positie zijn het behalen van overrendement op de beleggingen, het stellen van een meer dan kostendeekkende premie, of uitstel van de jaarlijkse indexatie.

Uit figuur 4 blijkt dat de meeste pensioenfondsen aannemen dat het herstel vrijwel geheel uit overrendement komt. Overrendement is het extra rendement dat naar verwachting gehaald wordt bovenop het rendement dat nodig is om de verplichtingen te kunnen financieren. In totaal verwachten pensioenfondsen in hun herstelplannen de komende tien jaar ongeveer 500 miljard euro aan overrendement te halen, zo blijkt uit de beoordeling van de herstelplannen van dit jaar.

⁶ Doorvertaald naar absolute cijfers voor de toeslagverlening –gegeven de contractloon- en consumentenprijsontwikkeling in 2015/16 en de keuze voor de maatstaf die fondsen hanteren– is de indexatie 0,03%-punt (2015) en 0,07%-punt (2016) lager uitgevallen onder de TBI regels van het nFTK dan deze onder de oude FTK regels waren geweest.

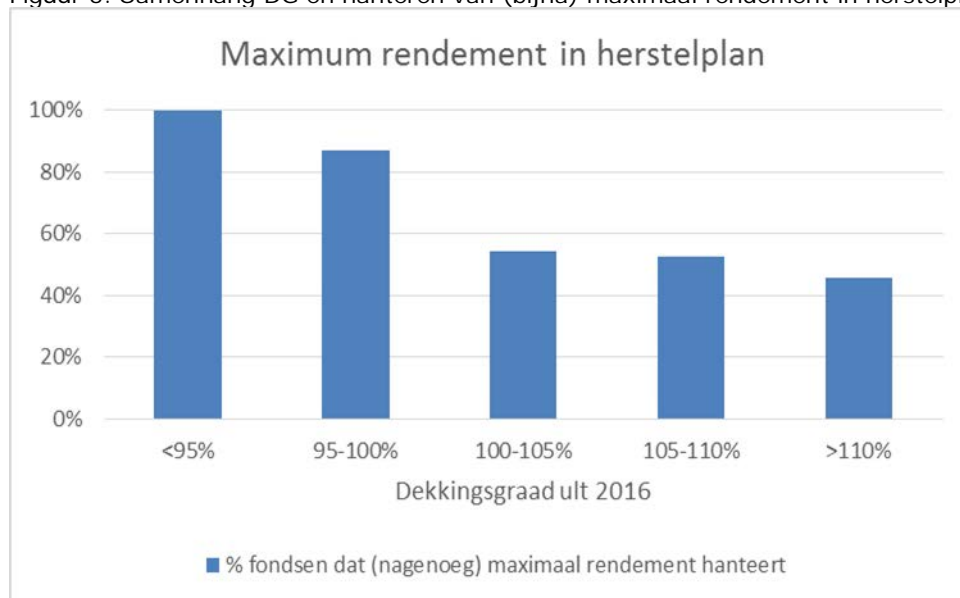
Overigens mogen pensioenfondsen volgens de wet bij de bepaling van de hoogte van de premie rekenen met verwachte rendementen, in plaats van de actuele rente. Dit heet 'premiëdemping'. Omdat bij premiedemping de feitelijk premie lager is dan de actuariële benodigde premie, heeft dit een negatief effect op het herstel (zie ook antwoord op vraag 8).

Figuur 4. bronnen voor herstel (gemiddeld over alle fondsen per hersteljaar)

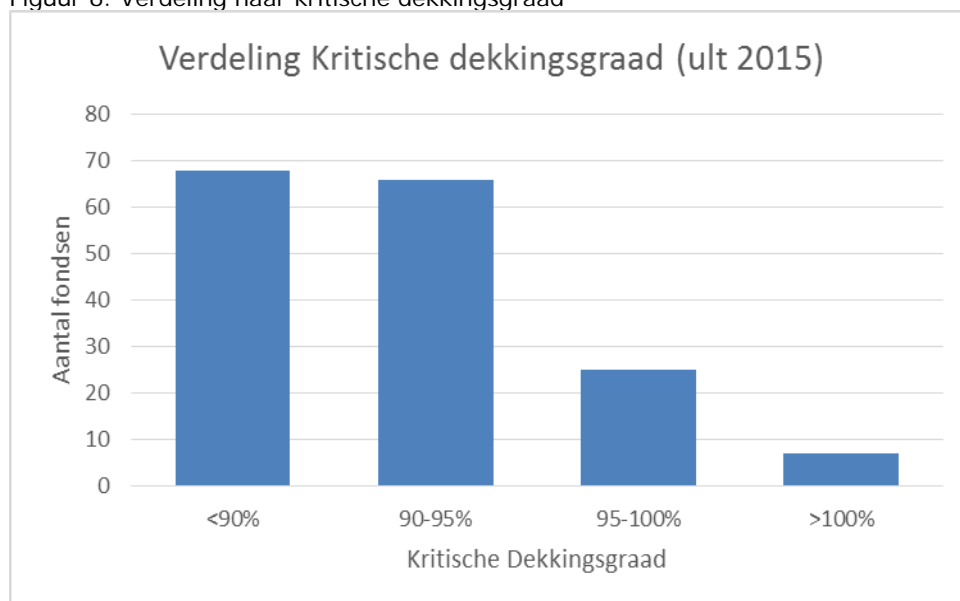
Het overgrote deel van de fondsen met een herstelplan hanteert de maximale parameters voor het portefeuillerendement en boekt daarmee het maximaal haalbare overrendement in het herstelplan in. Uit de cijfers valt af te lezen, dat fondsen dichterbij de wettelijke maximale rendementen bewegen, als de kortingsdreiging toeneemt (figuur 5). Voor de herstelplannen per ultimo 2016 hebben 8 fondsen het portefeuillerendement verhoogd. In 4 gevallen zou het fonds anders hebben moeten korten.

Figuur 5. Samenhang DG en hanteren van (bijna) maximaal rendement in herstelplan

Uit de herstelkracht van een fonds is de kritische dekkingsgraad (KDGs) af te leiden, de dekkingsgraad waarbij een fonds nog net op een termijn van 10 jaar naar het VEV toe kan herstellen en dus een korting kan vermijden. Deze KDGs worden bepaald door het fonds specifieke beleggingsbeleid, maar ook door de stand van de rente (bij een lagere rentestand resulteert een hoger maximaal overrendement, en daarmee een grotere maximale 10-jaars herstelkracht van het fonds). De KDGs liggen rond 90% (zie figuur 6).

Figuur 6. Verdeling naar kritische dekkingsgraad

rapport-dnb-over-fin
anciele-positie-pensio

DNBulletin
herstelplannen.pdf

Vraag bij doel 2: tegengaan spagaat in beleggingsbeleid tussen gerichtheid op koopkrachtbehoud (indexatie) en nominale stabiliteit

6. Welke effect heeft de aanpassing van het FTK in algemene zin op het beleggingsbeleid?

De meest voor de hand liggende wijze om de impact op het beleggingsbeleid van fondsen onder het nFTK te illustreren, is te kijken naar de keuzes die fondsen maakten met betrekking tot het aanpassen van het risicoprofiel. Bij de invoering van het nFTK kregen fondsen met een reservetekort ($MVEV < DG < VEV$) de mogelijkheid tot eenmalige verhoging van het risicoprofiel (EVR). In een situatie van dekkingstekort ($DG < MVEV$) konden fondsen het beleidsvoornemen tot een verhoging van het risicoprofiel nemen, maar moest de implementatie ervan wachten tot het moment dat het dekkingstekort was opgeheven.

Figuur 7 toont hoe fondsen het risicoprofiel feitelijk aanpasten sinds de invoering van het nFTK.⁷ De figuur onderscheidt twee groepen fondsen: de groep die gebruik maakte van de mogelijkheid tot eenmalige verhoging risicoprofiel (EVR) vanuit een tekortsituatie, en de groep die dat niet deed.⁸ Een aantal observaties springen in het oog:

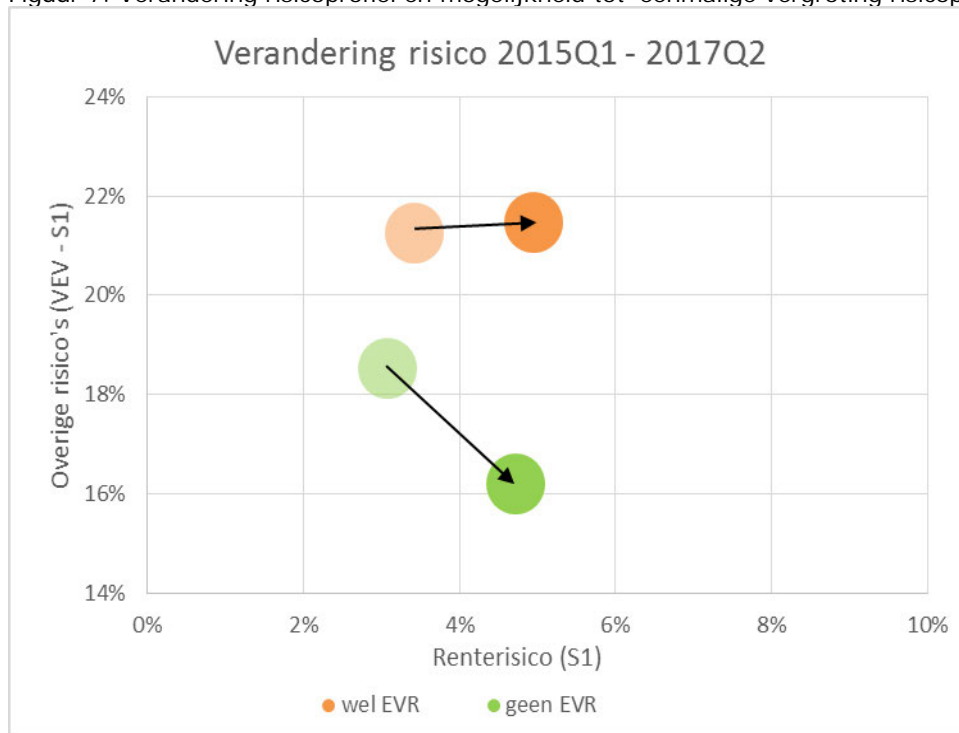
1. Fondsen die geen gebruik maakten van de EVR kenden en kennen een lager risicoprofiel dan fondsen die wel gebruik maakten van EVR (de som van de x- en y-waardes is lager voor de groene bollen dan voor de rode bollen).
2. Fondsen die geen gebruik maakten van de EVR verhoogden hun blootstelling aan renterisico en verlaagden hun blootstelling aan andere risico's.
3. Fondsen die gebruik maakten van de EVR verhoogden hun totale risicoprofiel door meer renterisico te nemen. De blootstelling aan overige risico's nam vrijwel niet toe. Wat je zou verwachten, is dat fondsen hun portefeuille juist meer aan beleggingsrisico's op zakelijke waarden en andere niet-renterisico's zouden blootstellen, om meer van de hierop te verwachten risicopremie te realiseren. Een verhoging van de blootstelling aan renterisico is onverwacht. Immers, verhogen van het

⁷ Op de horizontale as staat de bijdrage aan het VEV van het renterisico (S1). Op de verticale as staat de bijdrage aan het VEV van alle overige risico's. Voor elk punt in de figuur tellen de waardes op de horizontale en verticale as op tot het VEV. Dat betekent ook dat als een fonds door de tijd het renterisico evenveel opbouwt (horizontaal naar rechts bewegen) als de overige risico's afbouwt (verticaal naar beneden bewegen), het daarmee risico's uitruilt, maar het totale risicoprofiel niet vergroot.

⁸ 159 fondsen 'kwalificeerden' voor de EVR, d.w.z. hadden bij aanvang van het nFTK een reservetekort. 53 fondsen maakten er gebruik van. In de figuur worden de 53 'gebruikers' en alle andere fondsen van elkaar onderscheiden (dus ook fondsen die bij aanvang van het nFTK geen reservetekort hadden).

renterisico impliceert afbouw van de renteafdekking en dat gaat samen met het verkorten van de duration van de beleggingsportefeuille. Met een dergelijke aanpassing zou een fonds termijnpremie mislopen. Mogelijk hebben deze fondsen in een lage renteomgeving een rentevisie laten spreken, door met een grotere blootstelling aan renterisico in te spelen op een verwachte rentestijging.⁹

Figuur 7. Verandering risicoprofiel en mogelijkheid tot 'éénmalige vergroting risicoprofiel'

dnb-rapport-wijziging-risicoprofiel-pensio

Vragen bij doel 4: Stabiele pensioenpremies

7. Hoe hebben de feitelijke premies en de premiedekkingsgraden zich ontwikkeld in de periode 2013 tot en met 2016?

	Premie (excl VPL) in mrd	Premie- dekkingsgraad
2013	31,7	104%
2014	28,8	116%
2015	25,9	94%
2016	26,0	84%
2017	26,7	79%

Noot: de premievolumes zijn excl DC en excl herverzekerd (samen ongeveer 0,4 mrd). Hiermee sluiten de cijfers aan op het premievolume als genoemd in vraag 8. Bovendien heeft de pdg geen betrekking op dit gedeelte van de premie.

Noot2: Merk op dat de premievolumes mede zijn beïnvloedt door de aanpassingen in het Witteveen kader, de fiscale aftopping en de verhoging van de pensioenleeftijd.

8. Hoeveel fondsen hanteren een zuiver kostendekkende premie, een kostendekkende premie die wordt gedempt op basis van een voortschrijdend

⁹Hier speelt ook mee dat de rente hedge vaak dynamisch is, waarbij fondsen de hedge verlagen wanneer de rente laag is. Fondsen kunnen de mogelijkheid tot EVR hebben benut om dit tactische deel van hun rentebeleid uit te voeren. Ook in dergelijke situaties draagt het niet bij tot het reduceren van de in het beleidsdoel genoemde beleggingsspagaat.

gemiddelde van de RTS en hoeveel fondsen hanteren een kostendekkende premie die wordt gedempt op basis van het verwachte rendement?

Voor het boekjaar 2017 (ex-ante cijfers berekend obv RTS ultimo 2016) zijn dit de door de fondsen gerapporteerde cijfers.

	2017				
	# fondsen	% fondsen	€ premie (mrd)	% premie	PDG
Zuiver kostendekkend (RTS)	27	14%	1.7	6%	147%
Demping gem. RTS	51	27%	2.4	9%	93%
Demping verw. Rendement	114	59%	22.6	85%	75%
Sector als geheel	192	100%	26.7	100%	79%

Noot: ex-ante cijfers berekend obv RTS ultimo 2016.

9. Hoeveel fondsen zijn na de aanpassing van het ftk overgestapt van een zuiver kostendekkende premie naar een gedempte kostendekkende premie op basis van het voortschrijdend gemiddelde van de rente of op basis van verwacht rendement?

Tabel: migratie in premieberekening 2014-2017 (absolute aantallen)

		2017			Totaal
		Zuiver kostendekkend (RTS)	Demping o.b.v. gemiddelde RTS	Demping o.b.v. verwacht rendement	
2014	Zuiver kostendekkend (RTS)	25	7	14	46
	Demping gem. RTS	0	19	28	47
	Demping verw. Rendement	0	22	65	87
		25	48	107	180

Noot: De tabel geeft weer de veranderingen in KDP-systematiek tussen 2014 (ex-ante) en 2017 (ex-ante). Hierin zijn enkel fondsen meegenomen die in 2014 reeds bestonden en in 2017 nog steeds bestonden.

Tabel: migratie in premieberekening 2014-2017 (% van het totaal)

		2017			Totaal
		Zuiver kostendekkend (RTS)	Demping o.b.v. gemiddelde RTS	Demping o.b.v. verwacht rendement	
2014	Zuiver kostendekkend (RTS)	14	4	8	26
	Demping gem. RTS	0	11	16	26
	Demping verw. Rendement	0	12	36	48
		14	27	59	100

Noot: De tabel geeft weer de veranderingen in KDP-systematiek tussen 2014 (ex-ante) en 2017 (ex-ante). Hierin zijn enkel fondsen meegenomen die in 2014 reeds bestonden en in 2017 nog steeds bestonden.

De lichtblauw gearceerde cellen geven migratie aan naar een minder ruime premiedemping: van enige vorm van demping naar een zuiver kostendekkende premie, of van demping o.b.v. verwacht rendement naar demping op basis van gemiddelde RTS. De donkerblauw gearceerde cellen geven de migratie aan naar een ruimere vorm van premiedemping. De vetgedrukt getallen vat de fondsen die in 2017 dezelfde wijze van premieberekening hanteerden als in 2014.

Observaties:

- geen enkel fonds heeft sinds 2014 vanuit een dempingsmethodiek de overstap gemaakt naar een zuiver kostendekkende premiestelling.
- 28% van de fondsen migreerde naar een ruimere vorm van premiedemping (donkerblauw gearceerde cellen) dan naar een minder ruime vorm (lichtblauw gearceerde cellen).

- 12% van de fondsen stapte over van premiedemping op basis van verwacht rendement naar premiedemping obv gemiddelde rente. Een globale analyse leert dat veel van deze fondsen de overstap naar het nFTK hebben benut om het premiebeleid te bezien. Bij deze fondsen zag je in voorgaande jaren relatief vaak dat de opbouw werd gekort omdat de premie niet toereikend was (CDC-regelingen). Dit was de (evenwichtige) consequentie van premiedemping met verwacht rendement en het niet halen van dat verwachte rendement.

10. Hoeveel fondsen zijn juist overgestapt naar een zuiver kostendeckende premie?

Dit zijn er 0, zie de tabel bij de vorige vraag.

**Hierbij een heden aan de Eerste Kamer verzonden brief met het onderwerp:
Evaluatie van de Wet aanpassing financieel toetsingskader
kenmerk: 2018-0000103805
Delphi nummer: 10325**

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van:
Aan: @dnb.nl"; " @dnb.nl"
Cc:
Onderwerp: FW: TK AV 2018-0000111079 Verzoek vaste commissie SZW om reactie om artikel "DNB: Bij 10 miljoen pensioenen dreigt korting 10338
Datum: maandag 18 juni 2018 14:57:19
Bijlagen: [AV111079 bijlage Bulletin herstelplannen 2018.doc](#)
[AV111079 TK Reactie op artikel DNB Bij 10 miljoen pensioenen dreigt korting" in NRC Next.doc](#)

10.2e , 10.2e ,

Zoals aangekondigd hierbij onze 'vanuit de heup geschoten' reactie op de berichtgeving over het DNB-bulletin in NRC Next. Het bulletin is meegezonden naar de TK.

Groet, 10.2e

PS: In reactie op de mail van 10.2e , de beleidsmatige opvattingen bij SZW zijn sinds de aanbiedingsbrief niet (betekenisvol) geëvolueerd. Wel beschouwen wij op dit moment veel in het licht van de wens om tot een stelselherziening te komen. Als die er niet komt, en de huidige pensioencontracten nog langere tijd worden voortgezet, verwacht ik dat bedoelde onderzoeksbevindingen ('aandachtspunten') separaat van die stelselherziening worden 'geëvalueerd'. Op langere termijn komt er dan vast een vervolg, maar daar houden we nu nog geen rekening mee.

Van: @minszw.nl>

Verzonden: maandag 18 juni 2018 14:07

Aan: @MINSZW.NL>; @tweedekamer.nl>;
@MINSZW.NL>; @MINSZW.NL>;
@inspectieszw.nl>; @MINSZW.NL>;
@MINSZW.NL>; @InspectieSZW.nl>;
@minszw.nl>; @MINSZW.NL>;
@minszw.nl>; @MINSZW.NL>;
@MINSZW.NL>; @minszw.nl>;
@tweedekamer.nl>; @minszw.nl>;
@minszw.nl>; @minszw.nl>;
@minszw.nl>; @minszw.nl>;
@inspectieszw.nl>; @InspectieSZW.nl>;
@MINSZW.NL>; @MINSZW.NL>;
@minszw.nl>; @minszw.nl>;
@MINSZW.NL>; @MINSZW.NL>;
@MINSZW.NL>; @minszw.nl>;
@minszw.nl>; @MINSZW.NL>;
@minnsw.nl>; @minszw.nl>;
@minszw.nl>; @minszw.nl>;
@minszw.nl>; @minszw.nl>;
@minszw.nl>; @MinSZW.nl>;
@MINSZW.NL>; @InspectieSZW.nl>;
@minszw.nl>; @minszw.nl>;
@inspectieszw.nl>; @minszw.nl>;
@minszw.nl>; @MINSZW.NL>;
@eerstekamer.nl>; @minszw.nl>;
@MINSZW.NL>; @minszw.nl>;
@MINSZW.NL>; @MinSZW.nl>;

@minszw.nl>;
@InspectieSZW.nl>;
@MINSZW.NL>;
@minszw.nl>;
@minszw.nl>;
@minszw.nl>;
@minszw.nl>;
@minszw.nl>;
@minszw.nl>;
@MINSZW.NL>;
@MINSZW.NL>;
@MINSZW.NL>;
@MINSZW.NL>;
@minszw.nl>;
@minszw.nl>

Onderwerp: TK AV 2018-0000111079 Verzoek vaste commissie SZW om reactie om artikel 'DNB: Bij 10 miljoen pensioenen dreigt korting 10338

Hierbij een heden aan de Tweede Kamer verzonden brief met het onderwerp:
Verzoek vaste commissie SZW om reactie om artikel 'DNB: Bij 10 miljoen pensioenen dreigt korting

Kenmerk: 2018-0000111079

Delphi nummer: 10338

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van:
Aan:
Cc:
Onderwerp: RE: aangepast conceptrapport evaluatie Wet aanpassing ftk
Datum: donderdag 14 december 2017 16:27:32

Ha [10.2e](#) en [10.2e](#) ,

Veel dank voor het delen van het (goed leesbare) rapport.

We hebben een paar belangrijke opmerkingen:

1. [pagina 7 en 39: fiscale beperkingen bij inhaalindexatie en herstelkortingen](#). Wij begrijpen niet goed waarom deze passages zijn opgenomen in deze evaluatie, aangezien dit geen onderdeel is van het FTK. Er zijn goede gronden waarom we fiscaal een gesloten systeem voor inhaalindexatie en herstelkortingen hanteren en de Pensioenfederatie heeft onlangs nog aangegeven begrip te hebben voor dit standpunt. Zij geven ook aan dat pensioenuitvoerders inhaalindexatie of herstelkortingen – voor zover ze al aan de orde zijn – niet toekennen aan nieuwe deelnemers (dat kan namelijk ook onevenwichtig zijn, want zij hebben immers de indexatie niet gemist resp. korting niet gehad). We twijfelen daarom of dit echt een probleem is. Van onze kant daarom om bovengenoemde redenen het verzoek om dit uit de evaluatie te halen. TWT twijfelde eerder ook aan de opname van conclusies t.a.v. fiscaliteit, aangezien in de vorige versie alleen iets t.a.v. fiscaliteit was opgenomen in de aparte 'no-regret'-lijst (maar dat waren andere, meer praktisch gerichte, argumenten).
2. Een andere uit de *no regret* lijst die niet lekker is overgenomen in de hoofdtekst is de passage op p. 19, onder het kopje [kortingen vanwege duurzaam dekkingstekort](#) en dan onderaan de tweede alinea. Daar staat "*het is daarnaast de vraag of Europese regelgeving, waarop deze bepaling gebaseerd is, geen minder strikte lezing toelaat*". Die passage is de kern van het toezicht op een nominaal contract (het vasthouden aan die norm heeft MinFin destijds zwaar bevochten). Eerder leek het een stelling van geïnterviewden dat de IORP richtlijn anders kan worden uitgelegd, nu lijkt het een stelling van onderzoekers. Het lijkt me minimaal nodig dat verduidelijkt wordt wie deze mening is toegedaan. Maar we vragen ons ook af of het nodig is om een dergelijke zin op te nemen in het rapport. Er wordt nu geïnsinueerd dat we strenger in de leer zijn geweest van nodig, zonder dat er widerspraak heeft plaatsgevonden. Dat kan een gevaarlijke dynamiek opleveren.
3. De conclusie t.a.v. [premiëdemping](#) (p. 35, eerste kolom) is wel genuanceerder opgeschreven. Er is een verwijzing naar de lage rente toegevoegd, maar het is ons nog steeds onduidelijk waarom deze conclusie zo wordt getrokken. We vinden de stelling '*de indruk is dat de grotere premiestabiliteit die bij toepassing van redemptionsdemping mogelijk is zeker een rol heeft gespeeld bijgaan maken.* (p.35) niet heel sterk. Waarop is deze indruk gebaseerd?

Wat meer algemene opmerking/vraag:

- Het is niet altijd duidelijk of bepaalde passages de mening zijn van de fondsen/geïnterviewden of van TWT zelf is (zie ook opmerking 2). Zie als voorbeeld nog p. 34 onderaan 2^e kolom: '*Fondsen zouden zelften aanzien van de premie*'.
• Gaat de '*no regret*' lijst er verder helemaal uit?

Mochten er nog vragen zijn dan hoor ik het graag.

Groet, [10.2e](#)
(namens het pensioenteam MinFin)

Van:
Verzonden: dinsdag 12 december 2017 17:35
Aan:
CC:
Onderwerp: aangepast conceptrapport evaluatie Wet aanpassing ftk

Ha [10.2e](#) ,

Bij afwezigheid van 10.2e stuur ik je hierbij de nieuwe versie van het onderzoeksrapport van Willis Towers Watson. Dit is, als het goed is, het laatste concept vóór de eindversie.

10.2e en ik (en DNB) bespreken deze versie volgende week maandag met de onderzoekers. Vooruitlopend daarop willen wij hen a.s. vrijdag een reactie op hoofdlijnen sturen. Jouw/jullie (eventuele) commentaar kunnen we daarbij meenemen.

Groet,

10.2e

SZW/AV/Pensioenbeleid

06 –

Van: @dnb.nl
Aan: ; r@dnb.nl
Cc: ; ; ;
Onderwerp: RE: concept aanbiedingsbrief rapport WTW [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]
Datum: dinsdag 27 februari 2018 17:19:06
Bijlagen: [concept aanbiedingsbrief rapport evaluatie ftk 2702DNB.doc](#)

Beste 10.2e ,

Bijgaand ons commentaar en (met comments toegelichte) suggesties.

Met blauw gemarkeerd hebben we een aantal redactionele suggesties gedaan. De overige zijn (meer) inhoudelijk, zoveel mogelijk ingestoken om in bewoording en duiding zo nauw mogelijk aan te blijven sluiten bij het rapport van WTW.

Gaarne bereid tot nadere toelichting.

Voor wat betreft het verdere proces: je gaf aan dat de brief volgende week met de minister wordt besproken. Kun je de daarna definitief geworden brief onder embargo met ons delen? Dan kunnen wij intern bij de betrokken mensen namelijk ook aankondigen dat het eraan zit te komen en wat de hoofdboodschappen zijn.

Hartelijke groet,
10.2e en 10.2e

Van: @MINSZW.NL]
Verzonden: vrijdag 23 februari 2018 16:53
Aan: @dnb.nl> ; @dnb.nl>
CC: @minszw.nl>; @MINSZW.NL>; @minszw.nl>; @MINSZW.NL>; @minszw.nl>
Onderwerp: concept aanbiedingsbrief rapport WTW [Decrypted using DNB TLS]

10.2e , 10.2e ,

Hierbij de brief waarmee wij het onderzoek van WTW aan beide Kamers willen aanbieden.

De minister wil geen debat over rekenrentes, parameters en andere maatregelen die los staan van de aanpassing van het ftk in 2015. Ook wil hij niet vooruitlopen op een advies van de SER, resp. een akkoord met sociale partners over vernieuwing van het pensioenstelsel. De brief is daardoor bewust 'arm aan beleid'.

Het onderzoeksrapport is wel aanleiding voor wat technisch geknutsel, in overleg met de sector en met DNB.

Jullie commentaar op bijgevoegd concept is welkom **tot en met woensdag 28 februari**. Op 1 maart gaat de aanbiedingsbrief hier de lijn in.

Groet en prettig weekend!
10.2e

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van:
Aan: @minaz.nl"
Cc:
Onderwerp: FW: evaluaties
Datum: donderdag 8 maart 2018 16:46:59
Bijlagen: [WTW - Rapport evaluatie FTK def.pdf](#)
[Brief TK AV 47518 Aanbieding rapport Evaluatie Wet aanpassing financieel....docx](#)

Beste 10.2e ,

Naar aanleiding van onderstaande mail stuur ik je hierbij het onderzoeksrapport van Willis Towers Watson "Evaluatie Wet aanpassing financieel toetsingskader", plus onze aanbiedingsbrief.

Het rapport is aan beide Kamers aangeboden.

Met vriendelijke groet,

10.2e

SW/AV/Pensioenbeleid

06 –

Van:
Verzonden: donderdag 8 maart 2018 16:42
Aan: .; ;
CC: @minaz.nl
Onderwerp: evaluaties

Hoi,

Vanmorgen hadden we directeurenoverleg pensioen. Heb daar ook de drie evaluaties even aangekondigd. 10.2e (raadsadviseur AZ, zie cc) zou graag de drie evaluaties willen ontvangen. Willen jullie deze aan haar sturen?

Groet, 10.2e

Hoofd afdeling Pensioenbeleid/plv directeur Arbeidsverhoudingen
06-

Van: @dnb.nl
Aan: ; ; ;
Cc: @dnb.nl; @dnb.nl; @dnb.nl
Onderwerp: RE: Eerste reactie op aanvullende vragen
Datum: dinsdag 31 oktober 2017 11:46:49
Bijlagen: [Aanvullende vragen SZW-WTW bij antwoorden op kwantitatieve vragen - aanvulling2.docx](#)
[8. Onderzoeksvragen project Evaluatie nFTK v7 \(tweede deel\) AANGELEVERD - aanvulling2.docx](#)

Hallo allen,

Bijgevoegd de tweede en laatste aanvulling met de punten die vrijdag nog open stonden. In het bestand "aanvullende vragen ..." heb ik in geel gemarkeerd de passages die ten opzichte van vrijdag zijn aangevuld. In het bestand "8. Onderzoeksvragen ..." heb ik in tracks de aanvullingen toegevoegd.

Succes met het draften van het rapport.

Hartelijke groet,
10.2e

From:
Sent: vrijdag 27 oktober 2017 10:01
To: @willistowerswatson.com>;
@willistowerswatson.com>;
@MINSZW.NL>; @minszw.nl>
Cc: @dnb.nl>; @dnb.nl>
@dnb.nl>; @dnb.nl>
Subject: Eerste reactie op aanvullende vragen

Hallo allen,

Zie bijgevoegd de eerste slag in de beantwoording van de aanvullende vragen over de kwantitatieve antwoorden die we eerder gaven. In geel gemarkeerd zijn nog een aantal openstaande punten die we ook zo snel mogelijk invullen.

De vragen zijn beantwoord in een separaat document, en geordend in blokken van herkomst (vragen van WTW over de cijfers, vragen van SZW over de cijfers, vragen van WTW uit het interview).

Op basis van een aantal van de vragen heb ik ook aanvullingen gedaan in het document met de kwantitatieve antwoorden, in tracks weergegeven voor het overzicht. Veel van de aanvullingen betreffen ook de doorvoering van wijzigingen in grafieken in dit document.

Voor de overige vragen is ons gevoel dat het goed is voor het begrip van de cijfers om ze te hebben, maar komt het de leesbaarheid van een eindrapport niet ten goede om alle nuances en kanttekeningen daar aan toe te voegen. Tegelijkertijd laten we die afweging graag over aan de auteurs en voor zover ze de feitelijkheid van de cijfers niet schaden, hebben we geen principiële bezwaren tegen toevoeging ervan.

Hartelijke groet,
10.2e

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

WTW @DNB

- Bij vraag 2: in de 5-jaarsregeling mochten de (tussentijdse en eind-) korting toch gemaximeerd worden op 7%? Dus niet alle fondsen voldeden eind 2013 aan het MVEV?
 - Antwoord: Er was één (klein) fonds dat gespreid heeft gekort. De DG was echter al hoger dan het MVEV omdat de onvoorwaardelijke korting in 2014 én 2015 al was verwerkt in de TV. De feitelijke dekkingsgraad was waarmee al wel teruggebracht tot MVEV.
- Kan bij figuur 2 ook het aantal deelnemers worden vermeld dat potentieel wordt geraakt door de MVEV korting?
 - Antwoord: Ja dat kan. **Zie aangepaste figuur 2 in het document.**
- Ligt bij figuur 3 het punt waarbij volledig mag worden geïndexeerd niet bij een te hoge DG? (gegeven huidige rente?)
 - Antwoord: Ja, zie de disclaimer die nu in een noot bij de figuur explicieter is gemaakt. Deze grafiek is alleen gebruikt om het *principe* te illustreren. Overigens zullen we nog een aangepaste versie met de huidige rente maken, maar ook dan geldt dat bij forse rentebewegingen de grafiek weer niet goed aansluit bij de feitelijkeheid. **Zie aangepaste figuur 3.**
- Bij figuur 4 zakken de staafjes voor indexatie al vrij snel naar 2,5% en zelfs daaronder. Hebben alle fondsen binnen de herstelplannen al zicht op volledige en zelfs inhaalindexatie? Zijn deze cijfers gewogen naar fondsgrootte of ongewogen?
 - Antwoord (in dekkingsgraad-sjabloontermen): De figuur geeft M3 weer, en die ligt hoger dan het indexatiepercentage (bij $DG > 100$). In formule: $M3 = \pm \text{toeslag\%} * DG$. Een fonds met $DG = 200$, activa van 200 en TV van 100, dat 1% toeslag verleend, ziet de DG met 2 punten dalen. En de cijfers zijn gewogen naar fondsgrootte.
- Bij figuur 6. Zijn dit de KDGs zoals de fondsen die zelf rapporteren, of is voor alle fondsen de hersteltermijn gelijk getrokken? (in eerste geval is de KDG namelijk niet voor alle fondsen echt kritisch, omdat ze nog rek hebben in de hersteltermijn).
 - Antwoord: De KDG's zijn door DNB per fonds berekend/geschat o.b.v. de herstelplan-gegevens, waaronder de door het fonds bepaalde (en onderbouwde) hersteltermijn en het door het fonds gebruikte rendement (dus NIET het maximale rendement voor elk fonds). Voor een aantal fondsen kan de KDG dus nog lager komen te liggen (staafjes schuiven dan nog iets naar links). Bovendien wijzigt de KDG per fonds in de tijd (m.n. afhankelijk van de hoogte van rente) en zijn er nog een aantal aanvullende veronderstellingen te maken. Ter controle zijn de 'werkelijke' KDG's van de grootste 5 fondsen opgevraagd.
- Bij voetnoot 8. Dynamische hedging beleid valt binnen risicoprofiel en behoeft geen inzet van EVR. Bedoelen wij hier dat fondsen dynamisch beleid voerden, maar niet hadden vastgelegd?

- Antwoord: Fondsen die dynamisch beleid hebben vastgelegd hoeven voor de uitvoering ervan vanuit tekort geen EVR aan te vragen. Voetnoot is daarom verwijderd.

SZW @DNB:

- Antwoord op vraag 1: is het mogelijk de exacte hoogte van de kortingen te melden (2016 en 2017)?
- Antwoord: Voor 2016 is dat mogelijk en bedraagt het gemiddelde kortingspercentage 0,5%. Het cijfer voor 2017 is nog niet te geven omdat het voor één van de 2 betreffende fondsen nog niet bekend is (en wel bepalend voor het antwoord, ook als we slechts een range zouden willen geven).
- Antwoord op toegevoegde vraag 3: De nieuwe herstelsystematiek beoogt abrupte (hoge) kortingen te voorkomen. Voor de vergelijking oud versus nieuw ftk is daarom vooral van belang een inschatting te maken van de hoogte van de kortingen die onder 'oud' eind 2017 doorgevoerd hadden moeten worden. Dat zou afgezet kunnen worden tegen de hoogte van de (jaarlijkse) kortingen die op grond van de MVEV vanaf 2020 moeten worden toegepast (op basis van de dkg van juli 2017). Hierbij is ook de spreiding over 10 jaar van belang.
- Antwoord: we zijn het allereerst niet eens met de noodzaak om deze vraag in relatieve zin te beantwoorden. Het beleidsdoel is namelijk absoluut geformuleerd: voorkom abrupte kortingen. Toetsing ervan past dus ook in absolute zin. We begrijpen wel waarom de relatieve toetsing wenselijk is maar zien (en dat is in de tweede plaats) teveel praktische problemen om een dergelijke toets goed vorm te geven. Er lopen namelijk teveel beleidsveranderingen door elkaar in de betreffende periode.
 1. Je kunt alles constant houden, behalve de hersteltermijn. Dat is de suggestie van jullie zijde. Dan loop je evenwel tegen de effecten van ten minste drie andere wijzigingen in de spelregels aan, die je door de wijze van toetsing alle aan de verandering van de hersteltermijn toewijst.
 2. De herinstallatie van de bijdrage-aan-herstel vereiste voor de premiestelling. Impliceert in de eerste plaats dat je herstelplannen uit het verleden moet herschrijven, met dit vereiste erin opgenomen. Maar in de tweede plaats vereist het ook een veronderstelling over het wel/niet verlenen van dispensatie van die vereiste, die o.b.v. de "adempauze" kon worden verleend¹. Veronderstel je dat niemand die krijgt, dan ben je strenger dan je in werkelijkheid was geweest (en tel je meer kortingen onder de oude regels), en *vice versa*.
 3. In het nFTK werd premiedemping met verwacht rendement aangepast, door toevoeging van de indexatie-opslag. Om goed te

¹ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32043-129.html>

snappen hoe dit de premiestelling beïnvloedde in de herstelplannen, zou je dit moeten bezien in combinatie met het ingeboekte verwacht rendement, inclusief de aanpassing die obv advies tweede die parameters werd gedaan (verwacht rendement zakelijke waarden los van vastrentend rendement). Wat we weten is dat de PDG sindsdien fors is gezakt, dus dat herstelplannen met de nieuwe premies wsch meer kortingen laten zien als daar slechts de oude hersteltermijnen op worden toegepast. Een goede correctie vereist dat je ook de premies op basis van de oude regels opnieuw berekent, en veronderstelling doet over aantallen en types fondsen die toch van premieberekeningwijze zouden veranderen.

4. Het overrendement in de herstelplannen kon toenemen, door de combinatie van een gedaalde rente (dat is als exogene factor gewoon over te nemen) en de ont koppeling van rendementen op zakelijke en vastrentende waarden. Rekenen met de nieuwe overrendement en slechts de oude hersteltermijnen zou het aantal kortingen onterecht te laag inschatten (en de meetfout toewijzen aan de wijziging van de hersteltermijn).
5. In 2015 werd de UFR aangepast. Dit lijkt ook als exogene factor gewoon over te nemen in een relatieve vergelijking.

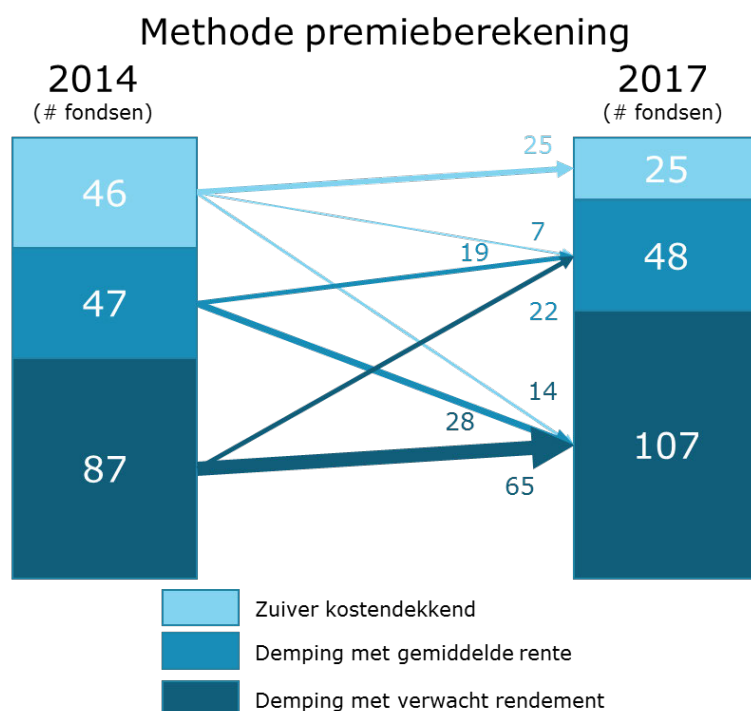
Bijdrage-aan-herstel, indexatie-opslag, wijziging van overrendement zijn factoren die een relatieve vergelijking op zijn best zeer ingewikkeld maken, maar in de praktijk waarschijnlijk zelfs onmogelijk, omdat je allerlei aanvullende veronderstellingen moet doen over fondskeuzes. Dit speelt bij meer vergelijkingen, maar in het geval waar het aantallen kortingen betreft, lijkt het ons belangrijker, omdat het voorkomen van kortingen lijkt te zijn verworden tot het ultieme doel van fondsen, zodat zij keuzes ook echt anders hadden gemaakt ter voorkoming van kortingen.

- Figuur 2 zegt in zichzelf niet zoveel. Relevanter is als dit kan worden afgezet tegen het regime vóór de aanpassing van het ftk. Daarnaast zou ook het aantal deelnemers (inclusief pensioengerechtigden) vermeld moeten worden plus de hoogte van de (verwachte) korting.
- Antwoord: Voor reactie op de eerste zin, zie voorgaand antwoord. Reactie op het restant: **zie de aangepaste figuur 2**.
- N.a.v. figuur 3 vragen wij ons af of de 'strenge' fondsen (rechts van de TBI-lijn) hun staffel hebben aangepast aan het nftk? Volgens onze informatie zijn er nog steeds fondsen met een strengere staffel.
- Antwoord: We zijn er in onze berekeningen vanuit gegaan dat fondsen de TBI-staffel slechts dan hanteren, als deze een restrictie vormt op het

daarvóór bestaande indexatiebeleid. Fondsen met een 'strengere' staffel blijven dus in onze berekeningen die strengere staffel hanteren.

- In figuur 4 is niet duidelijk hoe het overrendement is samengesteld. Het (gemiddelde) beleggingsrendement was in 2015 laag, maar in 2016 behoorlijk hoog. Gold dat niet voor de betrokken fondsen of is overrendement iets anders dan het geboekte rendement minus de rts?
- Antwoord: het overrendement in de figuur is anders dan het (absolute) rendement op de assets. Het gaat hier om het rendement van de assets boven dat van de passiva. In dekkingsgraadsjabloon-termen: dit is de som van M4 en M5.
- Deze figuur (4) suggereert dat fondsen met een reservetekort – volgens hun herstelplan – van plan zijn om desondanks fors (tot bijna 3%) te indexeren. Is dat juist?
- Antwoord: Zie antwoord op vraag 4 bovenaan van WTW.
- Figuur 6: kritische dekkingsgraad. Voor het onderzoek lijkt het nuttig ook de kritische dekkingsgraden vóór de aanpassing van het ftk (in het kader van een kthp) te vermelden. Die zullen – door de bank genomen – hoger moeten zijn.
- Antwoord: De kritische dekkingsgraad voor wat betreft de vraag of wel of niet een korting in het kader van een herstelplan moest worden doorgevoerd, was onder het voormalige 3-jaars KTHP hoger. Let wel, dit was een projectie. Uitgaande van een herstel met ongeveer 3%-punt per jaar, zou de kritische dekkingsgraad voor het naar verwachting moeten doorvoeren van een eindkorting bij aanvang van het KTHP rond de 95% DG liggen en per hersteljaar met ongeveer 3%-punt toenemen. De daadwerkelijk door te voeren korting was een meetmoment (actuele DG) per einde van het drie-jarig KTHP.
Als de eenmalige aanpassing naar 5-jarig herstelplan als uitgangspunt wordt genomen, zou bij aanvang de kritische dekkingsgraad ongeveer gelijk zijn aan figuur 6 (maar erg fondsspecifiek), maar loopt de KDG per jaar met 3%-punt op omdat sprake is van een vaste datum waarop over MVEV moet worden beschikt. Voorts, bij tegenvallend herstel, moest een fonds een tussenkorting doorvoeren (met wachttijd voorwaarden etc) om op een herstelpad op of boven KDG te komen. Een fonds met een 3-jarig of 5-jarig KTHP zag de KDG door tijdsverloop dus toenemen.
Figuur 6 heeft betrekking op de KDG voor de VEV-kortingen (dus niet de back-stop korting). Dus een vergelijking kan alleen gemaakt worden met de KDG in de KTHP onder het oude FTK. Kwantitatief hangen ze af van de herstelplannen en zijn ze daarom echter niet goed te reconstrueren (zie reactie bij vraag 3 hierboven).

- Bij vraag 7 kijken de cijfers af van tabel 8.4 van de statistiekensite van DNB (zie hieronder). Premie voor DC en herverzekerde regelingen lijken dit verschil niet te verklaren. Wat wel?
- Antwoord: Het verschil is de premie VPL die op de website wél is meegeteld en in de cijfers in de nota niet (zoals vermeld bij de tabel). De totale VPL-premie bedraagt meer dan €2 mrd per jaar.
- Sommigen van ons hebben wat moeite met de tabellen onder vraag 8 en 9. WTW vast en zeker niet, maar willekeurige lezers zouden zich bij voorbeeld af kunnen vragen of er nu 25 of 27 fondsen zijn met een zuiver kdp.
- Antwoord: dit is enerzijds op te lossen door enkel de tabel met percentages van het totaal aantal fondsen te gebruiken (we hebben beide aangeleverd om deze keuze aan de auteurs te laten). Maar je zou het ook grafisch kunnen maken, met bijvoorbeeld deze figuur (en die kun je ook in % v/h totaal uitdrukken).

- Observaties bij antwoord 9: wij begrijpen niet wat de betekenis van de laatste 2 zinnen van de laatste observatie. Wellicht wordt dit duidelijker uit de interviews van WTW (?)
- Antwoord: Dit zijn CDC fondsen. Voor deze fondsen is de opbouw ex post gelijk gezet aan behaald totaal resultaat. Demping met verwacht rendement maakte de premie te laag. De verlaging van de opbouw werd als niet gewenst ervaren. De overstap naar het nFTK werd aangegrepen als moment

om ook de wijze van premieberekening te veranderen, die wél demping, maar ook voldoende niveau oplevert.

Aanvullende vragen obv interview met WTW:

1. Hebben wij nog aanvullende zorgen over fondsverplichting om reële DG te rapporteren aan DNB?

Antwoord: We zien voldoende ruimte om deze aan te passen zodat de informatieve waarde ervan –die in de huidige vorm beperkt is– wordt verhoogd.

2. Zien wij nog zorgen mbt TBI op basis van opslag op de premie (voor alle actieven, buiten herstel om gefinancierd) of via rendement uit herstel?

Antwoord: De vraag is of we het onwenselijk achten dat werkgever afziet van financiering van toeslag voor de actieven als dit –zoals nu het geval is– onder de TBI-regels valt. We hebben niet de indruk dat het nFTK hier de knellende factor is anders dan dat alle deelnemers samen in één financieel geheel zitten en alle bijdrages in eerste instantie bijdragen aan de financiering van dat geheel. Het is vervolgens aan het fondsbestuur om de belangen evenwichtig te wegen en de middelen in te zetten voor herstel en (gedeeltelijke) indexatie, conform de wettelijke regels daaromtrent.

3. Inhoudelijke feedback op de HBT. HBT zou niet vergelijkbaar zijn vanwege indexatieachterstanden die niet worden meegenomen over de periode vóór 1-1-2015 (invoering nFTK). In relatie tot de HBT wordt het positief zijn van de scenarioset genoemd alsmede de negatieve rentescenario's.

Antwoord:

Ad eerste punt: Een van de uitgangspunten voor het HBT-kader is het meten van koopkrachtbehoud, ook t.b.v. de waarborging van de onderlinge vergelijkbaarheid van de pensioenfondsen. Uit praktische overwegingen is ervoor gekozen om de indexatieachterstanden van vóór invoering van het nFTK niet mee te nemen, maar pas vanaf het moment van invoering (1-1-2015). De gedachte erachter was om pensioenfondsen niet administratief te belasten om over het gehele verleden waarop de opgebouwde rechten betrekking hebben per geboortjaar en eventueel voor specifieke groepen in zo'n geboortjaar en eventueel voor verschillende (gewijzigde) pensioenregelingen over al die jaren de indexatieachterstanden uit te moeten zoeken. Dat betekent inderdaad dat de vergelijkbaarheid niet altijd precies opgaat en eventueel toelichting behoeft als sprake zou zijn van inhaalindexatie met betrekking tot de periode van vóór 1-1-2015. Zowel de Pensioenfederatie als het Actuarieel Genootschap hebben aangegeven dat zij juist die indexatieachterstand van vóór 1-1-2015 meegenomen zouden willen zien. De vraag is even in hoeverre bedoelde implicatie voor de pensioenadministraties voldoende op het netvlies staat. Wat ons betreft hebben wij namelijk geen bezwaren om de periode van vóór 1-1-2015 ook in het pensioenresultaat mee te nemen.

Ad tweede punt: Kritische noten m.b.t. de scenarioset staan in principe los van de HBT. De scenarioset wordt ook voor andere doeleinden dan de HBT gebruikt en is “slechts” input. Dergelijke opmerkingen zouden betrokken kunnen worden bij de discussie over parameters in het algemeen en bij het onderzoek en advies van een nieuwe Commissie parameters te zijner tijd.

Kwantitatieve onderzoeksvragen aan DNB in het kader van project Evaluatie nFTK

Van : 10.2e , 10.2e
Datum : 27 oktober 2017
Versie : 7b

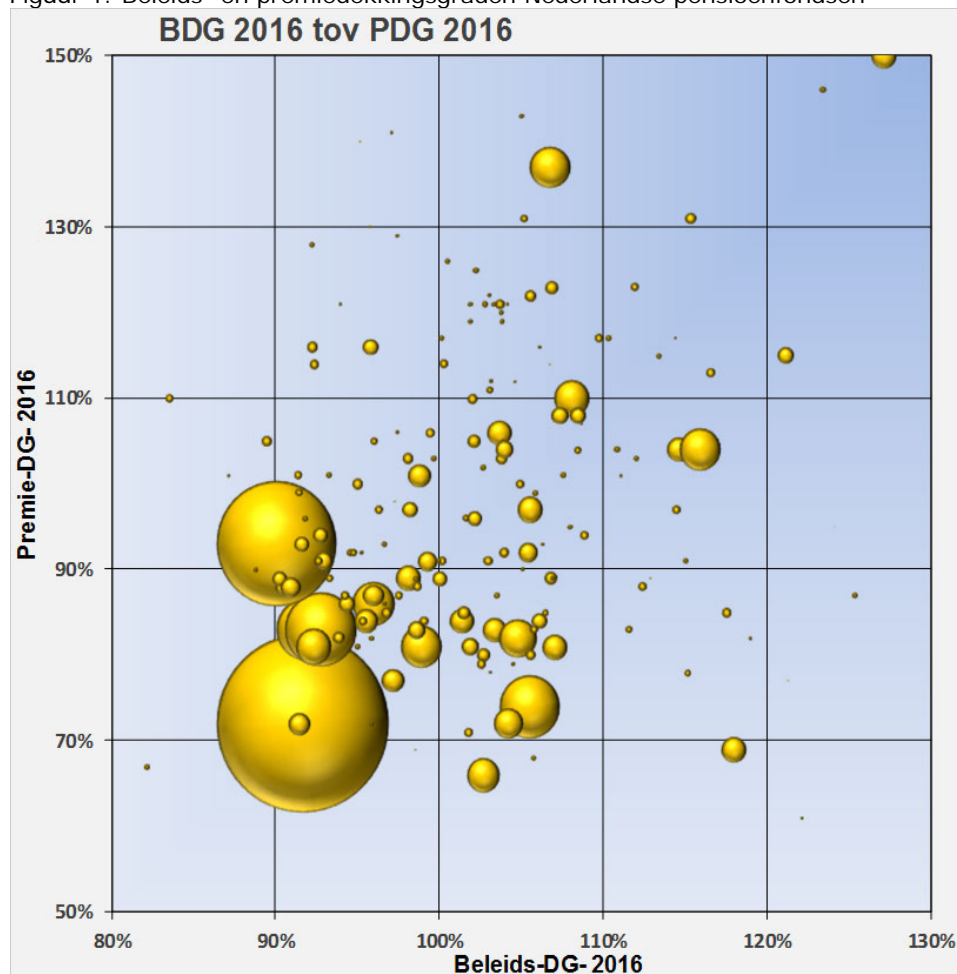
Toelichting vooraf

Deze analyse is uitgevoerd op de 215 fondsen die ultimo 2016 actief waren. Dit zijn alléén de T4/T3/T2-fondsen, dus niet de fondsen in liquidatie en/of de herverzekerde fondsen. De analyse is gebaseerd op de door de fondsen aan DNB gerapporteerde cijfers. In sommige gevallen spelen fondsspecifieke bijzonderheden mee.

Ook is de Nederlandse pensioenfondssector sterk geconcentreerd. De top-10 fondsen (naar omvang van technische voorzieningen) bedienen ongeveer 70% van de deelnemers. De grote fondsen wegen daardoor zwaarder in gepresenteerde cijfers voor de sector als geheel. Daar waar we cijfers presenteren in aantallen fondsen, heeft elk fonds hetzelfde gewicht. Figuur 1 hieronder schetst de implicaties hiervoor voor de interpretatie van de cijfers. Dit aan de hand van de beleids- en premiedekkingsgraden, waarbij de bollen de omvang van de fondsen weergeven. Het gemiddelde fonds kende ultimo 2016 een beleidsdekkingsgraad van bijna 104%, terwijl de (naar beleggingen voor risico fonds) gewogen beleidsdekkingsgraad voor de sector ongeveer 98% bedroeg.

De genoemde uitkomsten moeten in dit licht van deze opmerkingen worden beschouwd.

Figuur 1: Beleids- en premiedekkingsgraden Nederlandse pensioenfondsen

Bron: www.dnb.nl

Vragen bij doel 1: voorkomen abrupte kortingen; tegengaan uitstel herstelmaatregelen

1. In welke mate hebben pensioenfondsen de pensioenen en pensioenaanspraken in de jaren 2015 en 2016 geïndexeerd of gekort?

Over 2015 hebben 99 fondsen een toeslag verleend, in 75 gevallen aan alle deelnemers, in 24 gevallen alleen aan de actieven. In totaal betreft het 4,1 mln deelnemers, dit is 23% van alle deelnemers. Het gemiddelde indexatiepercentage bedroeg 0,3%¹ en de impact op de totale technische voorziening was 0,1%.

Over 2016 hebben 67 fondsen een toeslag verleend, in 42 gevallen aan alle deelnemers, in 25 gevallen alleen aan de actieven. In totaal betreft het 1,0 mln deelnemers, dit is 6% van alle deelnemers. Het gemiddelde indexatiepercentage bedroeg 0,5%² en de impact op de totale technische voorziening was 0,1%. De reden dat het gemiddelde indexatiepercentage hoger lag dan in 2015 is dat het aandeel fondsen dat alleen de actieven indexeerde hoger lag en in die gevallen wordt meer geïndexeerd (meestal de volledige looninflatie).

De kortingen in 2015 en 2016 waren verwaarloosbaar klein. Er zijn twee kleine fondsen die in 2016 een korting hebben doorgevoerd. In één geval betrof dat in feite een verlaging achteraf van het opbouwpercentage. In beide gevallen speelden fondsspecifieke omstandigheden. Op basis van de herstelplannen ultimo 2016 zullen deze twee fondsen in 2017 opnieuw een korting moeten doorvoeren.

2. Hoeveel fondsen zouden begin 2017 onder de oude regels voor herstelplannen een korting moeten aankondigen?

Onder de oude FTK-regels gold er een hersteltermijn van 3 jaar voor het kortetermijn-herstelplan (na de crisis in 2008 is dit op basis van een ministeriële bevoegdheid eenmalig opgerekt tot 5 jaar, maar dit was niet de basisregel. Eind 2016 zouden de 3-jaars herstelplannen die eind 2013 zouden zijn begonnen zijn beëindigd. Eind 2013 eindigden juist de 5-jaars herstelplannen die na de crisis, eind 2008, massaal waren gaan lopen. Er moesten toen 68 fondsen een korting doorvoeren met als resultaat dat alle dekkingsgraden aan het MVEV voldeden. **Er zouden daarom eind 2013 geen nieuwe herstelplannen zijn gestart.** Er zouden daardoor ook geen kortingen op basis van eind 2016 zijn geweest.

3. Hoeveel fondsen zouden begin 2018 onder de oude regels voor herstelplannen een korting moeten aankondigen? (zelf toegevoegd)

Onder de oude FTK-regels zouden de fondsen die eind 2014 (op basis van de dekkingsgraad) in dekkingstekort waren een hersteltermijn van 3 jaar krijgen en dus mogelijk op basis van eind 2017 een korting moeten doorvoeren. Dit zou 21 fondsen (met in totaal 8,1 miljoen deelnemers hebben betroffen).

Het nieuwe FTK kent een vergelijkbare kortingsdreiging vanuit de MVEV-maatregel. Fondsen die eind 2014 (op basis van de beleidsdekkingsgraad) in dekkingstekort waren, moeten bij gelijk blijvende dekkingsgraad (vanuit juli 2017) op 31-12-2019 (dus 2 jaar later) een MVEV-korting toepassen als zij op dat moment nog niet aan de MVEV-eis voldoen. Het hierbij om 7 fondsen met 2,0 miljoen deelnemers.³

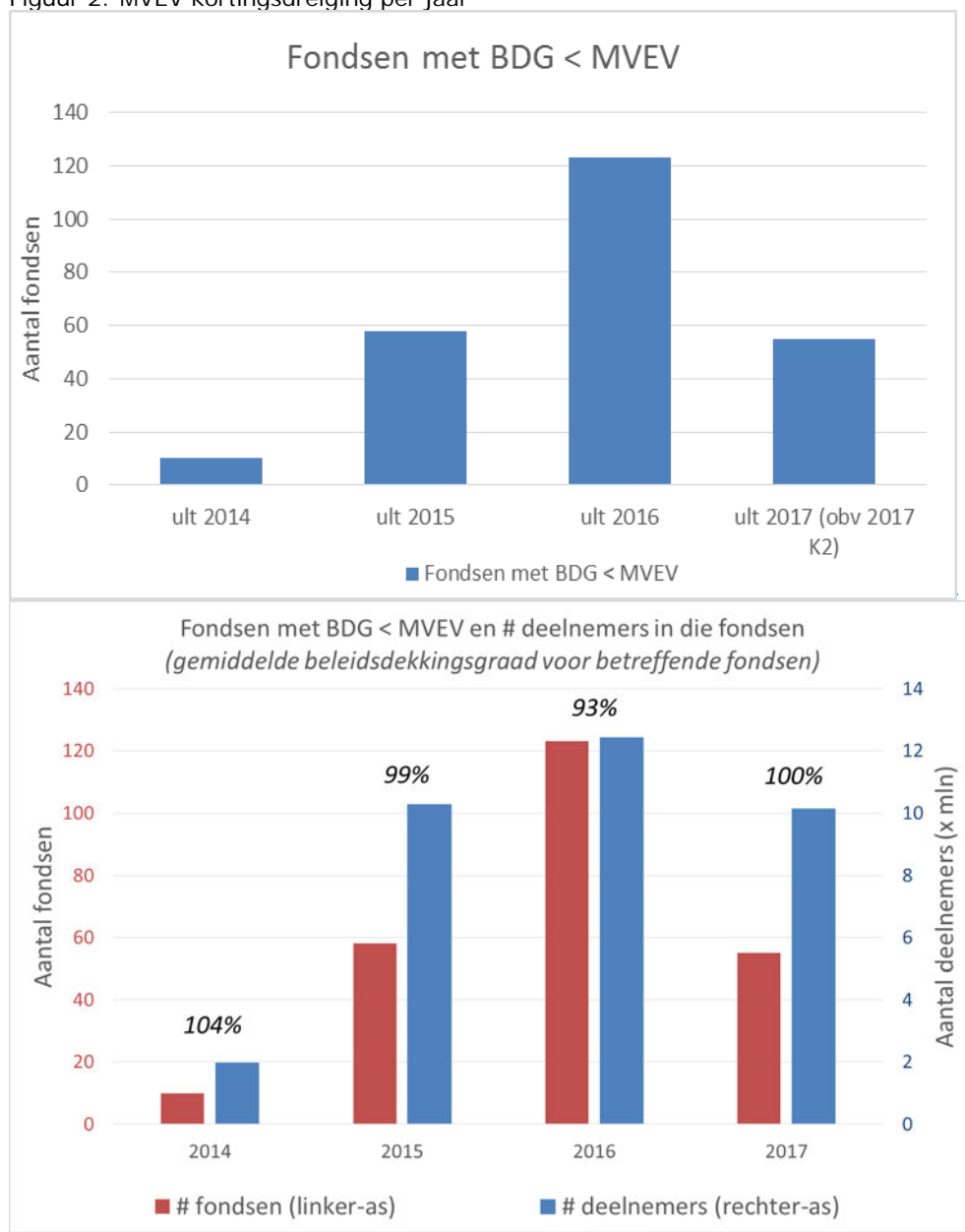
Figuur 2 toont het (maximaal) aantal fondsen, [respectievelijk het maximaal aantal deelnemers](#) dat de afgelopen jaren werd geconfronteerd met de MVEV-kortingsdreiging. De figuur gaat hierbij uit van de technische veronderstelling dat de beleidsdekkingsgraad vanaf het jaar ultimo niveau ongewijzigd blijft tot aan het MVEV moment. [De \(gewogen\) gemiddelde beleidsdekkingsgraad voor de betreffende groep fondsen geeft een indicatie van de hoogte van de dreigende korting \(waarbij geen onderscheid wordt gemaakt naar het aantal jaren waarna de dreigende kortingen realiteit zou worden\).](#)

¹ De consumentenprijsinflatie bedroeg 0,6% en de contractloonstijging in de marktsector 1,4%.

² De consumentenprijsinflatie bedroeg 0,3% en de contractloonstijging in de marktsector 1,9%.

³ Door het gebruik van de beleidsdekkingsgraad in plaats van de feitelijke dekkingsgraad, bevonden zich 11 fondsen minder in dekkingstekort ultimo 2014. Van deze groep is bij 3 fondsen de beleidsdekkingsgraad sindsdien hersteld tot boven het MVEV niveau.

Figuur 2: MVEV kortingsdreiging per jaar

Noot: op basis van technische aanname dat BDG vanaf peildatum ongewijzigd blijft tot aan het MVEV moment.

4. Hoeveel fondsen zouden begin 2017 wel hebben kunnen indexeren indien de indexatieregels in het ftk niet waren doorgevoerd?

Er waren eind 2016 41 fondsen met een beleidsdekkingsgraad > 110%, deze fondsen mochten dus gedeeltelijk indexeren onder de toekomstbestendig indexeren (TBI) regel van het nFTK.

Vóór invoering nFTK golden er geen expliciete regels voor bij welke dekkingsgraad er mocht worden geïndexeerd. In praktijk gold de grens van het MVEV (104,2%). Op basis van deze regel hadden 127 fondsen (van de in totaal 215 fondsen) kunnen indexeren.⁴

Het verschil tussen het oude regime en het nFTK komt naast de toeslaggrens van MVEV of 110% ook doordat in het oude regime de dekkingsgraad (DG) gold en in het nFTK de beleidsdekkingsgraad (BDG). De DG was eind 2016 toevallig veel hoger dan de BDG. Er voldeden daardoor minder fondsen aan de indexatiegrens op basis van de BDG dan het geval

⁴ In de praktijk hanteerden fondsen sterk verschillende indexatiestaffels. Figuur 3 toont deze voor de grote fondsen.

zou zijn geweest op basis van de DG. Ter illustratie, als in het nFTK de toets niet op 110%-BDG maar op 110%-DG zou gebeuren dan zouden niet 41 maar 81 fondsen hebben mogen indexeren. Het resterende verschil met de 127 fondsen die onder het oude regime hadden mogen indexeren komt door het optrekken van de toeslaggrens.

Wij hebben een globale analyse uitgevoerd over de impact van de TBI-regel op de mate van indexatieverlening in 2015 en 2016. Daarbij maken we gebruik van de indexatie staffels uit het oude FTK van de 32 grootste fondsen, en zetten deze af tegen de (gemiddelde) TBI-grens in het nFTK.⁵ Onder de in het nFTK toegevoegde TBI-regel verlenen fondsen gemiddeld genomen iets later (volledige) indexatie (zie figuur 3).

- Over 2015 mocht op basis van de TBI-regels op sectorniveau gemiddeld 8% van de maatstaf aan toeslag worden verleend. Op basis van het oude FTK waar elk fonds zijn eigen staffel hanteerde zou dat 11% zijn geweest.
- Over 2016 mocht op basis van de TBI-regels op sectorniveau gemiddeld 6% van de maatstaf aan toeslag worden verleend. Op basis van het oude FTK waar elk fonds zijn eigen staffel hanteerde zou dat 12% zijn geweest.

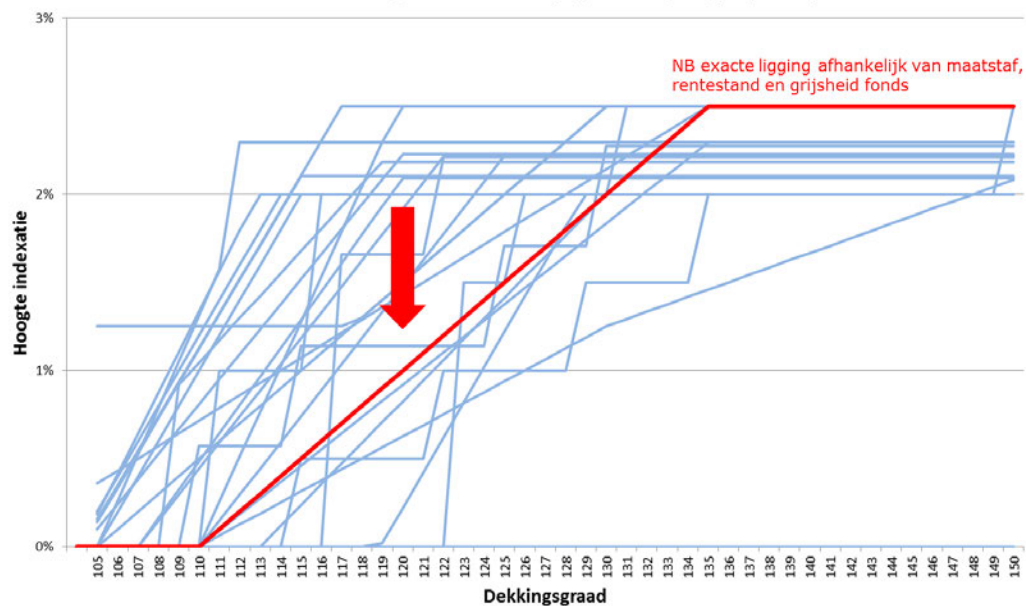
De impact van de TBI in het nFTK was dus in 2016 groter, dit komt vooral doordat de BDG ultimo 2016 een stuk lager lag dan de DG.⁶

Figuur 3. Indexatiestaffels onder oude FTK en nFTK

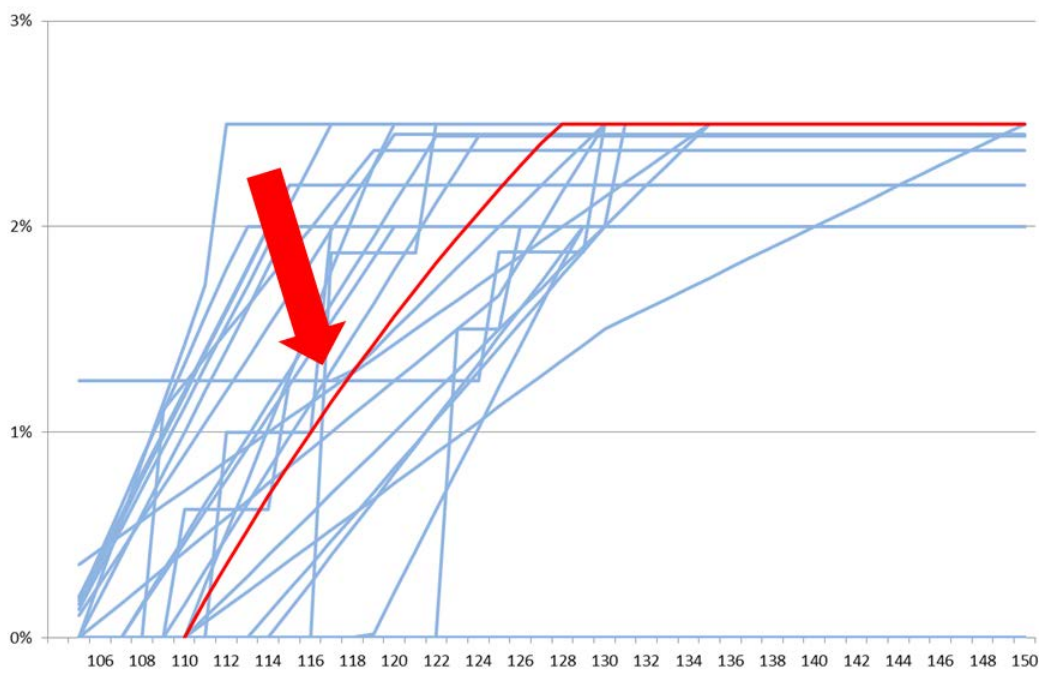
⁵ [We zijn er in deze berekeningen vanuit gegaan dat fondsen de TBI-regel slechts dan hanteren, als deze een restrictie vormt op de indexatie-staffel die het fonds onder het oude FTK hanteerde. Fondsen met staffels die pas bij verder gevorderd herstel dan onder de TBI-regel overgaan tot \(volledige\) indexatie blijven in onze berekeningen die oude staffel hanteren.](#)

⁶ Doorvertaald naar absolute cijfers voor de toeslagverlening –gegeven de contractloon- en consumentenprijsontwikkeling in 2015/16 en de keuze voor de maatstaf die fondsen hanteren– is de indexatie 0,03%-punt (2015) en 0,07%-punt (2016) lager uitgevallen onder de TBI regels van het nFTK dan deze onder de oude FTK regels waren geweest.

Indexatiestaffels grote fondsen (bij loon=2,5%, prijs=2%)

Indexatiestaffels grote fondsen (bij loon=2,5%, prijs=2%)

Noot: deze grafiek is slechts ter illustratie van het principe van toekomstige bestendig indexeren. De exacte hellingshoek en het punt waar volledige indexatie mag worden verleend is afhankelijk van vele variabelen, waaronder de rentestand, de mate van grijsheid van het fonds en de gehanteerde loon- en prijsstijging (in deze grafiek op de parameters geënt).

5. Welke keuzes maken pensioenfondsen bij het invullen van hun herstelplannen (bijvoorbeeld lengte hersteltermijn, hoogte parameters)?

Van de 181 fondsen met een herstelplan zijn er 10 met een hersteltermijn korter dan de maximale van 10 jaar. De overgrote meerderheid hanteert derhalve de maximale 10-jaars hersteltermijn.

Een korting van het pensioen is één van de vier manieren die pensioenfondsen in hun herstelplannen kunnen aangeven om de financiële positie te herstellen. Uit de herstelplannen die DNB dit voorjaar heeft beoordeeld, blijkt dat nagenoeg geen van de fondsen verwacht

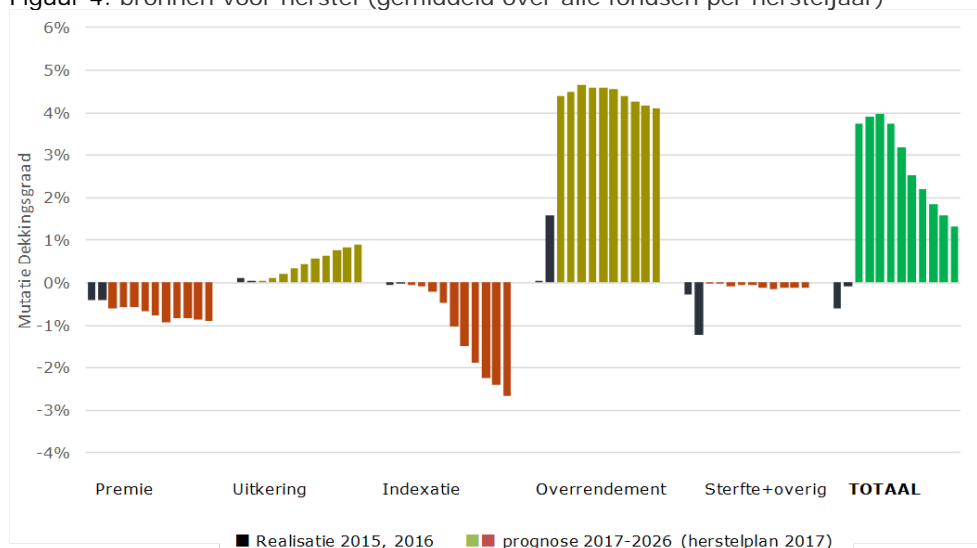
van deze uiterste maatregel gebruik te hoeven maken. Slechts twee fondsen, met in totaal ongeveer 13 duizend deelnemers, geven aan wel een korting in 2017 te moeten doorvoeren, waarbij zeer fondsspecifieke omstandigheden spelen.

Andere bronnen voor herstel van de financiële positie zijn het behalen van overrendement op de beleggingen, het stellen van een meer dan kostendekkende premie, of uitstel van de jaarlijkse indexatie.

Uit figuur 4 blijkt dat de meeste pensioenfondsen aannemen dat het herstel vrijwel geheel uit overrendement komt. Overrendement is het extra rendement dat naar verwachting gehaald wordt bovenop het rendement dat nodig is om de verplichtingen te kunnen financieren. In totaal verwachten pensioenfondsen in hun herstelplannen de komende tien jaar ongeveer 500 miljard euro aan overrendement te halen, zo blijkt uit de beoordeling van de herstelplannen van dit jaar.

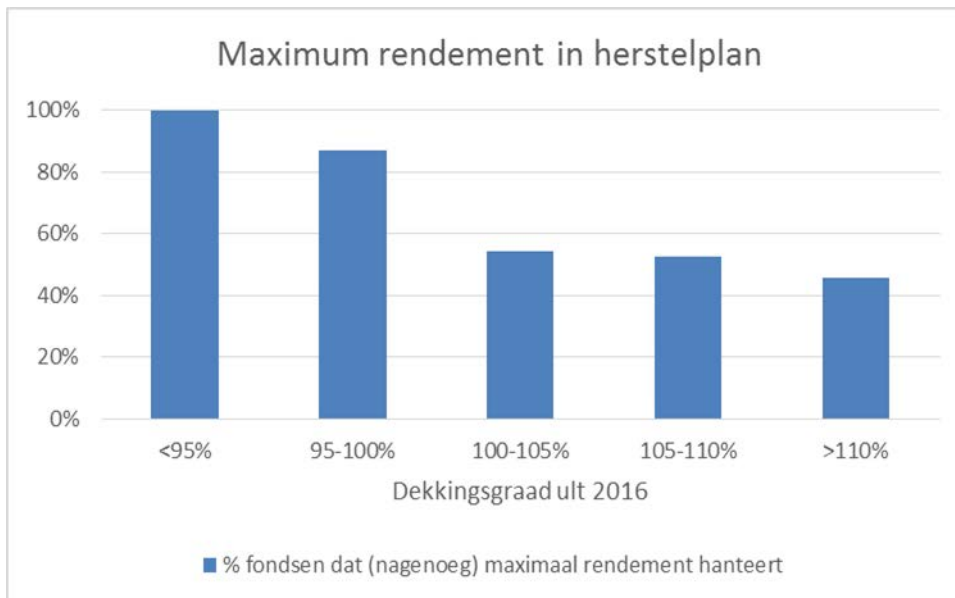
Overigens mogen pensioenfondsen volgens de wet bij de bepaling van de hoogte van de premie rekenen met verwachte rendementen, in plaats van de actuele rente. Dit heet 'premiëdemping'. Omdat bij premiedemping de feitelijk premie lager is dan de actuariële benodigde premie, heeft dit een negatief effect op het herstel (zie ook antwoord op vraag 8).

Figuur 4. bronnen voor herstel (gemiddeld over alle fondsen per hersteljaar)

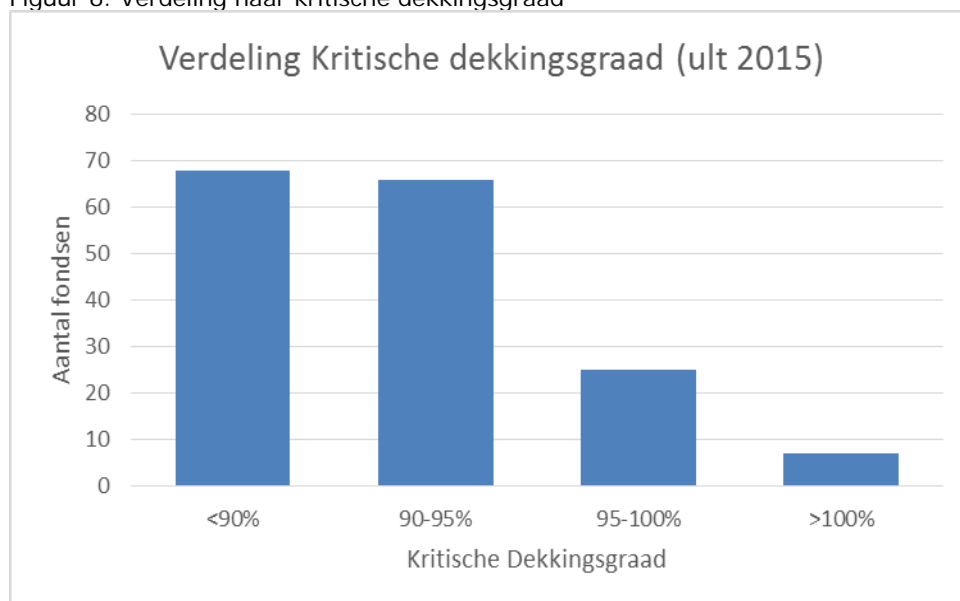
Het overgrote deel van de fondsen met een herstelplan hanteert de maximale parameters voor het portefeuillerendement en boekt daarmee het maximaal haalbare overrendement in het herstelplan in. Uit de cijfers valt af te lezen, dat fondsen dichterbij de wettelijke maximale rendementen bewegen, als de kortingsdreiging toeneemt (figuur 5). Voor de herstelplannen per ultimo 2016 hebben 8 fondsen het portefeuillerendement verhoogd. In 4 gevallen zou het fonds anders hebben moeten korten.

Figuur 5. Samenhang DG en hanteren van (bijna) maximaal rendement in herstelplan

Uit de herstelkracht van een fonds is de kritische dekkingsgraad (KDGs) af te leiden, de dekkingsgraad waarbij een fonds nog net op een termijn van 10 jaar naar het VEV toe kan herstellen en dus een korting kan vermijden. Deze KDGs worden bepaald door het fonds specifieke beleggingsbeleid, maar ook door de stand van de rente (bij een lagere rentestand resulteert een hoger maximaal overrendement, en daarmee een grotere maximale 10-jaars herstelkracht van het fonds). De KDGs liggen rond 90% (zie figuur 6).

Figuur 6. Verdeling naar kritische dekkingsgraad

rapport-dnb-over-fin
anciele-positie-pensio

DNBulletin
herstelplannen.pdf

Vraag bij doel 2: tegengaan spagaat in beleggingsbeleid tussen gerichtheid op koopkrachtbehoud (indexatie) en nominale stabiliteit

6. Welke effect heeft de aanpassing van het FTK in algemene zin op het beleggingsbeleid?

De meest voor de hand liggende wijze om de impact op het beleggingsbeleid van fondsen onder het nFTK te illustreren, is te kijken naar de keuzes die fondsen maakten met betrekking tot het aanpassen van het risicoprofiel. Bij de invoering van het nFTK kregen fondsen met een reservetekort ($MVEV < DG < VEV$) de mogelijkheid tot eenmalige verhoging van het risicoprofiel (EVR). In een situatie van dekkingstekort ($DG < MVEV$) konden fondsen het beleidsvoornemen tot een verhoging van het risicoprofiel nemen, maar moest de implementatie ervan wachten tot het moment dat het dekkingstekort was opgeheven.

Figuur 7 toont hoe fondsen het risicoprofiel feitelijk aanpasten sinds de invoering van het nFTK.⁷ De figuur onderscheidt twee groepen fondsen: de groep die gebruik maakte van de mogelijkheid tot eenmalige verhoging risicoprofiel (EVR) vanuit een tekortsituatie, en de groep die dat niet deed.⁸ Een aantal observaties springen in het oog:

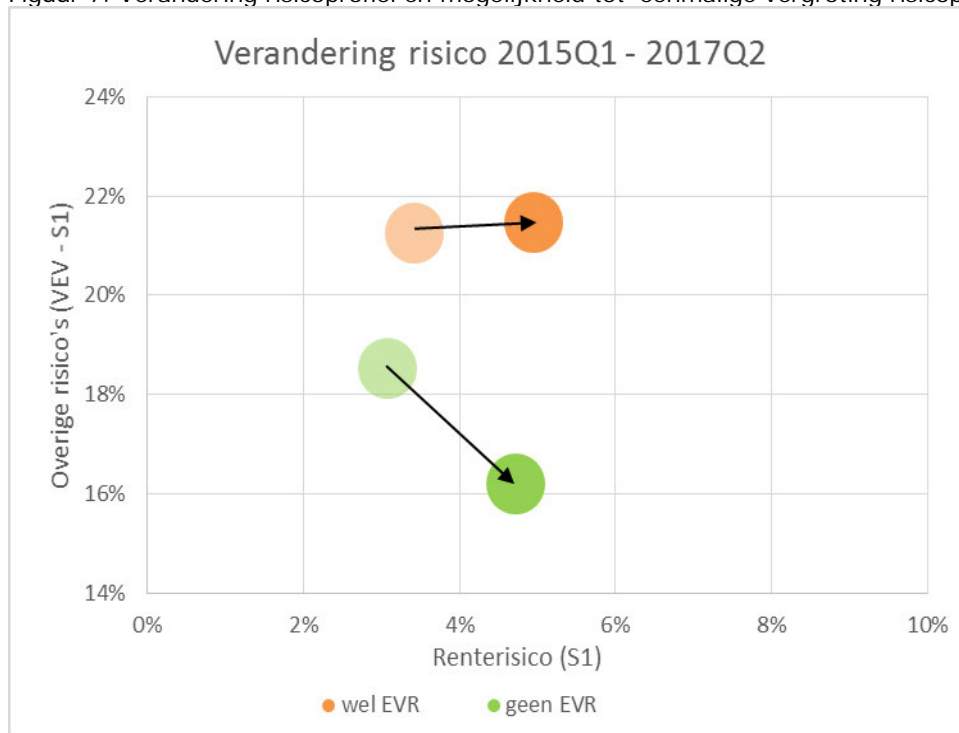
1. Fondsen die geen gebruik maakten van de EVR kenden en kennen een lager risicoprofiel dan fondsen die wel gebruik maakten van EVR (de som van de x- en y-waardes is lager voor de groene bollen dan voor de rode bollen).
2. Fondsen die geen gebruik maakten van de EVR verhoogden hun blootstelling aan renterisico en verlaagden hun blootstelling aan andere risico's.
3. Fondsen die gebruik maakten van de EVR verhoogden hun totale risicoprofiel door meer renterisico te nemen. De blootstelling aan overige risico's nam vrijwel niet toe. Wat je zou verwachten, is dat fondsen hun portefeuille juist meer aan beleggingsrisico's op zakelijke waarden en andere niet-renterisico's zouden blootstellen, om meer van de hierop te verwachten risicopremie te realiseren. Een verhoging van de blootstelling aan renterisico is onverwacht. Immers, verhogen van het

⁷ Op de horizontale as staat de bijdrage aan het VEV van het renterisico (S1). Op de verticale as staat de bijdrage aan het VEV van alle overige risico's. Voor elk punt in de figuur tellen de waardes op de horizontale en verticale as op tot het VEV. Dat betekent ook dat als een fonds door de tijd het renterisico evenveel opbouwt (horizontaal naar rechts bewegen) als de overige risico's afbouwt (verticaal naar beneden bewegen), het daarmee risico's uitruilt, maar het totale risicoprofiel niet vergroot.

⁸ 159 fondsen 'kwalificeerden' voor de EVR, d.w.z. hadden bij aanvang van het nFTK een reservetekort. 53 fondsen maakten er gebruik van. In de figuur worden de 53 'gebruikers' en alle andere fondsen van elkaar onderscheiden (dus ook fondsen die bij aanvang van het nFTK geen reservetekort hadden).

renterisico impliceert afbouw van de renteafdekking en dat gaat samen met het verkorten van de duration van de beleggingsportefeuille. Met een dergelijke aanpassing zou een fonds termijnpremie mislopen. Mogelijk hebben deze fondsen in een lage renteomgeving een rentevisie laten spreken, door met een grotere blootstelling aan renterisico in te spelen op een verwachte rentestijging.⁹

Figuur 7. Verandering risicoprofiel en mogelijkheid tot 'éénmalige vergroting risicoprofiel'

dnb-rapport-wijziging-risicoprofiel-pensio

Vragen bij doel 4: Stabiele pensioenpremies

7. Hoe hebben de feitelijke premies en de premiedekkingsgraden zich ontwikkeld in de periode 2013 tot en met 2016?

	Premie (excl VPL) in mrd	Premie- dekkingsgraad
2013	31,7	104%
2014	28,8	116%
2015	25,9	94%
2016	26,0	84%
2017	26,7	79%

Noot: de premievolumes zijn excl DC en excl herverzekerd (samen ongeveer 0,4 mrd). Hiermee sluiten de cijfers aan op het premievolume als genoemd in vraag 8. Bovendien heeft de pdg geen betrekking op dit gedeelte van de premie.

Noot2: Merk op dat de premievolumes mede zijn beïnvloedt door de aanpassingen in het Witteveen kader, de fiscale aftopping en de verhoging van de pensioenleeftijd.

8. Hoeveel fondsen hanteren een zuiver kostendekkende premie, een kostendekkende premie die wordt gedempt op basis van een voortschrijdend

⁹Hier speelt ook mee dat de rente hedge vaak dynamisch is, waarbij fondsen de hedge verlagen wanneer de rente laag is. Fondsen kunnen de mogelijkheid tot EVR hebben benut om dit tactische deel van hun rentebeleid uit te voeren. Ook in dergelijke situaties draagt het niet bij tot het reduceren van de in het beleidsdoel genoemde beleggingsspagaat.

gemiddelde van de RTS en hoeveel fondsen hanteren een kostendekkende premie die wordt gedempt op basis van het verwachte rendement?

Voor het boekjaar 2017 (ex-ante cijfers berekend obv RTS ultimo 2016) zijn dit de door de fondsen gerapporteerde cijfers.

	2017				PDG
	# fondsen	% fondsen	€ premie (mrd)	% premie	
Zuiver kostendekkend (RTS)	27	14%	1.7	6%	147%
Demping gem. RTS	51	27%	2.4	9%	93%
Demping verw. Rendement	114	59%	22.6	85%	75%
Sector als geheel	192	100%	26.7	100%	79%

Noot: ex-ante cijfers berekend obv RTS ultimo 2016.

9. Hoeveel fondsen zijn na de aanpassing van het ftk overgestapt van een zuiver kostendekkende premie naar een gedempte kostendekkende premie op basis van het voortschrijdend gemiddelde van de rente of op basis van verwacht rendement?

Tabel: migratie in premieberekening 2014-2017 (absolute aantallen)

		2017			Totaal
		Zuiver kostendekkend (RTS)	Demping o.b.v. gemiddelde RTS	Demping o.b.v. verwacht rendement	
2014	Zuiver kostendekkend (RTS)	25	7	14	46
	Demping gem. RTS	0	19	28	47
	Demping verw. Rendement	0	22	65	87
		25	48	107	180

Noot: De tabel geeft weer de veranderingen in KDP-systematiek tussen 2014 (ex-ante) en 2017 (ex-ante). Hierin zijn enkel fondsen meegenomen die in 2014 reeds bestonden en in 2017 nog steeds bestonden.

Tabel: migratie in premieberekening 2014-2017 (% van het totaal)

		2017			Totaal
		Zuiver kostendekkend (RTS)	Demping o.b.v. gemiddelde RTS	Demping o.b.v. verwacht rendement	
2014	Zuiver kostendekkend (RTS)	14	4	8	26
	Demping gem. RTS	0	11	16	26
	Demping verw. Rendement	0	12	36	48
		14	27	59	100

Noot: De tabel geeft weer de veranderingen in KDP-systematiek tussen 2014 (ex-ante) en 2017 (ex-ante). Hierin zijn enkel fondsen meegenomen die in 2014 reeds bestonden en in 2017 nog steeds bestonden.

De lichtblauw gearceerde cellen geven migratie aan naar een minder ruime premiedemping: van enige vorm van demping naar een zuiver kostendekkende premie, of van demping o.b.v. verwacht rendement naar demping op basis van gemiddelde RTS. De donkerblauw gearceerde cellen geven de migratie aan naar een ruimere vorm van premiedemping. De vetgedrukt getallen vat de fondsen die in 2017 dezelfde wijze van premieberekening hanteerden als in 2014.

Observaties:

- geen enkel fonds heeft sinds 2014 vanuit een dempingsmethodiek de overstap gemaakt naar een zuiver kostendekkende premiestelling.
- 28% van de fondsen migreerde naar een ruimere vorm van premiedemping (donkerblauw gearceerde cellen) dan naar een minder ruime vorm (lichtblauw gearceerde cellen).

- 12% van de fondsen stapte over van premiedemping op basis van verwacht rendement naar premiedemping obv gemiddelde rente. Een globale analyse leert dat veel van deze fondsen de overstap naar het nFTK hebben benut om het premiebeleid te bezien. Bij deze fondsen zag je in voorgaande jaren relatief vaak dat de opbouw werd gekort omdat de premie niet toereikend was (CDC-regelingen). Dit was de (evenwichtige) consequentie van premiedemping met verwacht rendement en het niet halen van dat verwachte rendement.

10. Hoeveel fondsen zijn juist overgestapt naar een zuiver kostendeckende premie?

Dit zijn er 0, zie de tabel bij de vorige vraag.

Van: @dnb.nl
Aan: r@dnb.nl
Cc:
Onderwerp: RE: EK AV 2018-0000103805 Evaluatie van de Wet aanpassing financieel toetsingskader 10325 [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]
Datum: maandag 18 juni 2018 11:56:22

Hallo 10.2e ,

Ik heb de antwoorden dit weekend doorgelezen. Er zitten de nodige open deuren in de vragen en uitgebreide uiteenzettingen op zijsporen, maar ook wel een paar lastige vragen. Alles nu gelezen hebbende had ik je graag vooraf de volgende punten meegegeven:

1.

P.4 "De verhouding van de premie tot het op te bouwen pensioen en de toedeling van financiële mee- en tegenvallers zijn belangrijke vraagstukken bij de vernieuwing van het pensioenstelsel. De aandachtspunten die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen, worden daarom bij die vernieuwing gezien."

P. 15 "Deze bevinding vormt een aandachtspunt. De toedeling van financiële mee- en tegenvallers is een belangrijk vraagstuk voor het nieuwe pensioencontract, en daarmee voor de stelselvernieuwing. "

Met deze antwoorden lijkt te worden gesuggereerd dat (een deel van) de beleidsconclusies op basis van deze evaluatie sowieso geen zelfstandig vervolg krijgen en dat de afweging er wat mee te doen in feite ook bij de toekomstdiscussie/SER wordt neergelegd. Dat gaat verder dan de aanbiedingsbrief, waarin werd gesteld dat deze onderwerpen in samenhang met de stelseldiscussie zou worden gezien. Hebben jullie hier daadwerkelijk een andere houding inmiddels, of is dit onbedoeld ruimer geformuleerd (of lees ik er teveel in)? Het lijkt ons i.i.g. belangrijk om ook bij totstandkoming van een nieuw contract het FTK als 'hoedster van opgebouwde rechten' goed zijn werk te kunnen laten doen.

2.

p. 14 "De bevindingen van het onderzoek geven mij geen aanleiding voor zorgen over gambling for resurrection ."

Deze constatering, over het gebruik van de mogelijkheid eenmalig het risicoprofiel te vergroten vanuit een tekortsituatie, vind ik wel jammer, want bood een opening om hernieuwd gebruik van een dergelijke maatregel naar de toekomst toe af te keuren en de mogelijkheid om nog beschikbare opties die sommige fondsen hebben, dicht te gooien.

3.

p. 6 "De stresstest van EIOPA biedt daarom weinig nieuwe informatie. "

11 (pbo)

Binnen deze periode is immers niet duidelijk of, en in welke mate, toepassing moet worden gegeven aan de maatregel minimaal vereist eigen vermogen (artikel 140 Pensioenwet). Het eerste moment waarop dat wordt vastgesteld is 31 december 2019"

Hartelijke groet,

10.2e

Van: @MINSZW.NL]

Verzonden: donderdag 14 juni 2018 10:19

Aan: @dnb.nl>;
@dnb.nl>

CC: urg@minszw.nl>

Onderwerp: FW: EK AV 2018-0000103805 Evaluatie van de Wet aanpassing financieel toetsingskader 10325 [Decrypted using DNB TLS]

10.2e , 10.2e ,

Ter informatie de antwoorden van de minister op de vragen van de Eerste Kamer over de evaluatie van de Wet aanpassing ftk.
Keurig op tijd voor het AO in de **Tweede** Kamer.

Groet, 10.2e

Van: @minszw.nl>

Verzonden: donderdag 14 juni 2018 09:00

Aan:

Onderwerp: EK AV 2018-0000103805 Evaluatie van de Wet aanpassing financieel toetsingskader 10325

Hierbij een heden aan de Eerste Kamer verzonden brief met het onderwerp:
Evaluatie van de Wet aanpassing financieel toetsingskader
kenmerk: 2018-0000103805
Delphi nummer: 10325

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van: @dnb.nl
Aan: ;
Cc:
Onderwerp: RE: telefonisch overleg voortgang evaluatie nftk [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]
Datum: woensdag 11 oktober 2017 15:56:46
Bijlagen: [Copy of Copy of Evaluatie FTK - Enquete.xlsx](#)

Beste [10.2e](#) en [10.2e](#),

Bijgevoegd in rode tekst in de excel onze aanvullingen, opmerkingen en suggesties.

Hartelijke groet,
[10.2e](#)

From: @willistowerswatson.com]
Sent: dinsdag 10 oktober 2017 11:02
To: @dnb.nl>;
@minszw.nl>;
@willistowerswatson.com>
Cc: @MINSZW.NL>
Subject: RE: telefonisch overleg voortgang evaluatie nftk [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Allen,

Bijgevoegd treffen jullie de eerste opzet voor de enquête aan.

Wij zijn voornemens de enquête uit te voeren door middel van een web tool.

Wij hebben daarbij gekozen voor een 5-puntsschaal ("helemaal mee eens" tot "helemaal niet mee eens").

Laten we de gekozen opzet en de vragen in de enquête bij de call van vanmiddag bespreken.

Met vriendelijke groet, / Kind regards,

[10.2e](#)

Willis Towers Watson

Stationsweg 13-14 | 1441 EJ Purmerend

Postbus 780 | 1440 AT Purmerend, Nederland

T + 31 (0)88

D + 31 (0)88

@willistowerswatson.com

willistowerswatson.com

From: @dnb.nl]
Sent: vrijdag 6 oktober 2017 9:13
To: @willistowerswatson.com>;
@minszw.nl>;
@willistowerswatson.com>
Cc: @MINSZW.NL>
Subject: RE: telefonisch overleg voortgang evaluatie nftk [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Hallo allen,

Verschuiving naar 15.30-16.00 ook mijn voorkeur.

Grt,

10.2e

From: @willistowerswatson.com
Sent: donderdag 5 oktober 2017 14:39
To: @minszw.nl>;
@willistowerswatson.com>;
@dnb.nl>
Cc: @MINSZW.NL>
Subject: RE: telefonisch overleg voortgang evaluatie nftk [Decrypted using DNB TLS]

Goedemiddag 10.2e ,

Dat is voor ons geen probleem.
Tussen 9 en 12 gaat ons niet lukken, de andere tijdstippen zijn wel mogelijk.
Onze voorkeur gaat uit naar 15:30 – 16:00.
Ik wacht nog even de reactie van 10.2e af, daarna zal ik het telefonisch overleg verschuiven.

Met vriendelijke groet, / Kind regards,
10.2e

Willis Towers Watson
Stationsweg 13-14 | 1441 EJ Purmerend
Postbus 780 | 1440 AT Purmerend, Nederland
T + 31 (0)88
D + 31 (0)88

@willistowerswatson.com
willistowerswatson.com

From: @minszw.nl
Sent: donderdag 5 oktober 2017 14:14
To: @willistowerswatson.com>;
@willistowerswatson.com>;
@dnb.nl>
Cc: @MINSZW.NL>
Subject: telefonisch overleg voortgang evaluatie nftk

Dag heren,

Aanstaande dinsdag hebben we ons tweewekelijks telefonisch overleg. Dit staat ingepland van 16.00 tot 16.30 uur. ^{10.2.E} en ik hebben echter van 16.00 tot 17.00 uur een andere afspraak. Is het mogelijk het telefonisch overleg iets op te schuiven? Mogelijkheden voor ons zijn:

- 15.30 – 16.00 uur
- 17.00 – 17.30 uur
- Of ergens tussen 09.00 en 12.00 uur

We horen graag of dit gaat lukken.]

Groet,

10.2e

Afdeling Pensioenbeleid
Directie Arbeidsverhoudingen

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Parnassusplein 5, 2511 VX Den Haag
tel: 06
@minszw.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Notice of Confidentiality

This email contains confidential material prepared for the intended addressees only and it may contain intellectual property of Towers Watson, its affiliates or a third party. This material may not be suitable for, and we accept no responsibility for, use in any context or for any purpose other than for the intended context and purpose. If you are not the intended recipient or if we did not authorize your receipt of this material, any use, distribution or copying of this material is strictly prohibited and may be unlawful. If you have received this communication in error, please return it to the original sender with the subject heading "Received in error," then delete any copies.

This e-mail has come to you from Towers Watson Netherlands BV.
Handelsregister Amsterdam nr: 34308104

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Notice of Confidentiality

This email contains confidential material prepared for the intended addressees only and it may contain intellectual property of Towers Watson, its affiliates or a third party. This material may not be suitable for, and we accept no responsibility for, use in any context or for any purpose other than for the intended context and purpose. If you are not the intended recipient or if we did not authorize your receipt of this material, any use, distribution or copying of this material is strictly prohibited and may be unlawful. If you have received this communication in error, please return it to the original sender with the subject heading "Received in error," then delete any copies.

This e-mail has come to you from Towers Watson Netherlands BV.
Handelsregister Amsterdam nr: 34308104

Willis Towers Watson

Onderdeel 1

Stelling	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet eens en niet oneens	Niet mee eens	Helemaal niet mee eens
Een voortrollende herstelperiode (10 jaar) heeft de voorkeur ten opzichte van een vaste periode (15 jaar)	☐	☐	☐	☐	☒
De nieuwe methodiek resulteert in een te lage herstelkracht waardoor dekkingsgraden langdurig in een tekortsituatie ONDERSCHIED HIER TEKORT ONDER MVEV EN TEKORT ONDER VEV, WELLICHT MET 2 APARTE VRAGEN kunnen blijven	☐	☐	☐	☐	☐
De MAXIMALE herstelperiode zou <u>langer</u> dan 10 jaar moeten zijn	☐	☐	☐	☐	☐
De MAXIMALE herstelperiode zou <u>korter</u> dan 10 jaar moeten zijn	☐	☐	☐	☐	☐
De nieuwe methodiek voorkomt abrupte en forse kortingen	☐	☐	☐	☐	☐
De nieuwe herstelplansystematiek heeft een goede balans gevonden tussen het voorkomen van kortingen en realiseren van tijdig herstel	☐	☐	☐	☐	☐
De maatregel minimaal vereist eigen vermogen (kortten bij 5 jaar lager dan ~ 105%) is noodzakelijk om langdurige tekorten te voorkomen	☐	☐	☐	☐	☐
De termijn van 5 jaar voor de maatregel minimaal vereist eigen vermogen is te kort	☐	☐	☐	☐	☐
De maatregel minimaal vereist eigen vermogen zou moeten worden afgeschaft WIJ HEBBEN ALTIJD BEGREPEN DAT DIT EUROPEES JURIDISCH NIET MAG. ZIE OOK MEMORIE VAN TOELICHTING BIJ nFTK	☐	☐	☐	☐	☐
De indexatieregels zijn duidelijk en eenvoudig toe te passen	☐	☐	☐	☐	☐
De aanpassing van de indexatieregels heeft geleid tot een nieuwe (lange termijn) indexatie ambitie	☐	☐	☐	☐	☐
De regels voor toekomstbestendige indexatie zijn een onnodige beperking in de beleidsvrijheid van pensioenfondsen	☐	☐	☐	☐	☐

Waardering op totaalniveau

Hoe waardeert u de volgende maatregelen op een schaal van 1 tot 5 (1 = zeer ontevreden, 2 = ontevreden, 3 = niet tevreden of ontevreden, 4 = tevreden, 5 = zeer tevreden)

Nieuwe herstelplanmethodiek

Maatregel minimaal vereist eigen vermogen

Toekomstbestendige indexatie

Van:
Aan: @dnb.nl
Cc: @dnb.nl
Onderwerp: RE: Tweede deel antwoorden op kwantitatieve onderzoeksvragen evaluatie nFTK
Datum: vrijdag 13 oktober 2017 14:55:51

Beste ^{10.2e} (en anderen),

Hartelijk dank voor de antwoorden op de kwantitatieve vragen. Wij gaan ervan uit dat hiermee een bouwsteen is gelegd voor het evaluatieonderzoek.

Over en naar aanleiding van de antwoorden hebben we nog enkele vragen en suggesties.

@WTW:

- Wij nemen aan dat deze informatie wordt opgesplitst en verwerkt in de vijf paragrafen (per beleidsdoel). Is dat juist?
- Hebben jullie ten behoeve van het onderzoek – bij nader inzien – behoefte aan aanvullende kwantitatieve informatie?

@DNB:

- Antwoord op vraag 1: is het mogelijk de exacte hoogte van de kortingen te melden (2016 en 2017)?
- Antwoord op toegevoegde vraag 3: De nieuwe herstelsystematiek beoogt abrupte (hoge) kortingen te voorkomen. Voor de vergelijking oud versus nieuw ftk is daarom vooral van belang een inschatting te maken van de hoogte van de kortingen die onder 'oud' eind 2017 doorgevoerd hadden moeten worden. Dat zou afgezet kunnen worden tegen de hoogte van de (jaarlijkse) kortingen die op grond van de MVEV vanaf 2020 moeten worden toegepast (op basis van de dkg van juli 2017). Hierbij is ook de spreiding over 10 jaar van belang.
- Figuur 2 zegt in zichzelf niet zoveel. Relevanter is als dit kan worden afgezet tegen het regime vóór de aanpassing van het ftk. Daarnaast zou ook het aantal deelnemers (inclusief pensioengerechtigden) vermeld moeten worden plus de hoogte van de (verwachte) korting.
- N.a.v. figuur 3 vragen wij ons af of de 'strengere' fondsen (rechts van de TBI-lijn) hun staffel hebben aangepast aan het nftk? Volgens onze informatie zijn er nog steeds fondsen met een strengere staffel.
- In figuur 4 is niet duidelijk hoe het overrendement is samengesteld. Het (gemiddelde) beleggingsrendement was in 2015 laag, maar in 2016 behoorlijk hoog. Gold dat niet voor de betrokken fondsen of is overrendement iets anders dan het geboekte rendement minus de rts?
- Deze figuur (4) suggereert dat fondsen met een reservetekort – volgens hun herstelplan – van plan zijn om desondanks fors (tot bijna 3%) te indexeren. Is dat juist?
- Figuur 6: kritische dekkingsgraad. Voor het onderzoek lijkt het nuttig ook de kritische dekkingsgraden vóór de aanpassing van het ftk (in het kader van een kthp) te vermelden. Die zullen – door de bank genomen – hoger moeten zijn.
- Bij vraag 7 kijken de cijfers af van tabel 8.4 van de statistiekensite van DNB (zie hieronder). Premie voor DC en herverzekerde regelingen lijken dit verschil niet te verklaren. Wat wel?
- Sommigen van ons hebben wat moeite met de tabellen onder vraag 8 en 9. WTW vast en zeker niet, maar willekeurige lezers zouden zich bij voorbeeld af kunnen vragen of er nu 25 of 27 fondsen zijn met een zuiver kdp.
- Observaties bij antwoord 9: wij begrijpen niet wat de betekenis van de laatste 2 zinnen van de laatste observatie. Wellicht wordt dit duidelijker uit de interviews van WTW

(?)

Groet, mede namens [10.2e](#) en [10.2e](#) ,
[10.2e](#)

2013	34.322
2014	31.702
2015	28.619
2016	29.035

Van: @dnb.nl]
Verzonden: woensdag 11 oktober 2017 13:26
Aan: ;
CC: ; @dnb.nl
Onderwerp: Tweede deel antwoorden op kwantitatieve onderzoeksvragen evaluatie nFTK

Beste [10.2e](#) en [10.2e](#) ,

Bijgevoegd de aangevulde antwoorden op de kwantitatieve onderzoeksvragen.

Hierin is (op pagina twee) ook het openstaande punt meegenomen uit de call van gisteren, over het aantal fondsen dat obv DG onder oude FTK ultimo 2014 een KTHP in zou zijn gegaan vs het aantal voor wie in het nieuwe FTK obv BDG de MVEV teller op dat moment begon te lopen.

Voor eventuele verdere vragen weet je me te vinden.
Hartelijke groet,
[10.2e](#)

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van: @dnb.nl
Aan:
Onderwerp: RE: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]
Datum: woensdag 20 juni 2018 21:26:30

Van ^{10.2e} heb ik inmiddels ook volledige context van zijn gesprek met Van Rooijen: ¹¹
(pbo) . Dus laat
maar weten wanneer jullie brief gaan schrijven.

Groeten,
^{10.2e}

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: @MINSZW.NL>
Datum: woensdag 20 jun. 2018 6:09 PM
Aan: @dnb.nl>
Onderwerp: RE: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Best nog wel veel toezeggingen, maar – met uitzondering van citaat ^{10.2e} – niet over ftk (☺).

Van: @dnb.nl>
Verzonden: woensdag 20 juni 2018 18:04
Aan: @MINSZW.NL>
Onderwerp: RE: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Maar belgie dus idd geparkeerd naar brief-antwoord

Van: @MINSZW.NL]
Verzonden: woensdag 20 juni 2018 17:53
Aan: @dnb.nl>
Onderwerp: RE: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Kan snel toch?

Van: @dnb.nl>
Verzonden: woensdag 20 juni 2018 17:04
Aan: @MINSZW.NL>
Onderwerp: RE: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Het makkelijke deel van het antwoord zal in de beelden van het AO zitten, maar vooral wat hij en ^{10.2e} bij een conferentie zou hebben gezegd is wel uitdagend

Van: @MINSZW.NL]
Verzonden: woensdag 20 juni 2018 17:01
Aan: @dnb.nl>
Onderwerp: RE: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Dat is prima ^{10.2e} . Verzoek aan ^{10.2e} zal ook wel 'bovenlangs' komen.

Van: [@dnb.nl](#)>

Verzonden: woensdag 20 juni 2018 16:58

Aan: [@MINSZW.NL](#)>

Onderwerp: RE: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Wij ondersteunen ook het verdelingselement van het gebruik van de RTS. We zullen ook hier nauwkeuriger proberen te achterhalen wat ^{10.2e} precies heeft gezegd en in welke context.

Van: [@MINSZW.NL](#)

Verzonden: woensdag 20 juni 2018 16:15

Aan: [@dnb.nl](#)>

Onderwerp: RE: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Nee, ik stuur jouw onderstaande reactie door.

Als ^{10.2e} niet tevreden is, gaan we echt onderzoeken hoe dat zit.

Van: [@dnb.nl](#)>

Verzonden: woensdag 20 juni 2018 16:12

Aan: [@MINSZW.NL](#)>

Onderwerp: RE: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

^{10.2e} geeft aan dat hij wel ziet dat er verschillen in projecties kunnen ontstaan als je andere rekenregels hanteert (maar is er onvoldoende in thuis om dit heel stellig te doen).

Ik check nog even bij ^{10.2e} . En anders goed om ^{10.2e} even te bellen. Heb je zijn nummer?

Van: [@MINSZW.NL](#)

Verzonden: woensdag 20 juni 2018 16:07

Aan: [@dnb.nl](#)>

Onderwerp: RE: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Weet jij ook hoe het zit met de UPO's?

Meer iets voor AFM, maar ja, die doen vandaag niet mee.

Van: [@dnb.nl](#)>

Verzonden: woensdag 20 juni 2018 16:05

Aan: [@MINSZW.NL](#)>

Onderwerp: RE: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

De "belgië-vraag" van omtzigt hangt uiteraard weer op de waardering van de sponsorgarantie. De nederlandse toezegging van een pensioenfonds dat een sponsorgarantie heeft, is natuurlijk al iets harder dan een toezegging van een fonds dat een dergelijk garantie niet heeft. België kiest ervoor om de sponsorgarantie wel me te nemen, en mede daardoor mag je daar rook met een hogere rente rekenen. Als je de toezichtkaders integraal bekijkt, dan is het zeker niet zo dat je in België aan het strenge nederlandse toezicht ontsnapt.

Van: [@MINSZW.NL](#)

Verzonden: woensdag 20 juni 2018 15:38

Aan: [@dnb.nl](#)>
Onderwerp: RE: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Dank. Geef dit door aan collega's in Kamer.

Van: [@dnb.nl](#)>
Verzonden: woensdag 20 juni 2018 15:37
Aan: [@MINSZW.NL](#)>
Onderwerp: RE: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Ja, dat is zeker beter. Ook al om het uit t frame van 'besparen' te trekken

Van: [@MINSZW.NL](#)
Verzonden: woensdag 20 juni 2018 15:35
Aan: [@dnb.nl](#)>
Onderwerp: RE: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Wellicht beter schriftelijk?
Enige prudentie doen wij ook wel ...

Van: [@dnb.nl](#)>
Verzonden: woensdag 20 juni 2018 15:33
Aan: [@MINSZW.NL](#)>
Onderwerp: RE: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Heb wel gevraagd wat fondsen 'bespaard hebben' door al die jaren niet te indexeren: 13% hogere pensioen zouden ze hebben gehad, dus kort door de bocht slordige €150mrd aan extra TV tov huidige stand (hier kleven allerlei nuances aan overigens)

Van: [@MINSZW.NL](#)
Verzonden: woensdag 20 juni 2018 15:31
Aan: [@dnb.nl](#)>
Onderwerp: FW: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Ter informatie.
Wel uit de heup schieten **10.2e** !

Van:
Verzonden: woensdag 20 juni 2018 15:29
Aan: [@MINSZW.NL](#)>; [@MINSZW.NL](#)>
Onderwerp: FW: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [@dnb.nl](#)>
Datum: woensdag 20 jun. 2018 3:27 PM
Aan: [@minszw.nl](#)>
Onderwerp: RE: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS][Encrypted using DNB TLS]

10.2e ,

Consistente waardering van verplichtingen vereist dat verwacht resultaat en verdisconteringsvoet met elkaar in overeenstemming zijn.

Dus nominale zekerheid verdisconteren tegen RTS: KLOPT: DG nu 108

Dus een onzekere, maar in verwachting hogere pensioenuitkering verdisconteren tegen passend verwacht rendement: KLOPT: DG nu 108

Maar nominale zekerheid verdisconteren tegen verwacht rendement KLOPT NIET: DG nu 147 (uitdelen ten koste van jongere generaties)

VG ^{10.2}

-----Original Message-----

From: @minszw.nl
Sent: woensdag 20 juni 2018 15:07
To: @dnb.nl>
Subject: Vraag AO: spoed! [Decrypted using DNB TLS]

Hallo ^{10.2}

We beginnen net met AO pensioen. Van Rooijen zegt dat ^{10.2} meent dat rts niet meer nodig is als we overgaan op contract zonder nominale zekerheid. Klopt dit? Wat kunnen wij antwoorden?

Groet, ^{10.2e}

Verzonden met BlackBerry Work

(www.blackberry.com)

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van: @dnb.nl
Aan:):
Cc: @dnb.nl
Onderwerp: Tweede deel antwoorden op kwantitatieve onderzoeksvragen evaluatie nFTK
Datum: woensdag 11 oktober 2017 13:26:04
Bijlagen: [8. Onderzoeksvragen project Evaluatie nFTK v7 \(tweede deel\).docx](#)

Beste 10.2e en 10.2e ,

Bijgevoegd de aangevulde antwoorden op de kwantitatieve onderzoeksvragen.

Hierin is (op pagina twee) ook het openstaande punt meegenomen uit de call van gisteren, over het aantal fondsen dat obv DG onder oude FTK ultimo 2014 een KTHP in zou zijn gegaan vs het aantal voor wie in het nieuwe FTK obv BDG de MVEV teller op dat moment begon te lopen.

Voor eventuele verdere vragen weet je me te vinden.

Hartelijke groet,

10.2e

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van: @dnb.nl
Aan: ;
Cc: @dnb.nl
Onderwerp: Word versie DNBulletin herstelplannen[Encrypted using DNB TLS]
Datum: donderdag 14 juni 2018 10:58:06
Bijlagen: [Bulletin herstelplannen 2018.docx](#)

Hallo ^{10.2e} ,

Bijgaand de word versie van ons bulletin.

Groeten,
^{10.2e}

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.

Van: @dnb.nl
Aan: ;
Cc: @dnb.nl; @dnb.nl
Onderwerp: Reactie op samenvatting e-nFTK
Datum: donderdag 7 december 2017 13:55:25
Bijlagen: [image001.gif](#)
[Samenvatting Evaluatie nFTK 5dec - opm DNB.zip](#)

Beste allen,

Bijgevoegd onze opmerkingen en suggesties bij de concept-samenvatting van het rapport.

Het wachtwoord stuur ik per sms. Dit alles wederom in het kader van de opnieuw onder de aandacht gebrachte normen voor omgang met gegevens.

Hartelijke groet,

10.2e

Beleidsmedewerker
Divisie Toezicht Beleid
Afdeling Pensioenfondsen

T +31 20
M +31 6

[@dnb.nl](#)

De informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u als niet-geadresseerde dit bericht ontvangt, wordt u verzocht direct de afzender hierover te informeren en het bericht te vernietigen. Gebruik van informatie door onbevoegden, openbaarmaking of vermenigvuldiging is verboden en kan leiden tot aansprakelijkheid.

De afzender is niet aansprakelijk voor schade die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. De e-mails en eventueel bijgevoegde bestanden zijn volgens een standaardprocedure gecontroleerd op computervirussen. Deze controle kan aanwezigheid van malware, zoals virussen, echter niet geheel uitsluiten.

The information sent in or enclosed with this email is confidential and intended solely for the addressee. If you have received this email but are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Please be advised that the unauthorised use, disclosure, dissemination or distribution of information is prohibited by law and may entail liability.

The sender cannot be held liable for damage in connection with risks inherent in electronic message transfer. The sender has taken standard precautions to verify no computer viruses are present in this email or any attachments it may contain. However, the presence of malware, such as viruses, cannot be ruled out.